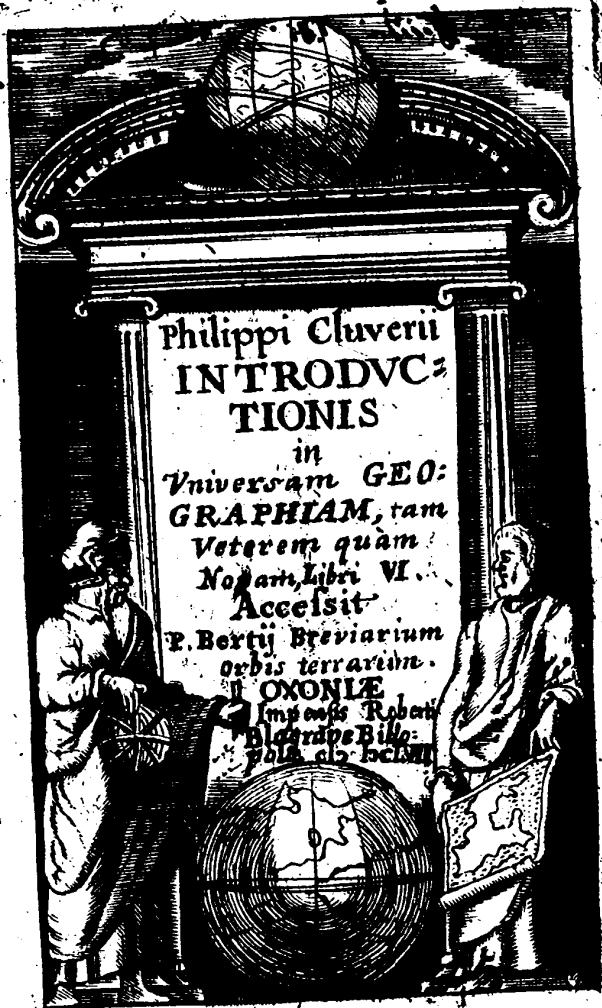

Handwritten text in a cursive script, likely a library or ownership mark, partially obscured by ink bleed-through from the reverse side.

Handwritten initials or a small signature, possibly "L. N." or similar.

Illustriss. & Ampliss. Viro
DOMINICO MOLINO

Patritio & Senatori Veneto,
S. D.

JOSEPHUS VORSTIUS EV. F.

Complures causæ sunt, Vir illustri-
 ssime, quæ me impulerunt, cur scæ-
 tum hunc posthumum **PHI-**
LIPPI CLUVERI curæ
 mea concreditum clarissimo tuo nomini in-
 scribendum esse duxerim. siue enim tua erga
 defunctum merita considerem, siue in nos no-
 stramque, familiam à te collata beneficia, siue
 denique, quod *Palmarium* esse puto, incredi-
 bilem illum tuum in bonas literas ac litera-
 tos omnes amorem, summo cum studio ubique
 terrarum eos iuvandi promovendiq; conjun-
 ctam, nemini nisi uni tibi meritiissimo operis
 hujus dedicationem deberi comperio. Qualis
 autem quantaque semper fuerit tua, qua
 Cluverium nostrum, dum nobiscum esset, pre-
 secutus es benevolentia, vel inde satis super-
 que constare potest, quod de manibus etiam
 demortui porro bene mereri pergas; dum poste-
 rorum ejus orbitati favorem ac opem tuam de-
 esse ullo modo pateris. Quæ res certam mihi
 spem facit, diviniore illius animi partem hunc
 immaturum minime à te derelictum iri.

Patrocini

Patrocinium tuum implorat, Vir Illustrissime; & quod in eo imperfectum obscurumque, breve, heu! nimium, genitori suo vita spatium concessum esse voluit, id nominis tui splendor ac consummata laus uti perficiat ac illustret, obnixè petit. Tu qui vivum nihil desiderare, quod quidem ab humanitate tua expectari poterat, voluisti, neque mortuo, ut confido, hanc denegabis gratiam. Merentur id eximia viri virtus & eruditio, tibi, si cuiquam, perspecta; moretur id summa illius olim in te observantia. Quantam verò jacturam in illius morte, eruditis omnibus acerba, respublica literaria fecerit, non unius paginae res est, aut paucularum linearum. Non ex alio hoc disces melius, quam ex eo quem maximis in deliciis habes D. Heinio tuo, viro ingentibus meritis ac fama supra conditionem humanam erecto, qui, de morte majorum, collegae sui exequias funeris disertissima oratione ex pio officio celebravit. Verum luctuosa hac de obitu auctoris nostri recordatione relicta, ad latitior me confero. Accedo ad tua in carissimum mihi fratrem benefacta, quibus totam familiam nostram tibi dependi ream constituisti, quae talia tanti sunt, ut tua ex asse non solum dici frater velit, sed & debeat. Tu ille es, Vir illustrissime, qui primus meum Adolphum in illas Italiae oras advenierem complexu, benevolentia, amore, ac familiaritate

miliaritate tua dignatus es. Neque magnum tuum hic filere lubet Heinsum, cui cum is debeat quamplurimum, hoc tamen debere velit semper maximum, quod literis suis aditum illi ad te paraverit liberiore. Tu toto quo ibidem vixit tempore, ita illum fovisti, ita tutatus es, ut omne desiderium patriae parentumque magna ex parte lenire veris, adeo ut vix, imò ne vix quidem procul suis se esse senserit. Tua opera claris doctisque quamplurimis in Italia viris innotuit, Bibliothecae celeberrimas intropexit, ac ea oculis auribusque usurpavit, quae haud facile cuiquam ex tanto peregrinantium numero videnda audiendaque contingere solent. Et cum reliquae Italiae lustrandae desiderio teneretur, ac demum domum revertendi, tu ubique eum commendatitiis prosequens es; quibus adjutus, Legatis tribus Serenissima Venetae Republicae ita carus acceptusque fuit, ut partim eorum hospitio per Italiam, partim comitatu in reditu usus, uberrimum fructum peregrinationis suae in patriam reportasse, jure gloriari possit. Quis digne depradictet Illustrissimi herois Reineri Zeno, gravissimi, tum temporis cum Romae esset, apud Pontificem Oratoris singularem humanitatem, qui aula sua acceptum maxima cum verecundia non semel renitentem, ita benigne tractavit, ut perpetua apud nos sit futura beneficiorum

ejus memoria, ac nominis illius cultus? quis magnam illam M. Antonii Mauroceni animam pro meritis extollas? qui cum potentissimos nostros Ordines è Legatione Sabaudica, qua gloriosissime defunctus erat, Orator mitteretur, Augustam Taurinoram in comitatu successoris sui illustrissimi & excellentissimi Laurentii Parutæ aspellerem, non modo lubentibus oculis conspexit, verum etiam ad diem itineri suo præsstitutum apud se detinuit, ac comitum suorum numero adscriptum saluum ac incolumem ad patriæ lares, periculosis hisce temporibus, reduxit. Quæ præstanti summorum virorum beneficentia in perpetuum quidem illis devinctus manebit, tibi tamen soli tantum quantum cæteris omnibus; utpote cujus autoritas ac existimatio apud singulos, illi conciliatrices tantorum favorum extiterit. Quanquam autem tot nominibus scripti hujus tibi vendices dedicationem, nulla tamen re propius ea ad te spectare videtur, quam propter excelsum illum tuum animum ac plane heroicum; ita erga humaniores literas affectum, ut iniquo hoc sæculo solus fere ad excitanda & sustentanda literarum ingenia natus esse videaris, dum sic eos astimas, sic diligis ac pro virili tueris, ut tibi uni primatum hac in parte deferentes, toti se ad tui venerationem convertere jam cœperint. Taceo reliquas tuas virtutes quibus

bus Mortalitatis hujus limites transcendens, proxime ad divinitatem accedere diceris. Quis summum in Remp. studium, quis prudentiam singularem, ac in maxima auctoritate raram comitatem quis omnigena eruditione plene imbutum pectus, quis oris facundiam ineffabilem, quis incorruptam tuam fidem, candorem, ac tantam perpetuæ humanitatis constantiam, quanta vel in homine optari possit, non modo collaudare sed admirari pro magnitudine earum queat? Gloriosum quidem sibi putat frater, Italiam tuam, humani generis delicias, vidisse; Italiæ urbium ocellum Venetias adiisse; at te quod coram cognoscere potuerit ac colere, purpuratorum Patrum decus eximium ac priscae nobilitatis Venetæ magnum columen, id verò serio triumphat. De majoribus tuis, viris domi forisque maximis, multa dicenda forent. Offerunt se nobis Jacobo, Cræsi, Andrea, Hieronymi ac Aloisii, in toga, armis ac literis jam multa ante sæcula strenuissimi, & antiquissimæ Molinorum prosapiæ clarissima lumina. Verum cum publici annales hos jamdudum loquantur, & nihil potius, quam pauca de sublimibus illis animabus re ferre expediat, in te uno tota mea cogitatio defixa maneat in quem natura parens, miraculi instar aliquid edere gestiens, omnes omnium gentilium tuorum congestit virtutes, ut quas in singulis admiramur singulas, in

se suspiceremus ac veneremur universas.
Accipe itaq; magne patrone, serena fronte literarium hocce munusculum, meritis ac virtutibus tuis debitum, quod alienis laboribus extructum adornatumq; nostra verò industria ac cura in lucem bono publico protractum. Amplitudini tuæ in grati animi signum, submisce offerimus ac dedicamus; daturi aliquando, si genius faucat & fata sinant, maiora tēque digniora. Vale sæculi decus, & nos nomini dignitatēque tuæ devotissimos amare perge.

PHI

PHILIPPI CLUVERII
INTRODUCTIONS
IN UNIVERSAM GEOGRAPHI-
AM, tam novam, quàm veterem,

LIBER PRIMUS.

CAP. I.

Quid Geographia, & quid Globus
seu Orbis terræ.

GEOPGRAPHIA est terræ
universæ, quatenus nobis
cognita est, descriptio. Vo-
cabulum ejus Græcum est:
nam à γαῖα, sive γαῖν, id
est, terra! pro quo in compositione usur-
patur γέα) & γεγραμ, hoc est, scribo, com-
positum sit Γεωγραφία, id est, Terræ-
descriptio.

Differt autem Geographia à Cosmo-
graphia, ut pars à toto; à Chorographia, ut
totum à parte. Cosmographia quippe, quæ
à κόσμος, id est, mundus, & γεγραμ di-
citur Mundi-descriptio, est totius universi
seu Mundi tam elementaris quam ætherei
A 5 scriptio,

scriptio, Chorographia, cujus vocabulum à $\chi\omega\rho\sigma$ vel $\chi\omega\rho\alpha$, id est, regio, & $\gamma\epsilon\gamma\phi\omega$ componitur, est regionis alicujus particularis descriptio veluti Hispaniæ, Italiæ, Germaniæ: hujus pars iterum est Topographia, quæ $\tau\omicron\pi\theta$, id est, locus, & $\gamma\epsilon\gamma\phi\omega$ dicitur; est hæc loci alicujus particularis descriptio; utpote agri sive territorii, alicujus oppidi, seu pagi; in qua etiam arva, prata, arbores, plateæ, & ædificia depicta veniunt. Geographia autem solius terræ situm describit. Terræ autem nomine in Geographia non separatim quantum elementum, ut Physici, accipimus; sed complexim terram, una cum aquis infusis, pro totius universi centro intelligimus, quod à figura, Orbis, seu Globus terræ vocatur. Globus quippe est corpus solidum, undique rotundum; in medio habens centrum sive punctum, à quo omnes lineæ, ad superficiem ductæ, sunt æquales. Unicus igitur ex utroque elemento Globus conficitur; unamque & eandem convexam constituit utrumque superficiem. Hunc verò terræ Globum varie Geographi in circulos atque parteis distinguunt; de quibus singulis ordine agendum.

CAP.

CAP. II.

De Globi partibus & Circulis.

Primum Axis in Globo constituitur, si-
ve linea recta, per centrum terræ tra-
ducta; quæ est totius mundi diameter, à
præpositione Græca $\delta\iota\alpha$, id est, per, &
verbo $\mu\eta\tau\epsilon\gamma\omega$, id est, metior, dicta; quasi
medium dimetiens, circum quam volvitur
atque convertitur Mundus.

Axis autem extrema, Poli mundi appel-
latur, à verbo $\pi\alpha\lambda\epsilon\omega$, quod est verto; un-
de & vertices Latinis, & cardines dicti;
quia circum hos tota mundi machina cir-
cumvolvitur. Quorum alter Arcticus, id
est, Ursinus, $\Sigma\tau\omega\tau\epsilon\alpha\upsilon\tau\epsilon$, ab ursa; vi-
cino fidere; alter Antarcticus nominatur,
quia Arctico ex diametro est oppositus.

Arcticus polus, qui & Borealis sive Bo-
reus, & Aquilonaris sive Aquilonius, à
Borea sive Aquilone vento, qui ab hac
plaga spirat, & Septentrionalis dicitur, à
septem stellis, quas Triones vocant, est is,
qui in his locis, quæ nos incolimus sem-
per adparet.

Antarcticus, qui & Australis, & Ar-
strinus, & Notius, ab Austro sive Noto
vento, & Meridionalis, à mundi plaga di-
citur,

citur, est is, qui nostro hemisphærio nunquam conspicitur; sed sub Horizonte later.

Porro Globo terrarum octo præcipui assignantur circuli, bifariam distincti: primum dividuntur pari numero in Majores atque Minores. Majores dicuntur, qui idem cum globo obtinent centrum; ipsi quoque globum in duas secant partes æquales. Sunt autem Æquinoctialis, sive Æquator, Zodiacus, Horizon, Meridianus. Minores dicuntur, qui diversum habent centrum à globi centro; quique globum in duas partes dividunt inæquales. Sunt verò, Tropici duo, totidemque Polares.

Rursus, ex universis circulis quinque dicuntur recti, sive Paralleli, id est, æquidistantes, quod eisdem cum universo polos habeant; quodque æqualiter inter se in latitudinem distent. Sunt autem, Æquator, Tropici duo, totidemque Polares. Reliqui tres dicuntur Obliqui, quod diversos à mundi polis habeant suos polos.

CAP

CAP. III.

De quatuor Majoribus circulis.

MAjores Circuli distinguuntur in Fixos, atque Mobiles. Fixi, sive immutabiles, dicuntur, qui eundem perpetuo locum in globo obtinent; ideoque in globi superficie pinguntur. Sunt autem Æquator & Zodiacus. Mobiles sive mutabiles dicuntur, qui non eandem semper in Globo sedem obtinent; sed multipliciter, pro varia regionum atque locorum mutatione mutantur: ideoque extra Globi superficiem designantur. Sunt Horizon & Meridianus. Sed de singulis agendum.

De Horizonte.

Ὁρίζων, Horizon, Latine Terminator, Finitor, & Finiens, est circulus major mutabilis, qui conspectam mundi partem ab inconspicua dirimit; hoc est, inferius hemisphærium ab superiore. Describitur in theca sive armilla Globi; hujus enim superficies, quæ supera est, vere Horizontis munere fungitur; dirimens globum in duas æquas partes. Est autem duplex:

duplex: alter, qui ratione atque intelligentia percipitur; alter qui sensu. Is qui intelligentia percipitur, est is, qui ad fixarum stellarum orbem pertingit, & in duas æqualeis parteis universam mundi sphaeram dividit; ita ut alterum hemisphaerium super terram exstet, alterum sub terra condatur: Estque iterum duplex; Rectus & Obliquus. Rectus est, qui per mundi polos transiens, polum seu verticem habet sub Æquatore; quem ad rectos angulos intersecat. Obliquus dicitur, cujus vertex ultra citraque Æquatorem ad Obliquos intersecat; altero mundi polorum elevato, altero deorsum depressio. Hujusmodi Horizontem qui habent, iis Sol & reliqua sidera obliquo ascendunt & descendunt motu. Is vero quem sensu percipimus, est Horizon, qui oculo nostro terminatus, quoad usque conspectus ferri potest, extenditur, dividens partem Orbis, quæ nobis cernitur, ab ea quæ non adparet. cujus diametri longitudo CLXXX stadia, id est, millia passuum XXI cum dimidio, miliaria Germanica v cum v octavis, non excedere putatur; quod oculorum acies non ultra se extendit. Mutabilis dicitur atque multiplex Horizon, quia non potest mutari locus quoversum eas, quantumvis mutatio ea per exigua sit, quin una varientur

Horizon,

Horizon, regio, & cælum. atque hac ratione infiniti possunt fingi Horizontes. Porro Horizontis duo sunt poli; quorum alter Arabico vocabulo, dicitur Semith, corrupte vulgo Zenith: estque punctum perpendiculariter vertici nostro incumbens: alter vocatur Nadir vulgo, at proprie Nathir; superiori ad diametrum oppositus; Antipodum cervicibus incumbens.

De Æquinoctiali.

Æquinoctialis, qui & Æquidialis. Græce Ἰσημερινός, & Æquator, est circulus quinque parallelorum maximus, qui globum in duas parteis æquales septentrionalem & meridionalem dividit, æquali spatio ab utroque polo distans, quem cum Sol attingit, æquale toto Orbe efficit diei ac noctis spatium; unde & nomen ei quaesitum. Fiunt autem ejusmodi Æquinoctia, quæ Æquidialia antiquis dicebantur, bis in anno: semel in principio Arietis, quum Vernal, atque iterum in principio Libræ, ubi Autumnale vocatur. Cæterum nautæ

Æquatorem

Æquatorem vulgo adpellant Mediam lineam, sive unde Lineam $\alpha\gamma\tau' \epsilon\zeta\omicron\chi\omega'$.

De Zodiaco.

*Zōstia*ndes, Zodiacus, est circulus major, inter mundi polos oblique locatus; ex una parte tropicum æstivum in principio Cancrī, ex altera hibernum in principio Capricorni adprehendens; ac medium interfecans Æquatorem; à quo vicissim secatur, circa principia Arietis & Libræ: ita uti altera ejus medietas ab Æquatore ad polum Arcticum, altera ad Antarciticum declinet. Dividitur in xxi parteis, quæ signa vocantur: unde nomen Latinum Signifer: Græcum verò *Zōstia*ndes $\Sigma\tau\omicron\zeta\omega\delta\iota\omega\nu$, hoc est, animalibus, quæ in eo finguntur. Quorum nomina, duobus versibus ab Ausonio expressa, sunt ista:

γ δ II ζ
 Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer.

Ω $\nu\gamma$
 Leo, Virgo,

III m T $\nu\delta$
 Libræque, Scorpius, Arcitenens, Capr.

$\alpha\alpha$ \times
 Amphora, Pisces.

Horum versuum prior Septemtrionalia,
posterior

posterior Australia signa continet. Singulis vero signis xxx tribuuntur gradus, qui computati ccclx in universum conficiunt; in quos totus distribuitur Orbis terrarum.

De Meridiano.

Meridianus, Græce $\mu\epsilon\tau\omicron\mu\epsilon\upsilon\epsilon\omega\delta\epsilon$; major mutabilis circulus est, qui per polos mundi, & dati cujuscunque loci verticem ductus, Æquinoctialem ex transverso interfecat; totumque terræ Orbem in duas parteis dispescit; altera ejus medietate ad Ortum, altera ad Occasum relicta: ita dictus, quod Sol, cum in nostro hemisphærio eum attingat, apud nos atque omnes eos, qui sub eodem Meridiano, Septemtriones Austrumve versus sunt positi, facit medietatem diei: ac rursus medium noctis, cum inferiore hemisphærio ad eundem perveniat. Hujus igitur potissimum officium est, medium diem mediâque noctem ostendere. Est autem Vertex loci, punctum in cœlo, directe illi loco suprapositum, vel vertici capitis cujuscunque hominis perpendiculariter incumbens. Mutabilis dicitur Meridianus, quia si tantillum, ortum occasumve versus progrediatur, alius continuus

tinuo erit Meridianus: ita uti semper mutetur una nobiscum pro ratione locorum ac regionum, in quibus consistimus. Atque hac ratione infiniti constitui possunt Meridiani: quot enim puncta verticalia, tot Meridiani dabuntur.

C A P. IV.

De quatuor minoribus Circulis.

D E T R O P I C I S.

TRopici circuli sunt duo, æquali spatio, ab Æquatore distantes: quorum alter qui nobis propinquior est, Cancrī Tropicus, alter in Austrum vergens, Tropicus Capricorni dicitur, Latini Solstitiales appellant, propterea, quod Solstitia in iis fiunt. hosce quippe circulos Sol nunquam egreditur, verum quum ad alterum eorum pervenit, retrorsum se convertit: unde & nomen acceperunt, ἀπο τῆ ὑπὸς, hoc est, à reversione. Tropicus Cancrī, qui & æstivus dicitur, est circulus omnium, quos Sol describit, Septemtrioni proximus, in quo quum fuerit Sol, non ultra Septemtrionem versus progreditur, sed ad alteram mundi partem versus Austrum facit reversionem Æstivam: ubi omnium totius anni longissima

longissima in nostro hemisphærio dies, nox verò brevissima. Cancrī autem Tropicus dicitur à signo Zodiaci, in cuius principio Sol tunc vertitur. Tropicus Capricorni qui & hibernus & brumalis, circulus est omnium, quos Sol per Mundi conversionem describit, Austro proximus, in quem cum Sol pervenit, non ultra Austrum versus procedit, sed ad alteram Mundi partem, versus Septemtrionem, reversionem facit hibernam, sive brumalem: ubi longissima totius anni in nostro hemisphærio nox, dies verò brevissima efficitur. Capricorni Tropicus adpellatur à signo, cuius principium tunc Sol transmittit.

De Arctico.

Polares circuli sunt duo extimi, polis vicini, æquali spatio à suo quisque polo distantes. Horum, qui nobis semper conspicitur, Arcticus dicitur, ut ipse Polus, ἡ ἀρκτική, ab Urſa, quia proteribus Urſæ pedibus describitur, minoris videlicet. Item Septemtrionalis & Borealis, & Aquilonaris, à mundi regione, cui subjacet.

De Antarctico.

Alter verò æqualis & parallelus Arctico,

co ex diametro opponitur : totus sub terra conditus , cuius objectu à nobis haud cernipoteſt . Idem Auſtrinus , ſive Auſtralis & Meridionalis.

CAP. V.

De Zonis.

Quatuor minores circuli totius terræ ſuperficiem in quinque dividunt ſpatia ſeu plagas , quas Zonas vocant Geographi .

Zonæ, Latine cingulum, eſt ſpatium in globo terræ inter duos circulos minores , vel inter circulum minorem & polum comprehenſum. Appellantur autem Zonæ ab habitudine ſeu natura , una Torrida , duæ Frigidæ , totidémque Temperatæ. Ea , quæ in medio reliquarum ſita eſt , Torrida vocatur, à Solis , cuius viæ ſubjecta eſt , perpetuo ardore : propter quem vetuſtiſſimis mortalium inhabitabilis putabatur. Eſt autem ſpatium inter duos Tropicos comprehenſum , continens in latitudine grad. XLVII mediam interſecat circulus Æquinoctialis.

Duæ autem extremæ , quæ ſunt circa mundi polos, altera Septentrionalis, circa polum Arcticum , altera circa Antarcti-

cum,

cum , Auſtralis , Frigidæ vocantur ; quia longiſſime à Solis via ſepoſitæ ſunt, & ob nimium frigus itidem inhabitabiles veteribus exiſtimabantur . Eas autem diſterminant utrinque circuli Arcticus & Antarcticus , ſuam verſus ſuum quiſque polum. A polis etiam dicuntur Polares. Harum quæque complectitur gradus XIII cum dimidio.

Reliquæ vero duæ , quod in medio inter frigus & ardorem poſitæ ſunt, Temperatæ dicuntur & habitabiles. Harum altera , quæ Arctico & Tropico Cancrini ſinitur, Septentrionalis, altera, quæ Antarctico & Tropico Capricorni terminatur, Auſtrina ſive Auſtralis & Meridionalis dicitur. Continet quæque gradus XLIII.

CAP. VI.

De Parallelis & Climatibus.

AT diſtinguitur etiam terræ ſuperficies ſecundum aliam rationem, nempe per quantitatis dierum variationes. Quippe qui ſub ipſo Æquatore conſiſtunt, perpetuo diem nocti æqualem XII horarum habent : quanto autem aliqua regio latius ab Æquatore verſus alterutrum polum declinaverit, tanto plus æſtate diei longiſſimæ , vel viciffim hyeme noctis quantitas

quantitas augetur. Proinde Geographi pro diversa quantitatis dierum variatione diversas plagas terræ distinxere, quas vel Parallelos vocarunt, vel Climata.

Paralleli sunt circuli æquali undiq; spatio abs se invicem distantes, ab occasu in ortum ducti. Hi varii in Globo ad libitum cujusque describi possunt. Verum Ptolemæus, quem plerique alii sequuti sunt Geographi, XXI Parallelos descripsit Septentrionales. Hac observata intercapedine, uti dies unus paralleli longissimus, superet paralleli præcedentis diem prolixiorem. Clima autem est terræ spatium duobus parallelis inclusum: in quo, longissimo die dimidiæ horæ variatio, sive augmentio fit. Sed nomen Climatis ac Paralleli aliquando circulum, aliquando spatium duobus circulis comprehensum significat.

Cæterum distinguuntur Climata in Septentrionalia & Australia; utraq; ab Æquatore versus suum quæque Polum initia ducentia. Ideoque quorum aliquid Clima fuerit ab Æquatore, tot semihoris longissimus ejus loci dies superat diem nocti æqualem. Et vice versa, uti scire queas, sub quo Parallelo vel climate quilibet locus positus sit, considera numerum horarum, cujus longissimus ejus loci dies superat diem Sphæræ rectæ, qui semper horarum est duodecim;

duodecim;is enim duplicatus ostendit numerum Climatum: quadruplicatus exhibet numerum Parallelorum.

Cæterum Climata à Veteribus vii tantum numerata sunt; quod loca ultra septimum Clima, sibi incognita, vix inhabitari existimarint. Climata autem hæc ab insignioribus locis per quæ climatis medium protenditur, nomina acceperunt: ut primum per Meroën, Nilo circumfusam insulam & urbem Africæ; secundum per Syrenen, Ægypti urbem; tertium per Alexandriam, itidem Ægypti urbem; quartum per Rhodum insulam; quintum per Romam; sextum per Pontum Euxinum; septimum per Borysthenis ostia. Posteriores verò, qui experti sunt ulterius habitari terram, fecere xxiv Climata, ad elevationem usque graduum lxxvii. Primum per Meroën, secundum per Syrenen, sub tropico æstivo; tertium per Alexandriam; quartum per Rhodum; quintum per Romam & Hellespontum; sextum per Mediolanum & Venetias; septimum per Podoliam & Tartarium minorem; octavum per Wittebergam; nonum per Rostochium; decimum per Hiberniam; undecimum per Bohus, castrum Norvegiæ; duodecimum per Gutiam; tertiumdecimum per Bergos, Norvegiæ oppidum; quartumdecimum per Viburgium,

Viburgium, oppidum Finniæ; quintumdecimum per Arotiam Suediæ; sextumdecimum per Dalenkaulii fluminis ostia: reliqua paribus intestitiis per alia Norvegiæ. Suediæ, Russiæ, & proximarum insularum loca. Ac certum quidem est, ab Æquinoctiali circulo ad eum locum, ubi dies longissimus horis xxiv definitur, climata xxiv interjacere, inde vero ad polum climatum distinctio minus certa est: propterea quod non jam horis dimidiatis, sed integris primum diebus, mox septimanis, ac tandem totis mensibus dies ita augeantur, ut sub ipsis polis hemisphæriorum alterum vi mensium luce perpetua exsiccetur, altero in densissimis tenebris languente. Cæterum, quæ ratio climatum est ab Æquinoctiali ad Arcticum versus, eadem est ab eodem Æquinoctiali versus Antarcticum & par numerus. Hæc autem climata proprias appellationes non habent apud auctores, sed ex oppositis nominantur; adjecta præpositione Græca ἀντι, ut ἀντι δία Μερῶν, id est contra per Meroen; & ita deinceps. Possent tamen eodem modo, ut illa, ab suis locis appellari: ut primum clima per Lunæ montes, ac fontes Nilii; secundum per promontorium, vulgo dictum *Cabo de Corientes*, sub Tropico hiberno: & sic deinceps. Sed singulorum Climatum,

&

& Parallelorum latitudines ab Æquinoctiali, intervalla ab invicem, & maximorum dierum longitudines, quo facilius intelligantur, tabulam hic adponemus.

Clima.	Parallel.	Dies longissimi		Latitudo Gr.		Intervalla Climatum.	
		Hor.	scr.	Scr.			
0	0	12	00	0	4	18	
	1	12	15	4	18		
1	2	12	30	8	34	8	25
	3	12	45	12	34		
2	4	13	0	16	43	7	50
	5	13	15	20	53		
3	6	13	30	23	107	3	
	7	13	45	27	36		
4	8	14	0	30	47	6	9
	9	14	15	33	45		
5	10	14	30	36	30	5	17
	11	14	45	39	2		
6	12	15	0	41	22	4	30
	13	15	15	43	32		
7	14	15	30	24	29	3	34
	15	15	45	47	20		

B

8	16 17	16 16	0 15	49 50	1 3	3 3
9	18 19	16 16	30 45	52 53	58 17	2 44
10	20 21	17 17	0 15	54 55	29 34	2 17
11	22 23	17 17	30 45	56 47	37 34	2 0
12	24 25	18 18	0 18	58 59	26 14	1 40
13	26 27	18 18	30 45	59 60	59 40	1 26
14	28 29	19 19	0 15	61 61	18 53	1 13
15	30 31	19 19	30 45	61 62	25 54	1 1
16	32 33	20 20	0 15	63 63	22 40	0 52
17	34 35	20 20	30 45	64 64	6 30	0 44
18	36 37	21 21	0 15	65 65	49 6	0 36
19	38 39	21 21	30 45	65 65	21 35	0 29

20	40 41	22 22	0 15	65 65	47 57	0 22
21	42 43	22 22	30 45	66 66	6 14	0 17
22	44 45	23 23	0 15	66 66	20 25	0 11
23	46 47	23 23	30 45	66 66	28 30	0 5
24	48	24	0	66	31	0 0
<i>Menses.</i>						
		1		67	15	
		2		69	30	
		3		73	20	
		4		78	20	
		5		84	0	
		6		0	0	

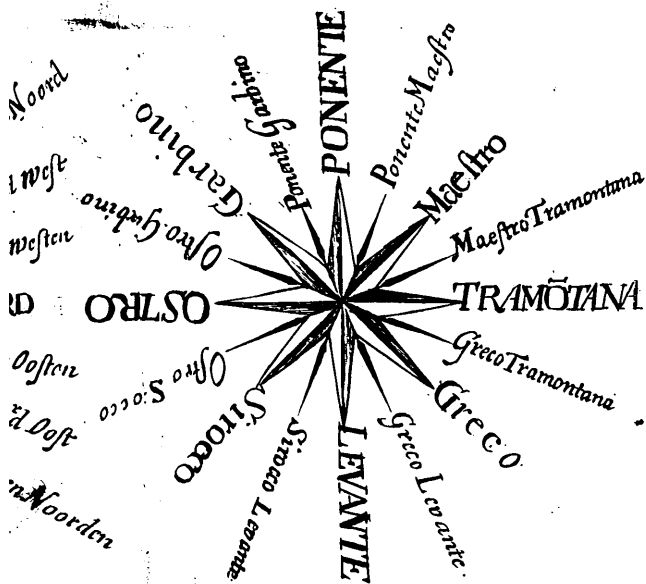
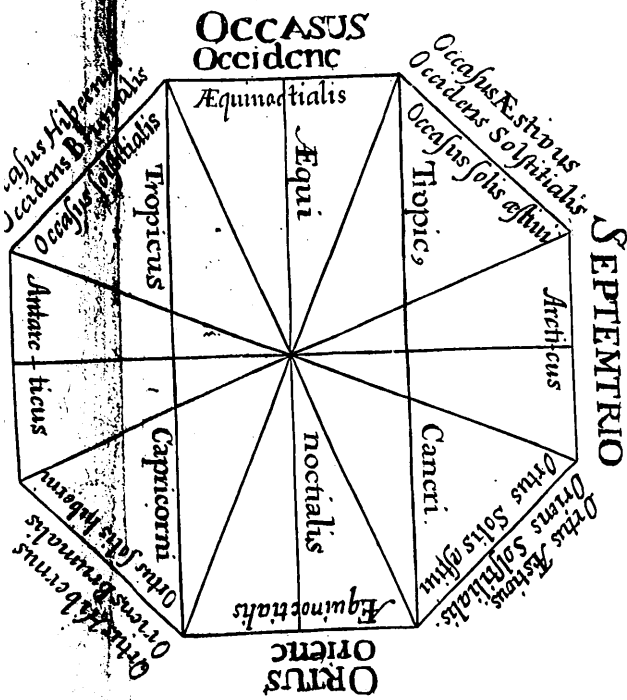
CAP. VII.

De Globi in partes CCCLX sectione; item
de ambitu terræ: & de longitudi-
ne ac latitudine ejus.

Omnis circulus à Geometris in CCCLX
parteis secatur: quam sectionem &
B 2 Sphæra

Sphæra Globusque admitti. Terra igitur quemadmodum Sphæra, in CCCIX partibus, qui gradus dicuntur distribuitur. Singuli gradus in LX distribuuntur scrupulos, qui sunt totidem millia passuum Romanorum seu milliaria Italica. Horum quatuor conficiunt unum milliare Germanicum commune, hinc singuli gradus XV milliaria Germanica continent. Hæc computata conficiunt milliaria in universum quinquies mille quadringenta: quæ est circumferentia totius terrarum Orbis. Hinc diameter ejus sit milliarium mille septingentum octodecim, cum duabus undecimis, cujus semissis, sive semidiameter, est à superficie ad centrum milliarium octingentum quinquaginta novem, cum una undecima.

Cæterum gradus, per quos terra describitur, alii sunt longitudinis, alii latitudinis. Longitudines distinguuntur per circulos meridianos, latitudines per parallelos. Meridiani inscribuntur Globo XXXVI, X singuli gradus continentes, qui numerus multiplicatus CCCIX conficit gradus. Sed primum Meridianum Ptolomæus in Fortunatis, quas nunc Canarias vocant, posuit insulis: Hispanorum postea nautæ in Atoribus insulis: alii etiam in medio Hispaniæ, Paralleli ab Equatore ad alterum Polum notantur

notantur **ix**, x itidem gradus singuli continentes. hoc itaque numero quadruplicato, paralleli in universum erunt **XXXVI**: ut in longitudine. Longitudo igitur regionis est spatium Aequatoris, duobus Meridianis, uno Astorum Insularum unde initium ducitur, altero ipsius regionis aut loci, comprehensum. Latitudo vero est loci seu regionis ab Aequatore versus alterutrum polum recessus. Hinc poli elevatio eadem est, quæ latitudo regionis. Cæterum duplex est: altera in nostro hemisphærio, ab Aequatore ad Polum Arcticum, Septentrionalis: altera in inferiori hemisphærio, ab Aequatore ad Polum Antarcticum, Australis.

CAP. VIII.
*De quatuor Mundi Regionibus
et de ventis.*

OMne hoc, cui Mundi Cœliq; nomen inditum, unum est, & uno ambitu se cunctaq; impletur, partibus differt, quæ Regiones Mundi seu Cardines vocatur. unde Sol oritur, Oriens nuncupatur, sive ortus: quo demergitur, sive occidens, sive occasus: qua decurrit, Meridies: ab adversa parte, Septentrio. His quatuor, aliæ interponuntur regiones. Inter Septentrio-

B 3 nem

nem & Orientem Æquinoctialem Oriens Æstivus ; qui & Ortus Solis æstivi dicitur. Inter Orientem Æquinoctialem ac Meridiem , Oriens Hibernus sive Brumalis ; qui & Ortus solis Hiberni, sive Brumalis. Inter Septemtrionem & Occidentem Æquinoctialem, Occidens Æstivus; sive Occasus Solis æstivi. Inter Occidentem Æquinoctialem & Meridiem, Occidens hibernus sive brumalis, quæ & Occasus Solis hiberni sive brumalis.

Cæterum IV Mundi regionibus seu cardinibus , IV Principes assignantur Ventis; qui inde Cardinales vocantur. Nomina eorum atque regiones sic referuntur ab Ovid. in Trist. lib. 1. Eleg. 2. (*ortus*;
Nam modo purpureo vires capit Euris ab

Nunc Zephyrus sero vespere missus adest;
Nunc gelidus sicca Boreas bacchatur ab Arctis;

Nunc Notus adversa prælia fronte gerit.
Sed cum Græca sint vocabula, Latinis ab Septemtrione flans dicitur Aquilo; ab Oriente subsolanus; à Meridie Auster; ab Occidente Favonius. Sed hæc commodius ex typis noscuntur. A.

Verum hic ventorum nominibus tam varios varii simul veteres atque recentiores auctores attribuerunt situs : uti unum certum typum ex universorum sententiis componere nequeas. Cætero Internum mare,

mare, quod inter Europam, Asiam & Africam diffunditur, navigantes Itali, sic ventos in XVI parteis distribuunt. B.

Externum mare sive Oceanum navigantes Europæi omnes Germanicis utuntur vocabulis, varie tamen ad suam quique linguam detorquentes. Germani sic in XXXII nomina distribuunt. C.

C A P. IX.

De locorum Mensuris.

ROMani locorum intervalla per millia passuum, quæ milliaria dicebantur, dimensi sunt. Singula millia passuum quum lapidibus sive cippis notarentur, ipsa inde milliaria lapides appellarentur: ut ad decimum lapidem, id est, ad decimum milliare. Quatuor millia passuum conficiunt unum milliare Germanicum commune. Hinc gradus unus in Globo terræ continet millia passuum LX; milliaria autem Germanica communia XV. Græci sua intervalla per stadia dimensi sunt. Stadium est CXXV passuum; hinc octo stadia conficiunt unum milliare Romanum, id est, mille passus, XXXII stadia constituunt milliare Germanicum commune. Persæ suas habuerunt in demetri-

endis intervallis Parasangas : quarum singula XXX continuerunt stadia. Ægyptii habuere Schoenos; sed dispares inter se longitudine. Alii enim Schoeno XX tribuunt stadia; alii XL; alii X tantum. Hodie milliariis vocabulo utuntur maxime Germani, Dani, Norvegii, Suedi, Angli, Scoti, quibus est *meile* & *mile*. item Poloni & Bojohæmi: aliaque Slavicae gentes; quibus est, *mila* & *mile*: item Itali; quibus *miglio*. Hispani & Galli sua intervalla dime-riuntur per leugas sive leucas: quas illi *leguas*, hi *licuës* adpellitant. Itali etiam & Angli de Germanorum, Slavorum, Hispanorum, Gallorumque intervallis loquentes, per leugas indicant, quæ illis *leghe*, his *leagues* dicuntur. Russi sive Moscovitæ suam locorum mensuram agunt per spatia, quæ patria lingua vocant *vost*. Sed horum omnium mensuræ & comparationes ex typo quam facillime cognoscuntur.

Sed notandum, quod nulla gens æquis ubique utitur intervallorum mensuris, nam ut Germanis, pro ratione variarum regionum, milliaria alia dicuntur magna, alia parva, alia communia, quorum XV unum constituunt gradum in Globo Terræ, sic Hispanis quoque & Gallis leucæ sunt inæquales. & aliis itidem gentibus milliaria. Anglorum quoque ple-

tique Mathematici LX milliaria tribuunt uni gradui cum Italis.

CAP. X.

De Oceano, ejusque partibus.

TERRA, in mundi medio tanquam in centro posita, mari undiq; omnis cingitur. Totum autem mare, seu quicquid aquarum terris passim infusum, universum Orbem ambit, id uno nomine Oceanus nuncupatur, qui postea nominibus, ut locis differens, in varia maria ac sinus varie distribuitur. At primum quatuor adpellationes, ex IV Mundi regionibus accipit. ab Oriente Eous dicitur, id est, Orientalis: ab Occidente Occiduus sive Occidentalis: à Meridie Notius, id est, Australis: à Septentrionibus Septentrionalis. Præter hæc prout quæq; regionem perfundit, diversa à litoribus suis vocabula trahit. A Septentrionibus, qua Sarmatiæ adfunditur; inter Lappiam & flumen Obium, Sarmaticus; qua Scythiæ, Scythicus appellatur Oceanus. Sed à toto Septemtrione etiam Hyperboreus dicitur, à gente in extimo hoc Septemtrionis litore posita. idem mare Cronium: quod Saturnus hic locis regnare dicitur, si-
& Amalchi, quod gentis olim illius

lingua Congelatum significabat. & Morimatus; quod Mare mortuum: ob perpetuam caliginem, & alienum molliorum siderum inibi adspectum, maligna, ac pruinosa, tantum albicante luce, ut inquit Plinius. Tacito, est Mare pigrum ac prope immotum. Ab Oriente Sericus dicitur ad Sericam regionem, quæ nunc est *Kitaia*, & Sinensis ad regionem Sinarum, quæ vulgo Hispanis *China* vocatur, id est, si Germanicis scribas literis. *Tschina*. Hinc sequitur Hippadis pelagus, vulgo Archipelagus S. Lazari, ob multitudinem insularum in eo, ad comparisonem Archipelagi Europæi, id est, Maris Ægæi, sic dictus. Inde a Meridie Oceanus est Indicus, qua Indos, Persas atque Arabas Æthiopsque ab Oriente alluit. Hic vero ea parte, qua à Gange Indiæ flumine adfunditur, Gangeticus dicitur, vulgo nunc Bengalensis sinus, ab Indiæ urbe *Bengala*: qua Persidem tangit, Persicum mare: mox Arabicum, qua Arabiam ab Austro percurrit. hinc ad Cæren seu Minuthiam insulam, quæ vulgo est *Madagascar*, Aspernum, ob brevia & syrtes, quibus refertum. At totum hoc mare Indicum, quod Gangetici, Persici, Arabici, & Asperi nominibus distinguitur, alio nomine mare Rubrum Latinis, Græcis *Erythræum* dicitur; quod à Solis repercussu

Typus intervalloꝝ, variarum

Gradus.	1									
<i>Russica mill.</i>	20	40	60	80	120					16
<i>Ital. mill.</i>	10	20	30	40	50	60	90			12
<i>Anglica. mill.</i>										
<i>Scotica mill.</i>	10	20	30	40	50					10
<i>Gallica leuce.</i>	5	10	15	20	25					5
<i>Horariæ leuce.</i>	5	10	15	20	30					4
<i>Hispanice leuce.</i>										
<i>Germanic. mill.</i>	5	10	15							3
<i>Scandinavia. mill.</i>	2	4	6	8	10					2

detur lententia, a Rege Erythra, cujus re-
pulchrum in Ogyri insula ejusdem maris
erat. Porro à mari Erythræo promonto-
rióque Bonæ Spei, pars altera Meridionalis
Oceani incipit, versus Occasum, Oceanus
Æthiopicus, seu mare Æthiopicum, qua
Æthiopia alluitur, adusque Ostia fluminis
Nigri. Inde jam est Atlanticus Oceanus
(ab Atlante, Mauritanix monte, vel ejus
promontorio dictus) seu mare Atlanti-
cum, ad Hispaniæ usque promontorium
Artabrum, vulgo *Cabo de Roca*. Hinc Ocea-
nus Gallicus ad promontorium usque Gal-
liæ Celticæ, vulgo *le Four*. At idem, qua
Cantabriam Hispaniæ regionem alluit,
Cantabricus adpellatur: qua Aquitaniam,
Galliæ provinciam Aquitanicus, mox Bri-
tannicus est, inter Britanniam & Galli-
am; inter Hiberniam & Britanniam Hiber-
nicus: & supra Scotiam, quæ quondam Ca-
ledonia dicta, Caledonius, qui apud Pro-
tomæum mendose est Deucaledonus. Ultra
Britanniam, adusque Cimbrores live Jutiam,
Daniæ regionem, Germanicus Oceanus
Germaniam lambit.

Hæc igitur sunt nomina, in quæ totus

maxima ex parte servat. Cæterum quum in ultiores mundi parteis postmodum navigatum sit, Oceano recens conspecto recentia quædam imposita sunt vocabula: in quatuor scilicet parteis universo Oceano diviso. Quicquid aquarum inter Asiam, Americam & Magellanicum, seu Australem terram interfusum est, Hispani *Mar del Zur*, id est, Mare Austrinum, alio nomine Pacificum nominant, à fluctuum placiditate. Hinc quod inter Americam, Europam & Africam, adusque lineam Æquinoctialem protenditur, *Mar del Nort*, id est, Septentrionale: ultra lineam, inter Americam, Africam & Australem terram, *Mard' Ethiopia*, hoc est, Æthiopicum: inter Africam, Asiam, atque Australem, *Mard' India*, hoc est, Indicum. Atque hæc de Oceano, quatenus oras terrarum extimas amplectitur.

CAP. XI.

De Magnis sinibus Oceani.

IN gremiis autem Terræ describuntur, ad nostram continentem, quæ in Europam, Asiam & Africam distinguitur, sinus magni à veteribus quinque. Primus est ingens ille Plinii sinus Codanus, quod Ticio mare Suedicum, à Suevis olim accolis, dicitur:

dicitur: idem vulgo nunc Balticum, & Germanico vocabulo *die Oost-Zee*. Mare Orientale, inter Pomeraniam, Daniam, Suediam, Livoniam ac Prussiam. Secundus est, qui medius inter Europam, Africam & Asiam, ad paludem usque Mæotin protenditur: unde maris mediterranei vulgare nomen traxit, Latinis olim Internum mare dictum. Tertius, dicitur, Persicus; qui latere suo dextro Persidem radit. Quartus, qui litore dextro Arabiam perfundit, Arabicus. Hic in sacris libris appellatur Rubrum mare; quia sinus est maris Erythræi, sive Rubri: hodie etiam vulgo *Mare Rosso*: idem *Mar di Mecca*, ab urbe natalibus Mahumeris celebri. Quintus habebatur Caspius, seu Hircanus: cui nomina à binis populis accolis quæsitæ sunt. Hunc prisci intersinus numerabant, quia Oceanum Scythicum ab Septentrionibus eum recipere opinabantur; ut Indicus Arabicum & Persicum ab Austro. Herodotus tamen, antiquissimus scriptor, & item Aristoteles atque Diodorus, ab hac opinione dissentientes, mare id per se esse tradiderunt, nec Oceano misceri, hinc Ptolemæus lacum quam mare appellare malluit, qui pedibus circuii possit, huic rei recētiore quoque ad stipulantur, vulgato tamen nomine etiam nunc mare dicitur Caspium atque Hircanum: vulgo *Mar de Sal*.

ab

ab urbe adposita , & Russis accolis
Chuvalensk More.

CAP. XII.

De Mari Interno.

OCeanum parteisque ejus, ac sinus præcipuos diximus. ex his mare Internum, quia omnium celeberrimum est, pluribus adhuc est dicendum. Oceanus igitur Atlanticus ab occasu Solis per Fretum Gaditanum irrumpens, scissis utrimq; (id veteres credidere) ab Hispania Calpe, ab Africa Abyla montibus, quos Columnas Herculis dixere, quasi laborum ejus metas, inter Europam & Africam Asiâque diffunditur; unde Mediteranei vulgare nomen ei quæsitum. Fretum ipsum, quod tanquam limen ejus est, cognominatur Gaditanum, à Gadibus insula celebratissima ante sita & alio nomine Herculeum, à fabuloso Hercule ex Africa in Hispaniam transitu. Intranti ipsum mare, à lævo latere Europa est, à dextro Africa, inter has ad imum recessum Asia. Diffunditur autem mare in varia nomina, prout regionum litoribus adfunditur. Ad Iberiam, id est, Hispaniam, dicitur Ibericum sive Hispanicum mare; circa Baleares Insulas, Balearicum;

ricum; ad Narbonensem Provinciam, Gallicus sinus: mox Ligusticus ad Liguriam: ab eo ad Siciliam Tuscum mare: quod Græci Tyrrhenum, Latini Inferum vocarunt: circa Corsicam insulam Corsicum est mare: circa Sardiniam Sardoum: à Sicilia Cretam usq; Siculum. Inde Creticum ad Cyprum usque: mox Cyprium, ad Asiæ usque continentem. Inter Siciliam, Italiam, & Græciam, Jonium dicitur mare. cujus pars sinus Adriaticus inter Italiam & Illyricum; ab Adria urbe quondam sic dictus. Idem & Superum vocatur mare, respectu Inferi quod est Tyrrhenum. Adriatici iterum partes sunt, Illyricum mare; & hujus rursus partes duæ, Dalmaticum ad Dalmatiam, Liburnicum ad Liburniam. inter Siciliam & Adriaticum sinum Ausonium dicitur mare: quia hæc pars Italiæ quondam vocabatur Ausonia. Sed postea omne hoc mare inter Italiam & Illyricum, Græciam atque Siciliam, Adriaticum est dictum, quod alio nomine erat Ionium. idem & Siculum. Inter Peloponnesum & Achajam Corinthiacus est sinus. Inter Græciam, Cretam Insulis, & Asiam, Ægæum est mare; quod nunc *Archipelagus*, innumeris Insulis relictum. Id etiam varia ab insulis, quas alluit, sortitur vocabula: ut ad Myrton dicitur Myrtoum;

Myrtoum; ad Icariam, Icarium; ad Carpathum, Carpathium, alibi aliter. Hinc vastum mare inter Europam Asiámque angusto iterum meatu irrumpit inter terras, in magnúmque sinum effunditur. Primas angustias Hellespontum vocant: qua Xerxes Rex Persarum constrato in navibus ponte duxit exercitum, Græciæ bellum inferens. porrigitur inde tenuis Euripus. mox exspatiatur æquor: rursúmque in arctum coit. Laxitas Propontis adpellatur, ceu vestibulum Pontis angustiae Bosporus Thracius; à meatibus boum perviis; qua Darius, pater Xerxis, copias ponte transvexit. hinc vastum rursus mare Pontus Euxinus à moribus accolarum appellatus, quondam Axenus, longe refugientes occupat terras: magnóque litorum flexu jungitur Mæotici lacus ostio; quod Bosporus vocatur Cimmerius. ipse lacus Mæotis Tanaim amnem, novissimum inter Europam Asiámque terminum recipit. Atque hætenus partes interni maris dictæ sunt, quatenus Europam alluit. Porro ad Asiam post Ægei nomen Carium vocatur, qua Cariam perfundit: Rhodium, circa Rhodum insulam; Pamphylium ad Pamphyliam; Cilicium ad Ciliciam: mox Syrium sive Syriacum apud Syriam. Inter Ciliciam, Syriam & Cyprum insulam vocatur Cyprium

Cyprium mare, & Issicus sinus, ab Isso celebri Ciliciæ urbe. Ad Phœnicen Phœnicium est: ad Palæstinam Palæstinum; ad Judæam Judaicum; ad Ægyptum Ægyptium sive Ægyptiacum; ad Cyrenaicam regionem Cyrenaicum. Hinc ad Libyam, id est, Africam, Libycum sive Africum: ad Numidiam Numidicum; ad Mauritaniam Mauritanicum.

C A P. XIII.

De Navigatione Oceani.

OCeanum Atlanticum, qui est inter Europam, Africámque & Americam, antiqui mortales quando primum navigare cœperint, haud facile diu est. Notam fuisse Ægyptiis Græcisque terram Americam, eoque Carthaginenses navigasse, post suo loco ostendam. Nostri atque avorum nostrorum memoria omnis terræ Orbis jam aliquoties circumnavigatus est. Medio Mundi sæculo, quum Græcis Romanisque una tantum continens, quam Europæ, Africæ Asiæque nominibus distinxerant cognita fuerit; de hujus circumnavigatione narrat Plinius lib. 11 cap. LXVI, à Gadibus Columnisque Herculis Hispanæ & Galliarum circuitu totius ætate navigatū fuisse

fuisse Occidentem. Septemtrionalem autem Oceanum majore ex parte navigatum auspiciis Divi Augusti, Germaniam classe circumvecta usque ad Cimbrorū promontorium, & inde immenso mari prospecto, aut fama cognito, ad Scythicam plagam & humore nimio rigentia. quod Tiberii ductu factum, ex Vellei libro secundo prospicitur. Idem Plinius eodem loco auctor est, Alexandri Magni victorias majorem partem meridionalis orientalisque Oceani perlustrasse, usque in Arabicum sinum, in quo etiam postea res gerente C. Cæsare, Augusti filio, signa navium ex Hispaniensibus naufragiis fuisse agnita. Carthaginis vero potentia florente, Hannonem, circumvectum à Gadibus ad finem Arabiæ, navigationem eam prodidisse scripto, sicut ad extera Europæ noscenda missum eodem tempore Hemiliconem. Præterea, Nepos Cornelius auctor est apud eundem Plinium, Eudoxum quendam sua ætate, quum Lathyrum Ægyptii Regem fugeret, Arabico sinu egressum, Gadeis usque pervectum. multoque ante eum Cælius Antipater ibidem adfirmat, vidisse se, qui navigassent ex Hispania in Æthiopiam commercii gratia. Idem Nepos, eodem loco apud Plinium, de Septemtrionali circuitu tradit, Q. Metello Celeri, Galliæ Procon-

suli,

suli, Indos à Rege Suevorum dono datos, qui ex India commercii causa navigantes, tempestatibus essent in Germaniam abrepti. Hodie tamen ea navigatio sæpius ab Hollandis Angliisque tentata, nunquam perfici potuit; perpetua glacie & diuturnis tenebris obsistentibus: Illa, quæ à Plinio narrantur, si vera sint; jam totus hic noster Orbis circumnavigatus fuit.

CAP. XIV.

Summa totius Orbis divisio.

DE aquis, id est, de Oceano ejusque partibus, hætenus in compendio dixisse sufficiat. nunc terras exponamus. Totus igitur terrarum Orbis in treis potissimum parteis, sive in tres Insulas magnas, quas Oceanus circumfluus efficit, divisus est, quarum prima est quam nos incolimus; altera America; tertia Magellanica: eadem terra Australis & Incognita vocitata: quia præter litora, nihil dum à nobis cognitum est. Ex his tribus Insulis, sive eas treis continenteis appellare libeat, primo loco eam explicabimus, quam nos incolimus, ut quæ nobis patria est: quamque jam dudum cognitam plurima ex parte habemus. Hæc quibus Oceani nominibus cingatur,

supra

supra memoratum est. De cætero & ipsa in treis potissimum omni ævo divisa fuit partibus; quarum nomina, Europa, Asia & Africa. hancque divisionem à numero filiorum Noachi habere putatur: Schemo obvenisse Asiam; Chamo Africam; Japheto Europam. quanquam primi earum limites, pro imperiorum, quæ exorta sunt, ratione, vel etiam Geographorum libitu, mutati fuerunt; ita ut nonnulli Chami Japhetique partes Schemi posteris accesserint. Nec quidem posteriores mortales, qui circa medium sæculum fuere, uno eodemque modo eas divisere. alii quippe duas tantum ejus constituerunt partes; idque bifariam: quidam Asiam atque Europam; Africam sub hujus nomine comprehendentes, tanquam partem; scissis utrumque (id crediderunt) Calpe & Abyla montibus, freto divulsam; alii itidem duos à freto Gaditano ad Tanaim amnem; hinc Europam, inde Asiam; sub qua Africam etiam intellexerunt. Alii rursus in iv partibus distribuerunt Europam, Asiam, Ægyptum & Africam. Hinc alii postea, qui treis ejus partibus posuere, Europam, Asiam & Africam; Asiæ Ægyptum tribuerunt; quamvis minus commode minusque rite Nilum terminum inter Asiam Africamque statuentes; qua ratione pars

pars altera Ægypti Africæ, altera Asiæ accessit. Novissimi sinum Arabicum terminum inter Asiam & Africam ponentes, Ægyptum Africæ adjecerunt. Atque hæc quidem universi orbis variæ partitiones atque limites diserte apud veteres auctores passim exstant. De termino autem inter Europam Asiamque obscurior ac minus certa est traditio. nam qui Tanaim flumen statuerunt, fontem ejus per summum errorem in Riphæis montibus, haud procul Oceano Sarmatico posuerunt, qua Perzora eos perrumpit amnis. alii vero, qui Isthmum, qui est inter Ponticum Calpiumque maria pro fine constituerunt; his persuasum fuit, Caspium mare esse sinum Oceani Septentrionalis, ea regione, qua Obii amnis immensum est ostium, irrumperentem: nam omne litus, quod est sub Septentrionibus ab occasu in ortum versus ad Obii usque Ostium, ad Sarmatiam pertinet: Sarmatia autem pars est Europæ. Itaque; verum certumque terminum inter Europam Asiamque uti habeas; statue post mare Ægæum, Hellespontum, Propontidem, Bosphorum, Thracium, Pontum Euxinum, Bosphorum Cimmerium, lacumque Mæotin, primum Tanais fluentia, donec ad verso amne ad flexum ejus pervenias, apud Tujam oppidum: inde lineam duc ad proximam

ximam Obii fluminis ripam, hinc pone ipsum flumen Obium ad Oceanum usque.

LIBER SECUNDUS.

CAP. I.

Summa Europæ descriptio.

PRIMUM ergo de Europa dicemus, longe terrarum celebratissima, cum ob armorum virtutem, tum propter literarum gloriam, quibus omni ævo reliquis

Orbis partibus antestitit. Terminos habet, ab Oriente, qua Asiæ jungitur, quos superiore capite diximus; à meridie, mare Internum, fretum Herculeum, & Atlanticum mare: ab Occidente item mare Atlanticum: ab Septentrionibus mare Hyperboreum, sive Septentrionalem. Longitudo ejus summa est inter Hispaniæ promontorium Sacrum, quod vulgo nunc dicitur, *Cabo de Vincente*, ad Obii fluminis ostium, milliarium Germanicorum circiter 10000; latitudo maxima à Tænaro Peloponnesi

Peloponnesi promontorio ad Scritofinnæ promontorium Rutubas, vulgo nunc *Noortkym* dictum, mil. I, 1. Divisa olim fuit in varias gentes Regionēque, quarum nomina, etiam nunc clara, sunt ista: Hispania, Gallia, Germania, Vindelicia, Rhætia, Italia, Noricum, Pannonia, Illyricum, Epirus, Græcia, Macedonia, Thracia, Mœsia, Dacia, & Sarmatia. In insulis vero Oceani maximis, Britannia, Hibernia, Thule: maris interni, Baleares duæ, Sicilia, Sardinia, Corsica, Creta, Eubœa, cum aliis minoribus sine numero. Hodie dividitur in complura regna, atque Principatus. Regnorum præcipua sunt, Hispania, Gallia, Anglia, Scotia, Hibernia, Norvegia, Suedia, Dania, Germania, quod nunc Romanum vocatur Imperium; dein Polonia, Bojohœmia, Ungaria, Slavonia, Croatia, Dalmatia, Bosnia Servia, Bulgaria, Tartaria minor, sive Precoensis; item Regnum Neapolitanum, & Sicilia. Archiducatus unus est Austriæ. magniducatus tres, Moscovia, Lituania, & Tuscia. Ducatus & Principatus innumeri. Figuram universæ Europæ Strabo dedit Draconis, cujus caput Hispania, column Gallia, corpus Germania, alæ dextra lævæque Italia ac Cimbrica peninsula. Nostro ævo quidam foeminæ sedentis speciem

speciem ei tribuerunt, cujus caput Hispania, collum extrema Gallia, qua Pyræneis subjacet montibus: pectus ipsa Gallia, Brachia Italia ac Britannia, venter Germania, umbilicus Bojohæmia. reliquum corporis sub vestibibus late circa sedem diffusis implent Norvegia, Dania, Suedia, Finnia, Livonia, Lituania, Prussia, Polonia, Ungaria, Slavonia, Croatia, Dalmatia, Græcia, Thracia, Servia, Bulgaria, Transilvania, Valachia, Moldavia, Tartaria Preco-pensis, & Moscovia. Sed summa Europæ in parteis divisio postquam tradita est, singulas nunc ejus regiones inspiciamus.

CAP. II.

De Hispania.

Prima terrarum est Hispania; alitrix semper Martiarum gentium regio; omni materia adfluens, quæcunque aut pretio ambiciosa est, aut usu necessaria: viris & equis abundat: metallis, auri, argenti, æris, ferri, plumbi albi nigrique tota ferme scatet: frumenti, maxime vero vitium ac oleæ adeo ferax, ut, sicubi ob penuriam aquarum effœta ac sui dissimilis est, linum tamen & spartum alat. Atque de hac Hispaniæ fertilitate, quum omnes fere prisca

Geographi

Geographi consentiant, errare mihi videntur, qui Græco vocabulo eam *Σπείαν*, ob raritatem incolarum, ac locorum asperitatem sterilitatēque dictam suspicantur, quamquam hac nostra ætate ubertas ejus præ aliis terris prædicari nequeat. Ab Hispano Rege dictam vult Justinus. ego ab urbe Hispali, ceu quondam totius regionis capite, nuncupatam conjecerim. Græci ab initio vocaverunt Iberiam à flumine ejus celebratissimo Ibero: non ab Iberis Asiæ populis, quos in Hispaniam pervenisse Varro tradidit. Iisdem Græcis fuit Herperia; quod in Occidentem versus ipsis sita fuerit. Terminos habet ab ortu ac meridie Internum Mare, Fretum Gaditanum, & Oceanum Atlanticum: ab occasu eundem Oceanum: à Septentrionibus Oceanum Cantabricum, & Pyrenæa juga, quibus à Gallia submoveretur. Longitudo ejus summa à sacro promontorio, quod vulgo est *Cabo de S. Vincente*, ad usque Salsulæ fontem, vulgo *Salsas*, in finibus Galliæ ad mare Internum, miliarium Germanicorum est circiter cxc. Latitudo à Celtico promontorio, quod vulgo *Cabo Finis terræ*, ad usque promontorium Saturni, vulgo nunc *Cabo de Palos*, miliarium cl. Oceani internique maris

C circumfu-

circumfusione pene insula efficitur: Pyrenæis jugis transitum maris arcibus. Strabo corio bubulo expanso eam adsimilat.

CAP. III.

Divisio Hispaniæ veteris.

Divisa fuit olim Romanis in tres provincias: Bæticam, Lusitaniam, & Tarraconensem. Bætica clauditur à Septentrionibus & Occasu flumine Anæ; à meridie Oceano & mari Interno, usque ad Murgim opidum, vulgo hodie *Almeria* dictum; ab ortu Tarraconensi jungitur provinciæ; à qua recta linea, ab Murgi ad opidum, quod vulgo dicitur *Ciudad Real*, & Anam amnem ducta, discernitur. dicta Bætica, à flumine Bæti, mediam secante. Cæteras provincias diviti cultu & quodam fertili ac peculiari nitore præcedit. Partem ejus, quæ Bætici Anamque Amneis inter, Bæturia dicta fuit, Turduli versus Ortum Celtici versus Occasum in Lusitaniam usque protensi tenuere. Hodie universa Bætica continet duo Regna Hispaniæ, Granatam & Andalusiam, partemque Castiliæ Novæ, & Extremaduram, Lusitania terminatur

terminatur à Septentrione flumine Durio, ab Occasu Oceano, à Meridie Anæ fluvio; ab Oriente linea à Civitati Regali ad Samoram opidum, apud Durium flumen ducta, à Tarraconensi provincia separatur. Dictam voluerunt antiqui Lusitaniam à Luso ac Lyfa, fabulosis Bacchi comitibus. habet Olyssiponem opidum ad Tagi amnis ostium, quod ab Ulyssæ conditum esse fabulati sunt. continet hodie totum ferme Regnum Portugallicæ, partem Castiliæ Veteris, partemque Novæ. Reliquum vero Hispaniæ occupat Tarraconensis provincia à Tarracone, capite suo, cognominata. In hac populi fuerunt, quorum nomina olim clara; Celtiberi, dextram Iberi fluvii ripam late accolentes: quorum caput Segobriga, nunc *Segorbe* vulgo dicta: & clara Romanorum everione Numantia, nunc *Almasan*: regio ipsa Celtiberia, hinc Valcones; qui maxima pars hodie Navarræ Regni, Pirenæis montibus adfixa. Horum caput Pompelon sive Pompeiopolis, nunc vulgo *Pompelona*. Varduli, hodie *Guipuscoa*; quorum caput Flaviobriga, nunc *Bilbao*. Cantabri, qui nomen Oceano Cantabrico dedere; nunc *Biscaya*: caput Juliobriga, hodie *Val de Viece*. Astures; nunc *Asturias*: quorum caput Asturica, nunc *Astorga*, urbs quondam

dam magnifica. Gallæci, inter Minium & Durium amneis; quorum Brigantia, hodie *Breganca*; pars nunc Portugalliæ. Vacciæ, quorum Pallantia, vulgo nunc *Palencia*. Carpetani, quorum Toletum, nunc *Toledo*; & Complutum, nunc *Alcala de Henares*. Sub his versus meridiem fuere Oretani. Complectitur tota Tarraconensis provincia regiones hodie istas; Murciam, Valentiam, Cataloniam, Arragoniam, Navarram, Biscajam, Asturiam, Gallæciam, Legionem, Castilias Veterem ac Novam fere totas. At eadem Hispania distincta etiam fuit Romanis duabus tantum provinciis, Citeriore, & Ulteriore; unde sæpissime Hispaniæ plurali numero dicuntur hæ terræ. Citerior Hispania est eadem quæ Tarraconensis provincia: Ulterior Bæticam ac Lusitaniam complectitur. Dictæ sunt Citerior atque ulterior, respectu Urbis Romæ; sicuti & Galliæ duæ.

CAP.

CAP. IV.

De Nobilioribus Hispaniæ fluviiis, & urbibus olim claris.

FLUVII majori fama celebrati sunt; in Tarraconensi Iberus, vulgo nunc *Ebro* dictus, navigabili commerciodives: in Bætica Bætis, vulgo nunc *Guadalquivir*: inter Bæticam ac Lusitaniam Anas, nunc *Guadiana*: totus ad Medelinam, opidum cuniculo se condens, post octavum circiter milliare Germ. renascitur. Tagus, vulgo accolis *Tajo*, in Tarraconensi provincia ortus, Oceanum intrat; mediam Lusitaniam secans; auriferis quondam arenis celebratus. Inter Lusitaniam & Tarraconensem provinciam Durus, vulgo *Duero*, supra Numantiam in Celtiberis ortus, in eundem effunditur Oceanum. Ultra est in Gallæcia Minus, vulgo nunc *Minio* dictus. sub Pyrenæo autem Sicoris, vulgo *Segre*, Ilerdam opidum præterlapsus, in Iberum defluit.

Urbium tota Hispania clarissimæ fuere olim; in Bætica Astigi, nunc vulgo *Egya*; Hispalis, nunc *Sivilia*; & Corduba, nunc *Cordova*. In Lusitania Augusta Emerita, nunc *Merida*, in Tarraconensi, Pallantia

C 3

&

& Numantia, ante memorata; item Tarraco, vulgo *Tarragona*, Scipionum opus, maritimarum in his locis olim opulentissima; Cæsaraugusta, sive Cæsarea Augusta, vulgo *Caragoca*; hodie etiam omnium Hispaniarum splendidissima; Asturica ante dicta. Sed & Carthago Nova, vulgo *Carthagena*, clara fuit à conditoribus Pœnis; & Saguntus, nunc *Morviedro*, fide atque ærumnis inclutum nomen reliquit.

CAP. V.

*De incolis Hispaniæ, ac recentiorè
ejus divisione.*

Tubalem, Noachi nepotem, in Hispaniam primum pervenisse, post aquarum inundationem, in dispersione gentium, adfirmant nostri seculi scriptores ex Josepho; qui tamen Tubalem in Asiæ Iberia inter Ponticum Caspiamque maria statuit. Haud minore errore, in universam Hispaniam pervenisse Iberos ex Asia & Persia, tradidit M. Terentius Varro. Celtarum gentem, ab Aschenaze propagatam, omnem post terrarum inundationem obsedissem Hispaniam, Galliàmque, Britannicas insulas, Germaniam atque Illyricum, tam

ex

ex sacris quam gentilibus dispicio auctoribus; unde etiam nomen eorum multis Hispaniæ locis adfixum retulerunt Græci Romanique scriptores: ut Celticorum; quæ partem Bæticæ ac Lusitaniæ, partemque Tarraconensis provinciæ ad usque promontorium Celticum, quod vulgo nunc est *Cabo finis terræ*, tenuere; item Celtiberorum, ad Iberum flumen incolentium. Germanos cognominat, nescio unde, Plinius Oretanos, Tarraconensis provinciæ populos. Primi exterorum post hominum memoriam ad Celtos in Hispaniam venerunt Phœnices, à Tyro, mare internum huc usque & ad Gadeis navigantes; partemque Bæticæ, quæ postea Turditania dicta fuit, occupantes; ut ex Diodoro atque Strabone dicimus. Græci postmodum à Massilia colonias deduxerunt inter Pirenæum & Iberum, Rhodam & Emporias; quæ oppida etiam nunc vocantur vulgo *Rosus* & *Empullias*. Interiora etiam Græcos quosdam incoluisse indicat corruptum (ut volebat Silius Poëta) nomen Graviorum, quasi Grajorum; Græcorumque castellum Tynde, vulgo nunc *Tuy*, in ea parte Tarraconensis, quæ hodie est Gallæcia. Postea Carthaginienes majorem ejus partem tenuere ad Internum mare, Amilcare eam occupante. Secundo bello Punico superatis

C 4

tis

ris atque expulsis Pœnis tota Romano-
rum facta est. Sub quorum Imperio tri-
bus provinciis distincta mansit, usque ad
Honorii Imperatoris tempestatem; quum
Gothi ac Vandali, Germanica utraque
gens, circa annum Christi CCCC, eam
invadentes, dictas provincias in tria Re-
gna distribuissent. Deinde vero Saraceni
cum Mauris, circa annum ICCXX
investi, tota Hispania direpta, complu-
ra in ea Regna instituerunt: Christianis,
id est, Gothorum reliquiis, in Asturiam ac
Legionem, regiones natura locorum mu-
nitas, compulsis. Regnorum numerus tan-
dem crevit ad XIV; quorum nomina hæc
recensentur; Legio, Gallæcia, Portugallia,
Algarbia, Andalusia, Granata, Murcia,
Valentia, Arragonia, Catalonia, Na-
varra, Castilia Verus, Castilia Nova,
quod Toletanum Regnum; & Balea-
res insulæ, vulgo *Majorca* & *Minorca* dictæ;
quæ una cum Ebuso Insula, vulgo nunc
Toica, unum Regnum conficiunt. Ex his
postea durabili titulo, ad hoc nostrum sæ-
culum, clara fuere tria; Castilia, Arrago-
nia & Portugallia.

Regnum Castiliarum.

Legionis Regnum, vulgo *Leon*, consti-
tuere reliquæ Gothorum, à Mauris ut di-
ctum,

ctum, in ea loca compulsæ. At Ferdinan-
dus primus Legioni per matrimonium,
iuncta Castilia, uno nomine Castiliam
adpellavit Regnum suum. Huic postea,
devictis ac pulsis Mauris, accesserunt
Gallæcia, Andalusia, Granata, Mur-
cia, ac Navarra; Navarræ autem Regnum
initium cepit circa annum MCCCLX, quum
Enecus, Bigonriæ (pars est Galliæ Aqi-
tanicæ) Comes, transgresso Pyrenæo,
Mauris ejectis, Regem se constitueret.
post hunc Henricus IV, Castiliæ Rex,
armis occupatum Navarræ Regnum, suo
Imperio adjecit.

Regnum Arragoniæ.

Arragoniæ Rex primus factus est Ra-
mirus, Sancti Magni, Navarræ Regis, fi-
lius spurius, anno cLxxvi. Huic deinde ti-
tulo annexæ sunt Catalonia & Valentia.
Jacobus autem Rex anno cLcccLII Insu-
las Baleares suis armis occupatas, Arrago-
niæ Regno fideique Christianæ adjecit.
Tandem Ferdinandus VI, Caroli Vavus
maternus, Castellæ & Navarræ Rex, per
matrimonium Castellæ junxit Regnum
Arragoniæ. Hic tandem Mauros, quos
Ferdinandus III in Granatense Regnum
compluerat, omnemque una Judæorum
gentem tota Hispania anno cLccccxcI.

Regnum Portugalliae.

Portugalliae Regnum cepit initium ad hunc modum: Quum Henricus Lotharingae Comes res ingentes contra Mauros in Hispania gessisset, praemium virtutis ac laborum Alfonso vi Castellae Rex, Tiresiam filiam notham ei dedit in matrimonium; dotemque apposuit eam Hispaniae partem, quae nunc Portugallia dicitur. Huius filius cum quinque Reges Maurorum uno praelio fudisset, Rex primus Portugalliae appellatus est circa annum c10 cx; habuitque successores continua serie, donec ultimo Rege Sebastiano in Africa caeso, Regnum ad Regem Castellae recidit.

Hac igitur ratione cuncta Hispaniae Regna ad unum corpus rediere; caputque unum tota Hispania agnoscit: qui nunc est Philippus III, Hispaniarum potius, quam Castellae titulo gaudens. At operae praetium est, tanquam in tabula cognoscere, quo titulo Rex Hispaniarum, quamque terrarum suarum possideat. Triplici igitur titulo tenet quicquid tenet; Castellae, Arragoniae, & Portugalliae. Sub Castellae regno sunt: Duae Castellae, Legio, Asturia, Galæcia, Extremadura, Andalusia, Granata, Murcia, Biscaia, Navarra, Mediolanum,

lanum, Belgica, Burgundiae Comitatus, Insulae Canariae, America, Insulae Philippinae. Sub regno Arragoniae; ipsa Arragonia, Catalonia, Valentia, Insulae Baleares, quae Majorca & Minorca; Regnum Neapolitanum, Sicilia, Sardinia. Sub regno Portugalliae; ipsa Portugallia, Algarbia, Guinea, Aethiopia, India Orientalis, Brasilia, Insulae Molluccae. De caetero, in ipsis Hispaniis Duces numerantur **XXIV.** At id maxime mireris; reperiri hic quod haud facile alias toto orbe terrarum: scilicet ducem in Portugallia, nomine Brigantinum, cui tertia pars Regni pareat. Porro Archiepiscopatus in universa Hispania sunt **XII.** Episcopatus **LV.**

C A P. VI.*De Urbibus, Portubus, & Academiis hodie claris.*

URbes in Hispania nunc celebres sunt: Barcino, vulgo *Barcelona*, Cataloniae caput; parvum quondam opidum, nunc celebre Emporiū; licet portus commoditate destituatur; eoque naves saepe in statione tempestatibus pereant. Caesaraugusta vulgo *Caragoca*, Arragoniae caput, magnificentissima totius Hispaniae urbs Pompeion,

lon, five Pompeiopolis, vulgo *Pompeona*, caput regni Navarræi. Valentia, caput Regni, nunc fructuum varietate Hispanicarum amœnissima. Murcia, caput Regni. Hortus totius Hispaniæ vocatur. Carthago Nova, vulgo *Carthagena*, optimus Hispaniæ, ad mare Internum, portus. Granata, caput regni, splendida atq; ampla urbs. Hispalis, vulgo *Sevilla*, Andalusiæ caput, urbs magnificentissima, opulentissimum totius Europæ Emporium, *S. Lucas*, navium statio Hispalensiu. Corduba, urbs admodum ampla, at minus populosa. Marcenæ opidi ager lectissimos torius Hispaniæ fert. Asturcones: Toletum, centrum fere Hispaniæ obtinet. omnium maxima ac munitissima Madritium; vulgo *Madrid*, & *Madridil*, Regia sede nobile opidum. Quinto ab hinc milliario visitur in Escuriali superbum illud D. Laurentii Monasterium, Phillippi II opus, in memoriam victoriæ adversos Gallos, ad S. Quintinum in Picardia, anno cdo 10 LVII obventa exstructum. Burgi, vulgo *Burgos*, Castellæ veteris caput, opidum antiquitate & magnitudine celebre. *Valiadolid*, inter nitidissimas Europæ urbeis censetur. Compostellam, Gallæciæ caput, alias vulgo *S. Jago*, D. Jacobi Apostoli ossa, ut creditur, ibi sita, claram effecerunt. vulgo Olyssipo Hispanis *Lisbona*, inco-

lis Portugalis *Lisboa*, Portugali regni caput, urbs magna, populosa, negotiationibus celeberrima. *Setubal*, *cuidad di Puerto*, *Corunia*, *Ribadeo*, *Vierus Bilbao*, portus ad Oceanum celebres.

Academiæ illustriores sunt, Salmantica & Complutum in Regno Castellæ, Conimbrica in Portugalliæ Regno.

C A P. VII. De Insulis ad Hispaniam.

INSULARU Hispaniis adjacentiu celebriores sunt, Baleares duæ item Ebusus & Gades. Baleares contra Tarraconensia littora sitæ, haud longe inter se distant, & à spatio suo cognominibus acceptis, Majores, Minoresq; plurali numero, vel etiam singulari Major, Minorq; appellantur: funda olim bellicosa, unde & nomen traxisse putantur, quasi ἀπο τὸ βάλλειν, i. e. à jaculando: Græcis Gymnesiæ dictæ, & τὸ γυμνόν, i. e. à nuditate, quod incolæ aliquandiu nudi vitam egisse dicantur: nunc vulgo *Majorca*, & *Minorca*. Pyratice olim incolæ maxime vivebāt: Carthaginienſibus iidē contra Romanos stipendiarii, donec Hispaniis debellatis à Romanis subigerentur. Mauri postea ex Africa occuparunt, cū Hispanias diriperēt, regnūq; dejecta Ebuso Insula in iis cōdiderūt: quos tandē Jacobus Arragoniæ Rex eiecit; ut supra cōmemoramus. Ebusus inter Majoricā & Hispaniam sita est; frumētis tantū nō fecunda; ad alia largior; & omniū

animalium, quæ nocent, adeo expers, ut nec ea quidem, quæ de agrestibus mitia fiunt, aut generet, aut si inuenta sint, sustineat. hodie vulgo *Tyica* dicitur, salis copia maxime celebris. In capite Bæticæ, ubi extremus antiquis mortalibus noti Orbis erat terminus, Insula Gades fretum contingit, quod inde Gaditanum perhibetur, à continenti angusto spatio, ac veluti flumine abscissa: quam Tyrii à Rubro mari profecti, Erythræam; Pœni, lingua sua, Gadir, id est, septem nominarunt. In hac Geryonem, cujus boves Hercules abduxit, habitasse fabulati sunt. Tyrii condidere in ea ejusdem nominis urbem, quæ postmodum evasit opulentissima: nunc etiam Emporium hæud ignobile, vulgari vocabulo *Cadiz*, & corrupte *Calis*, dictum.

CAP. VIII.

De Gallia.

Hispaniæ proxima est Gallia. Hæc ab initio inclusa fuit ab Oriente Rheno amne, Alpium parte & Varo flumine; à meridie Mari interno Pyrenæisq; jugis; ab Occidente Oceano Gallico; à Septentrionibus Oceano Britannico. At postquam Gallorum nonnulli Alpes transgressi Italiæ fere dimidium occuparunt, Galliæ nomen huc usque extensum fuit. Omne

ne autem hoc terrarum spatium bifariam fuit divisum: Primo in Galliam Cisalpinam, quæ & Italia, eadēque Citerior; & Transalpinam, quæ Ulterior, Gallia hodie proprie dicta. Rursus hoc idem terrarum in tria populorum genera, ab habitu corporis cognominata, distributum fuit; in Togatam, quæ Cisalpina; in Braccatam, quæ & Narbonensis, Romanorum provincia; & Comatam, quæ reliqua est Galliarum pars. Sed de Cisalpina post agemus, quum de Italia erit sermo: nunc de Transalpina, illius matrice, primum dicendum.

Pyrenæis igitur jugis superatis, proxima aperitur terra Gallia, felix præpinguis glebis, & commoda proventus fructuariis; consita vitibus & oleis quibusdam in locis; omni ad animantium usum foetu beatissima; rigua & fluminum & fontium aquis, & noxio genere animalium minime frequens, frumento adeo fertilis, ut melioribus Europæ terris conferri possit. Nomen ab initio proprium & peculiare, quod habuerit, hæud facile dispectu est. Tarquinio prisco Romæ regnante vocabulum tandem Galliæ nata est, ab incolis Gallis, ut postea ostenderetur. Longitudo ejus olim à Pyrenæi montis in Oceanum excursu ad Rheni Vahalisq; divergia, apud Munimentum.

nimentum Schenkii, vulgo *Schencken-schan*; porrigebatur. Latitudo à Gobæo prom. òtorio, vulgo nunc *le Four*, in Britaniæ extremo ad Varum usq; flumen. In hoc terrarû spatio Gallia sita erat, duobus ut dictû est, distincta nominibus. Braccata interno imminet mari; Comata ad Oceanum ac Germanos.

CAP. IX.

De Gallia Braccata, quæ & Narbonensis Provincia.

Narbonensis Provincia, sive Gallia Narbonensis, appellatur pars Galliarum, quæ Interno mari alluitur; Braccata ante dicta; amne Varo Alpiûmq; jugis ab Italiâ discreta, ab Hispania Pyrenæo monte; à reliqua vero Gallia flumine Garumna, Gebenna Monte, ac Rhodano amne. Agrorû quondam cultu virorû morûmq; dignatione, amplitudine cæpum nulli Provinciarû Romani Imperii postferenda; sed Italia verius quàm provincia. Quin nunc etiam agrorum proventu, civitatum opulentiâ, ædificiorû nitore, reliqua Gallia lætior est. Continet hodie linguadocû, Sabaudium, Delphinatum, ac Provinciam; quæ veteris appellationis memoriam servat. Populi in ea quondâ clarissimè Subaudia, Allobroges, quorû Geneva & Vienna; Centrones, quorum axima, nunc *Centron*, & Tarantasia, nunc *Monstier & Tarantaise*. In Delphinatu; Segalauni quorû Valentia; Vocontii, quorum Dea, nunc *Die*; Caturgies quorû Ca-

turigomagus, vulgo *Chorges*. In Provincia, Gavates, quorû Avenio, nunc *Avignon*; Salyes, quorum Aquæ Sextiæ, nunc *Aix*. In Linguadoco Gabali, nunc *Villay*; Ruteni, nunc *Rodes*; Helvii, nunc *Albigois*; Volcæ Tectosages, circa Tolosâ; Volcæ Arecomici quorum Nemausus, nunc *Nismes*. Horum populorum clarissimi Allobroges. Urbium opulentissimæ olim Vasio, nunc *Vaison*; Vienna, Avenio, Nemausus, Tolosâ, Arausio, nunc *Orange*; Arelate, nunc *Arles*; Blitteræ, nunc *Beziers*; sed omnes præcedebat, unde nomen ac decus Provinciæ, Martius Narbo, vulgo nunc *Narbonne*. In litore autè portu clara Massilia, vulgo *Marseille*, urbs antiquissima, à Græcis condita. Eadem etiam nunc totius provinciæ clarissimæ sunt.

CAP. X. De Gallia Comata; ac primæ ejus parte Aquitania.

Gallia Comata in tres partes divisa fuit: Aquitaniâ, Celtica ac Belgicâ; sed his alios alii posuerunt terminos. Cæsar Belgicâ fecit inter Rhenum, Oceanum & Sequanum, Matronâq; amnes, Celticâ, quam eundem proprie Galliâ & incolas ejus Gallos adpellat ubiq; Belli Gallici Comentar. primo, inter Matronâ Sequanâmq; Oceanum & Garumnâ flumē, Gebennâ montē, Rhodanû ac Rhonû flumina: Aquitaniâ inter Garumnâ, Oceanû & Pyrenæos montes. Postea vero Augustus aliter distinxit; Belgicâ statues inter

Rhenum, Rhodanum, Ararem, Matronam Sequanámque amneis & Oceanum; Celticam, quam & Lugdunensem appellavit à capite Lugduno, inter Matronam, Sequanam & Ligerim amneis, & Oceanum; Aquitaniam inter Ligerim, Gebenam & Pyrenæos Montes, & Oceanum. Aquitania vetus sive Cæsariana, Aremorica ante dicta, Nunc Vasconia, vulgo *Gascogne*, vocatur. Vascones quondam ex Hispania ab altero Pyrenæi latere transgressos, haud dubium est. Populi heic olim clari; Ausci, nunc regio *Armignac*; Vasates, nunc regio *Albect*, opidum *Bazas*; Bergerri, sive Brigerriones; nunc *Bigorres*; Tarbelli, quorum opidum Aquæ Tarbellæ nunc *Acqs*. Horum clarissimi fuere Ausci, & caput eorum Elusaberris, nunc *Aux*, totius veteris Aquitanix opulentissima.

In reliqua Aquitania augusti populi quondam, qui hodiernis provinciarum nominibus originem dedere, Cadurci: *Quercy*; quorum opidum Devena, nunc *Cahors*; Petricorii, nunc *Perigore* quorum Velsonna, nunc *Perigueux*; Arveni, sive Alverni, nunc *Auvergne*; quorum Augusta Nemetum nunc *S. Flour*; Limovices, nunc *Limosin*; quorum Augustoritum, nunc *Limoges*; Bituriges, nunc *Berris*; quorum Avaricum, nunc *Bourges*; Pictones, nunc *Poitou*;

Poitou; quorum Limonum, nunc *Poitiers*; Santones, nunc *Saintonge*, quorum Mediolanum, nunc *Saintes*.

CAP. XI.

De Gallia Celtica seu Lugdanensi.

IN Celtica quondam populi, quorum hodieque ex parte nomina exstant, clari fuere: Osismii, nunc ultimus Britannix in mare excursus; quorum opidum Vorganium, vulgo nunc *Guinguand*; Veneti, quorum Vindanna, nunc *Vannes*, Nannetes quorum Condivincum, nunc *Nantes*; Curiosolites, Britannia inferior: Redones. Britannia superior, quorum opidum Condarte, nunc *Redon*; Audegavi, qui & Andecavi, & Andes, nunc *Anjou*, quorum opidum Juliomagus, nunc *Angiers*; Turores, nunc *Tourraine*, quorum Caesarodunum, nunc *Tours*; Aulerci Diablintæ, quorum opidum Noviodunum, nunc *Maine*; Aulerci Cenomani quorum opidum Vidunum, nunc *Mans*; Unelli, quorum Crociatonnum, nunc *Quarentain*; Carnutes, quorum Autricum, nunc *Chartres*; & Gennabum, nunc *Orleans*; ipsa regio *Beauvais*; Lexobii, quorum Noviomagus, nunc *Lisieux*, in Normandia; Aulerci Eburovices, quorum Mediolanum, nunc *Evreux*, in Normandia; Parisii, quorum Lutetia

retia, nunc *Parisi* Senones, quorum *Agendicum*, nunc *Sens*, in Campania: *Tricastii*, quorum *Augustobona*, nunc *Troyes*, in Campania: *Ædui*, sive *Hedui*, quorum *Augustodunum*, nunc *Auxum*, in Burgundia Ducatu: *Vadicastes*, quorum *Noviomagus*, nunc *Nuits* in dicto Ducatu: *Segusiani*, nunc *Forest*, quorum opidum *Forum Segusianorum* nunc *Fours*, & item in ipsorum agro *Lugdunum*, nunc *Lyon*. At horum omnium clarissimi *Hedui*, urbs eorum totius Celticæ opulentissima, *Augustodunum*, *Lugdunum* nomen *Provincia* dedit.

CAP. XII.

*De Gallia Belgica; Item Fluminibus
universæ Gallia Transalpina.*

BELGICA illa Vetus, quæ tertia pars Gallia Comata, vetustissimis scriptoribus, clauditur Rheno Rhodanoque amnibus, lacu Lemano, Matrona ac Sequana fluminibus, Oceanoque Britannico. At Plinius atque Tacitus ab Helvetiis ad Oceanum, omnem interiorem ripam Rheni à Germaniæ populis incolæ tradunt. Hodie sane idem sit: at aliquanto latius quam olim. Itaque Plinius initium Belgicæ, à Scaldi flumine

flumine facit. Inter Mosam & Flandriam ad Oceanum fuere *Taxandri*; nunc est *Zelandia* ac *Brabantia* inferior pars. Inde *Menapii* reliqua *Brabantia* pars, & item *Geldria* ad Rhenum usque: quorum opidum *Castellum Menapiorum*, in Mosæ ripa, nunc *Kessel*. *Morini*, pars *Flandriae* inter Oceanum & *Legiam* amnem; opidum *Teruanna* nunc *Teavvane*; & portus *Gessoriacus*, qui antea *Itius*, & postmodum *Bononia*, nunc *Boulogne*; *Ambiani*, quorum opidum *Somanobriga*, nunc *Amiens* *Bellovaci*, quorum regio *Belgium*, nunc *Beauvoisin*; & opidum *Cesaromagus*, nunc *Beauvais*; *Caleres*, *Pais de Cauls*; opidum *Juliobona*, nunc *Diepe*; *Vellocassii*, quorum *Rotomagus*, nunc *Roüan*; *Atrebates*; opidum *Nemetacum*, nunc *Arras*; *Nervii*, opidum *Bagacum*, nunc *Bavay*; & item *Cameracum*, nunc *Cambray*. *Eburones*, *Condrusi*, *Segni*, *Cæresii*, *Pœmani*; quæ primo uno nomine adpellati fuere à Gallis Germani, postea vero à se ipsis *Tungri*; quorum opidum *Atuatuca*, nunc *Tongerren*; *Veromandui*; quorum *Augusta Veromanduorum*, nunc *Vermandois*, vicus in extrema *Picardia*. *Suessiones*, quorum *Augusta Sueffionum*, nunc *Soissons*; *Silvanectæ*; quorum *Augustomagus*, nunc *Seulis*; *Remi*; quorum *Duro-*
cortorum

cortorum, nunc *Reims*, in Campania. Treviri quorum Augusta Trivirorum, nunc *Trier* Germanis, *Treves* Gallis. Mediomatrices; quorum Divodurum, nunc *Metz*. Leuci; quorum opida Tullium & Nasium, nunc *Toul & Nansy*, in Lotharingia. Lingones; quorum Andomatunum, nunc *Langes*. Sequanis; quorum Vesontio, nunc *Esfancon*, in Burgundiae Comitatu. Rauraci, nunc ager Basileensis; eorum opidum Augusta Rauracorum, nunc vicus *Augst*. Hinc Helvetii, in quatuor Pagos distincti. Pagorum nomina, Tigurinus, Tugenus, Ambronicus & Urbigenus. Tigurinus nomen habuit ab opido antiquissimo Tiguro, sive, quod rectius scribitur, Turigo, nunc *Zurich*: Tugenus, ab opido Tugio, nunc *Zug*: Ambrones nomen habuere à flumine, quod accolluere, Amma, nunc *Emme*: Urbigeni dicti sunt ab opido Urba, nunc *Orbe*.

Caput Helvetiorum fuit Aventicum, nunc *Avances* Gallis, Germanis *Wislisburg*. Rhenum autem accolentes Germaniae nationum in eadem provincia; Trebocci in Elsatia; quorum Argentoratum, nunc *Strasbourg* Nemetes, quorum Noviomagus, nunc *Speir*: Vangiones; quorum Moguntiacum, nunc *Mentz*: Ubii, quorum Colonia Agrippinensis, nunc *Col-*
len:

len: Iugerni in partibus Gelriae & Cliviae; ubi opida *Goch & Gelre*: quondam, quum trans Rhenum incolerent, Sicambri dicti. Hinc Batavi, Rheni Insulam incolentes. Occupat hæc partem Gelriae, partem Trajectensis Provinciae, partemque Hollandiae. Incipit haud procul Clivis opido, & munimentum Schenkii, vulgo *Schencken schans*: ubi Rhenus in duo veluti cornua scinditur. Sinistrū, Vahalís flumen adpellatur: Mosæ amni apud Vocorum opidum confusum, uno ejus alveo ad Oceanū defertur, ubi Mosæ ostium dicitur. Dextrum cornu primo latum ad usq; Batavodurum, quod vulgo est *Wijk te Duerstede*, inde modicū nomini sui custodiens alveum, Trajectūque & Lugdunum transiens opida, propter vicum *Cat-wijk* in Oceanum olim effundebatur, nunc Ostium hoc arenis obstructum est. Quicquid igitur duobus hisce alveis Oceanoque includitur, Insula Batavorum fuit: cujus nomen hodiēque in superiore ejus parte servatur, vulgo *de Betavv* dictum. Præterea extra Insulam tevere Batavi, quicquid Vahali ac Mosæ includitur. Partem insulae circa Trajectum & Wordam incoluere Caninefates. De cætero Gallorum omnium fortissimi erant Belgæ: horum bellicocissimi Helvetii; clarissimi Treviri, urbium

urbium Belgicarum opulentissima Augusta Trevirorum.

Fluvii Gallia.

Nobiliores Galliae fluvii sunt; Oceanum petentes, Mosæ, vulgo *die Mase* Germanis, Gallis *la Meuse*; Scaldis *l'Escaut* Gallis, Germanis *die Schelde*; Sequana, *la Seine*, Matronam devehens, vulgo *le Marne*, & Ligeris, *la Loire*; Garumna, *la Garonne*. Rhodanus, *der Roden* Germanis, Gallis *le Rosne*, velocissimus amnis, inter tres maximos Europae fluvios computatus, tardissimum Ararem, vulgo *le Saone*, in Mare internum secum trahit.

C A P. XIII.

De Incolis Galliae, ac posterioris ejus divisione.

UNam gentem, Celtarum nomine, omnem quondam incolluisse Hispaniam, ac Galliam Germaniamque, Illyricum, & Britannicas Insulas, supra ad Hispaniam dictum est; latiusque infra in Germaniae descriptione dicetur. Ceterum Gallorum natio adeo populosa fuit, uti, quum domi haud sterile solum tenerent, ob

ob multitudinem tamen hominum, necessum habuerint, in diversas ac longinquas mundi regiones colonias deducere. Nonnulli eorum Italiae dimidiam fere partem occuparunt. ex his quidam ultra profecti, in Asiam usque pervenerunt; noménque ibi Galatiae, sive Gallograeciae, seu Graecogalliae fecerunt. Alii in Britanniam Insulam pervenisse putantur. In Germaniam autem alii infecti, ingentem tractum à Rheno ad Vestulæ usque fonteis obse-derunt. In ipsa Gallia vixit universa gens, quot nominibus, tot civitatibus, imperiis ac magistratibus discreta. Primi Romanorum arma sensere Salyes; cum de incursionibus eorum Massilia, socia Romanorum civitas, quereretur. Deinde Allobroges & Arverni; quum adversus eos similes Heduarum querelæ opem & auxilium flagitarent. Prima igitur Narbonensis Gallia subjugata, in provinciae formam redacta est; Domitio Aenobarbo & Fabio Max. trophæa in ea statuentibus. Reliquæ Galliae per x annos domitæ laus ad Julium Cæsarem defertur. Paruit hinc tota sub præfectis Romano imperio ad Honorii Imperatoris usque tempestatem; quum circa annum Christi CCCC, Gothorum, Hispaniam atque Italiam vastantium, pars Narbonensem

sem Provinciam invasit, noménque Regi-
oni de suo imposuit, quod postmodo cor-
rupte Languedoc, quasi *langue de Goth*,
dictum est. Prolatis deinde ad Ligerim
usque amnem Imperii finibus regnum
constituerunt, cuius caput ac regia Tolosa
fuit. Eadem tempestate Burgundiones;
ab ultima Germania (pars Cassubiorum,
pársque Brandeburgensium nunc ea loca
tenent) cum Vandalis Suevisque profe-
cti, alias Galliae partes occuparunt, regnó-
que constituto. Burgundiae nomen de suo
imposuerunt, cuius caput regiáque sedes
Arelate. Complectebatur utrámque
Burgundiam, Lugdunensem agrum, Del-
phinatum, Sabaudiam, & Provinciam. Sub
idem ferme tempus, Franci Germanica
gens, Rheno trajecto, proximam Galliae
partem, Tungriam) nunc est Braban-
tia, ac Leodiensis Episcopatus) obse-
derunt. at pulsi mox à Gothis, paulo
post redierunt, ultraque in Parisios usque
progressi, regione ac regno inibi condito
Franciae vocabulum de suo imposuerunt,
cuius caput ac regia Lutetia. Circa ea-
dem tempora Britanni ex Britannia Insu-
la, ab Anglis & Saxonibus, quos in opem
& auxilium adversus Scotos Pictosque
ex Germania vocaverant, pulsi, extrema
Galliae Celtae obsederunt, & de suo no-
mine

mine Britanniam minorem appellarunt.
At Clodovæus, V Franciae Rex, Burgun-
diae Rege Gundebaldo armis devicto, Go-
thisque ex Gallis ejectis, utrúmque re-
gnum suo imperio adjecit. Hic vita ex-
cedens, regnum Franciae IV filiis in qua-
tuor parteis seu regna distributum reliquit.
Primus erat Parisiorum rex: cui parebant
Parisii, nunc vulgo *Isla de France*, id est,
insula Franciae, Campania Cenomani,
Turones, Andegavi, Aquitani, Averni.
Secundus Sueffionum Rex; cuius regno
submissi Veromandui, Neustrii, nunc
Normanni; Picardi, Flandri. Tercius
Burgundiae, sive Aureliani Rex; cui ces-
sit totum Burgundiae regnum, ante di-
ctum, cum Aurelianensi Ducatu. Quar-
tus Rex Metensis, seu Austrasia; quae com-
plectebatur quicquid inter Mosam ac Rhe-
num. Mortuis autem fratribus, Clota-
rius solus rerum potitus est. Hujus itidem
quatuor filiis regnum iterum in quatuor
dictas parteis divisum est. At defunctis,
ut ante, fratribus, Clotarius II totum re-
gnum Franciae solus obtinuit. Id inte-
grum intactumque successoribus ejus man-
sit, ad Caroli Magni usque tempestatem,
quum Austrasia divelleretur, mox Flan-
dria etiam sui juris facta est. Imperator
dein Henricus III. Burgundiae regnum
D 2 Germanorum

Germanorum imperio adjunxit. Sed id postea in quatuor parteis direptum est. Beroaldus Saxoniae Dux, Sabaudiam invasit. Otho, Flandriae Comes, partem occupavit, quam *FrancheConté*, id est, liberum Comitatum Burgundiae nuncupavit, Gui-gius Comes eam, quam à filii soceri nomine Delfinatum appellavit. Boso postremus in Provincia regnum tenuit, quod Arelatense dictum fuit. Posteriores Franciae Reges Provinciam ac Burgundiae Ducatum recuperarunt. Delfinatum Hubertus ultimus ejus Princeps Regi Galliarum vendidit, ea lege pacta, uti in posterum primogenitus cujusque Regis filius nomen Delphini inde gestaret. Sabaudia successoribus Beroaldi etiam nunc manet. Burgundiae Comitatus eodem titulo ac jure ad Hispaniam Regem pervenit, quo ipsa Flandria. Avenionensem Comitatum Joanna Provinciae Comes Papae Clementi VI concessit, manetque etiam nunc sub Romanae Ecclesiae ditione.

CAP. XIV.

De recentiori Gallia, ejusque in varias Provincias divisione.

HAc igitur ratione Gallia arctior, quam olim fuit, facta est; toto propemodum Belgica avulsa. Itaque à Meridie, Occasu ac Septentrione servatis antiquis terminis,

nis, ab Ortu clauditur Sabaudia, Burgundiae Comitatu Lotharingia, ac Inferiore Germania, quam vulgo nunc Belgicam & Belgium vocant. Longitudo ejus ab extrema Britannia, ad usque Varum flumen, Italiae terminum, pergitur milliarium Germanicorum CLXXX. Latitudo à Pyrenaeis jugis in Bearnia ad extremam usque Picardiam milliarium CXL. Francia autem dicitur vulgo à Francis, Germanica gente, in eam transgressis. Tota paret uni Regi, in parteis varie divisa. Praecipuae tamen regiones sunt, quarum vulgaria vocabula ista sunt: *Bretagne, Normandie, Picardie, Champagne, la France, Beauvais, Berry, Blaisois, le Maine, Touraine, Anjou, Poictou, Saintonge, Perigord, Limosin, Bourbonnois, Bourgogne, Duché, Quercy, Gasconne, Languedoc, Province, Dauphiné*. Accessit haud ita pridem *la Bresse*, pars Sabaudiae. *Mets* etiam atque *Toul* Lotharingiae opida Regis Francorum nuper facta sunt. Ceteram Ducatus in Gallia sunt XIX: *Orleans, Bourgogne, Narbonne, Bretagne, Anjou, Berry, Normandie, Auvergne, Guienne, Tours, Bar-le-luc, Valois, Nemours, Alençon, Reims, Laon, Langres, Bourbon, le Maine*. Pares Franciae quondam Carolus Magnus, XII instituit: quorum sex Ecclesiastici, sex seculares. Ecclesiasticorum III sunt

Duces; Archiepiscopus Remensis, vulgo *Reims*; Episcopus Laudunensis, vulgo *Laon*; Episcopus Lingonensis, vulgo *Langres*. Tres Comites, iidemque Episcopi; Catalaunensis, vulgo *Chalons*; Noviodunensis, vulgo *Noyon*; Bellovacensis, vulgo *Beauvais*. Secularium itidem tres Duces; Burgundicus, Normannicus, Aquitannicus, *Guienne* vulgo. Tres Comites; Flander, Tolosanus, Campanus. At hodie duo ex his *xix* aboliti sunt; Burgundicus ac Flander. Conventus Juridici (Parlamenta Franci vocant) sunt octo; Parisiensis, Rotomagensis, vulgo *Roïan*, in Normandia; Redonensis vulgo *Renes*, in Britannia; Divionensis in Burgundia, vulgo *Dijon*; Burdegalensis, in Vasconia, vulgo *Bordeaux*; Tolosanus in Linguadoco, vulgo *Toulouse*; Gratianopolitanus, in Delphinatu, vulgo *Grenoble*; Aquisensis in Provincia, vulgo *Aix*. His accesserunt nuper duo alii conventus; *Pau* in Bearnia, & *Mets* in Lotharingia. Archiepiscopatus sunt per universam Franciam *xv*, quibus subiecti Episcopatus *ciii*.

CAP.

CAP. XV.

De urbibus Galliae celebribus, Academicisque illustribus.

URbes Galliae celeberrimae sunt, in Parisiis, sive Insula Franciae, Lutetia Parisiorum, vulgo *Paris*; caput ac regia regni, urbs totius Europae, unam si Constantinopolin excipias, magnitudine atque incolentium frequentia, clarissima, dignitate sua maxime aestimanda. In Picardis Ambianum, vulgo *Amiens*, templi interno splendore, ac ornamentis insignis. In Normannis Rotomagus *Roïan*; opulentissimum Galliae ad Oceanum Britannicum Emporium: Cadomum, *Caen*; Diepa navium appulsu celeberrimum opidum. In Britannis *Renes*; & *Nantes* satis clarum Emporium. In Andegavis Andegavum, sive Juliomagus vulgo *Angiers*. In Turonibus Turonum, vulgo *Tours*. In Blensi provincia, Belense castrum, vulgo *Blois*; cuius ager ob multiplicem amoenitatem hortus Galliae nuncupatur. In Beauſſe *Chartres*, & item Aurelianum, vulgo *Orleans*. In Biturigibus *Bourges*, antiquitatum reliquiis ac Xenodochio clara. In Campania Remi, vul-

go *Reims*, templi artificiosa extrinsecus
 structura nobilis: Catolauni, vulgo *Chalons*. Tricassium, vulgo *Troyes*, urbs ampla
 ac populosa. In Burgundia Divionum, vulgo
Dijon; Ducum quondam sedes: Cabilo-
 num, vulgo *Chalon*, emporium haud sper-
 nendum: Matilcona, vulgo *Mascon*, satis ni-
 tida: Belna, vulgo *Beune*, Xenodochii ma-
 gnificientia famosa: Augustodunum, *Au-
 zun*, antiquitatibus Romanis adeo referta,
 uti Roma Gallica quibuscumque vocitata fuerit.
 In Borbonensi provincia, *Molins*. In Le-
 movicibus Lemovicum, vulgo *Limoges*;
 emporium opulentum. In Pictavibus Pi-
 ctavium, vulgo *Poitiers*; magnitudine se-
 cundas quidem à Lutetia fert, at multa mi-
 nus populosa. In Santonibus *Saintes*: anti-
 quitatibus Romanis maxime ornata: Ru-
 pellæ, vulgo *la Rochelle*, celeberrimum ad
 Oceanum Aquitanicum emporium, urbs
 munitissima, propugnaculum proximis
 bellis civilibus Protestantium tutissimum.
 In Vasconibus Burdegala, vulgo *Bor-
 deaux*, urbs ampla, antiquitatum Romæ-
 norum reliquiis conspicua; opulentissi-
 mum emporium: Garumna flumine navi-
 um appulsum commodante. In Lingua-
 docia est Tolosa, *Toulouse*, inhabitantium
 multitudine insignis: Martius Narbo,
 vulgo *Narbonne*, magnifica quondam
 urbs

urbs, nunc munimine maxime clara.
 Mons Pessulanus, urbs magna ac splendi-
 da; vulgo *Montpellier*. Nemausus, vulgo
Nîmes, antiquitatum Romanarum
 reliquiis omnium Gallicarum refertissima.
 In Provincia Massilia, *Marseille*; portus
 commoditate juxta ac pulchritudine clara;
 opulentissimumque Galliarum ad internum
 mare emporium; Triremium regiarum
 statio. cæterum libera est civitas, una cum
 Arelate: utraque in Galliarum Regis clientela.
 Aquarum etiam Sextiarum, vulgo *Aix*, nitida
 urbs: item Avenio, *Avignon*, Romanarum
 Ecclesiarum parens.

Academiæ.

Academiæ Galliarum illustres sunt; Lute-
 tiarum Parisiorum, Cadomi, Andegavis, Au-
 reliani, Biturigibus, Pictavii, Burdegalarum,
 Tolosarum, Montispessulani.

C A P. XVI.

De Sabaudia ac Burgundiæ Comitatu.

PEractis hætenus regionibus; quæ Regi
 Franciæ hodie parænt, reliqua Galliarum pars,
 quæ veterem Belgicam ferme totam occu-
 pat,

pat, cum Narbonensis provinciæ parte, explicanda est. Tota igitur illa pars, quæ veteri Galliæ avulsa est, in quinque ditio- nes dispartita est. Primam obtinet Dux, cui cognomentum Sabaudici dedit ipsa regio Sabaudia. in qua nihil clarum, præter unam Genevam, liberam civitatem, bellis Sabaudicis, & Protestantium religionis professione celebrem. Conventus Juridicus est Cameriaci. vulgo *Chamberi*, Fanum Divi Joannis in valle Mauriana, vulgo *S. Jean de Morienne*, egregio munimento celebratur. Secunda ditio est Hispaniarum Regis in Comitatu Burgundiæ, ubi Vesontio. vulgo *Besancon*, urbs eximia, liberæque civitas. in fide prædicti Regis. Tum dola, *Dole*, conventu Juridico & Academia clara. Tertia ditio est imperii Germanorum; sub qua Alsatia, Lotharingia, Treverensis ac Leodiacensis Episcopatus, Juliacensis Ducatus, & item Clivensis Ducatus portio; de quibus in Germania agitur. Quarta ditio est Helvetiorum ac Valleflorum. Quinta inferioris Germaniæ, sive, ut vulgo vocant, Belgarum. De duobus postremis nunc agendum est; ac primum de Helvetiis.

CAP. XVIII.

De Helvetiis ac Valleflis.

HElvetii loci natura undique tuti continentur: una ex parte flumine Rheno à Germania dividuntur: altera ex parte monte Jura altissimo à Gallia separantur, tertia parte lacu Lemano ac flumine Rhodano à Subaudia determinantur. In quatuor pagos, Tigurinum, Tugenum, Ambronicum & Urbigenum, olim fuisse divisos, supra in descriptione Veteris Galliæ dictum est. Gens quum foret totius Celticæ bellicosissima, reliquos Gillos virtute præcedebant, quod fere quotidianis præliis cum finitimis Germanis contenderent. Qua fiducia freti totius Galliæ imperium adfectarunt. Rem ipsam tentantes C. Julius Cæsar armis in sedes suas redegit, & una cum reliqua Gallia Romano imperio subjecit, cui paruerunt usque ad Honorii Imperatoris tempora; quum diversis populis, diversas imperii partes diipienibus, Alemanni inter Rhenum, Mœnum atque Danubium tenere loca Helvetiam, in quam jam ante crebras incursiones fecerant, occuparent, Galliæque

Galliæque avulsam, Germaniæ, corpori suo adjicerent. Inde gens ea *Svuitzeri*, à vico, forte quondam capite, *Svuitz* dicta, sub Germanico Imperio tenuere, Ducibus suis subiecti; donec Leopoldo Duce in prælio cæso, in libertatem sese, circa annum c1æcccc vindicarunt. Fœdere post libertatem adeptam inter se sancito, nunc libere agunt, *xiiii* pagis seu civitatibus (incolæ *die Oerter*, Galli *Cantons*, vocant) divisi, Civitates sunt hæ; *Zürich*, *Bern*, *Lucern*, *Uri*, *Zvuitx*, *Udervvalden*, *Zug*, *Glaritz*, *Basel*, *Friburg*, *Solotur*, *Schafhausen*, *Appenzell*. Ex his *Appenzel*, *Glaritz* & *Svuits*, sunt vici, *Udervvalden* & *Vri* regionum nomina, quorum capita duo vici: Hujus *Altorf*, illius *Stantz*. Reliqui octo Cantones sunt urbes; quarum potentissima est *Berna*; quidpe cujus ditio à *Geneva* ad *Basileam* fere protenditur miliaria Germanica ultra *xxx*. Sequuntur *Tigurum*, *Basilea*, *Lucerna*, *Friburgum*, *Solodurum*, opulentæ civitates. Ex universis Cantonibus Protestantium religionis sunt *Bern*, *Zürich*, *Basel*, *Schafhausen*; Catholicæ Rom. *Lucern*, *Friburg*, *Solotur*, *Zug*, *Vri*, *Udervvalden* *Svuitx*, utramque religionem profitentur *Glaritz* & *Appenzell*. Conventus totius Helvetiæ fit *Aquis Helvetiis*, vulgo *Reichsbaden*,
Aacca-

Academia est *Basileæ* celeberrima. Præterea *Gymnasia*, *Academias* æmulantia, *Tiguri*, *Bernæ*, atque *Laufannæ* in *Bernensium* agro. Est præterea in *Helvetia* orum agro confœderatum oppidum, *S. Galli Fanum*, linificio maxime nobile.

Vallesii.

Helvetiorum reip. confederata est resp. *Vallesiorum*: vulgo *die Walliser*, *Galliæ* etiam hi olim populi *Inalpini* *Penninarum* *Alpium* à *Rhodani* fontibus ad lacum *Le-manum*, vulgo *Genfersee*, vallem, unde etiam hunc nomen habet, incolentes. In quatuor populos tota valis divisa fuit. *Viberi* ad *Rhodani* fontes incoluere, circa vicum *Gomers*. *Seduni* circa opidum nunc *Episcopale* *Sedunum*, vulgo *Germanis Sitten*; *Gallis Sion*. *Veragri* quorum vicus *O&odurus*, nunc *Martinach*. *Nantuares*, circa *Sancti Mauriti* fanum. *Pri-mus* omnes hos subjugavit *Ser. Galba*, *Jul. Cæsaris* in *Gallia* *Legatus*. Nunc *Germani* incolunt, sub una liberâque republ.

CAP. XXVIII.

De Hodierna Belgica, sive de Inferiore, nunc Germania.

Belgicam hodie adpellant eas terras quæ confusis Galliæ Germaniæque antiquis limitibus, *xvii* provincias continent, eandem Inferiorem Germaniam, & vernaculo vocabulo dicunt *Niederlande*, Itali, Hispani ac Galli *Flandriam*; ab una earum, quondam clarissima provincia. Regio est agrorum cultu, urbium vicorumque multitudine, ac nitore totius Europæ amoenissima, variisque negotiationibus navigationibusque longinquis ditissima. Terminos habet, à Septentrionibus Oceanum Germanicum; ab ortu Frisiam Orientalem, Westfaliam, Coloniensem agrum, Juliensem Ducatum, Trevirensis Episcopatum; à Meridie & Occasu Galliæ Regnum. In ea parte, quæ cis Rhenum in Gallico solo est, populi qui fuerint, jam ante ostensum est. In altera parte, quæ trans Rhenum in Germania sita est, fuere quondam; Frisii, à Rheni ostio ad ostium usque Amisii amnis, vulgo *die Ems*, in Septentrionali Hollandia, Frisia Occidentali, Groningensi agro,

agro, & parte Trajectensis provinciæ: Bructeri in Transisalana provincia: Marasaci, circa *Amersfort*, inter Rhenum & Isalem amneis. Hos omnes L. Drusus imperitante Augusto Cæsare subegit, Illos, qui in Gallia, Jul. Cæsar perdomuit. Manserunt inde sub Imperio Romano, maxime qui cis Rhenum, donec id Theodosio imperante, ab advenis gentibus direptum. tunc enim varii Germaniæ populi, alii subinde atque alii huc immigrarunt; quorum cum quidam postea in Galliam, nonnulli vero in Britanniam insulam commigrarunt, incolæ in priscam, creatis sibi Regulis, libertatem sese vindicarunt. Inde temporis progressu in *xvii* provincias tota hæc regio divisa fuit, quarum aliæ Ducum nomine, aliæ Comitatus, aliæ etiam Dominorum titulo, retores acceperunt. Sunt autem hæ: *iv* Ducatus: Brabantia, Limburgium, Luceburgium, Geldria. Comitatus *vii*; Flandria, Artesia, Hannonia, Hollandia, Zelandia, Namurcum, Sutfania. Marchionatus unus sacri Imperii, Anverpia. Dominia *v*; Frisia Occidentalis, Mechlinia, Trajectus, Transisalania, Groningium. Frisia, postquam jugum Romani imperii excusserat, annos ferme *cccc* sub regibus suis fuit; donec extinctis his, dominium

dominum ad Carolum Magnum pervenit. post eum, regulis suis, ut cæteræ, regi cœpit. At procedente tempore, alia alii provincia per matrimonium rectorum juncta est: donec tandem ad unum dominum pervenerunt. Is primus fuit Carolus, Burgundiæ Dux, cognomento Audax; abavus Caroli V Imperatoris; qui postmodum hæres factus, Philippo filio Hispaniæ Regi reliquit, cui successit filius ejusdem nominis.

At quum incolæ jam inde à Carolo V, vim atque injuriam sibi fieri, privilegiisque quibus satis libertati sui provisum erat, eripi sentirent, vim vi repellere, armisque libertatem avitam defendere, decreverunt. Inde diutinum illud annorum XL bellum. Pars Hispanorum armis succubuerunt; pars in pristinam libertatem sese vindicarunt. Hinc in duas partes Belgica, seu inferior Germania divisa est. Provinciæ Hispano imperio audientes sunt istæ: Brabantia, Limburgium, Luceburgium, ac dimidia pars Gelriæ, cis Rhenum ac Vahalem, in veteri Belgica sita; dein Flandria, Artesia, Hannonia, Namurcum, Marchionatus S. Imperii & Mechlinia. Reliquæ provinciæ sub una republica constanter ac fortiter libertatem tuentur.

CAP.

CAP. XXIX.

De præcipuis Inferioris Germaniæ urbibus.

Flandria, vulgo Flandren.

Flandria omnes Christiani Orbis Comitatus superat: ager fertilis, pascuæque læta. Insulas habet adjacentes *Cadfant*, *Oostburg*, *Bierfliet*; Ordinibus fœderatis parentes. Urbes præcipuæ Flandriæ sunt; Gandavum, vulgo *Gent*; caput Provinciæ, inter majores Europæ urbes computata; Caroli V. incunabilis nobilitata. Brugæ vulgo *Brugge*, primas ob pulchritudinem & amœnitatem sibi vendicant. Sequuntur Tornacum, Gallis *Tournay* German. *Doornick*; Cortracum, Gal. *Courtray*; German. *Cortrick*; Duacum, *Donay*; Intulæ Gall. *L' Isle* German. *Ryssel*, sive *der Iffel*; Yperæ, *Yperer*; Neoportus, *Nieuport*; *Sluys*, *Duykercke*, piratica superiori bello infamis. Ostenda, trienni Hispanorum obsidione insignita. Grevelinga, nobilissimum in finibus Galliæ munimentum.

Artesia

Artesia; Artois.

Caput Artesiæ est Artebatium, vulgo Germanis *Atrecht*, Gallis, *Arras*; urbs splendida. clarum hic est Fanum D. Audomari, vulgo *S. Omer*. Tervanna insignis quondam erat; postea vero à Carolo V. expugnata ac funditus eversa. Est præterea heic nobilis Comitatus cognomine *D. Pauli*.

Hannonia Gallis *Hainaut*,
Germ. *Hencgouv.*

Hannoniæ caput est Montes, vulgo *Mons*, Gallis; Germ. *Bergen*. Secunda ab ea Valentianæ, Gall. *Valenchiennes*. Cameracum, German. *Camerick*. Gall. *Cambray*, cum agro suo singularem provinciam conficere videtur, quæ dicitur *Cambresis*.

Namurcum; Gall. *Namur*;
Germ. *Namen*.

Caput est, quæ provinciæ nomen dedit, *Namurcum*, ædificiis magis valida quam splendida.

Luce-

Luceburgium; *Lucelburg*.

Hic Ducatus nihil insigne habet, præter *Luceburgium*, unde nomen Provincie; & ipsa urbs tam fœda, quàm satis natura loci munita.

Limburgium.

Hujus caput est *Limburgium* urbs; minus inter reliquas XVI provincias clara. *Falcoburgium* ac *Dalem*, duo Comitatus, portiones sunt *Limburgiensis* Ducatus.

Brabantia, *Brabandi*.

Primaria Brabantiæ urbs est *Antverpia*, Gallis *Anvers*, Germanis inferioribus *Antwerpen*, superioribus *Antorf*. Emporium quondam totius Europæ celeberrimum, nunc etiam urbs totius terrarum Orbis splendidissimæ arce sua maxime nobilis. *Bruxellæ*, *Brussel*, magnifica urbs, rectorum Belgii Hispanici sedes. *Silva Ducis*, *Des Hertogenbosch*; ac *Lovanium*, vulgo *Leuven*, insignes urbes. Præterea *Breda*, *Sevenbergen*, *Bergen op Zoom*, *Lier*, *Herentals*, *Dieft*, *Tienen*, & *Gemblours*, haud

haud ignobilia sunt opida. Mechlinia ; *Mechlen* Germanis, *Malines* Gallis, quæ unam provinciam in XVII conficit, inter nitidissimas Belgicæ merito numeratur. De cætero, & in Brabantia Ducatus *Arschor*. Marchionatus *Bergen op Zoom*: Comitatus *Hoochstraten* & *Megen*; Baronatus *Breda*, *Diest*, *Grimbergen*.

Zelandia.

Zelandia in insulas complures dissecta est; quarum nobiliores, Walachria, vulgo *Walcheren*; Scaldia, vulgo *het Landt van Schouwen*; & Bevelandia Austrina, vulgo *Zuyt-Beverlandt*. In Walachria urbs princeps est Middelburgium, celebre Emporium. Secunda est *Vlissingen*, proximus in Zelandia ex Gallia ac Britannia advenientium navium adpulsus, Vera, vulgo *ter Veer*, Scoticarum mercium Emporium. In Scaldia insula est *Sirickes*, opidum satis nitidum. In Bevelandia Gusa, vulgo *ter Goes*.

Hollandia.

Hollandia ob frequentia in varias Municipi parteis commercia totius Belgicæ celeberrima potentissimæque, dividitur in Septentrionalem & Australem. Septentrionalis Hollandiæ pars meridionalis, crebris lacubus interfusa, *Waterlandt* incolis vocatur.

Vocatur. Princeps dignitate est totius Hollandiæ urbs Dordracum, vulgo *Dordrecht* & *Dort*, in ipsis lacuum, quos Mosa Vahalsque efficiunt, undis sita; vini Rhenani frequenti mercatu nobilissimum Emporium. At maxima potentissimæque omnium est Amsterdam, vulgo *Amsterdam*, opulentissimum ad Oceanum Germanicum Emporium: Lugdunum Batavorum vulgo *Leyden*; omnium Belgicarum, nedum Hollandicarum, amoenitate salubritatæque splendidissima. Delphi, vulgo *Delft*, Gulielmi Principis Auriaci, Illustrissimi Principis Mauritiæ parentis cæde insignita civitas: Roterodanum, *Rotterdam*, natalibus Erasmi Roterodami clara, secundum ab Amstelodamo Emporium. Haga-Comitis, vulgo *des Graven Hage*, nobilissimus totius Europæ vicus; multisque urbibus præferendus. Comitum quondam Hollandiæ, nunc Consilii Confœderatum Provinciarum universalis sedes: huc quippe, quoties de communibus negotiis decernendum est, universæ provinciæ conveniunt. Sunt præterea nobiles urbes, *Haerlem*, *Goude*, *Geertrudenbeche*, *Alkmaer*, *Edam*, *Hoorn*, *Enckhuysen*. In insulis Australibus est *Briel*, haud postremum provinciæ opidum, & itidem *Geerfliet* Septentrionali Hollandiæ adjacent insulæ duæ

duæ, *Texel & Flielandt*, navium stationibus celebres. De cætero est in *Hollandia* Comitatus *Egmont*, Baronatus *Bredodiorum Vianen*.

Trajectensis Provincia.

Trajectensis sive *Ultrajectensis* provincia, nomen accepit à capite suo *Trajecto*, sive *Ultrajecto*, vulgo *Utrecht* vel *Viert*. Urbs est ampla atque magnifica, Episcoporum quondam *Frisiorum* sedes. Est & *Amersfort*, haud spernendum opidum,

Gelria sive *Geldria*, *Gelderlandt*.
Zurphania, *Zutphen*.

Gelriæ Ducatus in duas hodie secatur parteis: quarum altera *Hispanici*, altera *Confoederati* juris est. *Hispanicæ* *Gelriæ* caput est *Ruremunda*, sedes *Episcopalis* & conventus *Juridicus*; dein *Gelre*, quæ nomen Ducatui dedit: post eam *Venlo*. *Gelria* *Confoederata* in tres dividitur potissimum portiones: quarum *Velavia*, vulgo *de Veluwe*, urbes habet *Arenacum* vulgo *Arnhem*, caput in hac parte, ac sedes olim Ducum, nunc conventus *Juridicus* totius provinciae. Post hanc sunt *Harderwicum*, & *Elburgum*. *Batavia* altera pars

pars hodie *de Betuwe* veteris *Bataviæ* nomen fert: in hac sunt Comitatus *Buren* & *Culenburg*, eodémque pertinent duæ munitissimæ urbes *Bommel*, & *Noviomagus*, vulgo *Nimwegen*, & *Nieumegē*. Tertia pars antiquæ *Gelriæ* est Comitatus *Zurphaniensis* quæ unam in *xvi* conficit per se provinciam. Nomen habet à capite suo *Zutphen*; sunt prætera nobilia munimenta, *Grolle*, *Bredesfort*, *Locchem*.

Transsalania, Over-Yssel.

Transsalania nomen habet à situ trans *Isalam* flumen. Dividitur in tres parteis: *Salant*, *Tvente* & *Drente*. Tota provincia celebratur tribus quondam liberis civitatibus, *Deventer*, *Campen*, *Zwolle*: nunc etiam eodem nomine gloriantibus. Sunt præterea duo insignia munimenta, *Steenwijk* & *Coeverden*; quorum illud satis egregium opidum.

Frisia, West-Frieslandt.

Frisia, quæ *Occidentalis* cognominatur, vulgo *West-Frieslandt*, caput habet *Leovardium*, *Lieuwarden*, urbem splendidā, ac magnificam, ubi conventus *Juridicus* totius provinciae, præfectorumq; sedes. Sequuntur *Harli*.

Harlingen, celebris portus, *Franiker*,
Sneek.

Groningensis Provincia,
Groningerlandt.

Groninga urbs est satis ampla ac celebris,
quæ nomen provinciæ dedit. *Delfziel*,
locus versus Germaniam munitissimus.

Academia Belgicæ.

Academix sunt, Hispanicæ ditionis,
Lovanium ac *Duacum*. Confoederata-
rum provinciarum, *Lugdunum Batavoru-
rum*, *Franikera*, ac nuper erecta *Groninga*.

CAP. XX.

De Britannicis Insulis.

Gallico littori ac Rheni ostiis adjacent
insulæ innumeræ, Britannicæ in uni-
versam appellatæ: quarum duæ magnitu-
dine nobiliores Albion atque Ibernia di-
ctæ sunt: at quæ Albion ante, ab albis ad
littus petris, Græcis hominibus vocitata
fuit, propter excellentiam postea Britan-
niæ nomen sola obtinuit, cum reliquæ suis
sibi nominibus appellarentur.

Hæc omnium quæ Europæ adjacent,
quasque

Orientem, Germaniæ (intellige veteris
cujus pars Norvegia) obtenditur, alterum
in Meridiem, Galliæ; tertium in Occi-
dentem, Hiberniæ. Oceano undiquâ-
que alluitur, ab occasu, Hibernico, ab Sep-
temtrionibus, Caledonio, ab Ortus, Ger-
manico, à Meridie, Britannico; ubi fre-
tum Gallicum inter Dubrim & Bononiam.

CAP. XXI.

*Divisio Veteris Britannia, item de
fluviiis & opidis.*

Eam insulæ partem, quæ nunc Scotia
est *Caledoniam* olim appellatam, cum ex
aliis, tum ex Tacito maxime liquet. at to-
ta postmodum divisa in Majorem. & Mi-
norem Major ea pars, quæ nunc Anglia.
Minor quæ Scotia.

Major Britannia.

Majoris populi, quorum nomina apud
rerum auctores clara: *Ostidamni* ac *Dam-
nonii*, nunc *Cornuwall* regio: *Durotriges*,
Devonschire: Belgæ, *Somerset*: *Segontia-
ci*, *Zontsex* & *Southampton*: *Bibroci*, *Surreis*
Cantii, quorum regio *Cantium*, vulgo
nunc *Kent*: *Trinobantes*, *Middelsex*, &
Hardfordschire: *Cassii*, *Cambridge* & *Es-
sex*:

sex; Zocni Norfolk & Suffolck: Ancalitzæ; Oxford, & Buckingham: Attrebatii, Berceria; Dobuni, Clocester: Silures omnium latissime incolentes, nunc Wallia, vulgo Waelles. Ordovices, Cardigan: Demetæ, Carmathin: Cornavii, Cornavvan. Præterea Coritani, Lincolnshire: Paritii ea pars Yorkschire, quæ Lincolnshire contermina: Brigantes, reliquum Yorkschire & Northumberland. Mættæ, Cumberland. Horum omnium clarissimi fuere Silures atque Brigantes: hi numerosissimi, illi pugnacissimi.

Minor Britannia.

At in Minori Britannia sive Caledonia, olim omnia obscura, ac pleræque veteribus ignota, nihilque sylvæ Caledonia ac monte Grampio clarius.

Fluvii Britannia.

Fluvii Britannia celebriores sunt; Tamesis, vulgo Tames: Sabrina Severn, & Humber; brevissimo cursu, at latissimis cæstis (id æstuaria efficiunt) commodum majoribus navibus accessum præbentes.

Habi-

Habitationes Veterum Britannorum.

Urbes Britanni nullas antiquitus incoluerunt, quum autem hominum esset infinita multitudo, creberrimis ædificiis dispersi egerunt; opida, ut autor est Cæsar, vocarunt, quum sylvas impeditas vallo fossæque munivissent, quo incursionis hostium vitandæ causa convenire consueverant. Postea vero cum Romani eò legiones suas coloniæque invexerunt, cultius jam paucis quibusdam urbibus habitare cœptum est. In his Camalodunum fuit Romanorum colonia, nunc Malden, opidum maritimum in Essexia; & Londinium nunc Londor, copia negotiatorum & conventu jam tum maxime celebre.

CAP. XXII.

De incolis Britannia.

DE incolis Britannia sic Cæsar in Comment. de Bell. Gall. *Britannia pars interior ab iis incolitur, quos natos in insula ipsi memoria proditum dicunt: Maritima pars ab iis, qui præda ac belli inferendi causa ex Belgis transferunt, qui omnes his fere nominibus civitatum appellantur, quibus orti ex*

civitatis eo pervenerunt. Post hunc Tacitus: *Britanniam*, inquit, qui mortales initio coluerint, indigenæ, an adveſti, ut inter barbaros, parum compertum: habitus corporum varii, atque ex eo argumenta: namq; : *Caledoniam* habitantium rutila comæ, magni artus, *Germanicam* originem adseverant. *Silurum* colorari vultus, & torti plerumque crines, & positus contra *Hispaniam*, *Iberos* veteres trajecisse easq; sedes occupasse fidem faciunt: proximi *Gallis* & similes sunt. *Gallos* vicinum solum occupasse creditur. Regibus olim, ut nationibus distincti, regebantur. Primus omnium Romanorum *Jul. Cæsar* cum exercitu insulam ingressus, quamquam prospera pugna terruerit incolas ac littore potitus sit, potest videri ostendisse posteris, non tradidisse. At *Claudius* Imperator trajecit legionibus gentem perdomuit: paulatimque in formam provincie proxima pars *Britanniae* redacta est: donec tota tandem in Romanorum potestatem sub *Domitiano* pervenit. Quamquam non desunt, qui negarent, unquam à Romanis perdomitam fuisse *Caledoniam*, id est *Scotiam*: pro argumento adferunt, murum in limitibus majoris minorisque *Britanniae* à Romanis contra *Pictorum* *Scotorum*que incursiones extructum

extructum. Verum hos refellunt *Dionis* *Zosimique* historiae, in rebus gestis *Severi* & *Constantini* Imperatorum. Cæterum, imperarunt *Romani* *Britanniae* ad *Theodosii* usque tempora: tunc vero cum legiones praesidiaque Romana, ad *Galliam* defendendam accersita, illam inermem relinquerent, *Scoti* *Pictique* ulteriorem insulae partem, quæ nunc *Scotia* est, incolentes, ea occasione illecti, citeriorem, id est, *Angliam* armis invaserunt: quorum impetum quum hi sustinere nequirent, *Anglos* ex *Germania* atque *Saxones* in auxilium vocarunt; hi postmodum hospitii fide ac jure violatis, *Britannos* domibus agrisque pepulerunt. *Pulsorum* pars in *Galliae* extremum angulum sedem, ut supra dictum, noménque intulerunt: pars intra montes, (*Wallia* nunc est) utpote loca contra hostium violentiam satis munita ac tuta concedentes, ad hanc usque tempestatem priscam *Britannorum* gentis linguam conservare creduntur. *Scotia* abhinc à *Scotis* denominata suos ordine habuit Reges: *Angliæ*que ab *Angelis* nomine tracto, seorsim suos. *Wallia*, vulgo *Anglis* *Wales*, incolis *Cambray*, suis olim principibus post *Anglorum* perfidiam diu rectus fuit. tandem bello victa, horum cessit imperio. Inde mos inventus, uti

primogenitus Anglorum Regis filius
Princeps Wallia nuncupetur.

CAP. XXII.

De Anglia.

Cæterum, Anglia dividitur ab Scotia
Tueda ac Solveio fluminibus. Oc-
cupat in longitudinem à *Waymouth* pro-
montorio prope Dorcestriam, ad Barvi-
cum opidum in finibus Scotiæ, milliaria
Germanica LXXX: In latitudinem ab o-
pido S. Davids ad opidu n *Tarmouth* mil-
liaria circiter LX. At si infimam partem,
id est, latus meridionale permetiaris, mil-
liaria erunt circiter LXX.

Diviso Anglia.

Cæterum, Anglia divisa fuit medio æ-
vo in duas parteis: Cambriam; quæ ea-
dem nunc Wallia; & Loegriam, reliquam
Angliæ partem. Fuerunt ad patrum no-
strorum memoriam in ea Ducatus aliquot:
verum his oblitis, LII. Comitibus,
quos incolæ *Shires* vocant, tota distincta
est.

Archiepiscopatus sunt duo: Cantuarien-
sis in urbe Cantuariæ, vulgo *Canterbury*:
&

& Eboracensis in urbe Eboraco, vulgo
York: his Episcopi subsunt XXXIV.

Urbes Angliæ, Portus & Acalemia.

Urbium princeps est Londinium, *Lon-*
don; caput atque compendium totius re-
gni, Emporiūque inter celeberrima Eu-
ropæ nequaquam postremum: urbs ar-
plitude ac duorum templorum immen-
sa magnitudine maxime conspicua:
Hanc magnitudine incolarūque fre-
quentia sequitur Eboracum, inde Bristol-
ium, vulgo *Bristow*, Gallicarum mercium
nobile Emporium, ut *Southampton* Hispa-
nicarum. De reliquo Oxonium, vulgo
Oxford, & Cantabrigia, vulgo *Cambridge*,
illustribus Academiis ornatæ, magnificen-
tissimis collegiorum ædificiis celebrantur.
Sunt præterea in primis visendæ arces seu
domus Regiæ circa Londinium, in latiori-
bus atque amoenissimis agris dispositæ:
quarū nōina *Grinwich*, *Richmont*, *Kingston*,
Nonfuch, *Hamptoncourt*, *Windser*, & versus
Cantabrigiam *Tebal*. Brevissimus ex Bri-
tannia ad continentem tractus est à Du-
bri ad Caletum, vulgo *Calah*, Galliæ opi-
dum, mil. Germ. VI. Reliqui portus celebri-
ores sunt; in Orientali insulæ latere *Nieu-*
castel, *Hull*, *Lym*, *Tarmouth*, *Harwich*, *Colche-*
ster,
E 4.

ster, Sandwich; in Meridionali latere, *Pley-mouib;* in Occidentale latere, *Chester*: unde naves in Hiberniam navigaturæ solvunt.

Insulæ ad Angliam.

Insularum Anglico littori appositarum clariore sunt; ab Occasu Mona, nunc *Man*, incolis quondam valdissima; & Menavia sive Monapia; nunc *Anglesey* Anglis, *Wal-lis*; *Mon*, à Meridie est *Veſtis*, nunc *Wight*.

CAP. XXIV.

De Scotia.

SCOTIÆ longitudo est à Meridie in Septentrionibus, i. e. à promontorio quod accolis *The Mule of Galloway*, qua Hiberniā spectat, ad promontoriū *Dunby-heath*, quod ab Orcadibus Insulis conspicitur, mil. Ger. Lxx. latitudo ab Occasu in Ortū, hoc est, à Novantū promontorio, nunc *Ardermouth bead*, prope Mulam insulam, ad promontorium Buchananum, vulgo *Buquehamnes*, milliaria L. Regio, ut solo sic incolis bifariam divisa est. quippe Grampius mons, nunc *Gransbam*, ab occasu in ortum tendens, mediam secatur. Qui meridionalem partem habitant, cultiores numerosiorēq; lingua propemodum ac moribus utuntur Anglicis. Septentrionalis, hominum gens asperum, ferum ac sylvestre, sermone, habitu, moribusque Hibernicis vivunt.

vunt. Urbium clarissima est *Edenburgh*, vulgo *Edinbrou*; regni caput sedesque Regia: *Glasco* & *S. Andreas*, Archiepiscopatus sunt insignes, quibus suppositi Episcopatus XII. Academia illustris est *S. Andreæ*, & *Aberdoniū*, vulgo *Aberdon*, & *Aberdain*, haud ita nobilis, at portus celebris.

Insulæ ad Scotiam.

Insularum ad Scotiam clarissimæ sunt; verius occasum, Hebrides xxx amplius numero; ad Septentriones Orcades, nunc *The iles of Orkney*, xl. amplius numero; longius disticæ verius Septentrionem vii. *Acmodæ*, nunc *Farre*. Ultimam Britannicarum erat *Thule*, nunc *Islandt*: de qua postea suo loco.

CAP. XXV.

De Hibernia.

HAECENUS de Albione Britannicarum Insularum maxima, item de minoribus Britannicis insulis: at secunda magnitudine est in Occasum sita Hibernia; *Iverna*, & *Ierna* quibusdam appellata: nomine inibi nato; quam incolæ hodiēque *Eryn* vocitent, Angli vero *Yrlands*. De natura

ra hujus insulæ, incolarumque ingenio, etiam nunc verum manet, quot tot retro seculis Pomponius Mela tradidit: *Adco luxuriosam herbis non lætis modo, sed etiam dulcibus, ut se exigua parte diei pecora impleant, & nisi pabulo prohibeantur, diutius pasta dissiliant: Cultores ejus inconditos esse, & omnium virtutum ignaros, magis quàm alias gentes.* Hæc Mela; Cæterum, cælo est miti, clementi ac se eno, terra nullam animal venenosum alit nec patitur. Longitudo ejus maxima porrigitur mil. German. LX. Latitudo autem mil. German. xxx. Qui populi primæam incoluerint parum constat, nisi quod Celtici cum reliquis Britannis fuerint generis. Brigantes, Cauci, Menapii, quos in ea Prolemeus memorat, mirum ni ex Gallia, Britannia, Germania, huc trajecerint. Dividitur hodie in quatuor potissimum regiones. Langinia, vulgo *Lenquester*, in Orientem spectans, ut Angliæ propior, ita cultior. Haud multum absimilis huic Mononia, vulgo *Mounster*, qua Galliæ in Meridiem obtenditur. asperiores, Connacia, *Conacht*, & Hultoniam, *Quunster*; hæc in Septentrionem, illa in Occasum, vergentes.

Comitatus per totum regnum sunt XXXIII. *Opidula rectius quam urbes*
Hiberæ

Hibernos incolere dixeris. Regni caput est *Armagh*: Secunda ab hac *Dublyn*, opidum munitissimum, sedes præfecti, quem huc cum titulo Viceregis mittit Rex Angliæ: sedes item Archiepiscopi, ut & *Armagh*, & *Cashyl*. his subiecti sunt Episcopi XII. *Arglas* celebris est portus; eademiam sustinet prædictum *Dublinum*. Atq; hæc breviter de Insulis Britannicis: nunc tempus est in Continentem reverti: ac primo loco de Germania,

LIB.

LIBER TERTIUS.

CAP. I.

De veteri Germania.

GERMANIAM, quæ nunc terrarum cultu, urbium splendore, ædificiorumque magnificentia, cum Italia conferri, reliquis vero regionibus præferri possit, *terris informem, montibus asperam, cultu aspectuque tristem, in univsum sylvis horridam, aut paludibus fœdam, utrisque inviam*, veteres prodiderunt, in tantum res mutantur.

Nomen Germanorum unde deductum sit, varium inter autores est certamen: à Gallis id inventum, & quinque primo Germanorum nationibus, Eburonibus, Condrusis, Segnis, Cæræsis & Pæmanis, è Germania in Galliam transgressis inditum, qui postea uno eodem fuere nomine Tungri dicti, ex Cæsaris, Taciti, Dionis, & aliorum scriptorum monumentis clarum sit rimantibus. Id postmodum Galorum Romanorumque usurpatione in universam gentem Transrhenanam transtulit.

Ipsa

Ipsa gens suo sibi vocabulo semper appellata fuit Teutisci, vulgo *Die Teutische*, ab ipsius veri æternique Dei, rerum omnium conditoris - antiquissima pluribusque gentibus usurpata appellatione *Theuth*: ab hoc enim illi & à primo mortalium *Manno*, id est, Adamo, è terra condito, originem se ducere prædicarunt; ut latius infra dicetur. Ad limites Germaniæ quod attinet, vehementer errant illi, qui latius nunc quam olim Germaniam patere, ex Ptolomei Geographia adfirmant, maximii, qui duplo majorem faciunt. Secus mihi sententia est, qui dimidio minorem censeo. Elsatiam, Lotharingiam, Treviros, Luceburgenses, Brabantios, Juliacenses, dimidiam partem Geliæ, Hollandiæ, omnem Selandiam, ac Flandriam hodie accessisse, ajunt: ego accessisse nego; mansisse adsevero. Quippe Plinius jam inde Germaniæ limitem ad Scaldim fluvium protendit. Idemque simul & Tacitus ab usque Sequanis omnem Rheni ceteriorem ripam Germanos accoluisse tradit. Apud Cæsarem ipsi Rhemi, Belgico natio, ultro testati sunt, Belgas plerisque esse ortos à Germanis. Ex Gallia quidè uni Helvetii, ex Illyrico veteri Vindelicia & Noricum, quæ inter Alpes Danubiûmque sitæ sunt regiones; item Pannoniæ

noniæ superioris pars; extra veteris Germaniæ limites noménq; censitæ fuerunt. Verum eis oppono quicquid est terrarum hodie Poloniæ citra Vistulam amnem, qui terminus olim Germaniæ fuit; item Bojohæmum; quarum regionum sermo aperte genus atque originem incolarum indicat. Prussios etiam atque Livones quia Germanica lingua utuntur, Germaniæ accessisse illi censent: quum antiquitus Venedi, Sarmatica gens, incoluerit: ego & hos accessisse nuper, nego; mansisse à multis seculis, aio. Quippe Æstios, qui olim totam Livoniam ac Prusiam, omnemque fere dextram ripam Vistulæ late patentem occuparunt, disertissimis verbis Germaniæ adscribit Tacitus. Idem auctor, & Plinius, regiones hodie, Norvagiæ, Suediam ac Fennos. & quicquid terrarum Oceano Septemtrionali, Moscoviæque confiniis ambitur, Germaniæ attribuant. Quin etiam Peucini, alio nomine *Bastarnæ* dicti, à Vistulæ fontibus olim ad Pontum usque Euxinum & Istriæ ostia extensi, Germani fuerunt, testibus iisdem Scriptoribus. Vetusissimi igitur Germaniæ termini fuere; ab Occasu Rhæni amnis, & Oceanus Germanicus; à Septemtrione Oceanus Septemtrionalis sive *Hyperboreus*; ab *Ortu Granvici* & *Finicus*

nicus sinus, mare Suevicum, sive sinus Codanus, Vistula amnis, & à fonte ejus linea ad Sarmaticos montes ducta, qui è Septemtrione in Meridiem ad Danubii usque ripam protensi, ubi opidum nunc Hungariæ *Vacia*; dein à Meridie ipsum Danubii flumen. Postea vero portiones ei ex Gallia ad lævam Rhæni ripam, & ex Sarmatia ad sinum Codanum & dextram Vistulæ ripam accesserunt, ut dictum est. Longitudo ejus summa fuit à Scritofinnia promontorio, vulgo *Noordkijm*, quod in Oceanum Septemtrionalem excurrit, ad Danubium usque mil. Germ. cccc. Latitudo vero maxima à Rheno amne juxta Basileam, ad Amadocam usque paludem, quæ in confiniis Russiæ, Lituaniæ ac Podoliæ sita est, mil. Germ. cc,

CAP. II.

Divisio Veteris Germaniæ, ac primæ de Vindilibus & Ingævionibus.

Genera Germanorum quinque à Plinio traduntur, Vindili, Ingævones, Istævones, Hermiones, & Peucini, qui & *Bastarnæ*.

Vindili

Vindili.

Vindili, etiam Vinili, & Vandili, Vandalii, Vandulii Romanis Scriptoribus simul & Græcis dicti sunt. Horum nationes fuere, Gothones, qui & Gotones, Gutones, Gutthones ac Gythones, Gothi & Gotthi auctoribus dicuntur; nunc Cassubiae pars ad Vistulæ infimā partē, quæ propriæ *Pomerellia* nunc dicitur: ubi nobis natale solum. Carini, Pomeraniæ pars, in quo opida, *Stolpe, Colberg, Corlin, Camin*. Lemovii, ea pars Pomeraniæ, in qua *Stetin, Usedom, Wolgast, Griepswolda*. Rugii antiquitas, circa *Rege* flumen Pomeraniæ, & opidum *Regenwolda*, dein in insulam transgressi, quæ etiam nunc Rugia, vulgo *Rügen* appellatur. Varini, in Meckelburgensi Ducatu circa flumen & opidum *Warne*. Angili sive Anglii, reliqua Meckelburgensis agri pars, ad *Lubecam* usque *Eudoses*, *Suardones*, *Nuithones* pars Meckelburgensis agri, Pomeraniæ Marchiæque proxima. *Caviones*, pars Marchiæ, *Dannebergensi* Comitatu proxima. His contermini *Deuringi*, sive *Thoringi*, in eadem Marchia, circa opida *Havelberg & Ruppin*. *Lōgobardi*, in Marchia media, vulgo nunc *Middelmark*, inter *Albim & Viadrū* æneis, circa opida *Grabow, Brandeborgh, Berlin, Gran-*

Granzōy, Brützen. Semnones in portionibus Marchiæ, *Melnæ*, *Lusatia*, *Silesiæ*, atque *Poloniæ*, inter *Albim & Wartam* amnem in *Viadrum* defluentem. *Burgundiones*, in partibus *Cassubiæ* ac *Poloniæ* inter *Gotones* ac *Semnones*.

Ingæuones.

Ingævonum populi fuere isti: *Chaucia*, qui & *Cauchi*, & *Cauci*; inter *Amisæ* *Albi*que ostia utramque accoluerunt *Urfurgis* ripam supra *Bremam* usque opidum; deinde uique *Mindam*, qua *Chattis* jangebantur. Qui apud *Tætium Fosi*; reliquis auctoribus *Saxones* appellantur: horum tota fuit *Holiatia* apud *Cimbricam* usque peninsulam. Postea omnem oram maritimam occupauerunt ab *Albi* ad *Rheni* usque ostia: unde cum *Anglis* in *Britanniam* insulam abiverunt. *Cimbri* omnem eam tenuerunt peninsulam, quam nunc antiqui nominis itidem gens incolit *Jutæ*. *Teutoni* *Danicas* incoluerunt insulas; quarum maxima vulgo *Zelandæ*, *Melæ* dicitur *Codanoni*, nempe à gente *Teutonorum*, qui variantibus dialectis jam tunc dicebantur *Dani*, *Godani* & *Codani*: unde totum hoc mare etiam dicitur *Codanus* sinus eidem *Melæ* ac *Plinio*,

Plinio, quod Tacito mare Suevicum, quia utrumque Suevi accoluerunt, ut mox ostendam. Regiones trans dictum mare, quæ nunc sub Norvegiæ ac Suediæ Finniæque maxime nominibus veniunt, immensas Germaniæ insulas esse, falso crediderunt veteres, quum verius sint peninsulae. Harum maximam, quæ Norvegiæ Suediæque regna continet, à proxima gente quidam dixerunt Scandiam, & Scandinaviam: alii à freto, quod est inter Danicas insulas, vulgari vocabulo *Belt*, *Baltiam*: quod vocabulum postea corruperunt in *Basiliam*. Altera peninsula, vulgo nunc *Finland*. Plinio dicitur *Finnia*. In Scandia populi Scandii, sive Scanii: vulgo nunc *Scanen*, unde toti peninsulae nomen. His contermini fuere *Hilleviones*, nunc *Halland*. Ultra utroque incoluerunt *Sitones*, nunc *Norvegii*, vulgo *Norige*, & *Norge*: quorum terra jam antiquissimis Græcorum autoribus dicta *Nerrigon*. Ultra hos sunt *Marchiofinni*, vulgo *Marchfennen*. His continuatur *Scritofinni*, vulgo *Scritfennen*; extremi versus Septemtriones apud promontorium, *Rutubæ* Plinio, vulgo nunc *Noordhii*. His proximi sunt versus Orientem *Lappiones*, sive *Lappii*, vulgo *Lappen*: infra hos versus Meridiem sunt *Suiones* sive

Sueones,

Sueones, nunc *Suedi*, vulgo *Sweden*. Infra hos *Gutæ* sive *Guti*, quorum regio nunc vulgo *Gutlandt*. hi falso vulgo appellantur *Gothi*, & regio eorum *Gothia*; quum hi fuerint iidem & *Gothones* ad *Vistulæ* ostia: ut supra dictum. Sed hic jam est antiquus scriptorum error: unde ridiculæ illæ *Jornandi* fabulæ de *Gothorum* origine. *Finni* *Ptolomæo*, *Tacito* dicuntur *Fenni*, quod nomen hodièq; servant, variatis dialectis, vulgo *Fennén* & *Finnen* dicti.

C A P. III.

De Istævonibus, Hermionibus atq; Bastarnis, item Suevia, & veterum Germanorum habitationibus.

JAM vero *Rheno* proximi erant *Istævones*: horum nationes fuere *Frisii* *Bructeri*, *Angrivarii*, *Chamavi*, *Ansibarii*, *Dulgibini*, *Chastuarii*, *Marsi*, *Tubantes*, *Marsaci*, *Sicambri*, *Ubii*, & qui in horum postea agros successerunt, *Ulipii*, *Tencteri*, *Juhones*, *Mattiaci*; prætereaq; antiquissimis temporibus *Marcomanni*, *Harudes* & *Sedusi*: qui tres populi postmodum in *Bojohæmo* inter *Hermiones* sedes locarunt. Ex his omnibus *Frisii*, *Marsaci* & *Bructeri* quo situ fuerint jam ante

in

in xvii. inferioris Germaniæ Provinci-
ciarum descriptione dictum est. Sed
Bruſteri poſtea inter ſuperiorem Luppia-
amnis partem & Agrippinenſem Colo-
niam coluerunt. Marſi, antequam Dru-
ſiana ſoſſa, quæ eſt in Gelria inter Arn-
heimum & Duſburgium, facta eſt, ſuperio-
rem Velaviam & Zutphanienſis Comi-
tus partem, qua oppida ſunt *Dotechum*,
Grolle & *Bredeſort*, incoluerunt. Foſſa
autem facta, pars eorum intra Rheni di-
vortia incluſi novum vocabulum Marſa-
corum, ſive Marſationum, adſuſerunt;
de quibus ſupra: pars autem veteri nomine
ſervato in interiora conceſſerunt, inter
Amiſiam & Luppiam amneis, opi-
dumque *Dulmen*. Angrivarii, Bruſteris
proximi, primum inter Amiſiam & Vi-
ſurgim amneis, qua eſt opidum *Minden*, co-
luerunt: Chamavi vero, ſupra hos inter
Amiſiam & Loam flumen, quod Amiſiæ
paullo ſupra Emdam miſcetur, poſtea ve-
ro utraq; gens Bruſteris expulſis agros
eorum occuparunt: Chamavi verſus Occi-
dentem; Angrivarii verſus Septentriones.
Hinc Dulgibini tenuerunt inter opidum
Paterborna & Viſurgim, qua *Flotox* ei o-
pidum appoſitum. In his Quintilius Varus
cum tribus legionibus, cæſus ab Arminio
Cheruſcorum Duce, inter opida *Dietmelle* &
Horn,

Horn. His proximi verſus Meridiem fue-
re Chaſſuarii; qui & Chattuarii, inter Pa-
terbornam & Viſurgim, quæ ei opidum
Huter impoſitum; pars quondam fue-
re Chatterorum. At Antibarii tenuerunt in-
ter Viſurgim & lacum *Dommel*, apud
quem opidum *Diepholt*. Tubantum va-
ria ſemper fuit ſedes, ad ſuperiorem Ami-
ſiæ partem. Sicambri Rheni ripam tenu-
erunt à Colonia Agrippinenſi ad Rheni uſ-
que divortium; ab Oriente vero uſque ad
Chattos, circa fontes Lappiæ, & opidum
Medebach: poſtea à Tiberio in Galliam
transportati, ubi inter Moſam & Rhenum
Gugerni dicti. Horum agri portiones dein-
de tenuerunt in Rheni ripa Uſipii, ſive U-
ſipetes, & Tencturi: hi apud Coloniam,
illi ad Rheni divortia. Ubii in Germa-
nia Rheni Mœni quæ dextræ ripas tenu-
ere, ad Coloniam uſque ab Oriente Chat-
tis contermini. Horum agros Chatto-
rum poſtea partes, occuparunt Juhones
& Mattiaci. horum fuit ſuperior ripa &
Naſovienſis Comitatus, cum Wettervia
& Haſſiæ parte, qua Marpurgium nunc
eſt, quondam *Mattium* dictum; unde
genti nomen; illi inferiora tenere, cum
Wetterwaldia. Marcomanni, antequam
cum Seduſiis & Harudibus in Bojohæ-
mum migrarent, ſines habuere inter Rhe-
num

num, Danubium, Cocharum & Nicrum amneis. Sedusii inter Cocharum, Nicrum, Rhenum & Mœnum: proximi his fuere Harudes, ad lineam à fonte Mœni ad Danubium usque & opidum Ingolstadtum ductam. Allemanni Gallorum fuere colluvies, sub Cæsare Augusto, quum Maroboduus Marcomannos, Sedusiosque & Harudes, in Bojohæmum deduceret, in horum sineis inter Danubium, Rhenum ac Mœnum transgressi; unde nomen.

Hermiones.

Hermiones versus Meridiem ad Danubium usque ripam incoluerunt, in his populi fueri isti: Cherusci, Chatti, Hermunduri, Narisci, Marcomanni, Quadi, Osi, Gothini, Lugii, Burii, Marsigni. Cheruscorum agros nunc tenent Brunsvicenses, ac Luneburgenses; Chattorum Hassi & Thuringi. Hermunduri, ab initio inter Salam & Albim & Bojohæmum incoluere Voilandiam, & Misniæ Saxoniamque superioris partis; deinde quum Harudes cum Marcomannis ac Sedusiis in Bojohæmum transgressi, Harudum porro agros illi occuparunt ad Danubium usque. Hi postea proprie Suevi dicti sunt. Narisci tenuerunt inter Bojohæmi Occidentale
latus

latus & Danubium, lineamque à Mœni fontibus ad opidum Ingolstadtum ductam: postmodum *Armalaufi* dicti. Marcomanni, Sedusii atque Harudes, Maroboduus Duce, à Rheno in Bojohæmum transgressi sunt: ubi tamen Sedusiorum Harudumque nomina obscura vel prorsus extincta. Quadi antiquitus inter Bojohæmum, Danubium & Marum flumen incoluerunt; postea vero nomen eorum ad Sarmatica usque juga, quæ sunt in Hungaria inter duo celebria quondam opida *Erlam* & *Vasiam*, protensum fuit. Osi Moraviæ ac Silesiæ partis coluere, inter opida *Oram* & *Oswieczym*; quorum hoc *Vistulæ*, illud Maro impositum. Infra hos fuere Gothini, itidem Silesiæ partem inter Mari Vartæque fluminum fonteis colentes. Hinc Lugii magnagens inter Vartam & Vistulam, Poloniæ partem tenere, ad opidum usque Uladissum *Vistulæ* oppositum. His contermini versus Occidentem Burii, inter Vartam & Viadrum; his Marsigni inter Viadrum & Bojohæmum; utrique finitum Semnonibus supra dictis.

Bastarnæ, sive Peucini.

Bastarnas quondam à *Vistulæ* dextra ripa ad ostia usque *Istri* incoluisse, supra dictum

dictum est. Ipsos quoque ostiorum insulas tenuisse, quarum maxima dicebatur Peuce, nomen eorum alterum Peucini indicat.

Æstii, quos Livoniam Prusiamque inhabitasse, supra dixi, cui quinque generum adscribendi sint, dubito: quum ab Rheno quondam in has sedes inter Ingævones Bastarnasque profecti fuerint. Distinguebantur in Hirros atque Scyros sive Sceros: hi Prusiam, illi Livoniam habuere.

Suevia.

Cæterum, Suevia antiquissimis temporibus erat quicquid ab Occidente Bojohæmicis montibus, Sala, Albi, & Trava amnibus sinu Codano, ac mox mari Germanico; à Septentrionibus mari glaciali; ab Oriente sinu albo, lacu Albo, sinu Botnico, mari Codano, & Vistula Meráque; à Meridie Danubio includebatur, quod spatium Suevi incoluerunt, in nationes supra memoratas distincti. Eorum antiquissimi nobilissimæque Semnones fuere, utramque late accolentes ripam Viadri, qui amnis antea *Suevus* dictus; unde genti nomen, & à gente postea mari cognomen Suevico, vulgo nunc *die Oost-zee*. Sed posteribus sæculis Suevi proprie habitati

biti sunt, ceu peculiari nomine Suevorum pars, Hermunduri: quorum nunc etiam posteritas durat in regione, quæ vulgo dicitur *Swaben*.

Priscorum Germanorum habitationes.

Nullas, inquit Tacitus. *Germanorum populis urbes habitari satis notum est: ne quidem pari inter se junctas sedes. colunt discreti ac diversi, ut fons, ut campus, ut nemus placuit.*

CAP. VI.

De Vindelicia & Norico.

Antequam hodierna Germaniæ explicetur, terrarum inter Alpes & Danubium primum exponenda erit antiquitas; nam hæ jam circa annum Dom. CCC. ab Allemannis, Marcomannis ac Quadis occupari cœperunt, perpetuoque in hunc usque diem ab iisdem nationibus possessæ sunt: unde etiam partes factæ Germanici Imperii. Inter Rhenum igitur, sive quem Rhenus transit, lacum Brigantium, & Lichum amnem, Rhætos: inter Lichum & Ænum Vindelicos: inter hos & Cethium montem, qui ad Viennam definit, in Danubii ripa Noricos

F
ponit

ponit Ptolomæus : sed falso : ut ex Strabonis Plinique patet Geographia, simulque situ regionum. namque Rhæti Alpes tantum incolere, & earum valles, à Septentrione ad lacum usque Brigantium. Sub Alpibus ad Danubium usque fuere inter dictum lacum & Ænum flumen Vindelici. Hinc ad Cethium usque montem Norici : quorum hi etiam ipsas Alpeis tenuerunt apud Fori Julii regionem. Nomen habuerunt à Noreia, urbe supra Aquileiam sita. Reliqua opida clara fuere ista : Ovillia, *Wels* nunc ; in Danubii ripa Vindoniana, quod corrupte Vindobono, & apud Ptolomæum corruptius, Juliobona, vulgo nunc *Wien*; Lauriacum, nunc *Lorch*. Vindelicerum caput fuit Damasia, quæ postea, colonia Augusti Cæsaris auspiciis deducta, *Augusta Vindelicorum* dicta est. Cætera loca maxima celebria fuere : Juvavium, sive Colonia Jovavia, vulgo nunc *Salzburg*. Dein Reginum, sive Regina castra, vulgo nunc *Regensburg* : nomine à flumine Regino, vulgo nunc *Regen*, olim tracto. Hinc Batava castra, vulgo *Passau* : & prope hoc opidum, apud Danubii Ænique confluenteis, Bojodurum, quod nomen accepit à Bojorum trajectu, qui à Marcomannis è Bojohæmo pulsi in has oras

ras transmigrarunt, quas etiam nunc eorum posterii tenent, nomine nunc vitiato, *Bavari*; superioribus sæculis *Bojoarii*, & *Bojuvarii* dicti. Reliqua opida fuere, *Abusena*, *Abensperg* : *Guntia*, *Guntzperg* : *Campodunum*, *Kempton* : *Abudiacum*, *Fuessen*, *Ihniska*, *Munchen*.

CAP. V.

De fluviiis, silvis ac montibus
Germania.

Celebriores Germaniæ fluvii, iidemque navigiorum capaces sunt : Oceanum petentes ; Rhenus ; secundus claritudine Europæ ; qui lacum Brigantium, vulgo *der Bodensee*, transiens, recepit Nicrum, vulgo *der Necker* ; & Moenum, vulgo *der Meyn* ; Luppiamque, vulgo *die Lippe*. Hinc Amisus sive Amisia, vulgo *die Ems*; Vilsurgis, *die Weser*; superiore sui parte *die Werre*. Inde Albis, nunc vulgo *die Elbe*; Salam, vulgo *die Sale*, una secum devehit. In sinum Codanum sese effundunt ; Chalusus sive Trava, vulgo *die Trave*: Vidarus, antea *Suevus*, & Plinio *Guttalus* dictus, vulgo nunc *die Oder* Vistula sive Vistillus, *die Weixel*. At Danubius, vulgo *die Donau* & *Danaw*, omnium Europæ maximus, à dextra ripa ex Vindelicia Lichum, vulgo *die Lech*,

& Ænum, vulgo *der In*, à læva Navam, vulgo *die Nabe*, & Marum, *die March*, in Pontum Euxinum defert.

Sylvarum Romanis monumentis celebratæ sunt; Hercinia, totam fere olim Germaniam occupans; proprie tamen sic circum Bojohæmum appellata; vulgo nunc, *der Behaymer wald*. Bacenis, quæ & Semana, vulgo nunc in Brunswicensi Ducatu *der Hartz*, antiquam Herciniæ memoriam servans. Gabreta, vulgo *der Döringer-waldt*. Luna, inter Moraviam, Poloniam & Hungariam. Martiana, seu forte rectius Hartiana, nunc *der Schwartz-waldt*. Cæsia ad dextram Luppiæ amnis ripam, haud procul Vesalia.

Montium nobilissimum jugum Hercinium, Bojohæmum cingens, qui & Subditi montes. Dein Abnoba in Ducatu Wirtenburgensi circa Danubii Niciquæ fonteis. Taunus, ex adverso Moguntiaci, vulgo *der Hayrich*. Rhætico, ex adverso Bonnæ, *das Siebenbirge*. Meliobocus in Brunswicensi Ducatu, apud Semanam Silvam, vulgo *der Blockes-berg*.

C A P.

C A P. VI.

De incolis Germaniæ.

DE origine gentis Germanorum, multi hoc nostro sæculo, multa fabulati sunt, nugatque Germani scriptores. Antiquus juxta & gravis imprimis auctor Romanus Tacitus, in libro quem de hac gente conscripsit: *Celebrant* (inquit) *carminibus antiquis*, (*quod unum apud illos memoria & annalium genus est*) *Tuit-nem Deum*, *terra editum*, & *filium Mannum*, *originem gentis conditorisque*. Mannus hic erat Adam, *Theut* vero, sive *Tuit*, ipse Deus rerum omnium auctor, qui è terra condidit fravisque primum hominem, Germanis *Man*, Hebræis *Adam* dictam. ab hujus igitur *Theut* nomine tota gens sibi nomen adscivit, *Theutisci*, sive variante Dialecto, à *Tuit*, *Tuitisci*. vulgo *die Teutische & Duytsch*. Unam eandemque linguam antiquissimis temporibus fuisse per universam Hispaniam, Galliam, Britannicas insulas, Germaniam & Illyricum; omnésque has nationes in universum Græci diæos fuisse Celtas, supra in descriptione Galliæ dictum. Cæsar in Comm. de Bell. Gall. *Gall*os ait, à *Dite patre* se *progen-*

prognatos prædicasse: quem illi haud dubie intellexere eundem *Tuitonem* Germanum: quando Lucanus illorum Deum *Teutamem* memorat. Eundem vero Teutatem Mercurium coluisse Hispanos, auctor est Livius. Ex hoc igitur argumento, simulque ex illo de lingua Celtica, colligere licet omnes prædictas quinque nationes uno vocabulo olim dictas fuisse Teutiscos, *die Teutische*. Aschenazem Noachi pronepotem ab urbe Babylone in dispersione gentium huc deduxisse suos, alibi demonstratum est. Hinc postmodum Hebræis semper gens Germanorum dicta fuit *Ashkenazim*. Cæterum, nationes nonnullas jam antiquissimis temporibus à Germania in Gallias commigrasse, Gallos in Germaniam transgressos, tradunt apud Romanos maxime Cæsar & Tacitus. Helvetii inter Danubium, Rhenum & Mœnum. Bojohæmumque, loca tenuere: ipsum Bojohæmum Boji; unde nomen regioni. Posterioribus sæculis quum Germanorum diversæ nationes, Gothii, Burgundi, Rugii, Vandali, Longobardi, Marcomanni, Quadi, alii in Italiam, in Galliam alii & Hispaniam, proficiscerentur; contermina olim trans Vistulam gens Venedi, sive Vinidi, quæ iidem & Slavi, magnam Germaniæ partem occuparunt,

ad

ad Albim usque. hinc crebra in Silesia, Lusacia, Misnia, Marchia Brandeburgensi, Mechelburgensis Ducatu, ac Pomerania, Slavonica urbium, castellorum ac vicorum nomina. Gens ipsa adhuc incolit totum Bojohæmum atq; Moraviam, Lusatiæ item agros magna ex parte.

CAP. VII.

Quota pars Germaniæ subiecta fuerit Imperio Romano.

AT operæ pretium fuerit, antequam ad hæc nostra sæcula pergam, primum indicasse, quota pars olim Germaniæ Romanorum armis debellata fuerit. Primi igitur Germanorum Romanis nomen suum dederunt, armæque noscenda, Circabri atque Teutoni, ultro Galliam Italianque parentes: quos C. Marius partim in Gallia, partim in Italia sub ipsis Alpibus vicit. Cæsar posthinc, dum Gallia domita Rhenum transgressus Germanos irritavit, perpetuum Romanis bellum cum Germanorum gente concitavit. Reliqua omnia, quocunque arma tulerunt, prona illis fuerunt. Germanos ingentibus sæpe exercitibus triumphatos magis, quam victos, ipsimet

F 4 Roma

Romanorum fatentur scriptores. At quanta pars horum armis tot sæcula Germaniam petentibus perdomita fuit? Maximis equidem ipsorum Romanorum cladibus elebellati fuerunt populi Rhenum inter & Albim, Augusti Tiberique auspiciis: at post hos nihil sub imperio suo retinuerunt, nisi Rheno proximos Frisios, Ulpios, Tencteros, Juhones, Mattiacos, & his conterminos Alemannos, qui tamen non origine Germani, sed Galli fuerunt, ut supra dixi. Sed & hi mox circa annum Christi CC. rebellant, Galliamque crebris incursionibus vexant, quo tempore quoque natum Francorum nomen: quod sibi omnes populi inter Rhenum Albimque incolentes, in unum corpus congressi, novum à libertatis argumento imposuerunt; protinus & ipsi Galliam crebris incursionibus depopulantes. Reliqua ultra Albim Danubiūque Germania intacta semper mansit: quæ & ipsa postmodum Suevis, ut supra dixi, Gothis, Burgundis, Vandalis & Longobardis, aliisque nationibus emissis, ultro, Romanorum imperium petiit, totūque propemodum occupavit. Marcomanni & Quadi, Danubii accolæ, iam inde à M. Antonini Imperio, Vindeliciam, Noricum & Pannoniam Romanorum provincias, petere

coepe-

ceperunt. Nec ante Martia hæc Germanorum gens quievit, donec toto Romano Imperio per varias provincias occupato, ipsum tandem Imperii nomen decusque in fines suos pertraheret.

C A P. VIII.

De variis Germaniæ Regnis, ac novissimæ divisione.

CÆterum, liberis olim rebus publ. Germani, inter Rhenum, Danubium, Vistulam & sinum Codanum, egerunt. principes tamen plerique suos habuere: quos falso nomine sæpe *Reges* vocant Romani. Ultra sinum Codanum duo fuere jam inde ingentia regna, Sironum in Norvegia, & Sueonum in Suedia: quæ etiam nunc durant: nisi quod Norvegiarum imperium translatum est ad Danos. His postea accesserunt Czechorum in Boheemia & Polonorum ad Vistulam amnem. At Saxonum, Duringorum, Francorum Orientalium, Sueverum ad fontes Danubii, ac Bojoariorum, quæ iisdem fere tempestatibus orta fuerant, circa Caroli M. tempora abolita sunt. Hic, tandem Romanorum Imperio in Germaniam delato, in varias provincias atque

F 5 Ducas

Ducatus eam divisit ; Norvegia , Suedia , Daniæque parte , trans mare Suevicum , ac Polonia cis Vistulam , jam tum à Germania avulsus . Hinc Germania in duas parteis , id est , in superiorem & inferiorem , divisa est . In superiore sunt regiones istæ : Helvetia , Alsatia , Suevia , Wirtembergensis Ducatus , Bavaria , Franconia , sive Francia Orientalis , Palatinatus Rheni , Bojohæmum , Moravia , Austria , Stiria , Carinthia , Carnioia , Tirolis . In Inferiore , præter XVII provincias , quas vulgari nunc vocabulo vocant *Belgium* , sunt Leodicensis Episcopatus ; Lotharingia , Juliacenſis Ducatus , Colonienſis , Treverensis , Moguntiacensis Archiepiscopatus ; Clivia , Westſalia , Hassia , Duriſſia , Saxonia , Misnia , Lusatia , Silesia , Marchia Brandeburgensis , Pomerania Mechelburgensis Ducatus , Holsatia . Helvetii , postquam Idcirco prope annis in Germania , ac novissime sub Germanorum Imperio computati essent , jugo tandem imperii excusso , cccx circiter annos libere agunt . Cæterum , Othone III imperante , (ut vulgaris opinio est) inter Germaniæ Principes conventum atque decretum fuit , ne quis , nisi Germanici nominis Princeps Rom . Imperator crearetur . Atque cum Septemviri con-

stituti

stituti , quibus ob eligendi Imperatorem potestatem Electorum nomen inditum . Horum tres Ecclesiastici , iidemque Archiepiscopi , Archicancellarii S . Imperii ; Primus , Moguntiacus in Germania : Secundus , Colonienſis in Italia : Tertius , Treverensis in Gallia . Quatuor reliqui sunt seculares ; Primus , Rex Bojohemiæ , pocillator : Secundus , Palatinus Rheni , dapifer : Tertius , Saxo , ensifer : Quartus , Marchio Brandeburgensis , cubicularius .

C A P . IX .

De Imperii Germanici provinciis , citra Rhenum in Gallico solo sitis .

Leodicensis Provincia , Gall . Liege , super . German . Lüttich , infer . Luyck .

Leodicensis provincia , quamvis Belgicis undique cincta , tamen ad S . Imperium spectat , Colonienſi Episcopo subiecta . Caput ejus est Leodicum , urbs ampla & superba , magnificiis edificiis instructa ; ob amœnitatem delitiæque varias *Paradisus sacerdotum* nuncupata . *Huy* , nitidum cum arce opidum . *Bullion* , sui quondam juris Ducatus ; nunc Leodicenſi Episcopo subiectus ; arcem habet ejus nominis munitissimam ,

Duca-

Ducatus Juliacensis , *Gulich.*

Caput Ducatus Juliacensis, quod ei nomen dedit, est Juliacum, opidum antiquum atque munitum. In Juliacensi agro sita est urbs Aquæ Grani, sive, ut vulgo usurpatur, Aquis granum; German. super. *Aach*, inferioribus *Aken*, Gallis *Aix* dicta; saluberrimis calidarum aquarum fontibus; Caroli M. primi Germanorum Imperatoris aula ac sepulchro insignis. Mos erat olim, Imperatores heic inaugurare sub corona ferrea in templo pendente.

Coloniensis Archiepiscopus.

Coloniensis Diœcesis veterum Ubiorum ad utrâmq; Rheni ripam sedes olim fuit. Ipsa urbs Colonia Agrippinensis, seu, ut vulgo usurpatur, *Colonia Agrippina*, Ubiorum caput, à Colonia, Agrippinæ Claudii Imperatoris uxoris auspiciis deducta, nomen cognomento traxit. Urbs nunc est Germanicarum maxima, Emporiûmq; ad Rhenum celeberrimum. Cæterum, libera est Imperii civitas. Bonna antiquum munitumque opidum, Archiepiscopi Coloniensis, Electoris Imperii sedes.

Lotharingia, Lotharingen.

Lotharingæ Ducatus à Lothario, Caroli

roli. M. nepote, nomen accepit, caput ejus quondam fuit Divodurum Mediomatricorum, vulgo *Meiz*, libera Imperii civitas: at nunc Galliæ Rex eam tenet; una cum Viroduno, *Verdun*; & Tullo, *Toul*. Nansium, vulgo *Nansy*, sedes nunc ducum & caput provinciæ, egregia munitaque urbs.

Austrasia, Westrych.

Austrasia complectitur Diœceses Treverensem & Moguntinam; item Ducatum Bipontinum, vulgo *Zweybrücken*, Comitatusque, *Sarbrücken*, *Leyningen*, *Bisich*.

Treverensis Archiepiscopus caput est Augusta Treverorum, vulgo *Trier*, Gallis *Treves*: urbs antiquitatem suam præ se ferens. Confluentes *Coblenz*, urbs ad Rheni Mosellæque confluentes posita, haud exigui est momenti. Vetelicum, *Wullich*, Treverensis Archiepiscopi atque Electoris sedes.

Moguntini Archiepiscopus caput est Moguntiacum, sive Moguntia, *Meiz*, urbs inter præclaras Germaniæ computata. At sedes Archiepiscopi Electorisque est trans Rhenum in Germánico solo, Aschiburgii, *Ascheburg*. Sūt præterea in Austrasia liberæ Imperii urbes, Wormatia, vulgo *Worms*; *Oppenheim*; & *Spira*, Juridico totius Imperii cōventu clara; Came-

Cameram Imperialem vulgo vocant. *Franckenhal*, nitidissimum est à Belgis excultum opidum, Electori Palatino subditum.

Alsatia, Elsas.

Alsatia Austriacæ ditionis, in duos Langraviatus, superiorem & inferiorem divisa est. In superiori opida sunt Colmaria, Selestadium, Rufacum, haud ignobilia. Inferior habet; Tabernas, vulgo *Zabern*; & Hagenoam. Argentoratum in eodem tractu, vulgo *Straßburg*, in clarissimis Germaniæ civitatibus. turris, quæ est ad Cathedralem Ecclesiam, mihi-fica & magnifica structura; item armamentario instructissimo maxime insignis est.

Montbeliard.

Est in confiniis Alsatiae ac Burgundiæ Comitatus *Montbeliard*, German. *Mumpelgard*, Wirtenbergensi Duci subiectus. opidum *Montbeliard* tutissimo munimento clarum est.

C A P

C A P. X.

Suevia, Franconia, Palatinatus Rheni, Brisigavia, Brisgaw.

Prima trans Rhenum est *Brisigavia* regio, *Elfatia* quondam pars. Caput huius Provinciæ est *Friburgium*, splendida atque amœna urbs; secunda est *Brisiacum, Brisach*.

Suevia, Schwaben.

Suevia, vastæ quondam illius gentis exiguæ reliquæ, ad supremam Danubii partem constitit. Urbium huius Ducatus prima est *Augusta Vindelicorum, Augsburg*, opulentissimum Emporium: urbs splendida inprimis & magnifica, munitione tuta, libera Imperii civitas. Ulma, munitissima & ipsa simulque ditissima Imperii civitas, ædificiorum splendore facile finitimas præstat. Reliqua loca nobiliora sunt; *Nordlingen, Memmingen, Lindaw, Füessen, Rotheil*, ubi Juridicus Imperii conventus est.

Wirtenbergensis Ducatus.

Wirtenbergensis Ducatus, ab arce Wirtenber-

temberga cognominatus, pars erat Sueviæ; at quum nuper Ducatus factus sit provincia seorsim censetur. Urbes inibi claræ sunt, *Canstat*, mercatu celebris, *Stuttgart*, Ducum sedes *Rotenburgium*; quæque reliquas antestat, *Tubinga*.

*Franconia, sive Francia Orientalis,
Frankenlandt.*

Dux est, qui & Episcopus, cognomine *Herbipolitanus*, ab *Herbipoli*, vulgo *Wirtzburg*, capite provinciæ, dictus. Urbs est inter primas præclara. At *Frankfurtum* ad *Mœnum* libera imperii civitas, celeberrimis totius Europæ, nedum Germaniæ, nundinis nobilitatur. *Bamberga* Episcopali dignitate celebris urbs, centrum Germaniæ obsidere videtur. Est in *Franconien*si agro *Arx Ansbach*, *Marchionatus* titulo gaudens.

Palatinatus Rheni, die Pfaltz.

Franconiæ quondam pars, nunc *Palatinatus Rheni*, caput habet provinciæ *Heidelbergam*, eandem *Electorum Palatinorum* sedem. Ad confluentes *Rheni* Nique *Manhemium* opidum munitissimum, provinciæ propugnaculum est. Est eodem tractu, inter *Elfatiam* & *Palatinatum*, *Marchionatus Badensis*, ab aquis totius Germaniæ

maniæ celeberrimis cognominatus. Sedes *Marchionis* est *Duclarum*, opidum cum arce.

CAP. XI.

Palatinatus superior, Bavaria, Salisburgensis Archiepiscopatus, Tyrolis Comitatus.

Nortgavia, Nortgaw; qui & *Palatinatus Baviaræ*, sive superior *Palatinatus, die Ober-Pfaltz*.

Norimberga, *Nurnberg*, in confiniis *Franconiæ*, *Sueviæ*, ac *Baviaræ* posita, nullius soli esse cupit. Urbs est magnifica, splendida, potens ac totius Germaniæ superbissima. Caput *Nortgaviæ* nunc censetur *Amberga*. *Neburg & Sultzbach* Principium *Palatinorum* sunt sedes. Est circa hæc loca *Landtgraviatus Leuchtenbergicus*, cuius sedes *Pfzimbt*. Est & *Egra, Eger*, libera Imperii civitas. Item *Comitatus Ellenbogen*, qui ad *Bojohæmiam* spectat.

Bavaria, Baieren.

Baviaræ Ducatus dividitur in *Superiorem* & *Interiorem*. hic ad ortum; ille ad Occasum spectat. In superiori sunt urbes claræ *Monacum, München*, Ducum sedes, omnia

omnium Germanicarum pulcherrima. Secunda est Ingolstadium, hanc Sequitur Frisinga. In inferiori Augusta Tiberii, quod nomen illi falso tribuerunt olim fabulosi Grammatici; alias Ratisbona dicta, vulgo *Regensburg*, comitiis imperii quæ heic haberi consueverunt, antiquitatem reliquit, & ponte prælongo clara. Reliquæ memoritu dignæ sunt, Patavium, vulgo *Passau*, *Landshut*, *Straubing*.

Salisburgiensis Archiepiscopus.

Bavarix pars est Salisburgiensis Archiepiscopus, cujus caput sedesque Archiepiscoporum. Salisburgium, *Salzburg*, urbs satis elegans.

Tirolis Comitatus.

Tierioli, vulgo *Tyrol*, est arx, unde maximus Europæ Comitatus in ipsis Alpibus, in Germania Norici, in Italia Rhætiæ partem obtinens, nomen habet. Urbes claræ sunt, Ænipons, vulgo *Innsbruck*, quondam Comitum, nunc Austriæ Archiducum in his oris sedes. Tridentum. Italis *Trento*, Germanis *Trient*, concilio Oecumenico clara. Bolzanum, mercatus non incelebris. Brixia etiam, vulgo *Brixem*, nobilis in hoc tractu Episcopus est.

C A P.

C A P. XII.

Croatia, Vinidorum Marchia, Carniola, Carinthia, Stiria & Austria.

Croatia, Marcha Vinidorum, Carniola, Carinthia, Stiria & Austria superior, quia hodie domui Austriacæ parent, in Germania hodie censentur; quum olim Pannoniæ portiones fuerint.

Croatia, & Vinidorum Marchia.

Croatia, Germ. *Krabaten*, regni titulo decora, & Vinidorum Marchia, Germ. *Windisch Marck*; nihil in se habent memoratu dignum. Cæterum incolæ utriusque sunt Slavonici generis. In Vinidorum tamen Marchia sunt etiam Germani.

Carniola, Krain.

Caput hujus Ducatus est opidum Lubiacum, *Laubach*, & Lubiana dictum. *Krainburg* locus est munitissimus. Celeia, *Gilly*, Comitatus titulo insignitur. Cæterum incolæ partim sunt Germani, partim Slavi.

Carinthia, Kærnten.

Ducatus hic Stiria Ducatui conjunctus: urbes

urbes insigniores habet, *Villach, Clagenfurt*,
Ducum quondam sedem; *Volckmarck*, *S.*
Veit, Fudenburg.

Stiria, *Steirmarke*.

Dividitur Stiria in superiorem atque inferiorem. In hac caput totius Stiriae & sedes Archiducum Austriacorum, est *Grätz*, *Grätz* admodum magnifica. Sunt praeterea celebres, *Rachelburg*, *Pettaw*, *Marpurg*: *Kermend*, & *Canisia*, duo munitissima erant contra Turcarum irruptiones propugnacula; sed hoc jam superioribus annis Christianis ereptum est. In superiori Stiria urbs primaria est *Muripons*, *Pruck an der Mure*.

Austria, *Oesterreich*.

Unicus totius Europæ Archiducatus est Austria, in Superiorem ac inferiorem divisa. Inferior inter Danubium, Bojohæmiam, & *Tejani* flumen sita urbem principuam habet *Krembs*. Superiorem, quæ inter Danubium & Stiriam posita, caput est *Vindoniana*, sive, ut vulgo usurpatur, *Vienna*, *Wien*, urbs magnifica ac splendida, tutissimum in his oris contra Turcarum incursiones munimentum. *Lincium*, *Lintz*, nobile est ad Danubium Emporium.

C A P.

C A P. XIII.

Bojohæmia, *Moravia*, *Silesia*, *Lusatia*.

Bojohæmia regnum, Germ. *Böh-imb*, montibus ac sylvis, ceu munitissimo vallo undique cinctum, ab initio incoluere Germanorum quidam: quibus pulsus Boii, Gallica gens, obsederunt; noménque de suo regioni reliquerunt. Bojos pepulerunt Marcomanni, Germanica gens; hos, circa annum à nato Jesu I c r. Slavonica gens, quæ etiam nunc tenet, Bojohæmi, *die Bohmen*, a solo quod occupant, Germanis dicti; at *Czechii* suo sibi patrio vocabulo nuncupantur. Principio adventus à ducibus populus regebatur; donec circa annum C I D LXXXVI. *Uradissus* primus Bojohæmiæ Rex creatur. Hunc postea continua serie secuti sunt alii Reges, donec Regia stirpe prorsus extincta, ad Austriacam domum regnum devolutum est. Regio ipsa est omnium rerum ad usum vitæ humanæ necessarium fertilissima; argenti ærisq; metallis abundans, quibus in locis etiam auri sunt venæ. Urbium clarissima est *Praga* regni caput, Regnumq; sedes, tertius Bojohæmiæ compendii: urbs sane magnificientissima, superbis ædificiis frequens, exteris

exteris nationibus adfluentissima. Secundum locum tenet *Pilsen*. Reliqua opida nobiliora sunt *Kralowihradetz*, Germanis *Königgratz*, *Kutnahora*, German. *Kutenberg*; *Nympurck*, German. *Limburg*, *Tabor*, *Budciowice*, Germ. *Budeweis*; *Laun*, German. *Laun*; *Satetz*, German. *Satz*; *Litomierzitz*, Germ. *Leitmeritz*; *Chomutow*, Germ. *Commetaw*; Thermæ *Carolinæ Karlsbad*, saluberrimis aquis opidulum est celebratissimum.

Moravia, *Mähren*.

Sub *Bojohæmia* regno censentur *Moravia*, *Silesia* ac *Lusatia*. *Moravia* Marchionatus nomen habuit à flumine in *Danubium* exeunte, quod *Plinius* *Morum*, *Tacitus* *Marum* vocat. Gens incolit *Slavonica*, Germanis mista. Urbium clarissima est *Olmitz*, Slavonice *Olomucc*; caput regionis, elegans ac dives. *Brin & Znaim* inter splendidissimas haud postremæ. *Iglaw & Krensfier*, non negligenda opida.

Silesia, German. *Schlesingen*.
& *Schlesien*.

Silesiæ ampla ac dives regio, sub Ducatus titulo *xvi*. Principatus in sese completitu; quorum nomina sunt *Breslaw*, *Glogan*,
Sagan,

Sagan, *Schweinitz*, *Lignitz*, *Briege*, *Neisse*, *Crossen*, *Teschén*, *Oppelen*, *Ratibér*, *Münsterberg*, *Troppe*, *Faur*, *Olse & Fägerndorff*. *Poloniæ* regibus subiecta fuit primum univèrsa *Silesia*; postea circa annum *cIdccc*. in *Bojohæmiæ* Regnum fidem se contulit, à quorum Imperio etiam nunc pender. Urbium Princeps est *Uratistavia*, *Bojohæmis* *Wratzlaw*, Germ. *Breslaw*; opulentissimum in his oris Emporium, splendida sane urbs, ac merito inter tres pulcherri-
mas Germaniæ (quarum alteræ *Monacum* & *Lipsia*) computata. Secunda ab hac est *Glogovia* cognomine Major. *Groofs Glogaw*. Sequuntur hinc *Sagan*, *Schweinitz*, *Neisse*, *Lignitz*, *Briege*, *Olaw*, *Oppelen*, *Troppaw*, *Teschén*. Est præterea in his oris inter *Bojohæmiam* & *Silesiam*, sui quondam juris Comitatus *Glacensis*, *Glatz*; cujus titulo, Comitum stirpe extincta, *Bojohæmiæ* Rex nunc gaudet.

Lausatia, *Lausnitz*.

Silesiæ ab solis æstivi occasu contermina est *Lusatia*, *Hexapolitano* agro *die Sechsstätte*, à senario opidorum numero sic appellata clara. Nomina eorum sunt, *Bautzen*, *Gortitz*, *Sittaw*, *Kamitz*, *Luben*, *Guben*. quorum tria priora satis lauta.

CAP. XIV.

*Marchia Brandenburgensis, Pomerania,
Meckeloburgium, Holsatia.*

Marchia Brandenburgensis.

REGIO hæc est spatiosa, ingentibus silvis, lacubusque atque paludibus inuis, ab opido Brandenburgio cognominata. Dividitur in duas potissimum partes, Veterem ac Novam Marchiam. Veteris caput est *Brandeburg*. Novæ *Frankfurtum* ad Oderam, celebris civitas mercatu nobilis. Berlinum in medio Provinciæ situm, sedes est Principium Electorum Brandenburgensium; urbs amœnissima. Custrinum, vulgo *Köstritz*, mirando munimento nobile opidum. Alterum munimentum est *Spandau*, prope Berlinum. Cætero *Grossen* Ducatus, qui antea in Silesia censebatur, nunc Marchionibus Brandenburgensibus paret.

Pomerania, Pomern.

Pomeraniæ Ducatus solo fertilissimo juxta litus maris Codani longo tractu expanditur, in septem partes, quarum quæque Ducatus dignitate censeatur, divisus.

Nomina

Nomina Ducatum sunt *Wenden, Stetin, Gütschkow, Wolgast, Vsedom, Rügen, Bart.* Ex his *Rügen*, & *Vsedome* sunt Insulæ. Caput Pomeraniæ est *Stetinum*, urbs haud exigui momenti, Emporiumque celebre. Sequuntur *Stralsund, Wolgast, Griepswold; Wollin*, celeberrimum quondam in oris emporium: *Stargard, Colberg, Camin, Cöslin, Stolpe*, opida nobilia.

Meckelburgiensis Ducatus

Meckelburgiensis Ducatus, quem vulgus Latinorum inepte *Magapolitanum* appellat, urbes habet claras *Lubecam, Lubek; Rostochium, Rostock; Vismariam, Wismar*. *Lubeca* opulentissima quondam marique potentissima imperii civitas, nunc etiam Suedicis Moscoviticisque commerciis celeberrimum Emporium. Urbs est ampla, splendida & magnifica.

Holsatia, Holslein.

Dividitur hæc regio in *Holsatiam* proprie dictam, & *Ditmarsiam* ac *Slesovicensem* Ducatum. *Ditmarsii, dic Ditmarsen*, libera nuper gens, nunc sub Danorum Regum imperio vicatim incolunt. Clarissima totius *Holsatiæ* urbs est *Hamburg*.

G

gum, opulentissimum ad Albim flumen Emporium, quo adverso, naves ex variis mundi partibus adpellunt. *Kiel*, item *Eckelforde*, & *Husum*, nitida opida portusque celebres. In mediterraneis sunt *Flenzburg*, *Rensburg*, & *Sleswijck*; huic contigua fere arx *Gonorp*, ducum sedes est.

CAP. XV.

Luneburgensis Ducatus, Bremensis Archiepiscopus, Frisia Orientalis, Westfalia, Clivia & Montanus Ducatus.

Luneburgensis Ducatus.

Ducatus hic cognominatur à capite suo *Luneburgio*, *Luneburg* urbe lautissima; salis fontibus maxime clara. *Cella*, *Cell*, Ducum sedes est *Danneberga*, Comitatus titulo decorata.

Bremensis Archiepiscopus.

Bremensis Archiepiscopus caput *Brema* est, *Bremen*, civitas egregia & magnifica, Emporiumque haud ignobile, Vitiurgi fluvio navium appulsum accommodante. *Stade*, opidum prope *Albim*, Anglorum, qui

qui per universam Germaniam pannis negotiantur, celebre nuper fuit Emporium. *Vorde*, sive *Bremerforde*, arx cum vico, Archiepiscoporum *Bremensium* sedes est.

Frisia Orientalis.

Frisia Orientalis, *Oost-Friesland*, alio nomine Comitatus *Embdanus* nuncupatur, à capite suo *Emda*, *Emden*; urbe haud equidem ampla; at portu celeberrimo. *Auricum*, *Aurick*, Comitum sedes est.

Westfalia, Westfalen.

Westfalia satis ampla regio, gregibus quam hominibus alendis benignior est; silvis horrida ac plaudibus crebris foeda, veterem illam Germaniam referre videtur. Episcopatus & Comitatus frequentibus distinguitur. Episcopatus sunt; *Monasteriensis*, *Paderbornensis*, *Mindensis*, *Osnabrugensis*, *Verdensis*. Monasterium, *Munster*; caput totius *Westfaliae*, nobilis & magnifica civitas, in amoenissimis agris sita annis superioribus Anabaptistarum lymphatico regno celebris. Secunda à Monasterio *Westfalicarum* est *Susatum*, *Soest*, nulla re, quam amplitudine sua clara. Deinde *Tremonia*, *Dortmund*, *Minden*,

Osenbrugge, Paderborn, cultorum frequentes sunt urbes. Comitatus nobiliores sunt *Marck*, *Oldenburg*, *Delmenhorst*, *Bentheim*, *Arnsberg*, *Lingen*, *Teckelenburg*, *Waldeck*, &c. *Lingen* opidum est munitissimum.

Clivia, Cleve.

Clivia, ad utrâmq; Rheni ripam porrecta, à *Clivis*, capite totius Ducatus, cognominatur: junctâque est Juliacenſi Ducatui. Colles sive Clivi, in quibus condita, nomen urbi præbuisse, vulgo putantur. At clarissima omnium est *Vesalia* *Wesel*, secunda *Emeriacum*, *Emmerick*; *Santen*, antiquitatum Romanarum reliquiis priscam originem claritatemque indicat. *Mours* Comitatus titulo insignitum opidum, munimine maxime clarum est.

Montensis Ducatus.

Montensis Ducatus Clivenſi Ducatui conterminus est, vulgo *Berg*, cujus caput *Düsseldorf*, opidum cum arce, Ducum Junaci, Cliviæ & Bergæ sedes.

C A P.

C A P. XVI.

Hassia, Wetteravia, Buchovia, Thuringia.
Hassia, Hessen.

HASSIA Landtgraviatus, Comitatus in se habet nobiles hos, *Zigenhaim*, & *Nidda*; caput provinciæ est Castellum Cattorum, sive, ut vulgo nunc usurpatur, *Cassella*, *Cassel*; laeta sine civitas cum splendida arce, Landgraviorum sedes. Secunda est *Marpurgium*, literarum studiis maxime clara. *Gießen* munitissimum totius Provinciæ opidum.

Wetteravia, Wetteraw.

Inter Hassiam ac Rhenum fluvium est Wetteravia, regio, quam maxime nobilitat nobilissimus Comitatus Nassovicus; unde decus illud, gentis Belgicæ fœderatæ munimen ac gloria, **PRINCEPS MAURITIUS** originem ducet.

Buchovia, Buchow.

Inter Hassiam, Franconiam atque Thuringiam sita est regio Buchovia, cujus caput

caput *Fulda*, opidum celebre, præstantissima Europæ, nedum Germaniæ, Abbatia insignitum.

Thuringia, *Düringen*.

Thuringiæ Landgraviatus omnium nobilissimus, inter Salam Visurgimque amneis protensus familiæ Saxoniciæ paret. Caput regionis est *Erfordia*, *Erfurt*, ingens urbs, & quasi compendium totius provinciæ. Academia quondam clara: & *Vinaria*, *Weimar* Principum sedes; urbs est amœnissima. *Gothacum* diruta arce *Grimmensstoy*, Augusti Electoris obsidio arcisque everfione clara est. *Fena* Musarum est domicilium. *Isenacum*, *Eisenach*, Ducum sedes est.

Præterea est in Hæc provincia Ducatus *Coburgiensis*, cuius caput *Coburgium*, urbs cum egregia arce, Ducum sede. Item Comitatus *Swartzeburgiensis*, cuius caput *Arnstad*, haud spernendum opidum.

C A P. XVII.

Misnia, *Saxonia*, *Brunsvicensis Ducatus*,
Misnia, *Meisen*.

Misniæ Marchionatus, Ducum Saxoniciæ domicilium, agro amœnissimo, argenti venis.

venis ditissima, urbibus splendida est regio. Urbium quondam prima erat *Misna* ad *Albim* amnem sita, unde Provinciæ nomen: at nunc clarissima omnium est *Lipsia*, *Leipzig*, haud ita magna, verum ædificiorum nitorem, incolarum mores, agræ circumjectæ amœnitatem si spectes, nihil adeo festivum in tota Germania reperiri posse credas; nundinis quæ hic ter in anno habentur, post *Francofurtum* ad *Mœnum*, celeberrima. major est *Noviburgium*, *Naumburg*, at minus splendida, & ipsa nundinis celebris. *Dresda*, *Dresden*, urbs est cum arce magnificentissima, Ducum Electorum sedes. Celebrantur hic maxime pons super *Albim*, Stabulum equorum, armamentarium, & quod incolæ vocant *die Kustkammer*, ubi notatu digna visuntur plurima. *Freiberg*, *Annaberg*, *Marienberg*, argenti metallis fœcunda opida, *Weissenfels*, *Zwick*, *Zeitz*, *Chemnitz*, *Torga*, *Joachimsthal*, haud contemnenda opida, quorum postremum est dum regni *Bohemiciæ*. Est præterea in *Misnico* agro Principatus *Snebergensis*, ab opido arcisque *Schneberg*, cognominatus, cui conjunctus est Comitatus *Henneburgensis*. *Aldenburgium* Ducum sedes est. *Misnicæ* etiam ditionis est *Voytlandia*, cuius caput est opidum *Hoff*, satis nobile.

Saxonia, *Sachsen*.

Saxonix Ducatus ad utramque Albis fluvii ripam est, in varias ditiones discerptus. Urbium clarissima, amplissimaque est Magdeburgium, *Meyburg*, Burchigra-viatus S. Imperii, & Archiepiscopatus titulo maxime insignis.

Wittenberga opidum nitidum ac muni-tum, Ducum Saxonix quondam sedes, Martini Lutheri Theologica professione maxime clara. *Halla*, vulgo *Hall in Sachsen*, elegans urbs, salis coctione maxime cele-bris. Est in Saxonia, sui juris Principa-tus Anhaltinus, ab arce *Anhalt* ita co-nominatus, huic subsunt duo Cog-nitatus, *Ascanien* & *Barby*, Baro-natusque *Bernburg*. *Deßau*, Princi-pum sedes, urbs est lauta, hac quidem ma-jor est *Sevelsta*, *Zerbst*, at minus polita. Est in eadem Saxonia clarissimus omnium Comitatus Mansfeldicus, ab opido *Mans-fell* denominatus, quatuor alios intra se Comitatus includens.

Brunsvicensis Ducatus; *Brunswick*.

Caput est, unde Ducatui nomen *Brunsvicu* libertate imperii fruens; urbs dives ac probe munita, fortissima contra Du-cum Brunsvicensium crebras obsidiones defensione maxime nobilis. Secundum locum

locum obtinet *Halberstadium*, inde *Hyl-desheim*, *Hannover*, *Goslar*, *Helmstad*, haud spernenda opida. *Wolfenbüttel*, arce munitissima, Ducum sedes est.

CAP. XVIII.

De Archiepiscopatibus & Academiis Germaniæ.

Archiepiscopatus in Germania sunt 7. Moguntinus, Colonien-sis, Tre-verensis, Magdeburgiensis, Salisburgien-sis, Bremensis, & Pragensis. Episcopa-tuum in tam vasta regione incertus est nu-merus. Præcipui sunt: Herbipolitanus, Bambergensis, Argentoratensis, Spiren-sis, Leodicensis, Monasteriensis, Paderbor-nensis, Hildesheimensis, Minden-sis, Osnabrugiensis, Verden-sis, Halberstadiensis, Halensis in Saxonia, Uratislaviensis.

Academiæ illustres sunt; Basileæ, Fria-burgii in Brisgavia, Argentorati, Heidel-bergæ, Tubingæ, Ingolstadii, Altor-fensis. Pragæ, Viennæ, Francofurti ad Oderam, Gripswoldiæ, Rosto-chii, Helmstadii, Wirtembergæ, Li-pliæ, Jenæ, Erfordiæ, Marpurgii, Gi-essæ, Coloniæ.

CAP. XIX.

Dania Regnum.

Dania nomen habet à Danis, sive Codanis populis, qui & Teutoni olim dicti fuere. Codano sinu sive mari Suevico, in plures secatur portiones. Partem ejus eis sinum in Germaniæ continenti sitam, Cimbricam peninsulam Romanam vocitatum, ante diximus. Cimbri ab initio incoluere: postea Jutæ, unde regioni nomen in hunc usque diem *Futlandt*, præter unum opidum *Flensborg*, nihil clarum habens. Alteram partem, trans sinum sitam, veteres insulam putarunt esse, nomine Scandinaviam, sive Scandiã; at continentem esse, una cum Suedia & Norvagia, satis nunc constat. Dividitur in tres partes; *Halland*, & *Scanen* & *Bleicking*. Urbes in ea, seu potius opidula, litori prætensa, sunt *Elleboge*, *Landskroon*, & *Elzenborg*, freto Danico, quod vulgo dicitur *der Sondt*, appositum. In mediterraneis est *London*, Archiepiscopali sed edecoratum. Tertia pars regni in insulis dispersa medium situm obsidet. In his Codanonia, ab ipsis incolis Codanis, qui alio nomine fuere Teutoni, veteribus sic dicta, nunc *Seelandia*.

dia, ut magnitudine sic fecunditate alias antestat. In hac totius regni caput *Hafnia* vulgo incolis *Copenhafen*, & *Copinhausen*. German. *Copenhaven* & *Kopenhagen*, celebre Emporium Regiisque sedes. *Elfenöre* celebris ad dictum fretum navium appulsu locus est: hic namque vestigal Regibus à transeuntibus navibus penditur. Contigua est splendidissima & munitissima arx *Cronenburg*, contra vim ex Oceano vel ipso sinu irruentium extracta. In Mediterraneis est *Roskil*, dives quondam urbs, nunc opidum Regnum sepulchris clarum. *Frederichsberg*, arx in amoenissimo agro condita, Regnum secessibus frequentatur.

Est præterea in hoc sinu insula *Bornholm*, hæcque multo major *Gothia*, vulgo *Gottlandt*, saxo albo ad extruenda ædificia utilis, utraque, Daniæ regno submissa.

CAP. XX.

Norvagia, *Finnómarchia*, *Islandia*,
Gronlandia, *Frieslandia*.

NORVAGIA.

Norvagia, vulgo incolis *Norrige*, & contractè *Norge*; Germ. *Noortveegen*, & *Norven*.

Norwegen, (Timæo apud Plinium *Nerigon*, qui insulam omnium Septemtrionalium maximam falso credidit) nomen à situ accepit : quippe *Nori* Germ. est quod Latinis Septemtrio. Sevone monte Orientale ejus latus, Meridionale situs Codani faucibus è Oceano, Occiduum eodem Oceano clauditur : à Septemtrione Finnomarchia ei obcenditur. Terra ipsa vasta, sed maxime aspera, saxoque sterili aut sylvis ingentibus horrida. Antiquissimi Sitones incoluisse traduntur. Postmodo potens Norvagiorum in Danos etiam & Frisios imperium fuit : at nunc ipsi Daniæ regibus parent. Urbes in ea sunt, Nidrosia, vulgo *Drunhem*, caput regni, Regumque quondam sedes ; ubi superbissimi celum totius Septemtrionis templi rudera visuntur, Bergi, vulgo *Bergen*, celeberrimum in his oris Emporium, prædicto Timæo pro insula memoratur. Hinc est *Anslo* sive *Opflo*, haud ignobile Emporium.

Finnoꝝ Marchia.

Norvagiæ ab Septemtrionibus continuatur Finnomarchia satis ampla & ipsa regio, duobus diversis imperiis in duas partes distracta. Pars Meridionalis Daniæ : Septem-

Introduct. Geograph. Lib. III. 157
Septemtrionalis Suediæ regno subiecta est.

Islandia.

A Norvagiæ litore in occasum versus ad c. mil. German. navigantibus occurrit in Oceano Hyperboreo insula Britannicarum olim ultima, Thule ; vulgo nunc *Islandi*, ab immensis frigoribus & perpetua glacie, quibus damnata est, sic dicta ; magnitudine sua, Melitæis catellis, & monte Hecla, perpetuum ignem eructante, maxime clara ; De cætero Daniæ regibus subiecta.

Gronia

Islandiæ ab occasu æstivo proxime obiacet Gronia, vulgo *Groenland* : immenso terrarum spatio, incertum insula an continens terra sit cum Americæ terris ; quibus propinquior longe quàm Europæ. Imperium in litora hæcenus cognita sibi vendicârunt Daniæ Reges. Balænarum captura regio maxime nobilitatur.

Frieslandia.

A meridie eidem Islandiæ opposita est insula *Frieslandi* ; & ipsa à frigoribus ac perpetua fere hieme nomen habens, nulla re alia Regibus Angliæ quibus parer ; quàm piscium captura utilis.

CAP. XXI.

*Suedia, Botnia, Scricksinnia, Lappia,
Finnia.*

S U E D I A.

AT in Continenti rursus Norvagiæ Dæniæque regnis jungitur Suedia, continua certaque serie antiquissimum in orbe terrarum regnum; quod semper Suiones sive Sueones incoluere. Clauditur ab Ortū, Finnico sinu, Codanōque mari; à Meridie, Daniæ confinio: ab Occasu, Scyonis immensi montis jugo à Norvagia submovetur: à Septentrione est Botnia. Pars regi Australis antiquo nomine Guthia, vulgo *Gutland* vocatur, reliquis partibus longe celebrior lætiorque. Caput regni universi Regūmque sedes est *Stockholm*; urbs posita in stagnis marinis, palis superstructa; unde etiam nomen traxit, natura operibūque munitissima, Emporiumque celeberrimum. Secunda est *Upsalia*, Academia Archiepiscopatuque insignis. *Calmar* in confiniis Daniæ, cum arce validissima, urbs est satis magna, portūque celebris. Est item *Nicopen*, munitum opidum Emporiumque clarum.

Botnia.

Botnia.

Botniam sinus Botnicus in duas secat partes, Orientalem & Occidentalem. Nichil in ea notatu dignum præter Emporium *Torniam*, ad intimum sinus recessum situm.

Scricksinnia.

Supra Botniam Scricksinni sive Scritfinni, incolunt, una cum Botnis, Suediæ regibus subiecti.

Lappia.

Hinc versus Orientem in extremo veteris Germaniæ angulo Lappia, vulgo *Lappenland*, & incolæ ejus Germanis *Lappen*, Russis *Lappi*; in duo genera distincti. Occidentales Suediæ regibus parent. Orientales Russico vocabulo *Dickiloppi*, id est, feri Lappones, magno Molcoviæ Duci subiecti sunt.

Finnia.

Infra Lappiam Botniāque versus Meridiem est Finnia, inter Botnicum Finniacūque sinum posita. Plinio Fenningia, (qui insulam esse credidit) vulgo nunc *Finland*, dicta; haud parva Suedici imperii portio.

portio, fertilis arvis, pacisquæ letæ. Urbium clarissimæ sunt *Albo* Episcopalis sedes, ac *Viburgium* in intimo sinus Finnici recessu nobile Emporium.

CAP. XXII.

De Italia & variis ejus nominibus.

Explicatis veteris novæque Germaniæ partibus, commodissimus nunc videtur locus, à Septentrionibus versus meridiem pedem referre, ac transgressis hinc Alpium jugis Italiam introspicere. Quin pigeat, quæ omnium dignitate prima erat, eam posteriore loco dici: quidpe terra olim fuit omnium terrarum alumna simul & parens; divina providentia electa, quæ sparsa congregaret imperia, ritisque molliret; & tot populorum discordes feræque linguas sermonis commercio contraheret ad colloquia & humanitatem homini dare; breviterque una cunctorum gentium in toto orbe patria fieret. Jam vero locorum salubritatem, cœli temperiem, aprica collium, opaca nemorum, tantam frugum & vitium olearumque fertilitatem, pecorum fecunditatem, tam innoxios saltus, tot munifica silvarum genera, tot lacus, tot amnium fontiumque ubertatem,

tem, colonias tam frequenteis, tam assiduam novarum urbium gratiam, tam clarum decus veterum opidorum, viroarum denique ingenia, mores ac ritus, linguæque ac manu res gestas si repares; nihil toto orbe terrarum commemores quod huic conferri, nedum præferri, queat.

Nomen unde sortita sit, varie auctores tradunt. alii quidpe à bobus, quorum magnitudine pulchritudinæque fecunda est, vocitatam Italiam existimant: nam Ἰταλὴς veteri sua lingua dixisse Græcos, quos Latini Tauros: alii verius ab Italo, Rege Siculorum, qui primum agrum Sabinorum & Latium incoluere, hanc terrarum partem adpellatum tradunt *Italiam*: quod postea nomen in totam terram, inter Alpeis & Siculum fretum, transit. Hesperia etiam dicta fuit Græcis, à vespertino sidere Hespero; quia illis in occasum sita erat. Saturnia, Ausonia, Oenotria, Latium, quanquam ab antiquissimis Græcis, postea etiam à Latinis poëtis pro universa Italia ponantur, partium duntaxat fuere nomina.

Cæterum natura Imperio Romano prospiciens, mari Supero Inferoque & altissimis Alpium jugis, ceu firmissimo vallo, fossæque latissima totam undique cinxit.

Terminos igitur habet à Septentrionibus

onibus Alpes; ab ortu Arsam Histriæ flumen & mare Superum, qui & Hadriaticus sinus dicitur; à Meridie mare Infernum five Tuscum; ab occasu iterum Alpeis & Varum amnem.

Longitudo ejus summa est ab Alpino sine Augustæ Prætoris, quæ vulgo nunc *Aosta*, per urbem Romam Capuamque mediante cursu ad Rhegium opidum & Leucopetram promontorium, quod vulgo *Capo del' Arme*, millium passuum Icccc, id est, mil. Germ. ccxxv. Latitudo varia est, at subter Alpes millium passuum, Iclx, id est, mil. Germ. cxl. medio cursu inter Anconam & ostia Tiberina millia passuum cxxxvi, id est, mil. German. xxxvi. Veteres quærno folio eam assimilârunt, at nostri ævi homines cruri humano.

CAP. XXIII.

De Divisione veteris Italiae.

Divisa fuit olim Italia aliter aliis subinde temporibus; prout gentium migrationes finiumque commutationes factæ sunt. Nos eam maxime divisionem sequemur, quæ sub primis Romanorum Imperatoribus fuit.

Postquam Gallorum inter Oceanum, Rhenum, Alpes, Internum mare & Pyrenæos.

næos montes incolentium, ingens multitudo, varisquæ nationes trans Alpeis profectæ, eam Italiæ partem obsederunt, quæ inter Alpeis & Apenninum ad Æsum usque flumen, prope Anconam porrecta est; **GALLIA** hæc Romanis dicta est **ITALICA**; item Gallia citerior, & Cisalpina, item Gallia Circumpadana & Togata, à toga Romana, quia vestitum ritusque Romanorum assumerat: quum trans Alpeis ulterior Gallia diceretur *Comata*, à Coma seu Cæsarie, quam incolæ ejus alebant: pars autem Transalpinæ Galliæ à Braccis, femorum tegumento, *Braccata*; quæ eadem Narbonensis provincia. Sed sub eadem Galliæ Togatæ provincia comprehendebantur etiam alii populi; ut ad mare infernum, Ligures; ad Superum, Veneti, Carni, Histri; in Alpibus, Taurini, Salassi, Lepontii, Euganei: & qui postea Provinciam per se una cum Transalpinis populis, Vindeliciis atque Noricis conficiebant, Rhæti. Post Galliam Togatam primi sequebantur sub Apennino Etrusci, five Tusci: supra hos ad utrumque Apennini latus Umbri; infra hos Sabini ac Latini, Æqui, Volsci, atque Hernici: Juxta Umbros ad mare Superum erant Picentes; dein Marrucini, Vestini, Frentani,

tani, Peligni, Marfi, ultra hos in mediterraneo Samnites & Herpini: Infra Samnites ad mare Inferum Campani; mox Picentini. Frentanis Hirpinisque jungebantur Apuli. Inde Calabri & Sallentini lævum Italiæ cornu infidebant. Sub Apulis erant Lucani, ad utrumque mare. Sub his in dextro cornu & extimo Italiæ angulo erant Brutii.

CAP. XXIV.

*Ligures, Taurini, Cottii & Ideonni regna;
Salassi, Lepontii, Euganei, Rheti,
Veneti, Carni, Histri.*

Liguria inter Varum & Macram amneis maræque Ligusticum & Padum fluvium ad Placentiam usque porrecta, caput gentis Ligurum habuit Genuam, vulgo nunc *Genova*. Reliqua inde opida clara fuere in ora maritima, Nicæa & portus Herculis. Monæci à Græcis Massiliensibus condita; inde Ligustica opida Albium Intemelium, & Albium Ingaunum, quæ vulgo contrahte dicebantur Albintemelium, Albingaunum, nunc *Vintimilia* & *Albenga*. Hinc Vada Sabatia, nunc *Savona*. Intus fuere Pollentia, Alba, Pompeja, Asta, Aquæ Statiellæ, Dertona, Iria, quæ vulgo nunc dicuntur, *Polenza*, *Alba*, *Aste*, *Aqui*

qui sive Aich, Tortona, Voghera.

Liguribus jungebantur Taurini inter Padilævam ripam, Alpium radices & Orgum fluvium. Caput gentis olim Augusta Taurinorum, nunc vulgo *Turino*.

His finitimi erant Cottii & Ideonni Regulorum regna in Alpibus. Cottiani Regni caput fuit Segusio, sive Segusium, nunc *Susa*.

His iterum continuebatur Salassi, in valle quam Duria amnis mediam secat. Horum caput Augusta Prætoria, nunc vulgo *Aosta*; inde Eporedia, nunc *Invréa*.

Salassis contermini erant porro Lepontii, circa lacum Verbanum, vulgo nunc *Lago Maggiore*, & flumina quæ is recipit. Caput fuit Oscela, vulgo nunc ad Tosam amnem *Domo d' Oscela*.

Lepontios sequebantur in Alpibus Euganei inter Larium sive Comensem Lacum & Athesim fluvium. horum opida fuere Anaunia, sive Anonium, Saraca & Vannia, vulgo nunc *Castel Nân*, sive *Nôn*; *Sarca* & *Civida* ad Ollium fluvium; dein Clavenna; & item Telium in Valle Tellina. Nobilissimi Euganeorum populi fuere Sarunetes in vallis Clavennensi & Tellina; Vennonnes, ad ortus Athesis amnis. Camuni, nunc *Val Camonica*; ad Ollium fluvium Triumplini, sive Triumplini, nunc *Val Troppia* ad Melam amnem.

Supr

Supra Euganeos fuere Rhæti, Duce Rhæto ex Tuscis, quum hi pellerentur Circumpadana regione à Gallis, orti. Fines habuere à Rheni fontibus ad fontes usque Dravi amnis, in Danubium defluentis. Caput eorum Tridentum, nunc vulgo *Trento*. reliqua opida clariora; Curia vulgo nunc *Chûr*, Italis *Coira*; Feltria, Belunum, nunc *Feltre*, *Belluno*. At Verona celeberrima omni ævo urbs, ab Euganeis simul & Rhætis condita fuit.

Rhætis ab ortu solis proximi fuere Veneti; quos fabulosa Græcorum antiquitas ex Paphlagonum ad Pontum Euxinum gente, Duce Antenore à Trojæ excidio huc deduxit. Alii verius Illyricum fecere populum Euganeorum, qui inde in Alpeis secesserunt, occuparunt agrum ad mare Hadriaticum, inter Padum amnem & Timavi fonteis. Caput Venetorum Patavium, nunc *Padova*, ab Antenore Trojano conditum vel auctum. Inde opida celebria, Atria sive Adria, nunc *Adri*, à Tuscis quondam conditum; unde mari seu sinui Adriatico cognomen; tum Ateste, nunc *Ester*, Vincentia nunc *Vicenza*; ad Altinum, ex quo præter nomen & tenuia quædam ruinarum vestigia apud Silium fluvium nihil nunc reliquum est. Hinc sequebantur Travisium, O-

pitergium

pitergium; nunc *Treviso* & *Oderzo*: & Concordia, cujus nomen manet.

Reliquam hinc Euganeorum sive Venetorum oram ad Formionem usque amnem, qui nunc *Risano* est, apud opidum *Capo d' Istria*, Carnorum postea obtinuit populus. Urbs heic, quondam potens atque ingens inter primas Italiæ, Aquileia, nunc *Aquiloa*, deserta plane. Inde clara opida, Forum Julii, nunc vulgo *Cividad di Friuli*; Julium Carnicum, nunc *Zuglio*. in ruinis inter Tilavem primum fluvium & Alpeis: Vedinum, vulgo Germanis nunc *Weiden*, Italis *Vdene*. Circa Venzonum Noreia fuit Tauriscorum urbs, qui inde postea Norici trans Alpeis dicti. Tergeste item, vulgo nunc *Trieste*, clara olim Histrorum primum urbs, post Romanorum fuit colonia, Carnorum provinciæ attributa. Sed inprimis celebratus in hac ora fuit Græcis pariter ac Latinis monumentis Timavus amnis, inter Aquilejam & Tergeste, septem capitibus exoriens, uno ostio post mille haud amplius passus in mare emissus.

Post Carnos igitur est Histria, & populi Histri. Regio seu peninsula inter Formionem & Arsam amneis. in mare procurrit. Caput gentis fuit Pola, à Colchis, Jasonem & Medeam persequen-

tibus

ribus olim condita. Inde celebria opida, Parentium & Ægida nunc *Parento* & *Cabo d' Istria*; item Nefactium ad Arsiam fluvium, nunc *Castel Nuovo*.

CAP. XXV.

De Gallis Cisalpinis.

Gallicæ gentes trans Padum fuere, Lybici, Lævi, Insubres, Orobii, Cenomani. Lybicum caput fuere Vercellæ, nunc *Vercelli*. Lævorum Ticinum, nunc *Pavia*; eorundem fuit Novaria, nunc *Novara*. Insubres omnium Gallicarum in Italia gentium fuere validissimi. Caput eorum Mediolanum, vulgo nunc Italis *Milun*, German. *Meyland*. Opida hinc clara; Laus Pompeja, nunc *Lodi*; Forum Diuguntorum, nunc *Crema*; Moguntiacum, sive Modicia, nunc *Monza*. Orobiorum fuere Comum, Bergomum, Forum Licinii, nunc vulgo *Como*, *Bergamo*, *Berlasina*. Ultra Insubres Orobiosque incoluere ad Venetiam usque Cenomani; quorum caput Brixia, nunc *Brescia*, sive *Bressa*. Præterea celeberrimæ urbes, Cremona & Mantua, à Tuscis quondam condita. At cis Padum Gallici populi fuere Ananes, Boii, Senones. Ananes Linguræ continuabantur circa Placentiam

centiam Romanorum coloniam, vulgo nunc *Piacenza*. Inde sequebantur Boii, secundum Insubres maxima potentissimaque Gallorum Italicorum gens. Caput eorum fuit Bononia, nunc vulgo *Bologna*; Felsina ante dicta, cum caput Hetruscorum esset. Inde opida nobilia: Parma, Brixellum, Regium Lepidi, Mutina, Forum Cornelii, Faventia, Forum Livii, quæ nunc vulgo *Parma*, *Brissello*, *Reggio*, *Modena*, *Imola*, *Faenza*, *Forli*. Postremi Gallorum in Italia fuere Senones inter Ravennam & Æsim flumen, quod nunc *Iesi*, prope Anconam, partem Umbrorum agri incolentes. Caput heic gentis constituere Senam Gallicam sive Senogalliam, vulgo *Sinagaglia*. Reliqua hujus oræ opida in Umbris dicemus.

CAP. XXVI.

Etruria & Umbria.

Galliæ Togatæ jungebatur à meridie Etruria, sub Apennino monte, ejus incolæ Etrusci sive Tusci: Græcis Tyrhæni dicti. Sed horum prima sedes fuit, ut ante dictum, trans Apenninum, ab utraque Padi ripa: unde à Gallis expulsi, intra Apenninum, mare Inferum & Tiberim Maræmque amneis considerunt, duodecim urbibus, totidemque Principatibus inter

se constitutis. Urbium nomina hæc sunt: Veii, Volsinii, Clusium, Perusia, Crotona, Aretium, Falerii, Volaterræ, Vetuloni, Rusellæ, Tarquinii, Cære. Ex his hodièque extant, nominæque vulgaria habent ista; *Bolsena*, *Chiusi*, *Perugia*, *Cortona*, *Arezzo*, *Cività Castellana*, *Volterra*, *Cerveteri*. Reliquarum Veii ad XI. lapidem ab urbe Roma fuere, circa opidum nunc *Scrofano*, Vetulonii fuere prope litus inter *Plombinum* & *Mossam* opida: vulgo nunc dicitur *Bagni de Rosselle*, id est, *Aquæ Rosellarum*. Tarquiniorum vestigia jacent supra Cornetum opidum.

Celebres præterea urbes in Etruria fuerunt, in littore; Luna trans Macram fluv. sed Etruscorum tamen opidum, portu nobile, nunc *l' Erci*, inde Pisæ, nunc *Pisa*: Portus Liburnus sive Hercules Liburnus, nunc *Livorno*: Populonia, cujus vestigia extant prope *Plombinum*: Telamon, nunc *Telamone*: Cosa, nunc *Ansidonia*: Gravisæ, quondam infra Cornetum: Centum Cellæ, nunc *Cività Vecchia*: & Alsiæ nunc *Palo*.

Intus in mediterraneo, Nepesæ, Sutrium, Falerii Faliscorum, Fanum Voltumnæ, Hortanum: quæ vulgo nunc *Nepe*, *Sutri*, *Cività Castellana*, *Viterbo* & *Horti*. Inde Herbanum; quæ postea Urbs vetus, nunc

nunc *Orvieto* Suana & Saturnia, Senæ, Florentia, Pistoria, Luca, nomina antiqua retinent.

Umbria.

Tusci jungebantur ad Tiberim fluvium Umbri. Sed hi ab initio ad utrumque mare late incoluerunt, unde fluvius, mediam postea Etruriam secans, Umbro olim, nunc *Umbro*. Ab Infero mari eos rejecerunt Etrusci; à Supero Senones Galli. At his à Romanis deletis, Umbris fines fuere in Romano Imperio ab Austro Nararnis, vulgo *Nera*, in Tiberim confluentis: ab occasu Tiberis; & trans Apenninum Bedesis, nunc *Ronco*, apud Ravennam mare Adriaticum petens; à Septentrionibus ipsum hoc mare ab ortu *Æsis* fluvius, & inde linea ducta ad Naris fonteis.

Urbes in ora Adriatici sinus; Ravenna, Ariminum, Pisaurum, Fanum Forum, & Sena Gallica, supra dicta: nomina vulgaria nunc sunt, *Ravenna*, *Rimini*, *Pesaro*, *Fano*, *Sinigaglia*. Intus Cæsena, Sassina, Urbinum, Sentinum, *Æsis*, Camerinum; vulgo nunc, *Cæsena*, *Sarsina*, *Urbino*, *Sentino*, *Iesi*, *Camerino*. Cis Apenninum; Iguvium, Mevania, Spolegium, Tifernum, Nuceria, Camellaria; Alisium, Hispellum, Fulginium, Tuder, Interamnium, Narnia, Ameria,

& citra Narem Otricoli: quæ vulgo nunc, *Augubio, Bevagna, Spolci, Città di Castello, Nocera, Assisi, Ispello, Fuligno, Todi, Terani, sive Terni, Narai, Amelia, Otricoli.*

CAP. XXVII.

De Sabinis & Latio.

INfra Umbros ad mare usque antiquissimis temporibus incoluere Siculi, à quorum rege Italo, hæc regio primum dicta est Italia; quæ deinde ab Aboriginibus, pulsis inde Siculis, *Saturnia* vocata est, & mox item Latium: unde Aboriginibus novum nomen Latini. Sed in partem Antiqui Latii postea successerunt Sabini, inter Narem & Anienem, quorum hic *Teverone* dicitur. Caput Sabinorum fuit Reate, nunc *Rieti*; & ante hanc *Cures*, nunc *Il Vecovio di Sabina*, cœnobium, cum ingentibus veteris urbis reliquiis. hinc Romani dicti fuere *Quirites*. Reliqua opida celebria sunt, *Nursia*, nunc *Narcia*; *Cutilia*, cujus ruinæ prope opidum *Civita Ducale*; *Amiternum*, cujus vestigia prope Aquilam. Inde Eretum, & *Nomentum*, prope Anienem, nunc vulgo *Monte Eretundo & Lamentario*.

Sub Sabinis itaque juxta Tuscos fuere Latini, non totius Italiæ solum, sed & orbis

orbis universis gens nobilissima. Terra eorum *Latium* dicta, arctis initio finibus incluso, ab Aniena ac Tiberi ad Circæum usque promontorium, quod vulgo nunc est *Ciracelli*. At postquam finitimi etiam populi *Æqui*, *Hernici*, *Volsci*, & *Aufones* sub eodem Latinorum nomine computati sunt, finis novi Latii fuit *Liris* amnis, vulgo nunc *Garigliano*.

Caput Latii omni ævo fuit *Roma*, urbs, ab Aboriginibus, qui antea *Oenotri* dicebantur, cum ex Græcia in Italiam advenissent, condita; ab *Æneæ* posteris, ut tradunt, aucta; urbium sine *Regina*, orbisque terrarum caput ac domina. Reliqua opida, antiquitate & claritudine, præcipua fuere *Tibur*, nunc *Tivoli*; *Præneste*, nunc *Palastrina*, *Gabii* medio inter *Præneste* & *Romam* itinere quondam; *Tusculum*, nunc *Frascati*; *Aricia*, nunc *l' Aricia*; *Lanuvium*, nunc *Città Lavinia*; *Alba longa*, inter *Albanum* quondam montem & *Lacum*; & *Albæ* mater *Davinium*, prope litus, nunc *Patrica*; inde *Laurentum*, nunc *Paterno*; & tandem *Ostia*, ab *Ostii* *Tiberinis* nomen habens. Circa *Anienis* *Tiberisque* confluentis opida *Antemnæ*, *Collatæ*, *Fidenæ*, in tenuibus incertisque vestigiis ostenduntur *Rutulii* pars fuere *Latinorum*; caput eorum *Ardea*.

In Æquis fuere Carseoli five Carsula nunc *Arfuli*, & Valeria, quæ & Varia, nunc *Vico Varo*, tum Sublaqueum, nunc *Suliacæ*; Algidum, in Algido monte & nemore, nunc *Selva d' Aglieri*.

Hernicorum fuere: Anagnia, Alatrium, Veruli, Ferentinum, nunc *Anagni*, *Alatri*, *Veroli*, *Ferentino*, dicta.

Sub Hernicis ad mare fuerunt Volsci, opida eorum in litore Antium, Circæi, Tarracina, quod antea Axuræ intus statim celeberrimus Pomtinus ager, & Pomtinæ Paludes, à capite olim Volscorum Sueffa Pometia dictæ. inde Velitræ, Cora, Norba, Privernum, Setia, Signia, Sulmo, Frusino, Fabrateria, Aquinum, Casinum, Atina, Arpinium, Arx, Sora: vulgo nunc dicuntur: *Belitri*, *Cora*, *Norma*, *Piperno*, *Sezze*, *Segni*, *Sermonetta*, *Fraselona*, *Falvaterra*, *Aquino*, *Monte Casino*, *Atina*, *Arpino*, *Arce*, *Sora*. At Fregellæ, nunc *Ponto Corvo* est, & Interamna, l' *Isola* nunc dicta.

Aulonum fuere Cajeta, Fundi, Formiæ: nunc vulgo dicuntur, *Gaeta*, *Fondi*, *Mola*.

C. A. P.

CAP. XXVIII.

Picentes, *Vestini*, *Marucini*, *Peligni*, *Marfi*, *Frentani*, *Sannites*, *Hirpini*.

ULtra Apenninum rursus juxta Sabines & Umbros, fuere Picentes, inter Æsim & Aternum amneis: quorum hic nunc *Pescara* dicitur. Regio eorum vocabatur *Picenum*. gens à Sabinis fertur orta. Opida in littore; Ancona, Græcorum colonia, à Syracusanis condita: Castrum novum, nunc *Fluviano*; Castellum Truentinum, ad Truentum amnem. Intus Auximum, nunc *Osimo*; Septempeda, nunc *S. Severino*; Tollentinum, Firmum Picenum, & Asculum Picenum, Interamnium, Atria; quæ nunc *Tollentino*, *Fermo*, *Ascoli*, *Teramo*, *Atri*. Picentibus continuabatur Vestini, quorum opida Angulus & Pinna, vulgo nunc *Cività di Sant Angelo* & *Cività di Penna*; Avia five Avella, nunc est *Aquila*.

Vestinis ad mare contermini erant Marucini, quorum opidum Teate, nunc *Thieti* & *Chieti*.

Marucinis simul & Vestinis finitimi erant Peligni, quorum caput olim Consilium nunc destructum; deinde Sulmo nunc *Sulmona*.

Pelignis & Vestinis in mediterraneo continuabantur

H. 4

tinuabantur Marſi. quorum Alba Fucenſis, ad Furinum lacum; quæ hodiè que nomen antiquum in ruinis retinet; vulgo *Albe*, & *Albi* dicta; & Marubium, nunc *Morres*.

Rurſus in litore ultra Marrucinos & Pelignos incolebant Frentani, quorum opida Ottona, Anxanum, Hiſtonium; nunc *Ortona*, *Lanzano*, *Guaſto*, d' *Amone*.

Infra Frentanos fuere Samnites, Sabelli etiam dicti, à Sabinis orti: & à Samnitibus orti Hirpini. Illorum regio Samnium; in quo opida, Bovianum, Æſernia, Sæpinum, Allifæ, Teſſia; nunc vulgo *Bojova*, *Iſernia*, *Sepino*, *Alifi*, *Teſſi*. Horum opida Beneventum, Equus Tuticus, Abellinum, Compoſa, nunc *Benivento*, *Ariano*, *Avellino*, *Conza*.

C A P. XXIX.

De Campania & Picentinis, Apulia, Calabria.

Iuxta Samnites Hirpinosque ad mare inferum erat Campania, vulgo nunc *Terra di Lavoro*: in qua ſummum Liberi patris cum Cerere certamen. Opida in littore, Liternum. Scipionis Africani voluntario exſilio clarum; vulgo nunc *la Torre di Patria*: *Bajæ*, deliciæ, an corruptelæ populi Romani

mani; Miſenum, nunc *Monte Miſeno*; ſtatio quondam claffis Romanæ ad Inferum mare: Puteoli, *Puzzuolo*, portus ad hoc mare totius Italiæ celeberrimus: Neapolis, Parthenope ante dicta, nunc *Napoli*, literarum ſtudiis Ciceronis Virgilique ætate clara: Herculanium, vulgo *Torre di Græco*; & Pompeii, vulgo *Scasati*; Veſuvii montis incendio nota opida. Inde Surrentum, nunc *Sorrento*. Intus in mediterraneo, unde Campaniæ nomen, Capua, à Tuſcis condita; æmula quondam Romæ, atque ob id ipſum perdita. nunc ruinæ ejus viſuntur duobus amplius millibus paſſuum à Nova Capua. Sueſſa Aurunca, nunc *Seffi*; Venafrum, nunc *Venaſtri*; Caſilinum, nunc *Nova Capua*, ad Vulturnum amnem: Teanum Sidicinum, nunc *Tiano*: Calatia, nunc *Cajazzo*: Cales, *Caivi*. Atello, nunc *Aversa*: Acerræ, nunc *Acerra*; Nola nomen retinens: Nuceria, nunc *Nocera*.

Juxta Campanos fuere Picentini, à Surrento, ſive Minervæ promontorio, ad Silarum uſque amnem pars quondam Picentium, huc à Romanis à Supero mari traduſti. Caput eorum Salernum, vulgo *Salerno*.

Apulia, Calabria.

Juxta Frentanos, Samnites atque Hirpinos fuere Apuli, quorum regio Apulia, longissimo tractu à Frentone fluvio, vulgo nunc *Fortore*, ad fauces usque Hadriatici maris excurrrens. Divisa fuit in treis partibus Daunia Dicebatur à Frentone ad Aufidum amnem vulgo nunc *Lofanto*: inde ad Brundisium, & Tarentum, Peucetia; cujus partem Poëdiculi incolere. hinc reliquum sub peninsulæ forma tenere Messapii. Sed Messapia post dicta fuit Calabria, & incolæ *Calabri*: Calabriae rursus dimidia pars, Tarentino sinui contermina, Salentinorum fuit regio. Atque tum Apulia propriè dicta consistebat inter Frentanos & Calabriam. Opida in Apulia fuere clara, Teanum Apulum; nunc exiguum murorum vestigium dicitur *Civitate* vulgo. Gerion, nunc *Traginara*; Sipuntum, nunc *Siponto*, Luceria, nunc *Lucera*, Æquulanum, nunc *Troja*, Arpi, cujus ruinæ apud *Foggiam* opidum: Asculum Apulum, nunc *Ascoli*; Venusia Horatio Alumno nobilis, nunc *Venosa*, Archerontia, nunc *Acirenza*, Canusium, nunc *Canosa*, & clade Romanorum insignis vicus, Cannæ, nunc *Canna*, Salapia, *Salpe*, Rubi, *Ruvo*, Butuntini, nunc *Bitonto*.

Bitonto, Barium, *Bari*; Egnatia, nunc *Torre d' Anarzo*.

In Calabria Brundisium, trajectu in Græciam olim clara; nunc *Brindisi*; Hydruntum, *Otranto*; Castrum Minervæ, *Castro*; Callipolis, *Gallipoli*, & omnium clarissima Tarentum, *Tarento*. Intus in peninsula, Neritum, *Nardo*, Aletiam, *Lezze*: & prope hanc quondam Rudia; Ennio cive nobile opidum.

CAP. XXX.

De Lucanis, Brutis & Magna Græcia.

Infra Apulos, Hirpinos atque Picentinos ad utrumque mare fuere Lucani & ipsi à Samnitibus orti Duce Lucio: sineis habuere ad Laum & Sybarim usque amneis; quorum hic in Tarentino sinu nunc vulgo dicitur *Ochile*; ille ad mare infernum, *Laino*. Opida in littore hæc: Pæstum, Græcis *Posidonia* appellatum. nunc in ruinis *Pesto*; Velia, nunc *Pisciotta*; celebris quondam portus; Buxentum, nunc *Policastro*; à Tarentino sinu Metapontum, nunc *Torre di Mare*; Heraclea, ante *Siris* dicta, nunc in vestigio ruinarum, *Police*; Sybaris postea *Thurii*, ac tandem *Copix*, urbs dicta, inter Sybarim Crathimque amneis non extat. Intus Potentia, nunc *Potenza*.

Potenza; Gerumentum, nunc *Clarimonte*.

Post Lucanos extimum Italiae, ad fretum usque Siculum angulum tenere Bruttii, à Lucanis orti. Opida in litore versus occasum, Cerilli, nunc *Cirella*; Clamptia, nunc *Amantéa*; Temsa sive Tempia, cujus situs fuit prope speculam maritimam, cui nomen vulgare *Torre Loppa*; Terina, nunc *Nocera*; Lametia, nunc *Santa Eufemia*; Scylleum in cervice Scyllæ scopuli, nunc *Sciglio*; & ultra fretum, Rhegium; nunc *Reggio*; ab altero mari Locri cognomine Epizephyrii, nunc *Ferace*; Caulonia, nunc *Castel vetri*; Scylacium, nunc *Squillaci*; Croto, nunc *Crotonc*; Petelia, nunc *Belicastro*; Ruscianum, nunc *Rossano*. Intus caput Bruttiorum Consentia, nunc *Consenza*; & haud procul inde versus Septemtrionem, quondam Pandosia, cum Acheronte fluv: quæ duo nomina cum Alexander Epirotarum Rex in Epiro ancipiti oraculo monitus fatalia evitare vellet, heic in eadem incidit atque periit. Fuit Præterea potens quondam civitas Hipponium, Romanis Vibo Valentia, dictum, nunc *Monte Leone*.

Atque hætenus populos enarravimus, qui universam Italiam olim incoluerunt, præcipuâque eorum urbeis recensuimus. Cæterum quum Græci omnem fere oram mari-

maritimam, Coloniais suis è Græcia deductis, obsiderent, ipsa hæc terra unâ cum Sicilia dicta est *Magna Græcia*, duravitque hoc nomen multis sæculis, donec inter fretum Siculum constitit & Tarentum: quæ pars Italici litoris postea proprie eo nomine indigitata est, testibus Cicerone, Plinio, Ptolemæo & aliis.

CAP. XXXI.

De fluvii Italiae.

FLuviorum princeps Italiae est Padus, vulgo *Po*, nulli amnium claritate interior, Græcis *Eridanus* dictus; ac Phærontis, ut fabulata est antiquitas, poëna illustratus. E gremio Vesuli, cellissimi inter Alpium juga montis profluens, triginta amplius flumina, lacisque immensos, septem ostiis, quæ septem maria perhibebantur, in mare Adriaticum deferunt. Fluminum nobiliora: sunt ex Alpius orta, Duria, nunc *Dora*; Sessites, *Sessia*; Ticinum, *Tesino*, lacum Verbanum, nunc *Lago Maggiore*, transiens; Adua, nunc *Adda*, Latinum lacum nunc *Lago di Como*, perfluens; Ollius, nunc *Oglio*, lacum Sebinum, nunc *Lago d' Isèo*, transiens; Minicius, nunc *Menzo*, lacum Benacum, nunc *Lago di Garda*, transmittens. At à dextra

dextra ripa recipit idem Padus ex Apenninis jugis, Tanarum, nunc *Tanaro*: Trebiam, qui nomen servat, Romanorum clade illustrem: & Rhenum Bononiensem, vulgo *Reno*.

Ex Alpibus item profluit Athesis, Italica nunc *Adeſe*: German. autem *Etsch*. Reliqua quæ sequuntur, cuncta Apenninus fundit: quorum Arnus, vulgo *Arno*, Florentiam ac Pilas perfluit; Tiberis, quem urbs Roma, Romæque conditor Romulus, totius terrarum orbis illustrissimum fecerunt, a dextra ripa Clanum, vulgo *Chiana*, à sinistra Narem, vulgo *Nera*, atque Anienem, nunc *Teverone*, in mare infernum deferit.

Inter Latium & Campaniam est Liris, nunc *Garigliano*, in ipsa Campaniæ *Vulturno*; inter Picentinos ac Lucanos Silarus, *Silaro*. In magna Græcia Sibaris, nunc *Cochile*, & Crathis, *Crati*; in Apulia Aufidus, nunc *Lofanto*, Romanorum sinistra pugna adversus Annibalem nobilitatus. Inter Præcutios & Picenum Aternus, nunc *Pescara*. In Gallis Senonibus Metaurus, nunc *Metro*, Hasdrubalis fratris Annibalis clade atque interitu insignitus.

CAP.

CAP. XXXII.

De montibus Italiæ

Alpes Italiam à Gallia, Vindeliçia, Norico ac Pannonia submovent. Initium earum à vadis Sabatiis: finis ad Flanaticum sinum, vulgo *Golfo di Carnaro*, & Colapis, vulgo *di Kulpe*, fluminis fonteis. Dividuntur in varias parteis atque nomina. A vadis Sabatiis ad Varii amnis fontes, quæ Ligustico mari objacent, maritimæ cognominantur: hinc ad Segusium usque vulgo *Susa*, Cotticæ: inde ad S. Bernardum minorem Grajæ: dein ad usque S. Gothardum Penninæ: his continuantur Rhæticiæ, ad Plavis usque fontem, quarum pars Tridentinæ perhibentur, supra Tridentum. His junguntur ad Doblacum usque Noricæ, supra Tilavemptum amnem, vulgo *Trajamento*: inde jam Garnicæ supra Carnos, usque ad Savi fonteis: moxque ultimæ, ad Colapis fonteis usque, Pannonicæ, eadem & Juliæ dicuntur. Sunt tamen qui supra Dalmatiam Alpium nomen protendant, ubi Dalmaticas dici volunt: aliique in Thraciam & Pontum usque. Sed prior finis ad Colapis fontes à plerisque receptus est.

Cæterum

Cæterum intus in Italia Apenninus mons amplissimus Alpius ad Vada Sabatia annexus; perpetuis jugis lunatoque cursu, ad Siculum fretum Lucopetramque promontorium tendens, Italiam quasi mediam secat. Prope Sueßam, Liris fluminis sinistra ripæ prætexitur Massicus mons: hinc inter Bajas & Puteolos est Gaurus. supra Capuam, est Tifata mons, vulgo *monte di Capua*. Ultra Neapolim Noælæ vicinus est Vesuvius, nunc *monte di Somma*, ignium eruptione ac Plinii interitu clarus. Apulia est Garganus, in mare Superum ingenti promontorio excurrens, nunc *monte di S. Angelo*.

CAP. XXXIII.

De variis Italiae Incolis.

TERRAM Italiam à freto Siculo ad Alpes usque porrectam, qui ab initio habuerint mortales, parum in tanta temporum longinquitate compertum est: nec constat, unus post inundationem terrarum ab urbe Babylonica profectus in dispersione gentium populus hanc regionem occupaverit omnem, unumque universæ nomen imposuerit; an aliæ subinde atque aliæ in terras cultoribus vacuas invecitæ gentes, suis quæque sedibus vocabula dederint diversa. Sanè varii atque

que genere planè diversi in ea memorantur auctoribus populi. quorum antiquissimi sunt isti, Ausones, Brutiorum Lucanorumque agrum quondam tenentes hinc Opici; sive Osci, in Samnio atque Campania; Siculi in Sabinis & Latio; Umbri ad utrumque mare; ad Inferum, in parte Tusciæ inter Tiberem & Umbro- rum amneis. Inde Tusci ad Alpeis usque: juxta hos Ligures in Galliam usque ad Rhodanum extensi. Ultra Tuscos Veneti: quos alii à proximo Illyrico, alii ab Henetis, Paphlagonica gente, ortos tradiderunt. Tuscos expulerunt inter Alpeis & Apenninum supra dicti Galli: Umbros ab Infero mari removerunt Tusci. Græca gens ex Arcadia Duce Oenotro profecti, unde dicti Oenotrii, primum Ausones supra dictis sedibus pepulerunt, ulterioraque versus Septentrionem Italiæ, circa Vulturum Lirinque amneis petere coegerunt, nec ea terra un parte contenti, mox Siculos etiam sedibus ejecerunt, jam tum mutato nomine *Aborigenes* dicti: Sed eum solum, quod tum occupaverunt, *Latium* vocaretur, mutuo jam iterum vocabulo, Latinos inde sese appellarunt. Sabini Opicorum fuere progenes: genueruntque ipsi ex sese Picentes, Vestinos, Mar-

Marfos, Pelignos, Frentanos, Marrucinos, Samnites, quorum hi postea Hirpini, Campanos, Lucanos, atque Brutios condiderunt. Interim Græcorum nationes, aliæ aliis temporibus in Italiam invectæ, urbes in ea passim condiderunt, suisque coloniis, ut supra dictum est, omnem oram maritimam Superi Inferique maris impleverunt. Hinc Italia una cum Sicilia, ut ex Strabone & Trogo liquet, *Magna Græcia* appellata fuit. At cum alii populi aliis ex locis Græcos expellerent, maxime vero Lucani eam partem, quam de suo nomine Lucaniam dixerunt, oppressis illis, occuparent, & ab his orti Brutii Brutiam, paulatim Græcum nomen per Italiam imminui cœpit: donec in ea parte consisteret, quæ tum Magna Græcia, nunc *Calabria superior* dicitur.

At postquam Romanorum crevit potentia, tota tandem Italia horum armis subjugata est; stetitque sub Romæ urbis imperio, regionibus ac populis supra explicatis distincta, ad Honorii Imperatoris usque tempestatem. Ex hinc alii aliique subinde, Gothi, Vandali, Heruli, Germanicæ gentes, tum Hunni, superatis Alpium jugis totam invadentes, in varia regna atque imperia distribuerunt. His tandem à ducibus Justiniani Imp. pulsus, Exarchatus

chatus in Italia magistratus constitutus est, cujus sedes Ravenna; Roma tum in ruinis jacente. Ultimi hinc Longobardi expugnata Ravenna, regnum in Togata Galliæ constituerunt, quod etiam nunc de gentis vocabulo corrupte *Lombardia*, quasi Longobardia appellatur. Hos tandem debellavit Pipinus Franciæ Rex, à Pontifice Romano contra eos in Italiam vocatus.

CAP. XXXIV.

De novissima Italia divisione.

Postquam Imperii Romani dignitas atque sedes in Germaniam delata est. Italia varie ab aliis aliisque divexata, atque in varios titulos atque dominia discerpta est. Hinc novissimæ divisionis regiones nunc sunt: Histriæ Marchionatus, Fori Julii Ducatus, & haud exigua Italiæ portio Lombardia, sub qua Marchia Tarvisiana, Ducatus Mantuanus, Ducatus Midiolanensis, Tirolis Comitatus dimidia pars, Grisones in ipsis Alpibus & his conterminis Helvetiorum stipendiarii, Pedemontium, Ducatus Montis Ferrati, Parmensis Ducatus, Romania sive Romaniola, Marchia Anconitana, jamque extra Lombardiam, Ager Genuensis: Tuscia, in qua patrimonium D. Petri, Tiber-

Tiberis dextræ ripæ adfixum ; Ducatus Spoletanus , Ager Romanus ; inde Regnum Neapolitanum , inque eo regiones Aprutium , Apulia , Laborinus ager , Basilicata , Calabriae duæ , Ager Britanus , & ager Hydruntinus.

At eandem Italiam in partes singulis Dominiis distinxeris hoc modo.

i. Dominium est Hispaniarum Regis , sub quo Regnum Neapolitanum , Ducatus Mediolanensis , ac quædã opida in Tusciæ litore , Insulæque Italiæ adjacentes , Sicilia & Sardinia.

ii. Pontificis Romani , sub quo ager Romanus , Patrimonium D. Petri , Ducatus Spoletanus , Marchia Anconitana , Romaniola , & urbs in agro Neapolitano Beneventum.

iii. Venetæ Reipublicæ , sub qua Histria , Forum Julii , Marchia Tarvisiana , & inde Lombardiæ pars ad usq; Bergonum.

iv. Magni Ducis Tusciæ in Tuscia.

v. Genuensis Reipublicæ , sub qua Liguria intra Apenninum & Ligusticum mare , ac portiuncula Tusciæ Liguriæ proxima , cum Insula Corsica.

vi. Ducis Parmensis in Lombardia Caspadana.

vii. Ducis Sabaudicæ , sub quo Pedemontium.

viii. Hel.

viii. Helvetiorum , supra lacum Verbanum & Larium.

ix. Rhætorum sive Grisonum in Alpibus.

x. Archiducum Austriæ in Comitatu Tirolensi , ubi Tridentum , & in partibus Alpinis Fori Julii ac Histriæ.

xi. Ducis Mantuani , in Ducatibus Mantuæ ac Montis-Ferrati.

xii. Ducis Mutinensis.

xiii. Ducis Urbinatis.

xiv. Civitatis Lucensis in urbe Luca.

xv. Comititis Mirandulani.

CAP. XXXV.

Histria, Forum Julium, Marchia Tarvisiana, Grifones, Helvetiorum stipendiarii, & Pedemontium.

NOvissima Italiæ divisione tradita , singulas partes inspicere haud pigeat. Prima ab Arsia amne est Histria , German. *Istereich* dicta . Opida nunc clariora sunt : Pola , Parentium , & Histriæ , vulgo *Capo d' Istria*.

Forum Julium, vulgo Friuli, & Patria di Friuli.

Fori Julii caput est Vedinum , nunc *Udenc*

Udene, reliqua opida clara sunt: *Civitas di Friuli*, *Tergestum*, *Gradiscia*, ac nuper à Venetis condita *Palma*, egregium *Fori Julii* atque *Italix* ab hac parte propugnaculum. Cæterum est in *Foro Julio Austriacæ* ditionis *Palatinatus Goriciensis*, cujus caput *Goricia*, opidum satis nobile.

Marchia Tarvisiana.

Cognominatur *Marchia* hæc ab *Tarvisio*; vulgo *Treviso*, splendida urbe. At Princeps non modo *Marchiæ Tarvisianæ*, sed totius facile *Italix* urbs est *Venetix*, in ipso salo, palis superstructa, Emporium toto orbe terrarum celeberrimum, ac republ. potentissima magnificis ædificiis splendens, ac templo *D. Marci*, atque armamentario, maxime conspicua.

Patavium, urbs spatiosa magis quam populosa, *Academia* totius *Europæ* celeberrima maxime gloriatur: de cætero munificissima.

Verona ampla splendida, magnifica ac populosa, amphitheatri reliquiis nota est. *Vicentia* Equestris ordinis viris gratissimum domicilium.

Rhati vulgo *Grifones*.

Grifones, quos Latine vulgato nomine *Rhæ-*

Rhætos, Germ. *die Graupüinter*, vocant *Rheni*, *Oeni*, *Athesis* ac *Adduxæ* fonteis accolunt. Opida habent tenuia; quorum caput *Curia*, German. *Chûr*, Ital. *Coira*: *Meyensfeld*, *Ilandiz*. Sub *Rhætis* est vallis *Tellina*, & *Comitatus Clavennensis*; cujus caput *Clavenna*, Germ. *Clâven*, Ital. *Chiavenna*. In valle *Tellina* sunt *Sundrium*, *Tiranum*, *Pessclavium*, *Morbenium*,

Helvetiorum stipendiarii.

Grisonibus contermini sunt *Helvetiorum* stipendiarii; quorum opida haud illepidi, *Lucanum*, *Locarnum*, & *Bellisona*.

Pedemontium.

Pedemontii Dominus est *Dux Sabaudix*. Caput provincix ac Ducum *Sabaudicorum* sedes est *Augusta Taurinorum* vulgo *Turino*: Reliqua opida clara sunt: *Vercellæ*, *Eporedia*, *Augusta*, *Prætoria*, *Asta*, *Alba*, *Salutium* & *Nicæa*, licet non magna, at incolis valida. Prope est *Nicæensium* portus, *Villa Franca*, triremium Ducis statio.

CAP. XXXVI.

*Lombardia & Genuensis ager.**Lombardia Transpadana.*

EA quæ nunc Lombardia proprie dicitur, pars est Italiæ, urbium splendore, agorumque cultu lætissima. Dividitur autem Pado amne in Cispadanam & Transpadanam. Transpadana rursus dispertitur in Ducatum Mediolanensem, Mantuanum & Venetorum ditionem.

Mediolanensis Ducatus.

Caput est Mediolanum, unde Ducatui nomen ac dignitas; urbs magnitudine sua, arcis munitione, atque incolarum numerositate clarissima; armorum bellicorum officina tota Europa celeberrima. Secunda à Mediolano est Cremona, magnificis ædificiis superba. Sequuntur Comum, Papiam, Novariam; & in Cispadana Lombardia sub eadem ditione Alexandria ac Dertona.

Mantuanus Ducatus.

Mantua, quæ nomen Ducatui dedit, in palu-

Introduct. Geograph. Lib. III. 193
palude vel lacu sita est, urbs amœnissima, sedes & domicilium nobilissimæ Gonzagarum familiæ.

Veneta ditio in Lombardia.

Venetæ ditionis sunt in Lombardia Brixia, Bergomum, Crema & Peschiera, urbes celeberrimæ: quarum duæ posteriores munimina habent validissima.

Lombardia Cispadana.

In Lombardia Cispadana sunt Ducatus tres Parmensis, Mutinensis, & Montisferratenis Ferrariensisque ditionis loca.

Parmensis Ducatus.

Parmensis Ducatus caput est Parma, urbs cægregia, illustrissimæ Farnesiorum familiæ domicilium. Secunda est Placentia, illi nulla re, nisi dignitate, inferior.

Mutinenses Ducatus.

Hujus caput est Mutina. Alterum ejus clarum opidum est Regium Lepidum.

*Ager Genuensis, vulgo Riviera
di Génova.*

Caput regionis est Genua, urbs omnium Italicarum ædificiorum splendore ac magnificentia superbissima: quippe in eo vico, qui novus, vulgo *strada nuova*, dicitur, nulla est domus, quin digna Regem vel potentissimum excipere. Hujusmodi autem plures passim in urbe, maximèque in suburbiis invenias, omni deliciarum genere, ut sunt Italarum ingenia, instructissimas. Cæterum Genuenses in Regis Hispaniarum clientela sunt. Secunda à Genua est *Sevona*, lepida sanè ac lauta. Sequuntur *Vintimiglia*, *Albenga*, & *Sorezzana* in Tusco solo sita, egregio munimento, ac militum præsidio.

C A P. XXXVII.

Tuscia, Romaniola, Marchia Anconitana, Romanus ager, & Ducatus Spoletanus.

Tuscia, vulgo Toscana.

Tuscia, magni Ducatus titulo ad sublimem inter Italicæ regiones dignitatem elata, caput habet ac Ducum sedem Florentiam, vulgo *Firenza*, vel *Fierenze*, urbem, si unam

Antverp

Antverpiam excipias, totius Europæ pulcherrimam, templorum splendore maximè conspicuam. Libera atque opulenta fuit civitas antequam Medicæorum familia Principatum occuparet.

Luca, sui juris civitas opulenta ac maximè splendida munitaque, Imperiali libertate gaudet. Haud procul marmora magna copia caduntur, totius Italiæ nobilissima.

Pisæ, libera quondam ac potens terra marique civitas, nunc propemodum incolis deserta, Magno Etruriæ Duci parer. Liburno portui, vulgo *Livorno*, sive *Ligorno* & *Liorno*, ad antiquam claritatem hoc novum decus accedit, quod recens à Magno Duce in summum splendorem restaurata est. Portus est in celeberrimis Italiæ haud postremus, magni Ducis secessu ac triremium statione insignis.

Plombinum, Telamon, Orbetellum, & Portus Herculis, Hispani Regis imperio subiecta opida, validis Hispanorum præsidis custodiuntur.

Senæ, vulgo *Siena*, in medio ferme Tusciæ sita urbs, merito inter principes Italiæ connumeratur. Libera quondam ac latissimo territorio potens civitas, nunc Etruriæ Duci dicto audiens est.

Reliqua Tusciæ opida sunt Aretium, Cortona, Volaterræ, Piræ, Pistoria: quarum

hæc inter amœnissimas Italiæ censetur. Præ-
tium item & Poggium summarum deliciarum
sunt loca.

Massa, olim Herculis fanum, nunc novum
Genuensis familiæ Ciborum opus, Princi-
patus titulo censetur; opidum festivum ac a-
mœnum.

Patrimonium D. Petri.

Etruriæ pars est patrimonium D. Petri à
Machtilde illustri mulieri Ecclesiæ Romanæ
legatum; hinc vulgo *Lo stato della Chiesa* in-
digeratur. Urbium in eo clarissimæ, Peru-
sia, Orvietum, Aquapendens, Horti, Viter-
bum. Opidum in littore vetustissimum,
quod quondam Centumcellæ, nunc *Cività
Vecchia*, id est, Vetus Civitas dicitur, por-
tu egregio ac triremium, Pontificiarum sta-
tione nobile est. Bracianum ad Sabatinum
lacum illustrissimæ Urbinorum familiæ Du-
catus est.

Romaniola, vulgo Romagna.

Romaniolæ fines sunt intra Foliæ amnem,
montem Apenninum, Panarum flumen & Pa-
di extremum versus Septentriones alveum.
Urbium clarissima ac celeberrima est Bono-
nia, ædificiorum splendore ac magnificen-
tia

in primis censenda. Sequuntur Raven-
na, ac Ferrara. Hæc suum nuper habuit
Ducem; ac nunc Romanæ Ecclesiæ subje-
cta. Inde Ariininum, Cesena, Faventia, Imola,
egregia atque haud ignobilia opida.

*Marchia Anconitana, Ducatus
Urbinas.*

Urbium in Anconitana regione opulentis-
sima est Firmum. At portu celebri notissi-
ma Ancona. Cætera loca notatu digna Æ-
sis, vulgo *Iesi*, Macerata hinc in Ducatu Ur-
binati Urbinum, Fanum, Senogallia, S. Leo,
Forum Sempronii.

*Romanus ager, vulgo Campagna
di Roma.*

Princeps agri Romani est Roma, Orbis
terræ quondam caput, ac nunc etiam ob Pon-
tificis Maximi sedem, omnium illustrissima
atque celeberrima, de qua præstat tacere, quam
pauca dicere.

Reliqua opida agri Romani, alioquin no-
bilia satis, Romanæ urbis propinquo splen-
dore obscurantur. In his Tibur, nunc *Ti-
voli*, hortus Atestini Cardinalis multipli-
ciamœnitate, ac vario genere deliciarum, cla-
rum per totam Italiam reddit: sed ipsum
I 3 opidum

opidum longe anteeunt Tarracina & Præ-
nestæ.

Ducatus Spoletanus.

In Ducatu Spoletano sunt Spoletum, Au-
gubium, Fulginium, Interamnia, Narnia,

CAP. XXXVIII.

De Regno Neapolitano.

Hinc reliquum Italiæ, quicquid à Fundis
opido, & Liri fluvii fontibus, Apennino
monte, Truento amne & utroque mari Infe-
ro Superóque includitur, *Neapolitanum* vo-
catur Regnum, ab urbe Neapoli, capite suo.
Longitudo ejus est à Truenti amnis ostio ad
Brutium usque promontorium, vulgo *Capo*
Spartivento, milliar. Germ. xc. Lati-
tudo ab Athenæo sive Minervæ promonte-
rio, vulgo *Massa*, haud procul Neapoli, ad
promontorium Gargani montis, vulgo *Mon-*
te di S. Angelo, mil. Germ. xxx.

In Regni formam redacta est hæc regio
hoc modo. Cum circa annum Christi cIo,
Saraceni hoc terrarum, unâ cum Sicilia insu-
la occupassent, Tancredus quidam Norman-
nus prognatis duodecim filiis, egestate com-
pulsus, Italiam adsumtis liberis petiit, ope-
râque

râmq; suam contra Saracenos obtulit. Ibi-
tum re bene gesta, Saracenisque Italia ac Si-
cilia ejectis, portiones ei& filiis assignantur in
utrâque terra. Postea Robertus, unus ex
filiis, primus Apuliæ & Calabriæ Dux pro-
nunciatur. Dein hujus filius Rogerius pri-
mum terrarum Neapolis & Siciliæ sub uno
regno comprehensarum Rex creatur. Re-
gnum ipsum geminarum Siciliarum nomine
appellabatur. nam quod nunc in Italia *Nea-*
politinum dicitur regnum, tunc Sicilia cis pha-
rum seu fretum vocabatur; ipsa autem insu-
la Sicilia, trans pharum. At divisum mox
in duo regna, duos pariter Reges accepit:
quorum alter in Italia, Apuliæ sive Neapo-
lis; alter in insula, Siciliæ Rex appellatus
est. Dehinc variâ utrumque regnum Do-
minorum mutationem passum est. Quippe
in Neapolitano regno primi Normanni Gal-
li Reges fuere; post Suevi Germani: mox
iterum Galli Angolemenses; dein Arragonen-
ses Hispani: Jâmque tertio Galli, iterumque
Arragonenses; tandem Castiliani Reges ob-
tento totius Hispaniæ Imperio, in Neapo-
litano etiam regno in Arragonensium locum
successerunt.

CAP. XXXIX.

De urbibus Regni Neapolitani.

URbes in Neapolitano Regno non æque cultæ sunt ac superiori Italia. una tamen Neapolis regni caput, sedesque Præfecti, quem Hispaniarum Rex Vice-regis titulo mittit, nulli clarissimarum urbium, neque ædificiorum magnificentia, neque patriciorum superbia, neque civium opulentia cedit; multitudine verò incolentium, habita amplitudinis suæ ratione, reliquas omnes vincit. Reliquæ urbes celebriores sunt istæ: in Laborino agro, Capua, Surrentum, Salernum, & Melphis, vulgo *Amalfi*; in qua primùm inventus est Pyxis sive magnetis nautici usus. In Calabria Consentia, Regii Præfecti sedes: Mons Leonis, Regium. Tum in Hydruntino agro Hydruntum, nunc *Otranto*, Gallipolis & Aletium, vulgo *Lezzo* conventu Juridico nobile opidum; item Tarentum. In Baritano agro Barium, Monopolis Tranium. In Apulia Manfredonia, Luceria Troja, Asculum Apulum: In Aprutio, Aquila, Beneventum, Anximum, Theate, Pinna, Sulmo, Asculum, Picenum.

Cæterum cum tam varium fuerit, tamque fre-

quens de hoc regno inter varios populos certamen, cùmque crebris Saracenorum ac Turcarum incursionibus petitus, effectum est ubi crebra ac frequentia munimenta contra ingruentem hostilitatem passim excitarentur: quorû firmissima nunc sunt Consentia, Cantazari, Mantæa, Crotone, & Tarenti in Calabria: Gallipoli, Hydrunti, ac Brundisii in agro Hydruntino: Monopoli, Barii, Tranii, Barletta, Manfredonia in Apulia, Aquila in Aprutio. At Cajetæ munimentum, ob singularem firmitudinem, situmque loci, *clavis totius regni* adpellatur.

CAP. XL.

De Episcopatibus Italia, Academiis & urbium clarissimarum Episcopis.

ARchiepiscopatus in universa Italia sunt triginta: quorum in Neapolitano regno viginti & unus; Neapolitanus, Capuanus, Salernitanus, Melvitanus, Surrentinus, Beneventanus, Theatinus, Acheruntinus, Sipontinus, Manfredoniensis, Canusinus, Traniensis, Barentinus, Tarentinus, Maderensis, Brundisius, Hydruntinus, Russanensis, Consentinus, Sanctoseverinensis & Reginus. In reliqua Italia novem, Senensis, Florentinus, Pisanus, Ravennensis, Genuensis, Taurinensis, Mediolanensis, Venerus, & Gradiscensis.

Episcopatus, ut admodum tenues, sic innumeri. Nam quoties opidum aliquod civitatis jure donatur, Episcopus simul eidem contribuitur; ita ut nulla civitas perhiberi possit, quæ Episcopum non habeat, & recipere, quæ Episcopum habeat, civitas negari nequeat.

Cæterum Patriarchatus, qui Aquileiæ erat, Venetias transitus est.

Academia.

Academix illustres sunt: Patavii, Bononiæ, Pisus, Senis, Perusiæ. At minus celebres, Augustæ Taurinorum, Ferrariæ, Romæ, Firmi, Neapoli, Salerni, Maceratæ in Marcia Anconitana.

Urbium clarissimarum Epitheta.

Urbium Italicarum tantus est splendor, nitor, tanta festivitas & magnificentia, uti haud facile toto terrarum orbe quidquam invenias, quod cum his conferri possit: at eximix claritudinis sunt novem; quarum Epitheta, ut in Italia per ora hominum feruntur, hic apponam.

Roma dicitur sancta, vulgo *Roma la santa*, ob Pontificis Maximi sedem. Neapolis, nobilis; vulgo *Napoli la gentile*, ob frequentiam Principum, Comitum

Comitum atque Equestris ordinis virorum. Venetiæ opulentiæ, vulgo *Venetia la ricca*; ob potentiam atque opes immensas. Genua superba, vulgo *Genova la superba*; ob superbam ædificiorum magnificentiam. Mediolanum magnum, vulgo *Milano la grande*; ob amplitudinem urbis, civiumque numerositatem. Florentia pulchra, vulgo *Fiorenza la bella*, ob ædificiorum splendorem, vicorum munditiam, latitudinem ac directionem. Bononia pinguis, vulgo *Bologna la grassa*; ob lascivam agri fertilitatem. Ravenna antiqua, vulgo *Ravenna l' antica*, ob ædificiorum totiusque urbis vetustatem. Patavium doctum, vulgo *Padova la dotta*, ob celebre literarum studium.

C A P. XLI.

De Sicilia.

OMnes Interni maris insulas magnitudine juxta ac claritate antestat Sicilia; quondam, si veteribus credimus, continens & Italiæ annexa: post interfuso Siculi maris freto, avulsa: cœli clementia ac soli ubertate adeo felix, uti horreum Romanorum appellaretur. Nomen Siciliæ à Siculis, Latii quondam in Italia incolis, habuit: ante fuit dicta *Sicania*, à Sicano Rege, qui ante Trojana bella, cum amplissima Iberorum sive Hispanorum

spanorum manu adveetus, in ſulam de ſuo nomine Sicaniam populūque Sicanos appellavit. Trinacria item, & Triquetra, à triangula forma, Græcis atque Latinis dicta eſt. quidpe tribus promontoriis in diverſa procurrens, Græca literæ : quæ Δῆλτα dicitur, imaginem efficit. Pachynum vocatur promontorium, vulgo nunc *Capo Pàſſaro*, quod Græciam ſpectat, Lilybæum, nunc *Capo Boëo*, quod Africam; Pelorum, nunc *il Faro*, quod in Italiam vergens ſiceto alluitur. Id angustum & anceps, alterno curſu atrox, ſævum, & Siciliæ Charibdisque horrendis nominibus inclutum eſt. Scylla eſt ſcopulus verſus Septentrionem. Carybdis mare vorticoſum verſus meridiem; utrumque noxiū appulſis.

Cæterum ipſius inſulæ ſumma longitudo eſt inter Pelorum Lilybæūque promontoria, mil. Germ. i. latitudo à Jachino ad Cephaledim opidum mil. Germ. xxv.

Urbes olim in hac claræ; in litoribus Meſſana, civium Romanorum, qui *Mamertini* vocabantur; Zancle, id eſt, *Falx*, antea dicta, nunc *Meffina*; Tauromentum, nunc *Taormina*; Catona ſive *Catina*; nunc *Catania*, Syracuſæ, urbs omnium totius inſulæ clariffima, nunc *Saragufa*; Camarina, nunc *Torre di Camarana*; Agrigentum, quod Græcis *Acragas*, nunc *Gergenti*; Selinuntum,

tum, Græci *Selinus*, nunc *Torre di Pulici*, vel *Terra de la Pulci*; Lilybæum, literarum quondam ſtudiis celebre nunc *Marfella*; Drepanum, nunc *Trapani*, Panormum vel Panormus, nunc *Palermo*; Soluntum, Græcis Solus, nunc *Solante*; Himera, nunc *Témini*; Cephaladis, nunc *Ciſalù*, Tyndaris ſive Tyndarium, nunc *Santa Maria di Tindári*; Milæ nunc *Milazzo*.

Intus Centuripe, nunc *Centorve*; Agyrum, *S. Philippo d' Agirone*; Aſlorus, nunc *Azzaro*; Enna nunc *Caſtro Fanna*; Leontini. nomen retinet; Nectum, *Noio*; Motyca, *Módica*.

Flumina ac Montes Sicilia.

Fluviorum nobiliſſimi ſunt, Onobala, qui & Taurominius, nunc *Cantara*; Symæthus, nunc *la Jaretta* Cyameſorum ab Centuripis & Chryſam ab Aſloro devehens: Terias nunc *Fiuno di S. Leonardo*; Anapus, hodie *Alfeo*, cum Cyane fonte, nunc *la Piſma*. apud Syracuſas, Florus, nunc *Abiſo*, Gela, nunc *Fiume di terra nuova*, Hyſpa, Beliciduoque Himeræ, quorum alter, nunc *Salſin* Libycum pelagus, alter, nunc *Termini*, in Tyrrhenum mare devolvitur: ambo ex iſdem fontibus orri, inſulam in duas parteis ſecare falſo à veteribus traduntur.

Montium clariffimus maximusque eſt *Ætna*,

200 *Philippi Cluverii*
Ætna , nunc *Monte Gibello* nocturnis mirus
incendiis: cujus crater xx. stadia patet. in-
de est Eryx, vulgo nunc *Monte di Trapani*.

C A P. XLII.

*De incolis Siciliae & nova ejus
descriptiore.*

INcolas habuit Sicilia primos Cyclopas, &
Lestrigonas , id est, gigantes, gentes bar-
baras atque truces, ut historiis ac fabulis, ossa
immania passim in insula reperta fidem faci-
unt. Dein Iberi, ex Hispania, Duce Sicano
insulam obsedisserunt. Post hos Siculi
ex Sicilia Italiae. Dein Phœnices à Tyro ac
Sidone litora ejus occupârunt : hos Græci e-
jecerunt : cum quibus lingua etiam Græca
inventa est.

Imperium ab initio penes Reges ac Tyran-
nos stetit, donec maxima pars insulae in Car-
thaginensium potestatem incideret. His
devictis Romani sibi vindicârunt, primaque
fuit quam in Provinciae formam redegerunt.
Justiniani Imperatoris tempestate Vandali
ex Africa eam occupârunt : quibus à Belisa-
rio Justiniani Duce pulsus, Saraceni postea in-
vaserunt. Hos tandem ejecit Tancredus
Normannus; cujus nepos Rogerius, ut ante
memoravimus, primus Apuliae & Siciliae
Rex

Insularum Geographia Lib. III. 201
Rex creatus est. At postquam hoc regnum
in duo capita divisum, Suevi Germani Sici-
liae regno potiti sunt. quibus pulsus Galli re-
cuperârunt. Sed trucidatis his ab incolis ad
Vesperas, quas vocant, *Siculas*, ad Arrago-
niae, tandemque ad Castillae reges devolutum
est.

Tota nunc in tres regiones, quas *Valles*
vocant, divisa est: quarum una Vallis De-
mona, Pelorum promontorium spectat; al-
tera vallis Neeti, Pachynum, tertia vallis Ma-
zaræ, Lilybæum.

Urbes nunc clarae.

Urbium clarissima est Panormus, caput
Regni, ac Proregis, quem Hispaniarum Rex
mittit, sedes: urbs est ampla ac spatiosa:
hominum multitudine, ædificiorum super-
bia, civium opulentia insignis. Secunda est
Messana, & ipsa magna, opulenta ac splendi-
da. Reliquae urbes illustres sunt; Catana,
Syracusæ, Tauromenium, Agrigentum,
Neetum, Sciacca, Mazara, Marsalla, Dre-
panum, Termini, Enna. Drepanenses nau-
ticâ scientia reliquos Siculos præstant.

Archiepiscopatus sunt tres; Panormitanus,
Messanensis, & Montiregalensis. Academia
publica est Catanæ.

C A P.

De Sardinia & Corsica.

SECUNDA magnitudine maris interni est Sardinia, fertilis insula, & soli quàm cœli melioris, atque ut fecunda, sic penè pestilens. A Sardo Herculis filio nomen sortitam esse fabulantur Græci, cum ante Sandalioris & Ichnusa, à soleæ effigie ipsius diceretur. Longitudo ejus à *Calari*, ad fretum quod est inter Sardiniam & Corsicam, completitur mil. Germ. XLV. Latitudo à Gorditano promontorio, *Capo di Monte Falcone*, & *Capo di Argentera*, promontorium Columbarium, juxta Olbiam, mil. Ger. XXVI.

Urbium quondam celeberrimæ, Caralis, nunc *Cagliari* Italis, & Sardis *Cagliari*; Sulci, Carthagenensium quondam colonia, nunc *Palma di Sole*; Olbia nomen in vestigiis retinet.

Colonos in eam deduxisse dicuntur Sardus Herculis filius, ex Libya, & Norax Mercurii à Tartessio Hispaniæ urbe & item Jolaus, à quo populi Jolaenses. deinde Ilienses, & Locrenses, Corsique in eadem pervenerunt. Postea Carthaginienses occuparunt. at his primo bello Punico expulsis, Romani suo imperio adjecerunt: cui paruit usque dum declinante Roma-

Romano Imperio Sarraceni invaserunt. His ejectis Genuenses ac Pisani aliquandiu de ejus dominio contenderunt, donec Pontifex Romanus utrorumque ereptam manibus Arragoniæ regibus assignaret; quo titulo tandem ad Hispaniarum Reges pervenit.

Urbium nunc clarissima Calaris caput Insulæ, portu nobilis. Præterea Oristana & Saffaris.

Corsica.

At minor est Corsica sesqui mil. German. ab Sardinia versus Septentrionem distans: omni ævo malignè culta, qui aspera & multis in locis aditu difficilis. Dicta est primum Terapne: mox Cynus Græcis, à Cynno Rege, quem Herculis filium volunt Denique Corsica à Corfa Bubulca, muliere ex Liguria; qua Duce Ligurum manus in eam ingressa est: & *Corsi* à Duce, dicti coloni. Longitudo Insulæ est à Sacro promontorio, nunc *Punta di Marono*, sive *Capo Corso*, ad promontorium Graniacum, *Capo di manza*, mil. Germ. xxx. Latitudo à promontorio: quod hodie *Capo di Foro*, usque ad Aleriam, mil. Germ. xx.

Urbes quondam claræ Aleria & Mariana, quarum nomina nunc in ruinis jacent.

Tusci primè insulæ imperium occuparunt. post hos Carthagenenses; mox Romani: dein Sarace-

Saraceni : quibus profligatis Genuenses ac Pisani , utris dominium maneret , inter se certârunt ; tandem Genuensibus cessit.

Urbes in ea nullæ nunc claræ , præcipua tamen loca sunt : *Adiazzo*, *Nebbio*, *Calvi*, *Bonifacio*. Calvi est celeberrimus insulæ portus.

LIBER

LIBER QUARTUS

CAP. I.

De Pannonia.

TRansgressis ex Italia Julias Alpes, Pannonia conspicitur, solo fecunda, viris fortis, armisque ac opibus maximè valida quondam regio. Nominis origo incerta. Limites ab occasu habuit Cethium montem; is nunc amplissimis jugis, ab Savi Dravique fontibus ad Danubiû usq; variis nominibus pertexitur, primum *Pleyß*, modo *Hengstberg*, mox *Dēbberg*, dein *Herzberg*, *Schneeberg*, & *Kalenburg* dictus. ab Septemtrione, Danubium amnem; ab ortu eundem Danubium & Aureum montem, nunc Hungaris *Mathecz*: à meridie lineam ductam ab Aureo monte per confluentes Timaci, nunc *Lim*, & Drini, nunc *Drina*, ad fontes Unæ fluminis. Inde *Caravancas* mons, & Pannonicæ Carnicaque Alpes ad Savi usque fontes. Complectitur hodie Carniolam, Croatiam, Vinædorum Marchiam, Carinthiam, Stiriam, majorem

jorem partem Austriæ, dimidium Hungariæ, Sclavoniam, Bosniam, partemque Serviam.

Divisa fuit in Superiorem & Inferiorem. Superior, quæ & prima Consuleris, versus Occidentem est: in qua nunc Carniola, Croatia, Vindorum Marchia, Carinthia, Stiria, Austriæque majoris pars. Inferior, quæ & secunda Consularis, in Orientem vergens, complectitur Bosniam, Sclavoniam, & quantum Hungariæ Danubium, Dravum, Atrabonemque amneis interjacet. At ea utriusque Pannoniæ pars, quæ inter Dravum Savumque fluvios porrecta, Valeria, vel Pannonia Interamnina & Riparensis dicta est.

Sic igitur hodie Hungaria vix tertiam sui partem in veteri Pannonia habet; quum reliquum trans Danubium in Jazygibus Dacisque obtineat.

Urbium clarissimæ, Segesta, quæ & Siscia, nunc *Siszek*, in Croatia; Petovio, vel Patavium, *Pettau*, in Stiria; Amona, *Unterlaubach*, Romanorum Colonia; Nauportum, *Oberlaubach*, in Carniola; Vindoniana, quæ & Vindobona, nunc *Vienna*, in Austria; Scarabantia nunc *Scrabing*; Sirmium, nunc *Simach*; in Hungaria, Taurunum, vulgo *Belgrad* & Germanis *Griechsweissenburg*.

C A P.

C A P. II.

De incolis Pannoniarum & de regno Hungaria.

Primi, quos veterum monumenta tradunt, incoluere Pannoniam Pannonii, Celtica gens: quos Græci *Paones* vocârunt. Julius Cæsar primus terram ingressus: post eum item alii: at Tiberius eandem perdomuit. Tulerunt inde Imperii Romam jugum, donec post inclinationem ejus Gothi invaderent, quos Hunni expulerunt; hos Longobardi; rursumque hos Hunni, tandem circa ann. lxxxv sub Arnolpho Imperatore, gens quædam à Scythia profecta, oppressis Hunnis, totum quod nunc *Hungaria* dicitur regnum, occupavit. Hunnorumque reliquiis mista, nomen in ea constituit, quo etiam nunc Hungari indigentantur. At termini Hungariæ sunt, à septentrionibus Carpathes mons, quo à Polonia ac Russia separatur; ab Oriente est Transilvania & Valachia; à Meridie Dravus fluvius; ab Occidente Stiria, Austria atque Moravia.

Figura ejus quadra est, cujus latera quatuor mundi cardines spectant. At maxime ejus longitudo, à Patissi fontibus vulgo *die Teisse*, ad Muræ, *die Muer*, continentem mil.

mil. German. *Lx.* porrigitur, ac par fermè est latitudo.

Dividitur in superiorem, quæ trans Danubium Poloniæ ac Transsilvaniæ contermina; & Inferiorem, quæ cis Danubium est. Comitatus in universa censentur *L.* At maximam regni partem hodie Turcarum atrox imperium, miserè divexat.

Opida in ea plurimum diruta, vel quæ exstant, admodum tenuia, nisi quæ Moraviæ Poloniæque propius accedunt, vulgo *die Bergstätte*. Clariora tamen sunt superiori Hungaria: *Temeswar*; Genadium, vulgo *Chonad*; Segedinum; Varadinum, vulgo *Wardeyen*; *Solnock*; Agria cum arce *Erla*; duoque firmissima munimenta *Zatmar* & *Tockey*. At in Montanis, *die Bergstätte*; Cassovia, *Kassau*; caput superioris Hungariæ; *Eperis*, *Leutsch*; *Neutso*; *Altso*; *Krémmitz*; *Nitrias* omniumque amœnissima *Tyrna*; & quæ caput regni, post amissam Budam, Polonium, vulgo *Prefsburg*; urbs ad Germanicum modum satis culta.

In inferiori sunt: Arrabo, vulgo *Rabe*; incolis *Tavvarzin*, inde latine Tavarinum; Comara, vulgo *Komarino*; Strigonium, vulgo *Grazn*; Alba Regalis, vulgo *Stuelweissenburg*; Vesperinum, *Vesperin*; Quinque Ecclesiæ, *Fünfkirchen*; & caput quondam regiæque totius regni Buda, Germanis *Ofen* cui

cui in adversa ripa objacet Pestum. Clara sunt munimenta, *Dotis*, *Pappa*, *Palotta*. Archiepiscopatus sunt duo, Serigonienfis, & Colossensis in opido, *Kolosza*.

C A P. III.

De Sclavonia & Bosnia.

Sclavoniæ equidem nomine vulgo, confusis Pannoniæ Illyricique limitibus, accipitur quicquid terrarum ab Dravo amne ad Adriaticum mare protenditur. At propriè Sclavonia dicitur ea regio, quæ Dravum Savumque amnes interjaacet, ab Occasu Stiria, ab Ortu Danubio clausa. Longitudo ejus est ab opido *Kopravitza* ad Dravi confluentem, mil. Germ. *L.* Latitudo à Dravo ad Savum, *XII.*

Ad inferiorem Savi partem ultra Danubium protensi incolunt Rasci populi, Germ. *die Ratzen*. At totam hanc regionem aliquando Pannonii, mox Gothi tenuerunt: novissimi Sclavi, sive ii Sclavonii qui ad hanc nostram ætatem manent. Hi quondam Regnum in ea constituentes, postea Hungaris vestigales facti sunt. Nunc major pars Turcico Imperio parer.

Opida notiora sunt, *Pofegia*, *Gradiška*, *Zagabria*, *Kopravitza*, & validissimum contra Turcarum

carum incurfiones munimentum.

Bosnia regnum.

Bosniæ regnum inter Unam Savū atq; Drin-
num araneis Bebiōique montes situm, nomen
accepit à Bosna flumine. Longitudo ejus in-
ter duo flumina Unam & Drinum, porrigitur
milliar. Germ. xl. Latitudo verò inter Bosnæ
fonteis ac confluentem milliar. German. xv.

Hæ quoque olim Pannoniæ pars fuit, post-
modum Gothi occuparunt; quibus egressis,
Slavoni obsederunt. Hungaris deinde prin-
cipatus titulo stipendiaria facta. At quum
Turca potiretur. Præfectus, quem ille con-
stituerat, regio titulo ac Diademate sumto,
principatum in regni formam redegit; quod
Hungari recuperarunt; haud diu tenuerunt
quin Turca repeteret.

Caput regni erat *Faytza*: nunc Metropo-
lis est *Warbosanin*.

CAP. VI.

De Illyrico.

AB Arsia fluvio, Italiæ termino, versus O-
rientem, Illyricum est, Græcis Illyris, regio
aprica atque amœna, solum fertile, ac vitife-
rum, nisi quod ubi Pannoniis proximum,
asperum ac durum. Terminatur ab occasu
Arsia

Arsia flumine, ac linea ab Arsiæ fontibus ad
Colapis ortus ducta; à Septemtrione per-
petuis montium jugis, quibus Illyrii à Pan-
noniis discernuntur, ad fontes uique Unæ,
atque inde linea ducta ad Timaci, nunc *Lim*
& Drini confluentes, ab Oriente est ipse Ti-
macus, Scodrus mons, & Drilo, fluvius. quo
à Macedonia submoveretur à Meridie Adriati-
cus sinus. Longitudo ejus patet ab Arsia ad
Drilonem mil. German. xc. Latitudo ma-
xima est juxta Naronem fluvium à fontibus
ejus ad ostium milliar. xx.

Divisa fuit olim in duas potissimum par-
tes sive regiones quarum una ab Arsia ad Ti-
tium amnem, qui nunc est *Cherna*. Libur-
nia dicitur; inde altera ad Drilonem usque
fluvium, sive Lissum opidum, quod nunc
vulgo dicitur *Alessia*, Dalmatia.

Liburniæ populorum clarissimi fuerunt
Japyges. Opida per oram, Flanona, nunc
Fianona; Tarfatica, *Tersatza*; Senia, *Ze-
gna*; Lopsica, *Lopur*; Ortopula, *Starigrad*;
Argyrumtum; *Pescha*; Ænona, *Nova*; Ja-
dera *Zara Vecchia*; Scardona nomen retinet.

Dalmatiæ populi etiam fuere varii. Opida
in littore Sicum, nunc *Sebenico*, Traguri-
um, nunc *Traw*; Salona propè *Spalatum*;
Narona, *Narenta*; Onæum, *Sabioncello*;
Epidaurus, *Ragusa Vecchia*; *Rizinum*, *Risinc*; Bu-
dua, *Budoa*; Olchinium ante *Colchinium di-*

Etum, nunc *Delcigno*; *Lissus*, *Alessia*. In-
tus *Scodra*, *Scutari*: *Dalminium* sive *Delmi-*
nium, *Delminio*, unde *Delmatiae* sive *Dalma-*
tiae nomen.

C A P. V.

*De incolis Illyrici, & nova eius
descriptione.*

Illyriorum gens fera fuit, atrox, & latroci-
niis piraticaque infamis. Edomita à Ro-
manis ea pars quæ *Liburnia* dicitur, anno ab
urbe condita *Ixxxv*, annis decem ante secun-
dum bellum Punicum; *Dalmatia* sub *Augusto*
Imperatore. Stetit inde sub urbis *Romæ*
imperio, Donec Gothi eam vastarent. Post
hos *Slavonii*, à *Mæoti* palude profecti oc-
cupârunt. In quos deinde *Hungari* imperi-
um habuere: ac novissimè *Turcæ* oppres-
sis *Hungaris*, interiora sibi vendicârunt; *Vene-*
ris in hunc usque diem *maritimam* oram ob-
zinentibus, exceptis duabus civitatibus, *Scar-*
dona quæ *Turcici* juris, & *Ragusi*, quæ
sui juris. Regio ipsa quæ olim in duas par-
teis, *Liburniam* ac *Dalmatiam* divisa,
nunc uno nomine *Dalmatia* appellatur, ea-
démque pars *Slavoniæ*. At quæ quondam
Liburnia, ea nunc *Comitatus Jadera*, vul-
go *Contado di Zara* nuncupatur. In hoc ur-
bes nunc clæræ; *Segna*, *Nona*, *Zara*; hæc
haud

haud exigui momenti, nec ultimi splendoris
civitas. *Sabenicum* satis amœna urbs, at
parum culta, ob vexationes vicinorum *Tur-*
carum, qui *Scardonam* tenent. *Ragusa*,
haud magna urbs cum arce, sui quidem ju-
ris est, at stipendium pendit *Turcæ*: *Em-*
porium alioqui, ab hoc latere maris *Adriati-*
ci, *Turcicis* mercibus celeberrimum; *Scu-*
tari, quoque *Turcicum* opidum, *Empori-*
um est haud ignobile.

C A P. VI.

De Græcia, & summi ejus divisione.

Illyrico conjuncta est *Græcia*, antequam
Orbis imperio *Romani* potirentur, terrarum
omnium dictis factisque celeberrima. Hinc
quippe omnis literarum claritas primum ef-
fudit. hinc frequentes colonie ad illustran-
dum totum terræ orbem in diversas regiones ex-
iverunt. Nunc tota à *Turcis* devastata, in exi-
guis ruderibus deserta & ipsa barbarie magis
barbara jacet. Dicta est terra *Græcia* à *Rege*
Græco; eadem ab alio *Hellene*, *Hellas*, & in-
colæ *Hellenes*. At nomen *Græciæ* diversè ac-
cipitur. Primū enim *Græciæ* nomine dictæ fu-
erunt binæ terræ, quæ postea separatim altera
Thessalia, altera *Græcia* sive *Hellas* proprie di-
cta. Dein *Græciæ* titulo accessit *Peloponnesus*,
mox itē *Epirus* simulq; *Macedonia* tota; de-
que

que Creta insula & quicquid insularum Græciæ adjacet. Quin etiam in Italiam & Siciliam, ut supra dictum est, Græcum nomen usquequaque transit, ubi Græcia magna; & in Asiam ubi Græcia Asiatica. Sed de hac in ipsa Asia; nunc Europæ primum terræ explicandæ sunt.

Totum igitur hoc, quod sub uno Græciæ nomine computavimus, terminis includitur, ab ortu, Ægeo mari; à meridie, Cretico; ab occasu, Ionio; à Septentrione, Sardicis jugis ab Illyriis ac Mœsis separatur, Strymonéque amne à Thracibus. Longitudo ejus est à Ienarîo Peloponnesi promontorio per Isthmum ad Strymonis fontes, mil. Germ. c. Latitudo maxima ab Sunio promontorio dictam & Epirum, Acroceraunium usque promontorium, mil. Germ. lxxx.

Partes sive regiones, in quas universa Græcia potissimum dividitur, sunt istæ; Epirus, Peloponnesus, Græcia proprie dicta, Thessalia & Macedonia. Quamquam Acarnaniam quæ sub Epiro, & Aetoliam quæ sub Græcia, nonnulli veterum Geographorum separatim censeant.

At Romani universam Græciam in duas provincias diviserunt; Macedoniam, sub quâ ipsa Macedonia, Epirus & Thessalia; & Achaïam sub qua Græcia proprie dicta, Peloponnesus & Insulæ circumjacentes.

CAP.

CAP. VII.

De Epiro & Peloponneso.
Epirus.

Epirus, quæ nunc *Canina* dicitur, separatur à Macedonibus Celedino amne & Pindo monte; ab Græcis Acheloo flumine. Populi clari fuere Molossi, quorum opidum Dodone, apud quos Jovis Dodonæi templum, oraculo illustre; Dryopes; Chaones, quorum regio Chonia; opida, Oricum, Antigonia, Panormus, Elæus; Thesprotii, quorum Buthrotum, Pyrrhi regia; Cassiopæi, quorum Cassiope, regio Almene, Opidum Nicopolis; Amphilochi, opidum Argos, cognomine *Amphilochicum*; Acarnanes, regio Acarnania, opidum Ambracia, Æacidarum regia; unde Ambracius sinus, quo nihil in Epiro nobilius: Actium, Leucas, Stratos.

Peloponnesus.

Peloponnesus à Pelope Rege dicta, quæ nunc *Morea*, haud ulli terrarum quondam nobilitate postferenda, quasi peninsula inter duo maria Ægæum & Ionium extenditur; ob sinus & promontoria, queis ut fibris litora ejus incisa sunt, simul quod tenui tramite in latus effunditur, platani folio simillima.

K 3

Partes

Partes seu regiones in ipsa, Achaja propriè dicta, Elis, Messenia, Arcadia, Laconica & Argolis sive Argia.

Urbium clarissimæ; in Achaja, Corinthus in ipso Isthmo, olim clara opibus, post clade notior; cuius potentiam Romani cum vererentur, funditus everterunt. In Elide Olympia, certamine Gymnico maximè nobilis; Cyllene, quod Mercurium ibi natum arbitratur, insignis; unde Mercurius *Cyllenius*. In Messenia, Messene, Pylus, unde Nestor ille Pylius; Corone. In Arcadia, Tegea, Stryphalus, Mantinea, & Megalopolis, *Polybii* patria. In Laconica, Lacedæmon; totius Græciæ quondam potentissima, eadem & Sparta; Leuctrum, Amyclæ. In Argia, Argos, Hippium cognomine, templi Junonis unde Juno Argiva, vetustate & religione percelebre: Nemea, Mycene, Nauplia, Træzen, fide societatis Atticæ illustris; Epidaurus, Æsculapii templo inclita.

C A P. VIII.

De Hellade, seu Græciæ propriè dicta, & Thessalia.

Peloponneso augusto tramite seu Isthmo adnectitur regio, quæ Hellas Græcis, Latinis Græcia propriè dicta est. Limites ab occasu habet Acheloum amnem, quo ab Epiro submo-

submovetur; à Septentrione Othrym & Oetam montes, quibus à Thessalia dirimitur; ab ortu mare Ægeum: à meridie Saronicum Corinthiacumque sinus, & in medio utriusque Isthmum, quo Peloponnesio adhæret.

Partes seu regiones Græciæ sunt Ætolia, Doris, Locris, Ozolæa, Phocis, Megaris, Attis seu Attica, Bæotia, & Locris Epicnemidia.

Urbes claræ fuerunt; Ætolorum, Chalcis, Calydon, Olenus. In Doride Bojum, Cyinium, Pindus. In Locris Ozolis, Naupactus, quæ nunc *Lepanto*, Turcarum clade illustrata. In Phocide, Anticyra, Chyrha, Pythia, Delphi sub monte Parnasso, clarissimum quondam in terris oraculo Apollinis opidum. In Bæotia Orchomenum, Thespiæ, Lebadia, Chæronea Plutarcho clara; Platæa, Thebæ cognomine Bæotia, duobus diis alumni, Hercule & Libero maximè celebres, potens quondam civitas, Delium, Aulis portu clara, Agamemnoniæ Graiorumque in Trojam conjurantium classis statio; Leuctra, Epaminondæ Thebani pugna adversus Lacedæmonios victoriæque clara. In Megaride, unde regioni nomen, Megara & Eleusis. In Attide Marathon, magnatum multarumque virtutum testis; &

clariores quam ut indicari egeant Athenæ.
In Locris Epicnemidiis, Cnemides, unde re-
gioni cognomen, Opus, Thronium, Ela-
tia, Lilæa.

Thessalia.

Græciæ proprie dictæ à Septemtrione jun-
gitur mutatis sæpe nominibus Æmonia, Ma-
cedoniæ quondam pars, at postea avulsa mór-
que iterum juncta. Eadem Pelasgicum Ara-
gos, Hellas, Thessalia & Dryopis, sem-
per à regibus cognominata. Ibi genitus Rex
nomine Græcus à quo Græcia; ibi Hellê, à quo
Hellenes. Hos eosdem Homerus tribus no-
minibus adpellavit, Myrmidonas, Hellenas
& Achæos. At Thessaliæ nomen tandem
invaluit, in Thessalos proprie dictos, Estiortas,
Pelasgos, Magnesios ac Phthiortas populos
divisum.

Oppida in Thessalia propriè dicta, Hypata,
Sosthenes, Cypera. In Estiotide; Gomphi, Phe-
stus, Tricca, Ænium, & Philippici campi,
iidem & Pharsalici, civilibus Romanorum cla-
dibus nobilitati. In Pelasgia, Pythæum, Atrax.
In Magnesia, Iolcus, Hermenium, Castanea,
Melibœa, & Methone, Philippi Macedonis
Alexandri Magni patris obsidione, in qua
sagittæ ictu oculum amisit, clara; & in Malli-
aco sinu cæsorum etiam Laconum Leonida
duce trophæa Thermopylæ. In Phthiotide,
Phthia,

Phthia, Thebæ cognomine Thessalicæ, Echi-
nus, Larissa, Demetrias, Pagasæ, & sacro ne-
more nobilia Tempe, locus ad Peneû flumen.

C A P. IX. *Macedonia.*

Supra Thessaliam atque Epirum, versus
Septemtrionem regiones, quæ diversis po-
pulorum nominibus ac regibus antea sejun-
gebantur, postea uni Macedoniæ nomini
contributæ, factæ sunt corpus unum Terra
ipsa duobus inclyta Regibus, Philippo patre
& Alexandro filio, per quos terrarum Im-
perio quondam potita, magna est ac spatiosa
ad utrumque mare, qua sol oritur, Ægæum,
qua occidit, Ionium extensa. Æmathia ante
te dicta fuit pars ejus ab Æmathio Rege;
unde in totam terram nomen dimanavit.
Macedoniam à Macedone Deucalionis ma-
terno nepote appellatam vult Solinus. at e-
go suspicor à patre ejus Mygdonia natum
nomen esse Macedoniæ, cum exigua sit pro-
nunciationis differentia in *Macedonia* &
Mygdonia.

Limites habet ab ortu Ægeum; à meridie
Thessaliam & Epirum; ab occasu Ionium
five Adriaticum mare; ab Septemtrione eos-
dem quos universæ Græciæ statuimus.

Centum quinquaginta in hac olim populos
fuisse.

fuisse auctor est Plinius. At quorum nomina ad nos clara pervenerunt, ad Adriaticum mare Taulanti, quorum opida Epidamus vel Epidamnium, propter inauspicatum nomen, quia vel in damnum ituris omnem id visum est, à Romanis Dyrrachium appellatum, nunc *Durazzo*; Apollonia & Aulon. Elymiote. quorum opida Blyma & Bullis. Orestis regio Epiro iuncta, opidum Grytone. Dassaret, opida Lycheidos, Evia. Regio, Æmathia, seu Æmathia propriè dicta opida Pella, quam omnium Macedonicarum urbium maximè illustrem effecerunt duo alumni, Philippus Græciæ domitor, & Alexander etiam Asiæ: Ægea, in quam mos erat Reges sepelire; Ædesia, Idomena, Scydra, Europus, Tyrissia. Regio Pieria, Musarum parens domusque, opida Pidna; Phylace, Dion. Mygdones, Regioque Mygdonia; opida Antigonía, Phylaca, Carthabia, Letæ, Terpilus. Paraxis; opida Antigone, Palene, Cassandria, Torone. Regio Chaldica; opida, Augæa, Singus, Acanthus. Amphaxitis, regio, opidum, Thessalonica, Ciceronis exilio insignis, & Stagira, Aristotelis principis Philosophorum cunis clara. Bisaltæ; opida Euporia, Offa, Calliteræ. Edonii; opida Amphipolis, Scorufa, Berga. Orbeli; opidum Gariscus. Sintici; opida, Hera-

clea

clea, Paræcopolis, Tristolus. Pelagones; opidum Stobi. Lyncistarum, Heraclea. Jororum, Jorum & Alorus. Almopum, Europas, Albanopolis, Apfalus. Æstræorum, Æstræum: Eordeorum, Daulia, Dibolia, Scampis.

C A P. X.

*De Fluviiis, Montibus ac Insulis
Græciæ adjacentibus.
Fluvii.*

FLUVII universæ Græciæ celebriores sunt isti, In Epiro Acheron, cui Pandosia opidum appositum: quæ duo nomina cum Alexander Rex ancipiti oraculo monitus fatalia vitare vellet, in Brutiis Italiæ populis in eadem incidit atque interit. In Acarnania Achelous. In Peloponneso Peneus, Alphæus, Panisus, Eurotas & Inachus. In Græcia Cephissus, in duo cornua scissus, quorum dextrum *Asopus* fluvius, lævum *Ilmenus* vocatur. In Thessalia Sperchius & Peneus. In Macedonia Ægeum mare petentes, Aliacmon, Erigon, Axios, Charbris, Strymon. in Adriaticum sinum sese exonerantes, Panyasus, Apfus, Laus, Calidnus.

Montes.

Montium nobilissimi sunt; in Epiro A-

croceræunii

croceranum & Pindus. In Peloponneso; Stymphalus, Pholoë, Chronicus, Taygetus. In Græcia Callidromus. Inter Græciam & Thessaliam, Othrys & Oeta. In Phocide Helicon & Parnassus. In Bœotia Cithæron, fabulis carminibusque celebratissimus. In Attica Hymetto meritis tribuitur principatus, quod apprime florulentus, eximio mellis sapore & externos omnes & suos vincit. In Thessalia Olympus, Pelius atque Ossa. Gigantum fabula bellorque memorati. In Macedonia Athos, quem Xerxes Græciæ bellum inferens, perfossus verificavit.

Insulæ ad Græciam.

Insulæ Græciæ littori adjacent innumeræ. Harum præter Cretam, quæ separatim dicitur, clarissimæ Ionio in mari Corcyra, cum opido ejusdem nominis, nunc *Corfu*, Veneræ ditionis unâ cum Cephallenia & Zacyntho; quarum hæc nunc *Zante*, illa *Cefalognæ*. Prope Cephalleniam inter non ignobiles est Ithaca, Ulyssis nomine maximè illustris, nunc *Isola del Compare*. In Ægeo mari Eubœæ, vulgo nunc *Negroponte*, Bœoticiæ avulsa putatur, tam modico interfluente euripo, ut ponte jungatur. opida in ea quondam opulentissima, Calystus & Chalcis. Hinc versus Septemtriones est Scyrus, vulgo *Sciro*; & ultra Lemnos, nunc *Stalimene*, inter

inter hanc & Thraciam littus Samothrace, vulgo *Samandrachi*. Lesbos, nunc *Metelino*, & Chios, *Scio*, Asiæ attribuuntur. In Lesbo quondam opidum nobilissimum Mitylene, unde hodie insulæ nomen. In Saronico sinu Ægina, nunc *Engia*; & Salamis, nunc *Coluri*, excidio classis Persicæ nota. Dein quæ in medio mari veluti in orbem jacent, Cyclades, in quibus notiores Andrus, nunc *Andri*; Delus, *Sdile*; & Paros, *Paro*, marmore nobilis. Et circum Cycladas, quia dispersæ, Sporades; in quibus clariores Icaria, nunc *Nicaria*, & Pathmus, *Palmosfa*, Ioannis Theologi exilio insignita. Nobiles præterea sunt, Samus, vulgo *Samo*. Cōs, nunc *Lango*, & Carpathus, *Scarpanto*; quæ contribuantur Asiæ.

C A P. XI.

De incolis Græciæ & nova ejus descriptione.

GRæciam omnium Europæ terrarum primam habitatam fuisse, cum multa alia, tum imprimis situs argumento est; quidpe quæ proxima accedit Asiæ, ubi primum hominem formatum scimus. Inde igitur brevis ac facilis in Græciam trajetus. Suis sibi Regibus, Ducibus ac Magistratibus discreti populi ac civitates egerunt, donec Philippo Macedone debellante tota Græcia Macedonico

nico imperio subiecta est. Dein Romani eius imperio potiti: post hos Gothi ac Hunni devastarunt magis quam coluerunt; novissimi Saraceni ac Turcæ in hunc usque diem tenent. Hinc Græci, abolitis præcis regionum ac populorum vocabulis, in nova nomina divisa est: quæ olim Peloponnesus erat, nunc *Morea* dicitur; quæ Græcia propriè, nunc *Livadia*; quæ Thessalia, nunc *Fauna*, & Epirus, *Canina*. Macedonia vero in quatuor partes; quæ Thraciæ contermina *Iamboli* vocatur; quæ Thessaliæ proxima, *Camenolitari*; quæ Illyrico sive Dalmatiæ jungitur, *Albania*, proxima, antiquus ac nobilissimus Principatus, equitum suorum robore atque virtute nunc maximè clarus; & in omnium medio, ipsum Macedonia præsum nomen.

Urbium in universa Græcia nunc celebratissima est Thessalonica, vulgo *Salonichi*, ingens atque opulenta; emporium mercatoribus Indicis frequentissimum. Secunda est Dyrrachium Albanæ, vulgo *Durazzo*, urbs validissima, at minus culta ob gravitatem cœli. *Croia* Scanderbergi patria, item est urbs munitissima in mediterraneis Albanæ.

C A P.

C A P. XII.

De Creta Insula.

AT insularum Græco littori objacentium maxima omnium est Creta, Græcis Latinisque monumentis plurimum celebrata. Hæc quidpe prima potuit navibus & sagittis; prima Minœ duce classe pugnavit; equestres pugnas prima docuit lascivas vertigines implicare; prima litteris jura junxit, studium item Musicum hinc initium cepit. Nomen deducunt alii à Crete Nympha, Hesperidis filia; alii à Crete, rege Curetum; quidam primum Aëriam, deinde Curetim, & *Μακρογυνον* nonnulli, id est, beatam insulam à temperie cœli appellatam existimavere, Incolæ Græcis dicuntur *Cretes*, Latinis *Cretenses*. Inter ortum porrigitur Insula & occasum tractu longissimo, hinc Asia, illinc Africa objacentibus: à Septentrione Ægeis & suis, id est, Creticis ætibus verberatur; ab Austro Lybicis undis perfunditur & Ægyptiis. Longitudo ejus maxima à Samonio promontorio, nunc *C. Salomoni*, ad promontorium Corycum, nunc *Cornico*, mill. Germ. Lxx. Latitudo circa mediam sui partem maxime patens mill. Germ. xv.

Centum in ea urbium clara fama est. Sunt tamen

tamen etiam in antiquis auctoribus, qui non centum urbibus, ut prodiderunt qui prodigè lingua largiti sunt, sed magnis & ambiciosi stipatam existimant.

Clarissimæ fuerunt, Cortyna caput insulæ: Cydon, quam Græci *matrem urbium* appellavere; Conossus Minois regia, Therapnæ, Dium, Lycus, Eycastus, Phæstus, Manethusa, Dyctinna.

Montes item celebres, Diæus Idæus, Corycus, Cadiscus. Labyrinthus in medio ferme fuit, mirandum Dædali opus, itinerum ambages, occursumque ac recursus inexplicabiles continens, lapide polito, ac fornicibus tectum.

Incolæ perpetuò vitiosissimi & piraticâ infames, initio rerum regibus regebantur, post Ducibus. Q. Metellus insulam edomitam in provinciæ formam redegit; mansitque sub imperio, primum Romano, mox Constantinopolitano, donec cum reliqua Græcia à Saracenis occupata fuit. Recuperatam deinde Balduinus Flandriæ Comes & Imperator Constantinopolitanus, Bonifacio Marchioni Montisferrati dedit, à quo tandè Veneti grandi pecunia mercati etiam nunc tenent. Candia nunc à Metropoli sua indigetatur; habetque urbes claras quatuor, contra Turcarum irruptiones munitissimas; Candiam, Caneam, Rethymum & Sitiam. Archiepiscopatus est unus.

C A P. XIII.

De Thracia.

post Strymona amnem Macedoniæ proxima est Thracia, inter validissimas Europæ gentes maximè fera & barbara; Regio nec cœlo læta, nec solo; &, nili quam mari propior, infœcunda, frigida, eorumque quæ feruntur malignè admodum patiens.

Nomen habere patetur vel à Thrace Martis filio; vel, ut aliis videtur, ab asperitate soli cœlique, & gentis feritate, quasi *Tegχία*. Terminos habet, à Septentrione Æmum montem, quo à Mœsis determinatur; ab Oriente Pontum & Propontidem; à Meridie Ægeum mare; ab Occidente Strymona amnem. Longitudine occupat à Strymonis fontibus ad Panyssi ostium & opidum Mesembriam milliar. German. *Lxxx*. Latitudine verò ab Æmo monte juxta Nicopolim ad Mastusiam Chersonesi promontorium mill. Germ. *Lx*.

Divisam quondam fuisse in quinquaginta strategias, auctor est Plinius. Is populos in ea recenset, Strymonem amnem accolentes, Deneleras, Mœdos: ad Nestum amnem, Digeos, Bessorumque multa nomina inter

ter Eleos, Diobefos, Carbilefos, Bryfas, Sapœos, Hebrum accolentes, Odrylarum numerosam gentem, Odomantas, Carbiletas, Pyrogeros, Drugerios, Cœnicos, Hypsalto, Benos, Carpillios, Botizæos, Edones, Cicones, Bistones, Selleras, Pritanas, Doloneas, Thynos, Celetas : omnium autem sævissimos Scordiscos memorat Florus.

C A P. XIV.

*De Urbibus veteris Thraciæ, Fluviiis
ac Montibus.*

Opida clara olim in Thracia fuere à Strymone amne in litore Ægeo, Ocsyme, Neapolis, Abdera, à Diomedis sorore conditum opidum, unde & nomen habuit, idem & *Clizomene* dictum, fuit in eadem regione opidum Tinda, Diomedis equorum stabulis dirum; Maronea : inter hanc & Hebrum fluvium Doriscus locus, ubi Xerxem Persarum Regem copias suas, quia numero non poterant, spatio dimensum ferunt. Ænus ab Ænea profugo condita; paulumque à mari recedens ingens quondam Cypsella. In Chersoneso, quam Thraciæ cognominant, Cardia, Eleus & Sestus, cui objacet ex Asia Abydus, utraq; Leandri amore nota. Prope regio, in qua Xerxes divisas pelago terras ponte (mirum atque ingens facinus) ausus

ausus jungere, & copias ex Asia in Græciam traduxit : Callipolis, cui opposita in Asia Litore Lampfacus : & in radice Chersonesi sedens Lyfimachia. Inde in Propontide Paçya, Bisanthe, Perinthus, mirifico amphitheatri splendore clara; Selymbria, atque in ipso Bosphoro Byzantium, ante Lygus, postmodum Nova Roma, & novissime *Constantinopolis* dictum. Urbs omni ævo clarissima, à Constantino Imperatore in sedem Imperii electa : mansitque eadem dignitate donec Turcarum impia gens ann. cccccxiii occupavit, neque tunc decus suam perdidit, cum etiam nunc imperii Turcici caput colatur nomine *Stambel*. De reliquo opida in Ponto, Phinopolis, Salmydissus, Peronticum, Apollonia paulum à mari recedens, magna quondam; Toza, Anchi, Anchialus & Mesembria, terminus Thraciæ. Intus Byzantium Regum Thraciæ, à Terei nefasto crimine, sic opinati veteres, invita hirundinibus. Philopolis, antea Poneropolis, dein à sinu Trimontium; Trajanopolis, Adrianopolis, à conditoribus dicta opida. Præterea Olynthus; vel clarissima Heraclea, Topiris & Philippi.

Fluvii & montes.

Fluvii celebres sunt, Nestus seu Nessus; Hebrus, Athyras, Bathynias. In montibus Æmus

Æmus, Rhodope & Orbelus principatum tenent.

C A P. XV.

*De incolis Thraciæ, & urbibus nunc
claris item de Patriarchis Græ-
canicæ religionis.*

Incolarum Thraciæ antiquissima habetur origo. Una gens habetur origo. Una gens habitavit Thraces aliis aliisque discreti & nominibus & majoribus, in universum feri, sævi, atroces & cruenti. Suis ante parebant Regibus; postea Macedonum tributarii facti, rursusque suo juri redditi, multis præliis à Romanis fusi, tandem à C. Scribonio Curione Procos. perdomiti, imperioque Romano subiecti sunt. Dehinc eadem qua Græcia ac Macedonia, usa est Thracia fortuna, donec in Turcarum manus pervenit; quorum imperio omne decus dignitatēque præstat. quippe heic Turcarum caput ac sedes est Constantinopolis, ante memorata, urbium tota Europa omnium maxima ac populosissima; quam Constantinus Imperator *Novam Romam* appellavit: unde novum Thraciæ ortum, quo nunc *Romania* indigetatur.

Secundum à Constantinopoli locum inter Thracias urbes obtinet Hadrianopolis, Turcis *Endrem* dicta, magna quidem atq. ingens atq. mœnibus haud cincta, ædificiisque vilibus extructa,

extructa. Tertia Philippopolis satis numerose incolitur. nec cedit huic Trajanopolis. Sestus & Abydus sibi invicem objectæ, claustra Turcici imperii in his oris perhibentur.

Cæterum quia hoc loci perventum est ut Græciæ statum præsentem consideremus, operæ pretium est cognoscere, Græcos jam olim à Romana Ecclesia recessisse, nec Pontificem Romanum ceu caput agnoscere. Religionem quippe peculiarem inter se habent, diversam ab ea quam Romana Ecclesia profitetur. Nec soli Græci hanc sequuntur, sed complures aliæ nationes, Bulgari, Servi, Bosni, Sclavoni, Illyrii, Albani, Moldavi, Valachi, Russi, Muscovitæ, Tartari, Circassi, Mengreli, cunctæque nationes Ponticæ, & Tartarorum interior pars. Capita jam inde quatuor sibi constituerunt, quos Patriarcharum titulo reverentur. Horum, ut diversæ sunt sedes, sic in diversas regiones inspectio & regimen. Princeps & caput universæ Ecclesiæ Græcanicæ est Patriarcha Constantinopolitanus, à quo dependent quotquot Græcanicæ religionis Christiani per omnem Europam dispersi degunt. Alexandrinus, cujus *Cairo* in Ægypto sedes; qui & Arabiæ Ecclesias regit. Hierosolymitanus in Syria supremus agnoscitur. In reliqua Asia Antiochenus.

C A P.

C A P. XVI.

De Mœsia.

Supra Macedoniam ac Thraciam Mœsia est, quam Romani *Cereris horreum* ob fertilitatem soli adpellavere, ab Aureo & Scodro montibus intra Istrum & Æmum ad Pontum usque extensa; in Superiorem, quæ nunc Servia est, & Inferiorem, quæ Bulgaria, divisa. Terminus in medio utriusque est Cibrus fluvius. In superiori populorum quondam clarissimi Dardani, regioque ipsa Dardania, Macedoniæ contèrmina; In inferiori Triballi, omnium nobilissimi: post hos Peucestæ & Trogloditæ, jam Scythicæ gentes: infimam quippe inferioris Mœsiæ partem quæ ad Pontum accidit, Scythæ tenuerunt: quorum pars validissima Getæ ad utramque Danubii ripam, hinc in Mœsos illinc in Dacos transeuntes.

In Mœsia dextram Danubii ripam frequentibus olim opidis stipatam fuisse, Ptolemæi testatur Geographia, idémque in mediterraneis haud modicum eorum numerum recenset. At in litore Pontico clara maximè fuisse, Sarpedonia, Dionysopolis, Timogeria, Tomi, Ovidii Poëtæ exilio nobiles, Istropolis & Eleutheræ.

De

De Istro amne.

Ister fluvius omnium Europæ maximus, in Germaniæ jugi Abnobæ montis ortus, per multas lapsus gentes Danubii nomine, immenso aquarum auctu, & unde primum Illyricum alluit, id est, ad Savi confluentem, Ister quondam appellatus, sexaginta circiter amnibus receptis, medio ferme eorum numero navigabili, in Pontum vastis sex fluminibus sive ostiis evolvitur. Singula autem ostia tanta sunt, ut prodatur, in quadraginta millia passuum, id est, mil. Germ. x. longitudinis, vinci mare, dulcémque intelligi haustum. German. vulgò *die Donau*, Sarmathis ac Scythis *Dunay*.

De incolis Mœsia, & duobus novissimis in ea regnis, Servia ac Bulgaria.

Mœsos populos feroces, truces Barbarorumque barbaros, à Thracibus genus duxisse, tradunt auctores: cum ipsa Mœsia pars aliquando Thraciæ fuerit. M. Licinius Crassus perdomitos imperio Romano subjecit. Deinde in Superiorem Mœsiam Servi, Inferiorem Bulgari, utraq; ex Sarmatia Asiatice advena gens, invecti, duo imbræ regna de suo nomine, hi Bulgariæ, illi Serviæ, condiderunt. At novissimi Turcæ in utrumque effusi etiam nunc tenent.

Caput

Caput regni Servix regúmque quondam Sedes, Senderovia, Ungaris *Zendrew*, Turcis *Semender*, ad Istri ripam sita. Præterea *Vidna*, *Bodon* & *Novograd* nobilia sunt opida; quorum hoc arce munitum inexpugnabili. At Bulgariae regni caput est *Sophia*, urbs magna & populosa.

C A P. XVII.

Summa universæ Scythica descriptio.

Item de veteri Scythia Europæa.

TRans Istrum Mœsis contermina est Scytharum gens omniū toto orbe vastissima, quippe ex Mœsia Inferiori in Asiam ad *Tabin* usque promontorium & fretum *Anian*, longitudine terrarum mil. Germ. c. l. amplius occupat. Latitudine vero ab Oceano Septemtrionali ad Caucasum montem fontisque Indi fluminis mil. German. circiter lx. Dividitur autem universa Scythia in Europæam & Asiaticam. De hac posterius in ipsa Asia; nunc Europæam prius expediamus

Scythia Europæa.

Terminatur Europæa ab occasu Patisso flumine, ab Septemtrione linea à Patissi fontibus per *Amadocam* paludem (quæ est in Lituania) ad Borysthenis fonteis, atque inde

Inde alia linea ad Tanais ortus ducta; ab ortu ipso Tanai & Ponte Euxino: à meridie Iktro, & ubi is ad Nicopolim inflectitur, recta linea ab occasu in Oriente ad Pontum ducta. Totum hoc terrarum variis gentibus ac populis distinguitur; quorum clarissimi, præter Troglodytas in inferiore Mœsia commemoratos, Duci; quorum regionem nunc tenent Moldavi, Valachi, Transilvani & Hungarorum pars inter Patissum amnem & Transilvaniam; Getæ, quos ad utrâmq; Istri ripam in Mœsiam & Daciam extendi, ante diximus; nunc Bulgarorum & Moldavorum pars; Tyragetæ & Arpii inter Turan flumen & Istrum; nunc inferior Moldaviæ pars Ponto objacens; Inter Tyram & Hypanim amneis, Carpiani, Callipides, Istrici, Axiaces & Jazyges Eneocaldæ, quorum omnium solum nunc Podolia: Bastarne, iudei & Peucini, quorum pars una in Germania, pars altera in Scythia Europæa; nunc Russia minor seu nigra: Borysthenitæ, inferior Lithuaniae pars versus Pontum: Neuri, ad Borysthenis fonteis: inde Geloni, Thussagetæ, Budini & Agathyrsi, in Moscovia inter Borysthenes fonteis & Tartariam minorem: Alani ac Roxalani in Moscovia, ad sinistram *Donetz*, id est, minoris Tanais ripam: Hamaxobii sive Hamaxobitæ, ad Gerrhi fluminis fonteis in Tartaria minore: Georgi, Nomades, Basilides

des & Tauroscythæ sive Scythotauri, itidem in Tartaria minori: Thauti sive Taurici, qui Tauricam sive Scythicam Chersonesum incoluerunt: In his Bosphorani utrumque Bosphorum Cimmerium accolentes: Jazyges Mæotæ, juxta Mæotim paludem ad Tanaim usque protensi: Arimaspi & Esiedones ac Tanaitæ ipso Tanais flexu cincti.

CAP. XVIII.

Dacia.

TRans Istrum igitur Mæsis contermini fuerunt Daci Scythica gens, fera, atrox & barbara. Regio ipsa Dacia terminatur à Septentrione Carpathicis jugis & Hieraso amne; ab Oriente eodem Hieraso & Istro; à meridie itidem Istro; ab Occidente Patisso. Complectitur hodie Hungariæ partem, prædictam Transilvaniam, Valachiam & Moldoviam ferè totam.

Diviâ fuit olim in Ripensem, Alpestram & mediterraneam. Ripensis est, quæ hodie dictam Hungariæ partem complectitur, cum parte Valachiæ. In hac populi Prendavesii Albocensii, Saldensii, Tervingi, Burrhi, Cingesi. Alpestram nunc incolunt major pars Valachorum & Moldavi. Quondam in ea populi Piephigi, Siginni, Sinsii, Contensii, Taiphali, Cacoensii, Cistoboci. Mediterranea, quæ & Gepidia, tota nunc est Transilvania. In hac olim populi Potulatenii, Buri-

dienii,

dienii, Biephi, Ratacensii, Taurisci.

Urbs olim clara fuit Ulpia Trajana, ante Zarmisogethusa dicta; nunc *Varheli* eodem situ est in Valachia.

Fluviorum celeberrimi, Marisus, Germ. *Marish.* Hung. *Maros;* & Aluta, Germ. *die Alt.* Hung. *Olt.*

De incolis Daciæ.

Incolas ante Getas fuisse tradit Plinius; Dacos postea à Romanis appellatos. Getarum nomen mansit circa utramque Istri ripam, ut ante dictum. Regibus illi suis regebantur, donec Trajanus Imperator Daciam perdomitam in provinciæ formam redegit. Postea Sarmatæ infecti, dein Gothi, moxque Hunni. Post hos Saxones Germanica gens, à Carolo M. devicti, cum leges victoris ferre nequirent aut nollent, in universam Daciam transferunt. Hic etiânum frequens, licet corruptus, in iis oris durat Germanicus sermo. Exinde eadem gens, quæ Pannoniæ partes occupaverat, Hungari Saxo-
nibus sese miscuerunt. unde mixta nunc utriusque gentis lingua. Tum vero divisa fuit universa Dacia in nova nomina. Ea pars quæ Patisso amni annexa, *Hungaria* titulo accessit. Quæ ante Dacia mediterranea erit, Transilvania appellata: Inter hanc & istrum *Valachia*: Inter hanc & Hierasum *Moldavia*; cujus titulo etiam adjunctum, quicquid inter Hierasum & Tyram amneis interjacet.

CAP.

C A P. XIX.

Transilvania, Valachia & Moldavia descriptio.

Transilvania.

TRansilvaniæ Principatus, qui silvis undique, unde ei nomen Latinum, & montium jugis clauditur, Hungarice *Erdeli*, Germanice *Siebenbürgen*, Saxonibus haud dubie à septem opidorum numero dictus est: Quæ ratione etiam nunc Sarmatis seu Slavibus *Siedm grodska ziemia*, hoc est, Septemcastrensis regio, indigeratur. Postquam Saxones colonos recipit, cultius habitari cœpit. Námque opida in ea illi condiderunt, quæ in hanc diem clara sunt.

Cibinium sive Hermanopolis, vulgo *Hermanstad*, caput provinciæ est, Alba Julia, Germ. *Weissenburg*. Hung. *Gulaseirwar*, Principis superioribus annis sedes: Claudiopolis, Germ. *Clausenburg*, Hung. *Coloswar*: Bristicia, Germ. *Bistritz*, Hung. *Bisterze*. Sciburgium, Germ. *Schitsburg*, Hung. *Segešwar*: Mediesus, German. *Medwisch*, Hung. *Megies*: Stephano-
polis seu Corona, German. *Croonstadt*, Hung. *Brestaw*.

Valachia ac Moldavia.

Quæ nunc duæ regiones Valachiæ ac Moldaviæ nominibus distinguuntur, superiori ætate uno Valachiæ vocabulo censebantur. Incolis

colis *Woloska Zemlai*. e. Valachia terra, & gens ipsa *Wolocby*. Dividebatur autem tota provincia in Majorem & Minorem: Major postea Moldaviæ nomen recepit. Minori Valachiæ titulus remansit. Quæque suo parebat Principi seu duci, quem Sarmaticæ gentis vocabulo, *Waywodam* appellant. Polonis quondam utraq; stipendiaria. Nunc partem Hungariæ Rex, partem Turcarum Imperator tenet. Valachiæ caput ac sedes *Vaivoda* est *Targowisko*, reliqua loca sunt *Brailow*, & *Dombrowitza*. Moldaviæ caput est ac *Vaivoda* sedes *Czukaw*. reliqua opida sunt *Margosest*, *Tarisk*, *Moncastro*.

C A P. XX.

Tartaria minor, ubi Taurica Chersonesus.

TArtarorum nomen longè latèque per Asiam & Europam dispersum est; cujus limites postea in Asia dicemus, at nunc de parte eius agamus, quæ Tartaria Europæa sive Minor dicitur.

Tartaria igitur Minor, sive Præcopensium Tartarorum regnum est, ea Scythiæ Europææ pars quæ fluviis Borysthene & Psola ac Desna (quæ duo in Borysthenem exeunt) & Tanai minori, vulgo *Donetz*, ipsoque Tanai, Mæoti palude ac Ponto cingitur. Quinam antiquitus populi hæc oras incoluerint, supra

supra demonstratum est. Cæterum omne litus hujus tractus Græcorum coloniis juxta atque monumentis inclytum fuit; maxima vero Taurica Chersonesus, non minus quam ipsa Græcia celebrata. In hac Græcorum urbes claræ, Panticapæum, nunc vulgo *Pontico*; Cimmerium, in medio Chersonesi; Taphros, nunc *Przekop*; & Theodosia, nunc *Kassa*.

Scythæ in universum tenuerunt: at postquam Tartari ex Asia profecti, occuparunt, Tartaria dicta est, Minorque cognominata, ad differentiam Majoris quæ est in ipsa Asia.

Divisa est in Præcopensē & Cremeā. Præcopensis, quæ Sarmatis *Przekopska* dicitur, est ipsa Chersonesus Taurica, à *Przekop*, i. e. fossa, quæ in Isthmo facta est, seu ab opido ejusdem nominis huic opposito, cognominata. Cremea, *Krymska* incolis, est reliqua pars extra Chersonesum, à *Krym* opido, quod olim *Cremnos*, dicta. At quia imperii sedes est in Chersoneso, tota Tartaria Minor Præcopensium Tartarorum regnum appellatur. Ipsa gens færa, atrorū ac rapida, non in opidis vel civatibus, sed campis ac silvis vaga agit. Unius regis Imperio parent, cujus regia est *Przekop*.

C A P. XXI.

Sarmatia Europæa.

Ultimi Europæarum gentium fuere Sarmatæ, Græcis dicti *Sauromatæ*, regionem totius

tius Europæ latissimam incolentes, in Scythiam quoque Europæam protensi: quin etiam Asiam usque ad Hyrcanum mare nomen eorum pertinebat; ubi Sarmatæ Asiatici dicebantur.

Sed Europææ Sarmatiæ limites fuerunt, ab occidente Vistula amnis, Suevicum mare, Finnicus sinus, & linea ab hoc sinu ad sinum Granvicum sive lacum album perducta; quibus à Germania separatur: à Septentrione Oceanus Sarmaticus, sive mare concretum: ab ortu iidem limites, qui Europæ: à Meridie Mæotis palus, Isthmus Tauricæ Chersonesi, Pontus, Ister, & Hierasus; Dein Carpatice montes, ubi in cuneum inter Patillum Istrumque procedit.

Longitudo ejus porrigitur ab Istri ac Patissi confluentibus ad Obii ostium mil. Germ. **IOXL**. Latitudo vero inter Rha fluvium & dictum sinum Granvicum **cccLX**.

Complectitur hodie Moldaviæ partem inter Tyram, Istrum & Hierasum amnes; Hungariæ partem inter Patissum & Istrum; Poloniæ regnum ultra Vistulam, Borussia, Livoniam, Lituaniam, Russiam albam, hoc est, Magni Ducis Moscoviæ imperium, & minoris Tartariæ partem quæ Cremea dicitur.

Populorum in universa Sarmatia Ptolemæus complura nomina recenset. at ut regio

hæc Romanis pariter ac Græcis parum nota, sic illa incerta. Clarissimi tamen ac notissimi, præter eos quos in Scythia Europæa explicuimus, erant Germanis contermini Venedi, qui nunc sunt Livones, Borussi ac Poloni inter Vistulam, Lituaniam & Podoliam, tum Jarzyges inter Istrum & Patissum, quos Ptolomæus *Metanastas* cognominat, id est, Vagos: Plinius Sarmatas affirmat: Tabula itineraria Sarmatas Vagos.

CAP. XXII.

De incolis Sarmatia, fluvii ac montibus: item de Hyperboreis.

Gens quidem universa Græcis Sarmatæ dicta fuit, habitu, armis, moribus vivendique ratione Scythicæ ac Parthicæ similis; idoque ejusdem originis cum his fuisse conjicere licebit. Verum quum sibi ipsis dicti sint *Russaci* & ad Riphæos usque montes incoluerunt, eosdem esse credibile est, quos Mela *Riphæos* appellat, tanquam posteræ Riphæi Noachi abnepotis. Cæterum de rebus gestis ipsorum, antequam sub Slavorum nomine noscî cœperunt, parum in veterum monumentis reperitur.

Sarma-

Sarmatiæ fluvii.

Flumina in Sarmatia, præter ea quæ in Pontum defluere diximus, fuere, Suevicum mare sive Codanum sinum petentes, Chronus, vulgo Germanis accolis *Mammel*; Polonis *Niemen*: Rubo in Venedicum sinum, qui nunc accolis *der Riegish Bodem* prope Rigam sese exonerans; nunc *Divina* Polonis, *die Duna* German. Turuntus in Moscovia, nunc *Welikazeká*: & Chesinus, in Clylipenum sive Granvicum sinum sese evolvens: nunc Russis accolis *Lovat*, & postquam emensus aliud quod spatium, *Volchow*.

Montes.

Montes sunt, Carpates, nunc *Krápak* Pæloniam ab Hungaria submovens: Riphæi, qui & Obii, à sinu albo ad Obii Ostium extensis; Russis sive Moschis nunc *Weliki kameny poyas*, id est magnum lapideum cingulum dicti, quia orbis cingulum eos perhibent.

Hyperborei.

Sed operæ pretium fuerit hoc loco cognoscere ea, quæ de Hyperboreis, fabulosis celebrata miraculis gente, veteres tradiderunt. Hos alii Europæ, aliiæ Asiæ dederunt, plerique utriusque. Fuerunt (si fuisse credimus.)

L 5

supra.

supra 1x gradum in litore Septemtrionalis Oceani, ultra Aquilonem (unde & nomen eis, à Græcis quæsitum) Riphæosque montes sub ipso siderum cardine. Regio aprica, felici temperie, omni afflatu noxiæ carens, per se fertilis. Cultores iustissimi & diutius quam ulli mortalium & beatus vivebant. Quidpe festo semper otio læti non bella noverant, non jurgia, non ægritudinem ullam: ad innocentiam omnem æquale votum. Domus iis nemora lucique & Deorum cultus viritim gregatimque. in diem arbores victum subministrabant. Mors non nisi satietate vitæ, ubi eos vivendi tædium ceperat, mortem ultro accersebant & voluntario interitu castigabant obeundi tarditatem. Epulati delibutique senes luxu, ac fertis redimiti, semetipsos in pelagus ex certa rupe præcipites dabant. quod genus sepulturæ beatissimum existimant.

C A P. XXIII.

De Poloniæ regno Provinciisque ei
subjectis.

POLonicum regnum, quod vastum nunc obtinet terrarum spatium, à principio arctis includebatur finibus; quidpe cujus summa longitudo inter occasum & ortum à *Schwibussen* proximo Silesiæ opido juxta *Crossen* ad *Lenzham*

Lenzham proximum Russiæ opidum, non excedebat mil. German. Lxxx. Latitudo verò maxime sinuata inter fontem Vistulæ, & opidum Moscoviæ *Wongrow*, milliar. 1x. Verum accesserunt postmodo ejus titulo, Lituania, Russia Nigra sive Minor, Podolia, Volinia, Podelassia, Masovia, Prussia, Samogitia & Livoniæ major pars.

Sarmatæ, ut ante retuli, hæc omnia primo tenuerunt, præter eam Poloniæ partem, quæ in veteris Germaniæ solo citra Vistulam sita est. Quamquam & Prussiam & Livoniam Germanica gens, ut in Germaniæ descriptione ex Tacito demonstravimus, ab initio incoluit: quæ in hanc diem perpetuo mansit. Solum est in universum frumento fertilissimum; nisi qua silvæ vastiores intercedunt.

Termini autem totius regni Poloniæ sunt, à Septemtrione mare Suevicum & sinus Venedicus, lineaque à Pernavia Livoniæ opido ad Dunæ fontes dicta; qua sol exoritur, Borysthenes, sive *Dniepre*; à meridie Tyras, sive *Nyester*, & Carpates mons; qua occidit Sol: Silesiæ & Marchiæ Brandenburgicæ Pomeroniæque junguntur.

Longitudo harum finium summa est, inter duo opida *Schwibussen* ante dictum & *Czyrkassy* in ripa Borysthenis situm, mil. German. cc. Latitudo inter Pernaviam Livoniæ opidum

dum & Carpatem montem supra Transilvaniam milliar. CL.

Dividitur in regiones ac Provincias supra dictas; quarum singulas explicare aggrediemur.

C A P. XXIV.
Polonia proprie dicta.

Polonia proprie dicta, incolis *Polska* à vocabulo *Pole*, quod Slavonica lingua campum significat, notationem accepit; quia tota campestris est ac plana.

Dividitur in Majorem & Minorem, Major Germaniæ contermina est, Minor Moraviæ, Hungariæ ac Russiæ. Minor supremam nunc fert dignitatem ab urbe Cracovia regni capite. At major dicta fuit altera, cum divideretur regnum, quia illic sedem fixit Lechus gentis conditor.

Polonia Major.

Majoris caput est Posenania, incolis *Posnanie*, German. *Posen*, urbs præclara ac supra Polonorum cultum splendida emporiumque celeberrimum. Secunda est Gnæfna, incolis *Gniezno*, German. *Gniefen*, mercatu nobilis, antiquissima Polonicarum, primæque sedes Principum. Reliqua opida sunt, Calisia, Ptolemæo memorata, Polonis nunc *Kalisz*; Lancitia, *Plotzko*, & Petricovia, vulgo

go *Piotrkow*, Juridico conventu (tribunal incolæ vocant) maxime celebris.

Polonia Minor.

Princeps Minoris est Cracovia, vulgo *Krakow*, caput decusque totius regni ac sedes regia, urbs magna atque ingens, & licet inter incultas, ipsa tamen magnifica admodum & superba. Cotrodunum esse Prolemæi, haud male conjiciunt docti viri. Secunda à Cracovia est Lublinum, vulgo *Lublin*, urbs egregia ac lauta, negotiationibus sublevata: quippe mercatus est totius regni nobilissimus. Tertia est Sendominia, Polonis *Sendomierz*.

Cæterum à Lecho primo gentis conditore Principes populorum rexerunt ad usque Boleslaum Chabrium, qui primus Poloniæ Rex ab Othone III Roman. Imperatore circa ann. cIo. pronunciatus est.

C A P. XXV.

Lituania, Russia & Podolia.

Lituania, Polon. *Litwa*, German. *Litauen*, suos habuit antea Principes, magni Ducis titulo illustres, donec Jagello ann. cIcccLxxvi in Regem Poloniæ electus magnum Lituaniæ Ducatum Polonico regno adjunxit. Regio est totius regni vastissima.

fima, filvis horrida, paludibus foeda. Longitudo ejus maxima inter Polotæ fluv. fontes (qui sunt in confinibus Livoniæ & Moscoviæ) & *Dassaw* proximum Ponto opid. milliar. German. ccxx. Latitudo inter Chronum & Borysthenem amnes milliar. lxxx.

Urbibus, vicis atque ædificiis tota regio plane inculta est. Caput est Vilna, Germ. *Wilde*, ampla ac spatiosa. Cracoviæ magnitudinem exæquans, at ligneis plurimum constans ædificiis. Major equidem hac, at incultior, Novogardia, vulgo *Nemigrod*. Clara item atque magna est Kiovia, vulgo *Kijow*, ad Borysthenem sita. *Dassow*, ad Pontum accedens, veterum est Ordeffus. *Kanow*, German. *Kamen*, Mulso quod vulgo *Medum* vocant, nobile est opidum.

Russia Nigra.

Provincia hæc inter Poloniam Minorem, Voliniam, Lituaniam, Podoliam, Moldaviam, Transilvaniam & Hungariam sita, Minor dicitur Russia, sive Russia Nigra, Pol. *Czarna Rusz*, ad differentiam Majoris sive Albæ, quod est Muscoviticum Imperium. Latine Russos & Ruthenos vocant incolas, quos à Roxolanis originem atque nomen habere putant. Ea pars quæ Carpaticeis affixa jugis, incolis *Podogorze*, quasi submontana, indigeratur.

Suos

Suos aliquando Russia habuit Duces, postea modum Poloniæ regno adjecta.

Caput Ducatus est Leopoldis, Pol. *Lwow*, German. *Lewenburg*, quod contractè *Lemberg* esserunt, emporium Turcicis mercibus celeberrimum. Reliqua opida sunt, *Przemysl*, *Halix Chelm*.

Podolia.

Podolia, Pol. *Podole*, inter Moldaviam, Russiam Nigram Voliniam & Lituaniam sita, vastissimis campis, pecori quam hominibus alendis benignior, pascuis gaudet mirum in modum luxuriantibus; adeo ut boum ingentium immania cornua vix è gramine appareant.

Caput regionis est *Kámieniec*, urbs mira ac stupenda ratione in arduo saxo condita; qua re, cum sæpius à Tartaris, Turcis ac Valachis peteretur, in expugnabilis existit. Reliqua loca sunt, *Chmielnick*, *Tzudow*, *Braizlaw* & *Orczakow*, quod Tartari occupatum tenent.

CAP. XXVI.

Volinia, Podelassia, Masovia, Livonia, Samogitia, Volinia.

Volinia, Pol. *Wolin*, inter Poloniam, Lituaniam & Russiam Nigram porrecta, opida præcipua habet, *Lutsko*, *Wlodymirz*, & *Krzemienice*. *Podch*

Podelassia.

Podelassia, Pol. *Podlasze*, inter Lituani-
am, Masoviam & Borussiam posita, Litu-
niæ quondam pars, singularis postea provin-
cia facta, Poloniæ titulo accessit. Loca notio-
ra sunt, *Bielsko, Tykoczin, Augustow.*

Masovia.

Masovia, Pol. *Masowsze*, German. *die Masow*,
inter Borussiam, Poloniam & Podelassiam,
sitâ, suos habuit ante Duces; quorum
stirpe extincta, Ducatus ann. c. l. c. lxxxvi.
Poloniæ titulo insertus est. Caput provin-
ciæ est Varavia; Pol. *Warszawa*; Germ.
Warsaw, regni comitiis, quæ heic haberi con-
sueverunt, celebris.

Livonia.

Livonia, German. incolis *Liefland*,
nobilissima atque amplissima regio, ab
Septentrione Finnico sinu terminatur;
ab oriente Narva amne & *Peybas* lacu,
& Magnæ Russiæ Lituaniæque latere Occi-
dentali; à Meridie linea ab opido Lituaniæ
Dodina, in ripa Duinæ fluvii posito, ad *Mem-
mel* Borussiæ opidum perducta; ab occasu ma-
ri Suevico. Longitudo summa inter Narvam
& *Memmel* mil. xc. Latitudo inter mare &
Dodina mil. lx. Dividitur in quatuor partes,
quarum

quarum nomina incolis, *Esten, Letten, Cur-
land & Semigallen.* Harum prima Suedicæ
est ditionis, reliquæ Polono parent: Insu-
la *Oesel* ad Danum spectat.

Princeps urbium est *Riga*, nobile empo-
rium, nec inferior commerciis Rivalia, vul-
go *Revel*, Esteniæ caput. Tertia est Dorpa-
tum, vulgo *Derpt*; Veneda, vulgo *Wen-
den*, Venedico obversa sinui, Magistri ma-
litæ ordinis Teutonici sede nobilitata, Cur-
landiæ, quæ superioribus annis in Ducatum
unâ cum Semigallia elata, caput *Goldingen*,
Ducum autem sedes *Mittow*.

Samogitia.

Samogitiæ Ducatus inter Livoniam & Bo-
russiam situs, nullo neque opido, neque castel-
lo, neque eximio aliquo ædificio insignis, sil-
vis ac nemoribus horridus, solo melle, quod
heic præstantissimum colligitur, notus est.

CAP. XXVII.

*De Borussia & Cassubia: item de Episcopati-
bus & Academiis regni Polonici.*

PRUSSIA, vulgo *Preussen*, amplissima at-
q; illustrissima regio, fluviiis ac lacubus sta-
gnisq; frequenter rigua, frumento maxime
ferax, quibusdam dicitur perperam Borussia,
quali

quasi à Borussorum antiqua gente, quàm Ptolemæus in Moscoviæ tractu ponit. hanc huc transisse suspicantur. A luitur à Septemtrione sinu Codano & Chrono flumine; ab ortu clauditur Lituania & Podelassia; à meridie Masovia & Polonia; ab occasu Cassubia. Porrigitur in longum à Chroni ostio, ad Torunum urbem in ripa Vistulæ. mil. German. xlv. In latum ob opido Podelassia Raigrod. ad Vistulæ ostium totidem.

Divisa hodie est in Regalem, quæ immediate Regi paret; & Ducalem, quæ Marchionibus Brandenburgicis in feudum concessa.

Regalis Borussia.

In Borussia Regali clarissima urbium Gedanum, quæ & Dantiscum, vulgo *Danzigh*, nobilissimum Suevici maris Emporium, totius regni granarium, civitas dives & opulentissima; mœnibus, fossa ac vallo munitissima. Secunda ab hac est Torunium; vulgò *Theorn*; celebre quondam Emporium, antequam Gedanum ad id fastigium perveneret; nunc nundinis maximè clarum. Elbingium vulgo *Elbing*, Anglorum opibus, qui pannis heic negotiantur, in singularem nitorem indies crescit.

Reliqua opida notiora sunt, Mariæburgum, firmissimum munimentum; Grudontia, Bromberga, Culmia; hæc antiquissima & opulentissima quondam urbs, Braunsberga publici;

publico Jesuitarum collegio famigeratum opidum.

Borussia Ducalis.

Ducalis Borussia caput ac sedes Ducum est Regius mons, vulgo German. *Königsberg*. Pol. *Królewiec*; urbs nobilis & celebre maritimis mercimoniis Emporium. Est præterea versus Septemtrionem ultima *Memel*, arx munitissima.

Cassubia.

Cassubiæ Ducatus, inter Borussiam ac Pomeraniam situs, latior olim erat, quam nunc patet. Quippe rota ea Borussia pars qui circa Vistulam Pomerellia nunc dicitur. Cassubiæ Ducibus ante parebat.

At ejus quæ nunc Cassubia nuncupatur, caput est Conicia, Polon. sive Cassubiis incolis *Chonitz*, German. *König*. Reliqua opida sunt *Slochow*, *Butow*, *Lavenburg*.

Episcopatus & Academia Polonici regni.

Archiepiscopatus in universo regno sunt tres, Gnaënsis, Leopoltanus & Rigenfis. Episcopatus xvi Academiae duæ, Cracoviensis & Regiomontana.

CAP. XXVIII.

*Moscovia five Russiae Albæ Magnus
Ducatus.*

Ultima Europæ regio est Russia Alba five Major, omnium vastissima; inculta, ac paludibus silvisque invia. Eadem Moscovia à capite suo. Gens ipsa rudis, perfida, servituti supra modum addicta, vulgato nomine nunc *Moscovita* appellantur.

Finitur ipsa regio à Septemtrione mari concreto, ab ortu iisdem finibus quibus Europa, hoc est, Obio ac Tanai amnibus: à meridie Tanai minore, vulgo *Donetz*. Desna & Pso-
la; ab occasu Borysthene & Narva lineaque inter horum fontes ducta.

Longitudo summa inter promontorium Li-
tamin, vulgo *Capo Oby*, & Pso-
læ confluen-
tem, ad opidum *Czerkassy* implet mil. Germ.
ccc lxxx. Latitudo inter *Corelenberg* opid-
um in confinio Finlandiæ, & Obium flu-
men, juxta opidum *Lepin*, milliar. ccc.

Dividitur in complures Ducatus ac pro-
vincias, quæ plerumque à præcipuis urbibus
denominatur.

Ducatum princeps est Moscovia, incolis
Moskwa; cæteri, *Volodimir*, *Mosaysko*, *Twer*,
Rusxow, *Nissy Nowogorod*, i.e. inferior Nov-
gardia, *Zexan*, *Worosin*, *Smolensko*, *Biela*, *Ples-*
kow, *Weliki Nowogorod*, hoc est, Novogardia
magna, *Bielejexero*, *Faroslav*, *Smiera*.

Princi-

Principatus, *Rostow & Suldal*.

Provinciæ, *Wolska*, *Córella*, *Wologda*, *Ustiug*,
Dwina, *Wiatka*, *Fuhora*, *Petxora*, *Condora*, *Per-*
men, *Czermissi Gorni*, *Czermyssi Iugowi*, *Mor-*
dwa, *Kargapole*, *Meschora*.

Urbes Moscoviæ.

Urbes in hac regione cunctæ constant li-
gneis ædificiis, ac luto illicitis; implæ quidem
sunt, sed quarum viis sæpe latissimi campi in-
tercedant.

Caput imperii est *Moskwa*; urbs supra mo-
dum atque fidem magna, ut quæ quadragin-
ta unum & quinquaginta ædificiorum millia
complectitur. Arx est in ea magni Ducis,
quem incolæ *Czar*, id est, Imperatorem vo-
cant, domicilium viginti millium hominum
capax; quos præsidii causa Magnus Dux
perpetuo alit.

Reliquæ urbes sunt totidem ferè, iisdem-
que nominibus, quot Ducatus ac provinciæ.
Quarum *Volodimir* caput erat ante imperii.
Ustiug celeberrimum totius Russiæ in medi-
terraneis emporium. Maritima emperia sunt
S. Nicolai & S. Michaëlis Archangeli
opida, à Belgis, Anglis, & Germanici Suevici-
que maris accolis frequentata. In opidum *Bie-*
letezero, quod in lacu conditum bello ingru-
ente, thesauros Magnus Dux abscondit.

Sunt

Sunt præterea Magni Moscoviæ Ducis imperio subiectæ Tartarorum quædam nationis Asiaticæ, de quibus postea in ipsa Asia.

LIBER QUINTUS

C A P. I.

Summa Asiæ descriptio.

xplicatis omnibus Europæ partibus, tempus est Tanai trajecto Asiæ ingredi. hæc quidpe Europa connexa, imò innexa, cum & Scythæ Asiatica gens in Europam amplissimo tractu protendantur, & Sarmatæ gens Europæa ultimos sineis in Asiæ non minori tractu extendant.

Ipsa terra Asia ab initio rerum omnium nobilissima; ut quæ prima genus mortalium intra se conspexit & in alias mundi partes emisit. Prima gentium ritus, sacra, mores, rationemque vivendi alias docuit. hæc denique est quæ Deum ipsum humana specie tulit.

Dictam Græcorum alii volunt ab Asia Nympha, Oceani & Tethios filia, Japethi conjuge, alii ab Asio Manei Lydi filio.

Fines sunt ab Septemtrione Oceanus Scythicus; ab Oriente mare Eoum; à Meridie mare Indicum, sive Rubrum; ab Occidente sinus Arabicus & Isthmus qui est inter sinum

num Arabicum & mare internum: atque inde maria Phœnicium & Ægæum, Propontis, Pontus, Mæotis lacus, Tanais amnis & Obium flumen.

Longitudo ejus summa est inter Hellepontum & Malaccam extremum Indiæ emporium mil. German. CLOCCC. Latitudo inter fauces Arabici sinus & Tabin promontorium, quod est ad fretum Anian, milliar. CLOCCXX.

Divisa fuit olim universa in Majorem & Minorem. Regiones quas Major complectitur sunt istæ: Sarmatia Asiatica, Scythia Asiatica, Serica, Sinæ, Indiæ, insulæ ad Indias, in continenti rursus Gedrosia, Carmania, Drangiana, Arachosia, Sogdiana, Paropamis, Bactriana, Hyrcania, Margiana, Parthia, Persis, Susiana, Media, Albania, Iberia, Colchis, Armenia, Mesopotamia, Assyria, Babyloniam, Arabia, Syria, Palæstina, Phœnice, Cilicia, Cappadocia, Galatia, Pontus, Bithynia, Pamphylia, Lycia, & insula Cyprus. In minori sunt hæc: Phrygia, Mysia, Lydia, Caria, Æolis, Ionia, Doris, & insula Rhodus.

At hodie tota Asia in quinque potissimum dividitur partes; quarum I. Tartaria; II. China, III. Indiæ, sub quibus insulæ adjacentes; IV. Persarum Sive Sophorum imperium, sub quo comprehenditur Armuziæ pecuniarie regnum; V. Turcicum imperium.

C A P.

C A P. II.

Scythia Asiatica & Sarmatia Asiatica; item Serica & Sogdiana.

Prima igitur Asia, post Tanaim, est Scythia ipsaque gens Scythæ, quos Persæ *Sacas* appellavere à proxima gente: antiqui *Arimeos* dixerunt. In Europam usque ad Istri ostia extendi, supra demonstravimus; ubi etiam fines eorum explicuimus.

At Scythia Asiatica fines habet, ab occasu eisdem quos ipsa Asia atque Europa: ab Septentrione mare Scythicum sive concretum ad *Tabin* usque promontorium, ab ortu mare Eoum & Auxatios Caliosque montes, quibus à Serica hodie *Catajæ* regno determinatur; & *Ottorocoram* montem, quo à Sinis sive *Ghinensibus* discernitur: à meridie *Emodos* montes quibus ab Indiis; & *Sagdia Oxiaque* juga, quibus à Persarum submoveretur imperio; dein mare Caspium, mox *Caucasum* montem, quo ab Albania; & *Coracem*, quo ab Iberia & *Colchide* separatur.

Longitudo ejus atque latitudo nobis in Europa dictæ sunt. Complectitur autem hodie totum *Tartariæ Asiaticæ* nomen, si regnum *Catajæ* excipias, quod *Seres* populi olim tenere; & *Zagataiæ* partem nomine *Ocrage*, quam *Sogdii*. Divisa fuit in *Sarmatiam Asiaticam*

aticam, *Scythiam* intra *Imaum* montem, & *Scythiam* extra *Imaum* montem.

Sarmatia Asiatica.

Sarmatarum Asiaticorum regio includitur fluminibus *Tanai* & *Rha*, sive *Volga*, mari *Hyr-cano Ponticoque*, & montibus *Corace Caucasoque*. Nunc *Tartari Czetkassi* eas terras tenent.

Populi in ea à veteribus Geographis recensentur innumeri; at clari *Turcæ*, sive *Turci*, qui *Turcium* condiderunt imperium. Præterea *Amazonum* muliebre genus, omnium clarissimum.

Scythia intra & extra Imaum montem.

Reliqua *Scythia Asiatica* in duas dividitur partes; quæ occasum spectat, *Scythia* inter *Imaum* montem; quæ ortum, *Scythia* extra *Imaum* dicitur.

In *Scythia* intra *Imaum* montem populi inter alios fuere *Sassiones*, unde quidam *Saxones* in *Germania* ortos nugantur; & *Sacaram* gens magna, nunc *Turkestan* & *Tangalistan*, in confinibus *Indiæ*. Atque in his populi omnium *Scytharum* nobilissimi *Massagetæ*.

Fluvii.

Fluvii universæ *Scythiæ* celebres sunt *Obius* & *Paropamisus*, ad quæ nunc urbs *Camul*, uterque

que mare Septentrionale petentes: *Iaxartes*; nunc *Cheſel*; & *Rha*, nunc *Volga* ſive *Volha*; & *Edel*, in mare Hyrcanum erumpentes.

Imaus.

Montium maximus atque celeberrimus eſt *Imaus*; cujus Septentrionalis pars nunc *Al-hi* perhibetur; ubi *Tartariæ* Imperatorum ſepulchra inde ad *Gangis* fluvii fontes *Indiæ*; que ſine ccccl. mil. German. longitudine protenditur.

Seria & Sogdiana.

At *Tartaria* nunc extremæ ad *Eoum* mare pars, que *Citajæ* regnum dicitur, olim fuit *Serica* regio. quam gens clariffima *Seres* incoluerunt. Horum metropolim *Seram* eodem nomine etiam nunc exſtare, quidam contendunt.

Sogdiana etiam regio, inter *Oxi* dextram ripam & *Sogdios* montes ſita; quæ *Perſici* olim Imperii fuit, nunc *Tartariæ* pars eſt, ſub nomine *Ocrage*.

C A P. III.

Summa Tartaria deſcriptio.

Tartarorum igitur nomen hodie tota *Aſia* ampliffimum eſt, in *Europam* etiam, ut ante *Scythicum*, extenſum, ubi *Tartaria* Minor ſupra memorata. Gens ipſa fera, atrox, cruenta,

cruenta, inconditis moribus & omnium barbarorum maximè barbara. Regio plurimum inculta, triſtis, ſquallida atque deſerta. Nomen accepit à flumine *Tartar*, quod *Mongul* regionem irrigans in mare Septentrionale effunditur.

Univerſa longitudo eſt à *Boryſthenis* oſtiis ad *Tabin* uſque promontorium mil. German. circiter, CIO. Latitudo ab *Obii* oſtio, ad finem *Bramas* regni in confinibus *Indiæ* ac *Sinarum*, mil. IOO.

Univerſa dividitur in *Aſiaticam* & *Europæam*, quam ſupra explicuimus.

Aſiatica quinque potiſſimum partibus diſtribuitur, quarum nomina hæc: *Tartaria deſerta*, *Tartaria Sagataja Turkeſtan* regnum, *Cataini Magni Imperatoris imperium*, & *Tartaria vetus*.

C A P. VI.

Tartaria Deſerta, Zagataja & Turkeſtan.

Deſerta *Tartaria* inter *Tanaim*, *Volgam*, *Jaxartem* amnes, *Tapytos*, *Sebyos* *Imaumque* montes ſita, *Sarmatiæ Aſiaticæ* partem, partemque maximam *Scythiæ* intra *Imaum* montem complectitur, in hordas complures diſtributa quarum præcipuæ ſunt: *Zavolhenſis*, quæ & *Bulgarorum Tartarorum* eſt horda; *Casanenſis*, *Nohaiſenſis*, *Tumenſis*,

sis, Schibanskenfis, Cosakenfis, Astracanensis, quæ quondam peculiare regnum; & Baskirdensis; pleræque ab opidis cognominatæ.

Harum incolæ cum omnes liberi ante essent, nunc Moscovitarum imperio audientes sunt; exceptis unis Tumenfis, qui magno Chano Catalno parent.

Zavolhenfis horda magna quondam dicebatur, quia ex hac cæteræ ortum duxerant; unde etiam imperator eorum *Uluchan* appellabatur, id est, Magnus Dominus sive Magnus Imperator.

Astracanensis regni caput est urbs *Astracan* sive *Citrachan* prope ostia Volgæ, salinis atque emporio clara; qua de caula mercatores innumeri ex Moscovia, Turcico Imperio, Armeniis & Perside eo confluunt.

Sunt præterea in deserta Tartaria *Czyrkassi* inter Tanaim & Volgam, in Asiatica Sarmatia; & versus Oceanum in Scythia inter Imaum, *Mecriti* ac *Samoiedi*, quos Latine dicas semetipfos devorantes; aliique eodem tractu, *Molgomsai*, *Badaï*que; utrique solem, vel rubrum pannum in sublime elatum, venerantes. Cæterum dexterè Obii ripæ, circa mediam fluminis partem, apposita est urbs magnitudinis & incolarum numerositate ingens *Grusina*, Tartaris & Moscoviticis negotiatoribus frequentissimum emporium.

Tartaria

Tartari Zagatai.

Desertæ Tartariæ à meridie conjuncti sunt Tartari *Zagatai*, agro, opidis moribusque cæteris cultiores ac nobiliores. Fines eorum à Septentrione Jaxartes flumen; ab ortu *Turkestan* regnum; à meridie Persicum imperium; ab occasu mare Hyrcanum.

Caput regionis ac sedes regum est *Samarcanda*, Tamburlane bellicosissimo Tartarorum Imperatore maximè celebris; urbs magna ac lapide extructa: at parum frequens. *Zabasp* ad Oxi ostia & *Bikent* in mediterraneis clara sunt emporia, quo Indi & Cataiæ regni incolæ mercandi causâ conveniunt.

Turkestan regnum.

Proximum ab ortu est *Turkestan* regnum, veterum Sacarum regio, cujus incolæ satis civiles & culti. Urbium notissimæ, *Tarkent*, *Cotam*, *Cascar*, *Farkem*.

C A P. V.

Cataini Magni Chani Imperium; item Tartaria vetus.

Potentissimum inter Tartaros imperium est Magni Chani in regnis *Cataja*; *Tangut*, *Tain*. *fu*: & in provinciis *Tenduc*, *Camul* *Caiarciam*, *Carakit*, id est, nigra *Cataja*, & *Teber*. Initium

tium ejus est à Norussis montibus in confinibus Tartariæ desertæ, extenditurque ad *Tabin* usque promontorium & fretum *Anian* longitudine 100 circiter mill. Ger. Occupat veterem Sericam, majorem partem Scythiæ extra Imaum montem, partemque Scythiæ intra Imaum.

Regnum Catajæ.

Serica est ipsum nunc regnum Catajæ; vulgo *Kitay*; incolis (ut ferunt) adeo frequens, & agrorum cultu adeo læta, urbiumque splendore, ædificiorum nitore, atque omni denique divitiarum genere adeo affluens, uti neque Græciæ neque Italiæ cedat.

Urbium opulentissima est *Cambalu*, regia sedes & caput totius imperii Magni Chani, quinque miliar. German. ambitu comprehensens; quam duodecim suburbia, juxta numerum portarum, circumjacent, frequentissimum Indis ac Senensibus mercatoribus emporium.

Caidu urbs velis subtilissimis; quæ ex arborum corticibus ad usum fœminarum conficiunt, maximè est clara. Qua re tota olim Serica nota erat. Unde Plinius; *Seres*, inquit, *lunificio nobiles, perfusam aqua deponentes frontium canitiem.*

In regno *Tavgut* artem Typographicam ante 610 annos inventam fuisse, nonnulli contendunt.

Tenduc

Tenduc provincia, magni ac potentis Regis Presbyteri Johannis (quod nomen postea Abissinorum Regi in Africa per errorem datum fuit) quondam regnum fuit.

Tansu regnum amplum atque cultum vitibusque fertile, artificibus ac negotiatoribus refertum, armorum bellicorum nobilissima inter Tartaros officina. Quin Serico ferro jam inde Plinius palmam tribuit.

Tartaria Vetus.

Postrema universæ Tartariæ pars est Vetus Tartaria, inter Paropanistum amnem & Sericam sive Cita-jæ regnum, ad usque Septentrionalem Oceanum & fretum *Anian* extensa.

Dicitur vetus Tartaria, quia hinc primo nomen Tartarorum, ut supra demonstrativum, exortum est. Regiones heic & hordæ complures, quarum nomina vix nota aut certa. At *Ung* & *Mongul* regiones, *Gog* & *Magog* esse viri docti docent.

CAP. XVI.

De Sinarum regione sive China.

TArtariæ, qua ortum solis prospicit, adnexum est Chinæ regnum, cœli temperie, fertilitate soli, amplitudine, opibus ac potentia haud cuiquam alii cedens. Gens ipsa (si credimus) ingenio omnes alias superans

M 4.

rans

rans. Sinas esse Ptolemæi, cum situs, tum ipsum vocabulum maximè convincit. Quidam quod Hispanis *China*, id Italis, Tuscis *Cina*, & Germanis *Tschina* scribitur; ubi exiguum in pronuntiatione deprehendas differentiam inter *China* & *Sina*. At ignorantia Hispanicæ pronuntiationis, quæ est in *Ch*, Græcæ litteræ χ pronuntiatione in vocabulo isto apud alias nationes invaluit. Limites habet ab occasu Damascos montes, quibus ab India & Tartaria separatur; ab Septentrionibus Otiorocorum, & murum ccc mill. German. inter hujus crepidines contra Tartarorum irruptiones extructum: ab ortu Oceanum Sinensem ove Eoum; à meridie eundem Oceanum & regnum *Sian*. Longitudo summa est à Tartarorum finibus, qua mare Eoum tangunt, usque ad regnum *Sian*, mill. German. 1500. Latitudo inter Damascia juga & Oceanum milliar. ccc.

Dividitur totum regnum in complures provincias, quæ illi præfecturas vocant; quarum maximæ sunt *Cantan*, *Foquiem*, *Chiqueam*, *Nanquii*, *Xantum*, *Paquen*, mediterraneæ, *Xiamsi*, *Cansii*, *Sancii*, *Suchnam*, *Huanum*, *Fuava* *Fuquam*, *Suinam*, *Quichen*, *Quiancii*, *Cochinchina*, *Quancii*.

Urbes per universum regnum esse tradunt celebres ccl. fossis murisque probe munitas, præter opida & pagos quorum infinitus numerus

numerus. Amplitudo autem urbium ex eo conjicitur, quod *Canton*, una ex minoribus, tria amplius milliaria Germanica circuitu amplecti dicatur.

De regia varia est auctorum traditio; alii quippe *Paquin* eam vocant alii *Xantum*, quam eandem putant esse *Quinsai*. In Tartariæ finibus versus Septentriones sitam esse, omnes consentiunt. Ante erat regia *Nanquin*, magna urbs, in medio regni versus Oceanum posita. At de urbe *Quinsai* (sive ea Tartarorum Magni Chani, sive Sinarum regis regia utrumque enim traditur) merito prudentissimi cujusque fidem excedunt ea quæ M. Polus Venetus tradidit: continere scilicet eam circuitu mill. circiter centum; id est, German. communia viginti quinque, & pontium in ea lapideorum duodecim millia, quorum quidam tantæ altitudinis, ut majores naves ex alto malo subtermeare queant: lacum item intra mœnia ambitu mil. German. circiter septem continere; in quo duæ insulæ singulas regias superbissimo opere sustinentes. per universam autem urbium præsidium triginta militum. Verum tamen urbem hanc post Marci Poli tempora bello disruptam vel alia gravi calamitate destructam esse quidam putant.

Japan Insula.

Insulæ ab ortu Sinarum regno objacent

innumeræ; at duæ insigniores: *Corea*, incolis *Caoli*, longitudine CCxx. milliar. German. latitudine L; & multo nobilior *Japan*, longitudine milliar. CL. latitudine Lxx: utraq̃ue in complures ditiones: quas Reguli verius quam Reges obtinet, distributa. Huius tamen potentior Rex est *Meaci*, urbis totius insulæ principis.

C A P. VII. *De India Vetrici.*

Sinarum regno conjuncta est ab occasu merididæque India, terra omnium nobilissima, auri argentique adeò fœcunda, uti solum ejus aureum argenteumque esse veteres crediderint.

Nomen accepit ab Indo nobilissimo flumine. Clauditur ab occasu Indo; à Septemtrione Emodis montibus: ab ortu itidem montibus Damasiis & Meandro: à meridie suum mare, quod Indicum appellatur, magnis sinibus recipit; in quod, ceu duo cornua, longissimo excursu sese emittit.

Longitudo ejus summa est ab Indi fontibus usque ad extremum aureæ Chersonesi promontorium milliar. Germ. circiter IJC; Latitudo maxima à Damasiis jugis in finibus Sinarum ac Tartarorum ad Simyllam promontorium, nunc *G. Comori*, mill. CCCL.

Divisa

Divisa fuit olim Gange flumine in duas partes; quarum una versus occasum India intra Gangem, altera versus ortum India extra Gangem, appellabatur.

Tradunt veteres Geographi fuisse in India populorum novem millia, quorum clarissimi Brachamanes, Induorum Philosophi, Græcis *Gymnosophistæ* dicti; & Gengaridæ, quorum regem potentissimum Alexander Magnus invadere non ausus est.

Urbium fuisse quinque millia, iidem auctores prodiderunt præcipua capacitate; quarum omnium clarissima Nysa, in qua gentium Liberiorum patrem Indi arbitrabantur.

Fluvii.

Fluviorum nobilissimi sunt Indus & Ganges: Indus, quem accolæ quondam Sandum nunc diversis nominibus diversi appellant populi, *Hynd*, *Dul*, *Inder*, & *Caercede*, in Paropamisso monte effusus, unde viginti recipit amnes; sed clarissimos Hydaspem & Hypasin, qui Alexandri inter terrocinavit, nusquam latior quinquaginta stadia, aut altior xv passus, septem ostiis in mare Indicum evolvitur. Ganges gemmifer & auri fœcundus, ex Scythiis exoritur montibus, cujus latitudo nomina duo mill Germ. maxima quinque; ubi vadossimus, mensuram centum pedum devorat.

De

De Incolis.

Indorum gens vetustissima nunquam à natali solo recessit . quare nemini fas sit mirari vel hominum vel urbium copiam . Indiam Liber pater (quem illi apud se natum arbitrati) primus cum exercitu ingressus est , primusque omnium Indis subactis triumphavit . Dehinc Persæ proxima inter Indum & Gangem armis occupata tenuerunt , donec Alexander, Dario superato, Porum Indorum Regem debellavit . Post hunc in pace , suis quinque Regibus obedientes , egerunt ; donec , diu ignoti , tandem Portugalensibus superiori sæculo rursus cogniti fuerint . Longinuitas regionis occasionem præbuit fabulis , uti ex veteribus graves etiam scriptores , hominum varias monstruosasque species crediderint .

C A P. VIII.

Summa Indiæ novæ descriptio.

Cum superioribus sæculis ob feritatem intercedentium populorum terra adiri India nequireret , tam longinqui verò maris navigatio nondum experta esset, diu Europæis incognita mansit , cum non nisi ex veterum scriptis nosceretur . At primus

primus Gualco Gama Portugallensis ann. 1500 ab Hispaniis profectus, superato Bonæ spei promontorio atque universa Africa circumnavigata, Indiæ oram maritimam perlustravit . Post hunc idem ab aliis feliciter tentatum ; missique alii alique subinde à Regibus Portugalliæ , qui oram maritimam vi occupatam , arcibus ac propugnaculis munirent . Deprehensum tunc est, varia nationum genera Indias incolere , Hæbræos, Persas, Scythas, Arabas, ipsosque Indos quorum exigua quædam pars post D. Thomæ, ut ferunt, institutionem in fide Christiana permanserunt . Hanc navigationem diu Portugalenses & Hispani constituto in Indiis ab Portugaliæ Hispaniæque Regibus prælege , soli obtinuerunt ; donec superioribus annis Hollandis etiam frequentata est .

Iisdem finibus, quibus olim, India nunc etiam circumscribitur . nam & citra Indum amnem populi quidam , ut olim, nunc etiam Indi dicuntur .

Dividitur etiam nunc , ut olim Gange fluvio in duas partes ; quarum una *Indostan*, quæ olim India intra Gangem ; altera *Mangi*, India extra Gangem . Regna universim continere tradunt XLVII, quorum quædam nimium modica & arctis admodum finibus constricta .

At novissimi tamen Geographorum in novem

novem potentissimum partes five regiones universam Indiam diviserunt; quarum nomina sunt: *Cambaia, Narfinga, Malebar, Orixæ, Bengala, Pegu, Sian, Camboio, & Septentrionalis* pars quæ ferme tertia universæ.

C A P. IX.

Cambaia, Narfinga, Malabar, Orixæ.

Cambaia regnum in dextro India cornu ad Indi ostia situm, longitudine occupat mill. German. circiter CLX, latitudine ferè totidem.

Urbium prima est, quæ regno nomen dedit, *Cambaia*, omnium Indicarum cultu atque magnitudine præstantissima; qua de causa *Caium* India vocitata. Regia sedes est *Campael*, in edito loco septennis mœnibus cincta. *Gor* in insula Indi posita, emporii celebritate, agrorum ubertate, incolarum multitudine atque ædificiorum magnificentia insignis urbs, ob munitionis similitudinem locique situm *claustrum regni* vocitata.

In eadem insula *Dio* arx, atque incontinenter alia, *Damaom*, Hispanorum præliis custodiuntur.

Celebres quoque sunt *Bedecr & Decan* urbes; quarum hæc regno quondam nomen dederat

derat. At citra Indum in Provincia *Guzarate*, quæ pars est regni *Cambaia*, præcipua urbs est *Ardavat*, Indi ripæ apposita.

Narfinga.

Narfingam, in dextro eodem cornu sitam, duobus lateribus, Occidentali ac Orientali, mare abluit. Longitudo ejus à confinibus *Cambaia* & *Orixæ*, ad promontorium *Cemori*, milliar. occupat. German. circiter CL. Latitudo summa inter duo maria mil. XC.

Regiæ sunt duæ: *Narfinga*, unde regno nomen & *Bisnagar*.

Onor, Barecala, & Maugalar, Lusitanæ ditioni. *Colmandel & Maliafor* ab Indis Christianis habitantur: Quarum hæc D. Thomæ sepulchro clara.

Malebar.

Malebar regio in extremitate dextri cornu sita, in longam LXXX, in latum XLV. mill. Germ. regna continet, ab singulis urbibus denominata: *Cananor, Calicut, Coulete, Cranganor, Cochín, Coulam & Travancor*. Horum *Calicut* cætera præstat; cujus Rex *Samory* incolis, id est, summus Imperator ac Deus in terris vocatur. Ipsa urbs *Calicut* ampla est, at humiliter extructa.

In hac provincia Lusitani tria habent munimenta.

Orixæ.

Orixa.

Orixa regnum, in sinu Gangetico inter *Narsingæ* & *Bengalæ* regna protensum, caput habet *Orixam* urbem. At regia est *Ramana*.

C A P. X.

Bengala, Pegu, Sian, Camboia, India Septentrionalis.

Bengala.

*B*engalæ regnum ab urbe *Bengala* dictum, ad *Gangis* aliorumque amnium ostia, in longum CL, in latum CLXX. mill. Ger. obtinet. Ipsa urbs *Bengala*, magna, celeberrimo emporio insignis, in insula fluvii *Cosmin* sita est.

Pegu.

Regia hujus regni est *Pegu* urbs in insula posita, totius *Indiæ* clarissima, mœnibus munita, ædificiis elegantissimis ornata.

Subiecta autem sunt Regi *Pegu* & alia regna, quorum *Ava* versus Septentrionem, geminis, equis & elephantis abundat.

Sian.

Sian potentissimum regnum, cujus longitudo CCC. lat. CLX. conficit mil. urbes insigniores habet *Sian* regiam, admodum amplam, &

Introduc. Geograph. Lib. V. 281
& *Malacca* in *Chersoneso aurea* sitam, emporium aromatibus nobilissimum; quatuor mill. Germ. amplecti dicitur.

Camboia.

Hujus regni caput est *Camboia*; at sedes regia *Diam*, quæ quibusdam *Odia*.

India Septentrionalis.

[Borealem *Indiæ* partem, quam tertiam universæ diximus, quondam in varia regna divisam, nunc Tartari ex Tartaria huc transgressi obsident. Hi Mogores dicuntur, & eorum rex Magnus Mogor; cujus regia *Delly*, in confinibus *Cambaiæ* & *Narsingæ* regnorum. Sub hoc Rege urbes claræ, *Maulio*, *Sanga*, *Moltan*, *Citor* & *Aracan*, singulorum regnorum capita.

C A P. XI.

Insula in Indico mari.

[Insularum in Indico mari tantus, est numerus, ut haud facile iniri queat, quare præstantiores solum dicendæ.

Princeps est atque omnium toto Oriente nobilissima *Sumatra* in complura regna divisæ; Secunda est *Borneo*; Tertia *Java* Major incognitæ magnitudinis; quam *Jul. Cæsar Scalliger* omnium rerum facili uberèque proventu
compendium

compendium Orbis appellavit. In hac celeberrimum Emporium *Bantam*.

Dein insulæ *Celebes, Gilolo, Cretram*, quas Sindas esse putant Ptolemæi & inter has sperse Moluccæ; parvæ, at felici aromatum pro ductu nobiles, *Buchian, Tidor, Ternate, Motir, Mahian*, Jámque Siamarum regno approximantes Phillippinæ, quas *Barussias* Ptolemæi interpretantur. Harum maxima *Lutzon*; in qua Hispani urbem condiderunt *Manilliam*. Secunda est *Mindana*, Tertia *Calamianes*. Dein reliquæ minores inter has dissipatæ. Hinc verò versus Orientem sunt aliæ complures, in universum Hispani *Islas de las Velas*. Hinc rursus meridiem versus CL. distans mil. Germ. est nova *Guinea*; quæ an sit insula, an vero pars continentis terræ Australis, nondum satis compertum habemus. At in sinu Gangetico *Narisingæ* regno adversa *Ceylon*, novem regnis distincta, antiquis *Taprobana* dicta.

C A P. XII. De Persarum imperio.

Persarum regnum antiquitus occupabat quicquid præter explicatas terras in Asia reliquum est, quin etiam Indiæ partem & Ægyptum, quæ antiquitus in Asia censebatur, longitudine ab Hellesponto ultra Indi ostia mill. German.

German. 1000, latitudine à Ponto ad sinus Arabici fauces 10 quo spatio multæ regiones atque regna recensentur, de quibus ordine erit agendum. At primo loco eam partem narrabimus, quæ nunc Persarum sive Sophorum imperium dicitur. Hoc clauditur à Septentrione Hyrcano sive Caspio mari, & Oxo flumine Caucaioque monte; ab Oriente Indo; à Meridie mari ac sinu Persico; ab Occasu Euphrate amne & Tigri, qui in illum immergitur, Niphaticis jugis, & Araxe fluvio, qui in Hyrcanum mare evolvitur. Longitudo ejus est ab Araxis ostia ad Indi ostia milliarium ccccLx. Latitudo ab Oxo ad mare Persicum ccLxx.

Regiones hæc olim Gedrosia, Carmania, Drangiana, Arachosia, Paropamis, Bactriana, Margiana, Hyrcania, Aria, Parthia, Persis, Susiana, Assyria, Media.

C A P. XIII. Gedrosia, Carmania, Drangiana, Arachosia, Paropamis, Bactriana, Margiana, Hyrcania, Aria, Parthia, Gedrosia.

Gedrosiæ, quæ nunc *Kheshmur & Guzarata*, populi fuerunt Orbitæ, Parfiræ, Musarnæ, Rhamnæ. Regiones Paradene, Parisene. Flumen nobile Arbis sive Aribis. Urbes incly-

204
tæ Parſis, caput regionis, Arbis & Cuni.

Carmania.

Carmaniæ veteris nunc regiones ſunt Kir-
man, Goadel & Ormuz regnum. Populi in ea
quondam Iſaticæ, Zuthi, Gadanopydres,
Cameloboſci, Sozotæ dicti, Agdenites,
Rhudianæ, Ares Charadræ, Paſargadæ,
& Armozæi. Regiones, Modomaſtice, Pa-
repaphitis, Cabedina, Chaotonicæ. Flumen,
Samydices. Mons Semaranidis. Urbes Carma-
na, Samydaces, Alexandria, Armuza.

Drangiana.

Drangianæ, nunc *Sigeſtan*, populi Da-
rendæ & Bartii. Regio Tatacene, Urbes
inclytæ Ariaspe, Prophthaſia.

Arachofia.

Arachofæ, nunc *Candahor*, populi Par-
gyetæ, qui ante Arimaſpi, Poſtea *Eucergæ*
dicti; Sydri, Roplutæ, Fortæ. Urbes Ara-
chotus, Alexandria.

Paropamiſis.

Paropamiſidis, quæ nunc *Sableſtan*, populi
Bolitæ, Ariſtophyli, Ambantæ, Parietæ Par-
ſii. Urbes claræ, Carura, quæ & Ortospana,
Naulibis.

Bactriana

Bactriana.

Bactriana nunc *Corafan* dicitur populi o-
lim Salataræ; Zariaſpæ, Chomari, Comi,
Acinacæ, Tambyzi, & Thocarorum magna
gens; Maricai, Scorci, Varni, Savadii, Orhti,
Amarifpi. Urbes duæ regiæ, Bactra & E-
buſmi. claræ item Maracanda, Charracharta.

Margianæ.

Populi Margianæ, quæ nunc *Elſabat*, Der-
bicæ, Maſſagetæ, è Scythia huc transgreſſi;
Parni, Dæ, Tapurni. Urbium clariffima
Antiochia Margiana, ante *Alexandria* dicta;
poſt verò Selucia.

Hyrcania.

Populi Hyrcaniæ, (unde proximum ma-
re *Hyrcanum* dicitur) Maxeræ, Aſtabeni,
Chrindi. Regio Arſitis. Caput regionis
Hyrcana; inde Amaruſa.

Aria.

Ariæ, nunc *Diargument*, populi Niſæi, A-
ſtaveni, Muſdorani, Caſiroæ, Obares, E-
lymandri, Borgi. Urbes Aria, Alexandria,
Bitaxa.

Parthia.

Parthia.

Parthiæ, nunc *Arac*, regiones sunt, Comi-
fene, Parthiene, Parataucene, Tabiene, cujus
gens Sobiæ. Caput regni ac regia Hecatom-
pylus à centum portis dicta.

CAP. XVI.

*Persis, Susiana, Assyria, Media,
Persia.*

Populi Persidis, quæ nunc *Farsi*, *Mefabatæ*,
Raphi, *Hippophagi*, *Suzæ*, *Mægores*, *Sta-
bæi*. Regiones *Parætacene*, *Misdia*, *Mar-
diene*, *Toacene*. Urbium clarissimæ, *Per-
sepolis* caput quondam imperii Persici, om-
nium elegantissima, *Axiama*, *Marasium*,
Toace.

Susiana.

Susianæ, quæ nunc *Elaran*, gentes *Ely-
mæi*, quorum regio *Elymæa* vel *Elymais*;
Cossæi. Regiones *Militene*, *Cabamene*, *Cha-
racene*; *Cissia*, *Chaltrapitis*, & campus *Dera*
sive *Derius*, omnium fertilissimus. Fluvii no-
biles, *Mosæus*, *Oroates* & *Eulæus*, tam lim-
pideis aquis ut nullas alias reges bibere volue-
rint. Urbes claræ *Susa* & *Tariana*.

*Assyria.**Assyria.*

Assyriæ, nunc *Cusistan* regiones notiores
fuere, *Arrapichitis*, *Siracene*, *Adiabène*, *Apol-
loniates*, *Calacene*, *Arbelitis*. Populi *Gara-
mæi* & *Sambaræ*. Fluvii in *Tigim* defluen-
tes, *Lycus*, *Captus*, & *Gorgus*. Urbes insignio-
res, *Ninus*, quæ *Ninive* in *Sacris* literis quon-
dam clarissima à *Nino* condita; *Ctesiphon*
Parthorum regia, & *Arbela* quondam vicus,
ubi *Darium* vicit *Alexander Magnus*.

Media.

Mediæ, quæ nunc *Sarch* dicitur, populi ce-
lebres fuere *Caspîi*, à quibus mare proximum
Caspium vocatur, quod & *Hyrcanum* ab *Hyrc-*
canis; & *Caspia* portæ ab illis: *Cadusii*, *Ge-
li*, *Dribyces*, *Avarici*, *Mardi*, *Carduchi*, *Gor-
dieni* postea dicti; *Marundæ*, *Margasi*, *Sargar-
tii*, *Tapuri*, *Sidices*, *Vadassi*. Regiones, *A-
trapatia*, *Choromiterne*, *Sagrianica*, *Ragiana*,
Daritis, *Zapavortene*, *Syromedia*. Urbium
notissimæ, *Ecbatana*, *Arsacia*, *Cyropolis*, *Eu-
ropus*: Fluvii celebres, *Cambyses*, *Cyrus*,
Mardus, qui & *Amardus*; *Strato* *Corindas*.
Montes, *Coronus*, *Jasonius*, *Orontes*, *Za-
grus*, *Choatras*.

CAP.

CAP. XV.

*De varia imperii Asiatici mutatione, nova
Sopthorum regni descriptione; item
de regno Ormuz.*

INitio rerum penes *Assyrios Asiæ*, id est, terrarum quæ nunc sub *Turca & Sopho*, imperium stetit. Postea ad *Medos* devolutum. ab his ad *Persas* per *Cyrum* translatum. Deinde *Macedones*, *Alexandro* *Darium* debellante, occuparunt. mox cum pars *Romanorum* imperio cederet, *Parthi*, vilis antea atque ignava gens, potentissimum in *Asia* regnum condiderunt; magnis exinde cladibus *Romanos* afficientes, donec ipsa à *Turcis & Saracenis* afflicti fuerunt, regnumque eorum divexatum. Tandem *Persarum* nomen atque virtus in *Sophis* iterum emerfit, *Ismaële* Rege potentiam imperii sui maxime stabilente.

Nunc *Persarum* sive *Sopthorum* universum imperium in regiones divisum est; quorum nomina, *Sarc*, *Cusistan*, *Elaran*, *Farfi*, *Arac*, *Elfabar*, *Diargument*, *Corasan*, *Sablestan*, *Candahor*, *Sigestan*, *Chefimur*, *Kirma*, *Goadel*, quibus accedunt *Ormuz* peculiare regnum, & *Guzarate* provincia, quam *Indorum* in *Cambaiæ* regno diximus. Urbium clarissimæ sunt in regione, *Sarc Tauris* regia, 1 v. mil. *German* circuitu complectens: *Casmin* altera regia

Introduci. Geograph. Lib. V. 289
regia. Reliquæ sunt *Tamai*, *Turcoman*, *Derbent*, *Erex*, *Zeken*, *Meren*, *Servan*, & *Ardovil*, *Sopthorū* origine inclita. In *Farfi* regione *Saras* regia, urbs pulchra ac splendida, inter majores orientis computata, v. mill. German. ambitu continens. In *Arac Cassaim* urbs opulenta, & *Hagistan* sive *Hispaham* ob magnitudinem dimidia orbis pars *Persis* dicta. In *Corasan Istigias* regia, urbs magna atque amœna. In *Candahor* ipsa urbs *Candahor*, emporium *Indis* & *Citainis* mercatoribus celeberrimum. In *Kirman*, ipsa urbs *Kirman*, caput regionis.

Regnum Armusiæ, vulgo Ormuz.

Cæterum veteris *Carmanix* nunc pars est regnum *Ormuz*, admodum potens: quod *Plinio* *Armuzia* regio dicitur, populi *Armozei*. *Ptolemæus* refert hoc situ civitatem *Armuzam*, & *Strabo* *Armozum*, quo nomine hodie censeripotest *Ormuz* in insula ejusdem nominis.

Rex *Saracenus* est; olim *Persarum*, nunc *Hispaniarum* Regis, qui arcem illic obtinet munitissimam, stipendiarius. Sed hujus regni pars altera est in proximo *Arabix* litore.

Caput regni est *Armuz*, vulgo *Ormuz*, urbs satis elegans. emporiumque gemmis, unionibus atque aromatibus, quæ *India*, *Persis* & *Arabia* mittunt, celeberrimum.

C A P. XVI.

*De reliquis veteris Asiæ regionibus, quas nunc
Turcarum Imperator obtinet: & specia-
rim de Albania, Iberia, Colchide
& Armenia.*

Quod reliquum est Asiæ, Turcicum Impe-
rium totum obtinet. Regiones hic olim
fuere, Albania, Iberia, Colchis, Arme-
nia, Cappadocia, Galatia, Pontus & Bi-
thynia, *Asia minor* sic proprie dicta, Lycia,
Pamphylia, Cilicia, Syria, Mesopotamia, Ba-
bylonia & Arabia. In insulis celebriores Cy-
prus & Rhodus, Lesbos, Chios, & Cos.

Albania.

Albania nunc Georgiæ pars Orientalis, in-
ter Iberiam & mare Caspium sita, ab Albano
flumine nomen habere videtur. Fluviorum
nobilissimus est Cyrus, Caspium mare adlu-
ens. Urbes insigniores Chabala sive Caba-
laca, Albana & Getara.

Iberia.

Iberia, nunc pars Georgiæ Occidentalis
inter Albaniam & Colchidem sita, gentis Ibe-
rorum clarissimum solum, urbes celebres ha-
buit Aratanissam & Armaeticam, sive Her-
mastim.

*Colchis**Colchis.*

In Colchide, quæ nunc *Mengrelia* dicitur,
inter Iberiam & Pontum Euxinum sita popu-
li fuere Balæ & Manrali, unde regioni nunc
nomen. Fluvii celebres, Phrasis, Cyaneus.
Montes Caucasus & Corax. Urbium claris-
simæ Phrasis & Dioscurias, quæ postea *Seba-
stopolis*.

Armenia Major.

Armenia universa dividitur Euphrate am-
ne in Majorem & Minorem. Major est quæ
nunc in tres partes divisa, *Turcomannia*, *Po-
pul*, & *Curdi* appellatur. à Septemtrione Mos-
chicis montibus separatur à Colchide & Ibe-
ria, Cýrôque amne ab Albania; ab Oriente
Caspium mare habet & Caspium montem; à
meridie montem Taurum quo à Mesopota-
mia, & Nyphatem quo ab Assyria discerni-
tur ab Occidente Euphrate amne à minori
Armenia determinatur. Mediam dividit
Antitaurus mons. Fontes heic amnium to-
to Oriente nobilissimorum, Euphratis ac Ti-
gris; montes Gordyæi & Pariedrus. Regio-
nes sunt Cotacene, Bocche, Tolarene, Tote-
ne, Colthene, Seducene, Syracene, Sacaiene,
Basilissene, Hobordene, Arsea, Aclisene,
Astaunites, Sophene, Anzirene, Thospites,
N 2 Corinea,

Corinea, Gordiene & Corthea. Urbium notissima, Armaucia, Artaxata, Thospia, Artemita, & Tigranocerta.

Armenia Minor.

Armenia Minor, quæ nunc *Pegian* & *Bozab*, clauditur ab ortu Euphrate amne, à Meridie Amano monte, ab Occasu & Septentrione monte Scordisco. Mediam itidem secant Antitaurus. Regiones in ea, Orbalissime, Æculane, Ærethica, Hofsene, Orbisene. item præfecturæ, Cataonia, Morimene, Laviana, Aravene. Fluvius inclytus Melas, qui Euphrati jungitur.

Urbium principes, Satala, Nicopolis, Melitene, Comana.

C A P. XVII.

Cappadocia, Galatia, Pontus & Bithynia.

Cæterum sinus illæ terrarum, qui est inter Ponticum & Cyprium maria, *Natolia* nunc dicitur, ab una provinciarum *Anatole*. Hic oli n regiones, Cappadocia, Galatia, Paphlagonia Pontus & Bithynia, Asia minor, Lycia, Pamphylia & Cilicia.

Cappadocia.

Cappadocia, quæ nunc quatuor completur regiones, *Genech*, *Suas*, *Anatole* & *Amasiam*

fiam, ab ortu habet Armeniam Minorem, à Meridie Ciliciam, ab occasu Pamphylia & Galatiam, à Septentrione Pontum Euxinum, Fluvii nobiles Iris & Thermodon. Regiones Lycaonia, Themiscyrene, Zelitica, Carmanene, Gargaraufene, Gargauritis, Antiochene, Tyranis. Gens Heniochorum magna, ac multis nominibus distincta. Urbes claræ, Comana *Pontica* cognomine, Neocæsarea, Sebastia, Diocæsarea, Maza, quæ & Cæsarea, Iconium, Laranda, Tyana, Trapezus, Amasia, Strabonis Geographi cunis decorata.

Galatia.

Galatia, cujus nunc partes *Roni* & *Chiarcare*, dicta est hæc regio à Gallis, ex Italia post incensam Romam huc transgressis; eadem Gallogræciæ & Gæcogallia, quia Gallis Græca gens mista incoluit. Antea Phryges tenuere & Paphagones. Paphlagoniæ nomen manet in parte Galatiæ. Includitur autem Galatia à Septentrione Pontico mari ab ortu Cappadocia à Meridie Pamphylia, ab Occasu Asia minori & Ponto Bithyniæque. Regiones versus Septentrionem Paphlagonia, in qua Heneti populi, unde Veneti in Italia: versus Meridiem Isauria, ubi urbs Isaura; & Pisidiæ pars: cujus altera pars in Pamphylia memorabitur. Populi Chalybes, Tioeni, Proserlimitæ, Byceni, Orondici: & Gallorum nationes, Tectosages

Æolagæ, quorum caput Ancyra urbs; Tolistobogii, Voturi & Ambiani. Urbes inclytæ, Teuthrania, Sinope, Mithridatis & cunis & sepulchro nobilitata; amicus, Therma, Pessinus, quæ Dindymene & Cybele ante dicta, Montes sunt, Olgasis, Didymus, & qui Cælenorum tumulus.

Pontus & Bithynia.

Quæ ante duæ erant regiones, Pontus ad ortum solis, Bithynia ad occasum, postea sub una provincia censæ sunt. Terminatur provincia à Septemtrione mari Pontico, ab ortu Galatia, à Meridie Asia minori, ab occasu Propontides; Mons clarus est Orminius; Flumina, Parthenius, Hippias, Sangarius, Alcanius. Regiones, Bogdomanis, Timonitis. Populi, Chalcedonii, Mariandini, Caucones, Zigiani. Urbes insignes, Chalcedon, quæ nunc *Scutari*, Constantinopoli aduersa, Nicomedia, Apamea, Heraclea, Nicæa, Prusias, quæ nunc *Bursia*, & Libysa Annibalis interitu ac sepulchro nota.

C A P. XVIII.

Asia minor sive proprie dicta.

Asia proprie dicta, quæ & minor, (nunc tres ejus partes, *Chiutalem*, *Sarcum* & *Germiam*) terminatur ab Septemtrione Bithynia ac Pon-

to, ab ortu Galatia Pamphyliæque & Lycia, à meridie eadem Lycia & Rhodiensi mari, ab occasu Ægæo Pelago & Hellesponto. Regiones in quas dividitur sunt hæ; Phrygia, Mysia, Lydia & Caria: & quas Græcæ gentes in litore Ægæo incoluerunt, Æolis, Ionia & Doris.

Phrygia Major.

Phrygia duplex est; altera Major, altera Minor, quæ & Troas.

Majoris Phrygiæ populi Olympeni, Mocerdelii, Cydisses, Gipetini, Moxiani. Monumentum celeberrimum est Cadmus, quo à Lycia discernitur. Fluvii nobiles Mæander & Marsyas. Urbes insignes Synnada, & Apamia Cibotus insignes Synnada, & Apamia Cibotus cognomine, ante Celænæ dicta.

Phrygia Minor, sive Troas.

Quæ ante Troas erat, à Phrygibus occupata *Phrygia Minor* dicta fuit; in ea amnis nobilissimus Scamandrus. Urbium notissima Grajorumque monumentis celebratissima Ilium sive, Troja, Græcorum decenni obsidio excidióque inclyta. Inde novum Ilium triginta stadiis ab veteri distans, item Alexandri Troas, quæ & Alexandria.

Myfia Major.

Myfia similiter in Majorem ac Minorem dividitur. In Majori inter Minorem & Phrygiam Majorem sita populi fuere Olympeni, Trimenothuritæ & Mysomacedones. Montes nobiles Olympus & Cimon. Fluvius Rhyndacus. Urbium notissimæ, Amandros, Adramitum, Pergamus, Trajanopolis Alyda.

Myfia Minor.

In Minori Myfia, quam Hellespontus & Propontis perfundunt, amnes sunt celebres Ætepus, Granicus, Simois. Mons Ida, Paridis & Oenones amoribus notus. Urbes insigniores Cyzicus, Parium, Lampascus, Abydus & Dardanum.

Lycia.

Lyciæ pars altera dicitur Mœoria. Flumina in utrâque Caicus Thermus, qui Pactolum auriferis arenis famigeratum (unde *ῥαυπτόριος* dictus) recipit, & Caistrus, qui Lydiam à Caria dispescit. Montes clari Sipylus, Timolus, Mesogys, Mimas. Urbium nobilissimæ Thyatira, Sardes, Philadelphia.

Caria.

In Caria flumina Mæander, in Phrygia Ma-

jori

jori ortum, et ab hoc receptum Lycus. Montes Phoenix, Mycale et Latmus. Urbes claræ Tripolis, Lodicæa, Antiochia, Magnesia, Priene, Alabanda, Stratonice, et in littor. Miletus, dives quondam atque potens mari Græcorum civitas, Myndusque.

Æolis, Ionia, Doris.

In Æolide urbes inclytæ, Cuma, Phecæa, Elea. In Ionia, Smyrna, Clazomenæ, Teos, Lebedus, Colephon, non tam Claris Apollinis oraculo, quam Homeri natalibus nobilis; et Ephesus omnium clarissima: cujus decus templum Dianæ, Amazonum opus, adeo magnificentum, uti Xerxes cum omnia Asiatica templa igni daret, huic uni pepercerit: quod postea Herostratus, ut nomen memor à sceleris extenderet, incendio destruxit. Id postmodum ad augustiorem cultum Ephesii reformaverunt. In Doride urbes fuere Halicarnassus et Cnidus.

C A P. XIX.

Lycia, Pamphylia & Cilicia.

Lycia, quæ nunc *Aldinelli*, terminatur ab occasu et Septentrione Asia Minore, ab ortu Pamphylia, à Meridie mari suo, quod Lycium est. Montium celebratissimus Chimæra nocturnis æstibus fumum exhalans: unde fabula triformis monstri in vulgum data est,

est, quod Chimeram animal putaverunt.
Hinc Ovidius:

Quoque Chimæra jugo mediis in partibus hircum;

Pectus & ora leo, caudam serpentis habebat.

In cacumine quidpe Leones habitabant; in medio, ubi pascuis abundat, capræ; in radicibus Dracones. Fluvii celebres, Xanthus, Limyrus. Urbes, Patara, Andriace, Telmessus.

Pamphylia & Taurus Mons.

Pamphylia, quæ nunc *Menteseli* clauditur ab Septentrione Galatia, ab Oriente Cilicia & Cappadocia, à Meridie suo mari. quod Pamphylium, ab Occidente Lycia ac Phrygia Majori. Regiones in ea sunt Garbalia & Pisidiæ pars, cujus alteram partem in Galatia memoravimus. Pisidæ antea Solymi dicti fuere. montium nobilissimus est Taurus; qui totius orbis maximus, à Pamphilio mari juxta Chelidonias insulas exorians, per varias innumerasque gentes, aliis aliisque nominibus ab occasu in ortum ad Scythiæ usque & Indiarum fines extremos extenditur, pari longitudine fere qua ipsa Asia, dividitque Asiam universam in duas partes, quarum altera quæ Septentrionem spectat *Asia* dicitur *intra Taurum*, altera quæ Meridiem *Asia extra Taurum*. Porro urbes in Pamphylia insignes sunt Side, Seleucia Pisidiæ, Antiochia, Termessus & Perga.

Cilicia

Cilicia.

Cilicia, quæ nunc Carmania, longissimo tractu inter Taurum & Cilicium mare porrecta, fluvios celebres habet, Calycadnum, Lammum, Cydnum, Sarum & Pyramum. Urbes claræ sunt in litore, Selenus, Pompejopolis, ante *Solæ Cilicii* dicta, Mallus, & Issus, quæ sinui cui adjacet, nomen Issici dedit: intus Tarsus, D. Pauli Apostoli natalibus clara.

C A P. XX.

Summa Syriæ descriptio: item Palaestina; sub qua Idumæa & Judæa.

Ciliciæ ab ortu jungitur Syria, quondam terrarum maxima & pluribus distincta nominibus. Namque & Assyria, & Mesopotamia & Babylonia, et Phœnice, et Palaestina, partes ejus fuerunt. Olim ac diu potens; sed cum eam regno Semiramis tenuit, longe poterrima. At postmodo Assyria, Mesopotamia et Babylonia avulsis, Syriæ fines fuere à Septentrione Amanus mons, quo à Cappadocia & Armenia, separatur; ab ortu Euphrates amnis, quo discernitur à Mesopotamia, usque ad Thaplacum opidum; atque inde Arabia desertæ à Meridie Arabia Petraea; ab occasu ejusdem Arabiae Petraeæ parte & mari Syriaco, sive Phœnicio, Ammon; monte

monte quo à Cicilia submovetur. Longitudo inter Sirbonis paludem et Taurum montem, quæ eum perumpit Euphrates mill. CXL. Latitudo inter mare et Arabiam desertam mill. L.

Dividitur in Palæstinam, Phœnicen, Antiochenen, Comagenen et Cœlen.

Palæstina.

Palæstina clauditur à Septentrione Phœnice, ab ortu Cœlesyria, à Meridie Arabia Petræa, ab occasu ejusdem Arabiæ parte et mari Syriaco. Dicta fuit quondam Terra Chanaan, à Chanaan filio Cham, qui eam obtinuit, posteaquam vero Israëlitarum eam, pulsus antiquis cultoribus, ex divino mandato obsederunt, Judæa nuncupari cœpit. Romanis Græcisque scriptoribus dicta est Palæstina, à magna olim gente Palæstinorum quos sacræ literæ *Philistim* vocant. Dividitur iisdem scriptoribus in Idumæam, Judæam, Samariam et Galilæam.

Idumæa.

Idumæa, quæ in sacris literis est Edom, inter Arabiam Petræam, Judæam et mare internum porrectæ urbs ingens fuit et munita admodum Gaza, (sic Perliæ ærarium vocant) cui inde nomen, quod Cambyfes, cum armis Ægyptum peteret, hac belli et opes et pecuni-

am

am intulerat. Expugnatam Alexander devastavit.

Judæa.

Idumæam sequitur Judæa, cujus caput Hierosolyma, longè clarissima urbium Orientis, non Judææ modo. Titus Vespasianus captam totam diruit. Alia Capitolina postea dicta, cum ab Ælio Adriano, murata non nihil loci regione, restitueretur. Nunc Turcis incolis *Chutz* est, Reliquæ Judæorum urbes celebres fuere in litore Ascalon magna, et non minor Azotus; item Jamnia, et Joppe, Phœnicum urbs antiquissima, quam Mela ac Plinius antiquiorum terrarum inundatione prædicant. Hic Andromedam bellux marinæ expositam fuisse, fabulari sunt. Intus Emmaus, vicus ante, et Lidda et Hiericus, quæ *Jericho* in sacris literis: et prope Hierosolyma, Berthelem, vel nobilissima in toto orbe terrarum Jesu Christi humani generis Servatoris natalibus.

At pars Judææ Peræa dicta fuit hoc est, Ulterior quia *περὲν τῆς Ἰορδάνης*, id est, trans Jordanem, sita. In ea Macherus, secunda quondam arx Judææ ab Hierosolymis.

Jordanis fluvius & Asphaltites lacus.

Sed de Jordane hoc loco retulisse conveniat. Jordanis igitur amnis, qui Hebræis *Jordan* dicitur, ut auctor est D. Hieronymus, ex duobus

obus fontibus haud procul à se distitis, quorum alteri *For* nomen est, alteri *Dan*; conjuncti nomen amni faciunt *Jordan*, sive *Jordanis*. Ipse amœnus, & quatenus locorum situs patitur ambitiosus; accolisque se præbens, velut invitus *Asphaliten* lacum, dirum natura, petit, à quo postremo ebibitur, aquasque laudatas perdit, pestilentibus mistas. At à fontibus CCCCLXXXIV. circiter stadia prolapsus, ubi prima vallium fuit occasio, in lacum se fundit *Samochoniten*; inde in multo majorem, quem Latini *Genesaram*, Græcis *Genesatitin*, & *Tiberiadem*, ab opidis appositis dixerunt. Sacrorum librorum scriptores eadem ratione stagnum *Genezareth* & mare *Tiberiadis* vel *Galilææ* vocant. Inde *Samariam* *Judæam* que perfundens, tandem *Asphaltike* lacu retinetur.

Alphatites nihil præter bitumen gignit; unde & nomen *Ἰσθμὸς τῆς ἀσφαλτὸς*. Neque pisces, neque suetas aquis volucres patitur, sapore corrupto & gravitate odoris pestifer. Idem propter magnitudinem & aquæ immobilitatem *Mortuum mare* dicitur. Nam neque ventis impellitur, resistente turbinibus bitumine, quo aqua omnis stagnatur; neque navigationis patiens est, quoniam omnia vita carentia in profundum merguntur; nec materiam ullam sustinet, nisi quæ alumine illinatur. At nullum corpus animalium recipit: tauri came-

lique

liq; fluitant, periti imperitique nandi perinde attolluntur.

C A P. XXI.

Samaria, Galilæa, Phœnice & Libanus.

Judæa jungitur *Samaria*, aliquanto latius juxta litus extensa, quidpe & *Joppe*, & *Azotus*, & *Ascalon* *Samariæ* opida, ab auctoribus usurpantur. Caput regionis est *Samaria*, quæ & *Sebastæ*, *Neapolis* & *Gamala*, atque in litore *Apollonia*.

Galilæa.

Ultima *Palaestina* est *Galilæa*, cujus caput in litore *Turris Stratonis*, eadem postea *Cæsarea Stratonis*, sive *Cæsarea Palestina* ab *Herode Rege* de novo condita. Intus ad lacum *Genesaram*, seu mare *Galilææ*, *Caper-naum*, *Julias*, *Bethsaida*, *Tiberias*, *Tarichea*, inter lacum & mare *Phœnicium* *Nazareth*, *Christi* redemptoris nostri domicilium: & *Canæ Galilææ*, sive *Minor*. At notandum hoc loco, unam, equidem hanc esse Græcis Romanisque scriptoribus *Galilæam*, in sacris autem literis duas censeri; quarum altera jam explicata, Inferior est cognomine; altera verò *Phœnices* pars est, *Galilæa superior* dicta, seu *Galilæa Gentium*.

Phœnicæ.

Phœnice.

Phœnice ante erat quidquid terrarum inter Eleutherum flumen & Pelusium opidum Ægypti mari interno objacet. At postea Phœnices termini consignati sunt duo amnes, à Meridie Cherseus, à Septentrione Eleutherus. Hæc igitur sacris scriptoribus in duas dividitur partes; Galilæam superiorem sive Gentium, quæ est inter Chersei fluminis ostia & Antilibanum montem; & Syrophœnicen inter, Antilibanum & Libanum. Urbes in universa Phœnice claræ, in litore Ptolemæis, ante Ace dicta, sacris literis Acon, Tyrus quondam insula, postea vero Alexandri oppugnantis operibus continens facta; Zor dicitur in sacris scriptis; & nunc *Sur* incolis: olim portu clara; urbibus gentis in Africa Lepti, Utica & illa Romani imperii æmula Carthagine, etiam Gadibus extra orbem conditis. Postea verò omnis ejus nobilitas conchylio atque purpura constitit. Sequitur Sarepta, Eliæ Prophetæ hospitio nota. Dein diu opulenta Sidon; antequam à Persis caperetur, maritimarum maximæ; artifex vitri, Thebarumque Bœotiarum parens. Berytus, quæ & Felix Julia, nunc etiam clara *Baruto*; Byblus, Botrys & Aradus. Inter hanc & Botryn Tripolis, quam Tyrii, Sidonii & Aradii conditores obtinuerunt; Dicta ex numero trium opidum,

opidum, singulis inter se stadiis distantium. Intus Antaradus Palæo-Byblus, Marathus. Mons nobilis Libanus, à tergo Sidonis orsur, M. D. stad. in Cœlesyriam usque porrigitur. Huic par, interjacente valle, mons adversus Antilibanus obtenditur, quondam muro conjunctus, In ea parte Phœnices, quæ *Galilæa Gentium* vocatur, mons est celebris Carmelus & opidum in eo eodem nomine, quondam *Ecatara* dictum.

Cæterum ipsa gens Phœnicum solers hominum genus, & ad belli pacisque munia eximium. Literas & literarum operas, aliasque etiam artes maria navibus adire classis confingere, imperitare gentibus, regnum præliumque commentari.

CAP. XXIII.

Antiochene, Comagene & Cœlesyria.

Antiochene.

Antiochene, quæ sequitur Phœnicen, caput est ipsa Antiochia, cognomento *Epidaphnes*, urbs celeberrima, Syriam regentium sedes. Inde non minori fama Apamia, Laodicea, & Seleucia cognomine Pieria: unde ipsa regio *Tetrapolis* dicta fuit, à quatuor urbium dictarum numero; eadem & Seleucis. Mons est Casius: unde regio Casiotis,

oris; & alius Peria, regioque eodem nomine Fluvii celebres, Belus, Lycus & Adonis.

Comagene.

Ultima Syriæ est Comagene. Caput quondam regni, postea provinciæ Romanæ, Samosata Luciano alumno maxime nota.

Cœle-Syria.

A tergo dictarum Syriæ regionum, à Judæa Petra ad Euphratem usque protenditur alterius Syriæ pars *κοίλη Συρία* Græcis dicta, id est, Cava Syria. Partes ejus insigniores sunt Decapolis, Tetrarchiæ & Palmyrene.

Decapolis regio, à decem urbium numero dicta fuit. In his fuere Damascus caput, Otopon, Philadelphia, Raphana, Scythopolis deductis Scythis, antea *Nysa* vocitata à Libero sepulta ibi nutrice, Gadara, Hippos, Dios, Pella, Gerasa, Canatha.

Supra Decapolitanam regionem sunt Tetrarchiæ numero XVII; regionum instar singulæ & in regna descriptæ. Insigniores sunt Trachonitis & Paneas, in qua Jordanis fontes & urbs Cæsarea, cognomine Panæ seu Philippi.

Palmyrene.

Libanum montem ab Oriente tangit Palmyrene; cujus caput Palmyra, urbs nobilis si-

tu

tu, vasto undiq: ambitu arenis includit agros: ac velut terris exempta à rerum natura, privata sorte inter duo imperia summa, Romanorum Parthorumque, & prima in discordia semper utrimque cura.

In reliqua vero Cœlesyria urbes insigniores sunt, Zeugma ad Euphratem, Bambyce, quæ & Hieropolis, Syris vero Magog, nunc *Alepo*. Chalcis, cognominata ad Belum, unde regio Chalcidene fertilissima Syriæ; & Cyrrestica Cyrrhus: Beroë & Chalybon, unde regio Chalibonitis, Laodicia ad Libanum cognominata, & Thapsacus in Euphratis ripa.

C A P. XIII.

Mesopotamia & Babylonia.

INTER Euphratem & Tygrim regio à situ dicta est Mesopotamia; quasi *μέσση τῶν ποταμῶν*, id est, media inter amnes pars quondam Assyriorum regni, Nunc *Alidui* & *Diarbech* partes ejus. Clauditur ab Occasu & Meridie Euphrate, ab ortu Tigri, à Septemtrione eodem Tigri & Niphaticis jugis. Longitudo ejus est inter Niphaten montem, quæ Comagenæ jungitur, & Seleuciam Parthorum cognominatam ad Tygrim, mill. CLXV. Latitudo summa inter dictos amnes mill. LXX. Regiones in ea sunt Anthemusia, Chalcitis, Gauzanitis, Acabene, Ingene & Ancobarites, Urbes

Urbes præclaræ Edeſſa, quæ quondam Anti-
ochia, Niſibis, ipſa etiam Antiochia antè di-
cti, Nicephorium, Labbana, Seleucia ad con-
fluentem Tigris & Euphratis, jam ante dicta,
Carræ, Craſſi clade nobiles. Montes ſunt,
Maſius & Singaras. Fluvii in Euphratem
deſuentes Chaboras & Saocoras.

Tigris & Euphrates.

Sed de Tigri & Euphrate, nobiliſſimis O-
rientis amnibus, hoc loco dixiſſe aptiſſimum
fuerit.

Ocitur Tigris, qui nunc accolis *Tigil*,
in Armenia Majore. fonte conſpicio in pla-
nicie; qua ta dior fluit, Diglito, unde con-
citur, à celeſtitate *Tigris* (ita appellant Me-
di ſagittam) incipit vocari, tranſveſtus la-
cum Arethuſam, occurrente Tauro monte ſpe-
cu mergitur; ſubterque lapſus à latere altero
ejus erumpit. Alterum deinde tranſit lacum,
qui *Thoſpites* appellatur, ruruſque in cunicu-
los merſus, poſt xxv M. p. redditur. dein
receptis aliis ex Armenia Aſſyriâque flumi-
bus, Aſſyriam Meſopotamiâque diſtermi-
nat; citràque Seleuciam diviſus in duos
alveos, altero Seleuciam, altero Cteſiphon-
tem petens, inſulam efficit haud modicam.
Ubi removere aquæ, *Paſitigris* appellatur,
moxque in locus Chaldaicos ſe fundit. inde
vaſto alveo profuſus binis oſtiis inferitur mari
Perſico.

At

At Euphrates, qui *Frat* nunc accolis, in Ma-
jori itidem Armenia exorſus, initio *Pyxira-
tes* nominatur; ubi Taurum occurrentem ir-
rumpit, Omira, & mox ubi perſegit, Eu-
phrates dicitur. Inde la ya Meſopotamiam,
dextra Syriam, Arabiam, Babylo niâque ra-
dens, in plures alveos diſpeſcitur; quorum uno
Seleuciam & Tigrim petit; altero qui regius
diciter, Babylonem permeans, in paludes Chal-
daicas diſtrahitur: tranſveſtusque, quon-
dam ſuo ore in mare evolvebatur: poſtea ve-
rò ab accolis agros rigantibus præcluſus, non
niſi per Tigrim delatus. Increſcit autem &
ipſe Nili modo, ſtatis diebus, ac Meſopota-
miam inundat.

Babylonia nunc Caldar.

Aſſyriæ Meſopotamiæque pars erat Baby-
lonia: poſtea verò in ſingularem provinciam
deſcripta. Clauditur à Septentrione Eu-
phrate, ob ortu Tigri, à Meridie Perſico
mari & montibus Arabiæ deſertiæ, ab occaſu
iſdem jugis & Euphrate amne. Regionum
illuſtriſſima eſt Chaldaea, deinde Mardocæa
& Auchanitis; quæ autem Tigri & Euphra-
te tanquam inſula includitur, *Meſene* appel-
latur. Ubium clariffima Babylon, Chal-
dæorum quondam caput à Semiramide in
ſedem regni Aſſyrii condita, nunc in exigu-
is ruinis exſtincta jacet. Secunda ab hac
eſt

est Urchoa, quæ Ur Chaldæorum in sacris scriptis. dein Borsippa ad paludes: & Tere- don nobilissimus inter Tigris ostia vicus.

C A P. XVI.

Arabia.

ULtima Asiæ proximæque Africæ est Arabia, terrarum nulli postferenda, amplitudine spatiosissima. Quidpe ultra proprios etiam fines & Euphratem in Mesopotamiam ad Amanum usq; & Niphatem monteis, multas Arabum gentes Tigranes magnus deduxit. Hinc Plinio magna Mesopotamiæ pars Arabia dicitur. Quin & alii haud exigua Arabum pars fuit in Africa sub Ægypto, totum illud sinus Arabici latus cingentes; de quibus postea in ipsa Africa.

At propriæ Arabiæ fines fuere ab ortu montium juga, quibus à Babylonia discernitur, & mare Persicum; à Meridie mare rubrum, ab occasu Arabicus sinus & Isthmus, qui est inter hunc sinum & mare Ægyptiacum à Septentrione clauditur Palæstina Cœlesyriæque & Euphrate. Longitudo ejus summa est à mari Ægyptio ad fauces usque Persice sinus & Corodanum promont. mill. Germ. cccL. Latitudo maxima inter geminas, hinc Persici, illinc Arabici, sinum fauces cccxL. minima circa mediam peninsulæ partem milliar. cLxxx. Dividitur in Petræam, Desertam atque Felicem.

*Petræa.**Petræa.*

Petræa clauditur ab occasu intimo sinu rubri maris & Ægypto; à Septentrione Palæstina & Cœlesyria; ab ortu Arabia deserta; à Meridie montium perpetuis jugis quibus à Felice separatur. Dicta Petræa, à Petra capite suo, urbe celeberrima, Nabatæorum gente incolente. Reliquæ urbes insignes sunt, Medava & Bosra. Mons est nobilis Casius, cum delubro Jovis Casii; & haud procul Pompeii Magni tumulus.

Deserta.

Deserta quæ nunc *Arden*, clauditur ab Occidente Petræa & Cœlesyria, à Septentrione Euphrate, ab ortu montibus à Babylonia submoveretur; à Meridie itidem montibus, quibus à Felice determinatur. Plana equidem maxima ex parte; at sterilis, ideoque deserta. Populi illustriores Nomades & Scenitæ; hi ultra Euphratem in Mesopotamiam protensi; iidemque in Felicem.

Felix, quæ nunc Ayman.

Ipsa verò peninsula Arabia, inter duo maria, Rubrum Persicumque procurrens, reliquis partibus major est multoque lætior ac ditior; cinnami ac thuris, aliorumque odorum maxime

maximè ferax ; unde inclytum ei *Beata* cognomen . Fluvii nobiliores duo *Berius Arabicum*, *Lar Persicum* sinus petentes. Populorum hic nomina innumera ac clarissima: *Saracenorum* non modo *Africam*, sed *Europam* etiam vastantiam: *Minæorum* & *Sabæorum*, qui Soli thus mittunt. Urbes insigniores, ad *Arabicum* sinum *Badeo* regia, *Padnopolis*, *Muza*, *Ocelis*: ad *Rubrum mare Arabia* & *Canat*: ad *mare Persicum Gerra*. Intus *Ostima*, *Maraba*, *Sabe*, *Manambis* Regia *Saphar*; *Sabatha* & *Omanum*.

C A P. XXV.

De Turcico imperio, urbibusque sub eo clavis.

HÆ igitur sunt regiones *Asiæ*, quæ, cum antea sub *Assyriorum*, *Persarum*, *Macedonum*, *Romanorum*, ac suorum quæque Regum imperiis omnium nobilissimæ censebantur, *Turcarum* adventu prorsus devastatæ barbaricæque postrema fœdatæ sunt. Solent quidpe *Turcæ* capta aliqua urbe, fabricas omnes eminentiores demoliri mœniâque diruere. Horum autem imperium cœpit sub annum *Christi* *1500*, *Osmane* (quem alii *Ottomanum* vocant) primo conditore, tenuis conditionis homine *Tartaro*, *Magni Chani* milites; à quo descendentes *Osmanides* regnâ-
runt

Introduct. Geograph. 210. 3-3
runt continua serie annos *cccix*, ad usque *Murathem* *iv.* qui nunc imperio ponitur. Prima sedes nunc imperii fuit in *Asia*, in *Bithyniæ* urbe *Prusa*; hinc in *Europam* *Adrianopolim* *Thraciæ* translata; denique *Constantinopolim*, ubi etiam nunc consistit.

Cæterum urbes in tam vasto imperio perpaucæ sunt in *Asia* memoratu dignæ. Omnium tamen princeps est *Damascus* *Syriæ*, magna, dives, splendida atque amœna; omni fructuum genere abundans; emporium celeberrimum, præstantissimis artificibus refertum; officina armorum bellicorum totius imperii nobilissima. Sequuntur alia *Syriæ* emporia clara atque celebria; *Aleppo*, vulgo *Aleppo*, non inferior *Damasco* urbs; magna & frequens. In litore *Alexandriola*, vulgo *Alexandretta*, *Berytus*, vulgo *Baruto*, *Tripolis* *Syriæ*, vulgo *Tripoli di Soria*, & *Joppe*, vulgo *Iaffa*. Ad *Pontum* in *Capadocia* *Trapezûs*, vulgo *Trabezonda*, Imperii *Trapezuntini* quondam caput. In *Arabia* vero *Felice Medina Talrabi*, id est, urbs *Prophetæ*; quia *Mahumetis* *Pseudoprophetæ* delubrum atque sepulchrum in ea visuntur. *Mecca*, ejusdem *Mahometis* natalibus maxime nota; *Zidem*, *Zibit*, & *Aden*, omnium pulcherrima & munitissima, ad fauces sinus *Arabi*-
ci sita.

O

C A P.

CAP. XXVI.

*Cyprus & Rhodus.**Cyprus.*

Insulæ in Ægæo mari Asiæ adjacent complures. harum nobiliores Lesbum, Chium, Samum & Cōn in Europa memoravimus. At in Asiatico mari sunt Cyprus & Rhodus. Cyprus, in Issico sinu inter Siciliam & Syriam in quatuor majoribus interni maris computata est, novem regnorum, ut referunt veteres auctores, quondam sedes; cœli clementia solique fertilitate beatissima: unde *Macaria* ante dicta fuit. Cyprus autem dicitur ab æris copia, quod hic primum inventum creditur. Incolæ, viri pariter ac fœminæ, in libidinem lasciviâque omni ævo mire proni; unde olim Veneri insula consecrata fuit. Longitudo est inter duo promontoria Dinaretum, vulgo *Capo S. Andrea*, & Acamanta, vulgo *Capo S. Epifanio*, milliar. xl. Latitudo maxima xv.

Divisa fuit quadripartito: in Salaminam, Paphiam, Amathusiam & Lapithiam. Mons in ea nobilis Olympus. Fluvii Lycus & Pedæus. Urbium clarissimæ Paphos & Salamis.

Insula, antequam Romani occuparent, regibus regebatur, quorum ultimus Ptolemæus accepta fama de Romanorum in insulam expeditione,

peditione, veneno fata præcepit. Cæsarum Por. Cato Cyprias opes Romam invenxit: quæ res latius ærarium populi Romani, quam ullus triumphus implevit. Post divisum imperium Romanum sub Græcis fuit Imperatoribus. Anno cIccclxxxI Richardus Angliæ Rex, cum copias Hierosolyma contra Saracenos ducens, tempestate ad insulam dejiceretur; insulani verò non admitterent, vi & armis eam occupavit, & cuidam Gallo Guidoni dedit in regnum. Huic reges successerunt continua serie, usque dum in Gennuensium ditionem pervenit. Inde Veneri eam rexerunt ab anno cIcccccLxxIII ad cIcIcLxx. quo anno Turca Selymus Christianis eripuit.

Caput regni est *Nicosia*. Secunda ab hac Famagusta, vulgo *Famagosta*. Tertia Ceraunia vulgo *Cerines*.

Rhodus.

Minor est amplitudine, at par claritate; Rhodus insula, pluribus nominibus ante vocitata, re nautica maxime nobilis. Complectitur ambitu milliar. German. xxx. Urbes in ea fuere claræ, Lindus, Camirus & Jalyssus, quæ postea Rhodus.

Ante omnia autem in admiratione fuit Colossus Rhodi, Lxx cubitorum altitudinis.

nis. Hoc simulachrum post LVI annum terræ motu prostratum, sed jacens quoque miraculo fuit. Pauci pollicem ejus amplectebantur. Majores erant digiti, quam pleræque statux. Vasti specus hiabant de fractis membris. Duodecim annis tradunt effectum CCC talentis, quæ contulerant ex apparatu Regis Demetrii, relicto moræ tædio. Fuerunt alii minores hoc in eadem urbe Colossi, centum numero: sed ubicunque singuli fuissent, nobilitaturi locum. Majorem postea Sultanus Ægypti Rex, postquam Rhodum occupaverat, nongentis camelis ære imposito, Alexandriam transportari curavit.

De cætero ipsa insula regibus primum regebatur: postea in Romanorum, una cum Asia, incidit potestatem. Diviso imperio sub Græcis fuit. Dein Saraceni occuparunt 1000. qui Colossus abstulerunt. Recuperatam ann. 1000. Equites Joannitæ tenuerunt usque ad ann. 1000, quo Solimannus II. Turcarum Imp. occupavit. Pulsus tunc Melita concessa est.

LIBER

LIBER SEXTUS.

CAP. I.

Summa Africa descriptio.

AS I Æ exiguo Isthmo annectitur maxima orbis terrarum peninsula Africa, tria millia & triginta circiter mill. German. ambitu comprehens. Isthmi intercapedo est mill. xxv. Pleiæque Africæ inculta, & aut arenis sterilibus obdacta, aut ob situm cœli terrarumque deserta sunt, aut infestantur multo ac malefico genere animalum; in universum vasta est magis quam frequens. Quædam tamen partes eximie fertiles. Græcis Libya dicitur à Libya Epaphi filii Jovis filia: Africam autem ab Afro Libys Herculis filio dictam volunt. Maria eam cingunt, qua Sol oritur Rubrum, qua medius dies Æthiopicum, qua occidit Sol Atlanticum; ab Septentrionibus Internum, Africum seu Libycum dictum, qua eam alluit. Longitudo summa computatur ab Herculis fæto, ad promontorium Bonæ Spei mill. 1000. Latitudo inter duo promontoria, Hesperium, vulgo C. Verde, & Aromata quod est juxta fauces Arabici sinus, vulgo nunc Cearda fuit, mill. 100. Terra ipsa, nisi qui interno mari accedit

accedit obscure veteribus nota. Ultra autem Nili fontes ac montes Lunæ prorsus incognita.

Regiones atque gentes in quas divisa fuit quondam, sunt, Ægyptus, Cyrenacia, Africa Minor, seu proprie dicta, Troglodytæ, Garamantes, Numidia, Mauritania, Gætulia, Libya interior, Arabia, Troglodytica & Æthiopia.

C A P. II.

Ægyptus.

PRima Africæ Asiæque proxima est Ægyptus, quam veteres Geographi in Asiæ regionibus computârunt. At posteriores, Arabico sinu, ut ante dictum, inter Asiam Africanamque termino constituto, Africæ eam contribuerunt.

Nomen traxit ab Ægypto Danaï fratre; ante *Æria* dicta. Terminatur à Septentrione suo mari, id est, Ægyptio, ab ortu Arabia Petræa & dicto sinu; à Meridie Æthiopia, ab occasu Cyrenaica. Longa est à Pelusiaco Nili ostio ad Catabathmū opidum mill. CL. Lata à Nili ostiis, ad opidum Metacompsum, Nilo appositum, nunc *Conxo*, mill. C.

Divisa fuit generatim in Superiorem, quæ in Meridiem vergit, & Inferiorem, quæ mari interno alluitur, Superiorem rursus Nilus

Nilus dividebat in Lybicum, qua Occidentem, & Arabicam, qua orientem spectat. Hinc populi Arabægyptii, illine Libyægyptii dicti. Inferioris pars est Mareotis, sive Marmarica, ultima versus Occidentem Cyrenaicæ contermina. Speciatim verò universa Ægyptus in complures præfecturas descripta erat, quas Græco vocabulo *Nomos* vocârunt.

De urbibus Ægypti.

Ægyptus super cæteram antiquitatis gloriam, viginti millia urbium sibi Amasæ regnante habitata quondam prætulit; postea quoque sub Rom. imperio multis, etiam insignibilibus, frequens.

Clarissima omnium fuit Alexandria, caput Ægypti totiusque Africæ, post deletam Carthaginem prima; ab Alexandro Magno condita; postea in tantam aucta multitudinem atque frequentiam, uti uni tantum Romæ cederet. Secunda ab hac Diospolis, sive Thebæ cognomine Ægyptiæ; quas centum portas habuisse ferunt; sive, ut alii aiunt, centum aulas, totidem olim Principum domos; solitasque singulas, ubi negotium exegerat, ducenos armatos milites effundere. Deinde Memphis, regia quondam, iuxta quam Pyramides, regum sepulchra.

Turres sunt fastigiatae, ultra celsitudinem omnem, quæ fieri manu possit; itaque mensuram umbrarum egressæ, nullas habent umbras, regum pecuniæ otiosa ac stulta ostentatio. Reliquæ urbes sunt, Syene, Sais, Bubastis, Elephantis, Tentyris, Arsinoe & Abydos, Memnonis olim regia; postea Osiris fano inclyta: & Arabiae contermina, claritatis magnæ *Heliopolis*, id est, Solis urbs. In Marmarica vicus fuit Apis, nobilis religione Ægypti locus. Fuit & Labyrinthus nullo addito ligno exædificatus; domos mille & regias duodecim perpetuo parietis ambitu amplexus, marmore extructus & tectus, unum in se descensum habens, intus pene innumerabiles vias, multis ambagibus huc & illuc remeantibus.

CAP. III.

De incolis Ægypti ac Nilo flumine; item de Libya exteriori.

Ipsi Ægyptii, hominum vetustissimos se prædicantes, cum Scythiis de gentis antiquitate olim contenderunt. Antiquissimos esse post Syros, vel ipsa sacra scriptura attestatur. Discipularum complurium inventores rerumque divinarum ac siderum peritissimi dicti sunt, qua re ad eos Dædalus, Melampus, Pythagoras, Homerus & alii complures eruditionis causa profecti.

Sub

Sub regibus esse jam inde ab initio rerum consueverunt, modo suis, modo Æthiopibus; dein Persis ac Macedonibus; moxque iterum suis donec Romani, Augusto debellante, in provinciam redegerunt Ægyptum. Post hoc Saraceni eam occuparunt: quibus successit Sultanorum inclytum nomen, ex Circassii Tartarorum gente ortum. Postremi Turcæ ann. cIoLxxvi invaserunt, qui etiam nunc tenent.

Nilus.

Sed de Nilo hoc loco pauca quædam retulisse haud abs re fuerit. Terra ipsa Ægyptus expers imbrium, mirè tamen fertilis, & hominum aliorumque perfecunda generatrix. Nilus id efficit, amnium in internum mare permeantium maximus. Hic in Africae desertis, montibus Lunæ ortus, haud statim Nilus est, & primum ingentem lacum Nilidem, qui nunc Zaire & Zembre dicitur, cxx. miliar. German. permeans, eum diu simplex sæviusque receptis dextra magnis aquis descendit, *Astapus* cognominatu, quod Æthiopum lingua significat aquam è tenebris profluentem, circa Meroen, Insularum, quas innumeras lateque patentes spargit, clarissimam, lævo alveo *Astabores* dictus est, hoc est, ramus aquæ venientis è tenebris; dextro verò *Astusapes*, quod

Q 5

quod latentis significationem adjicit, nec ante, quam ubi rursus coit, Nilus di&us est. Inde partim asper, partim navigia patiens; mox præcipiti cursu progressus, inter occurrentes scopulos non fluere immenso fragore creditur, sed ruere. Postea lenis, & fractis aquis domitæque violentia, & spatio fessus, tandem ad *Δέλτα* opidum per omnem Ægyptum vagus & dispersus, septem ingentibus ostiis in mare Ægyptium se evomit. Bis in anno, certis diebus auctu magno per totam spatiatum Ægyptum, fœcundus innatat terris. Causas hujus incrementi varias prodidêre; sed maxime probabiles duas: Etesiarum eo tempore ex adverso flantium repercursum, ultro in ora acto mari: aut imbres Æthiopix æstivos, iisdem Etesiis nubila illo ferentibus ex reliquo orbe. Idem amnis unus omnium nullas exspirat auras.

Libya exterior.

Cæterum à tergo Ægypti versus Meridiem, juxta sinistram Nili ripam, Lybia est exterior ad Æthiopiam extensa. nunc est *Elfocar* desertum & *Gaoga*,

C A P.

C A P. IV.

Cyrenaica, Africa Minor, Libya deserta, Trogloditæ & Garmantes.

Cyrenaica.

Ægypto annexa est Cyrenaica regio, Ammonis oraculo maximè clara, nunc Barchanæ provinciæ dimidia pars Orientalis, eadem *Pentapolitana* dicta, à quinque insignium urbium numero, quæ Berenice, Arsinoe, Ptolemais, Apollonia, & ipsa Cyrene, unde regioni nomen. Græci hanc condiderunt ex Thera insula Ægæi maris profecti. Ipsi Cyrenenses privata sorte inter Ægyptios ac Pœnos diu egerunt: dein cum Carthaginienſibus de agrorum finibus magnum ac diuturnum bellum gesserunt. Mox Carthagine deleta, & ipsi cum reliqua Africa Romano imperio cesserunt. Posthinc solum eorum Sultani, tandem Turcis.

Africa Minor.

Sequitur Africa Minor sive proprie dicta. Terminatur à Septentrione Africo pelago, ab ortu sinu magnæ Syrtis, à meridie montium perpetuis jugis; quibus à Libyæ desertis Gætulis discernitur: ab occasu Tusca amne. Continet hodie Tunetanum regnum.

Fluvii in ea clari Cinyphus, Triton, Tritontidem paludem trahens: Catada, ad Carthaginem

ginem se devolvens, & Bagradas omnium maximus ad Uticam, ac Tusca terminus *Africæ Minoris*.

Populorum varia nomina. Clarissimi Nasamones, extra *Africam* propriam etiam *Cyrenaicæ* & *Marmaricæ* contermini; quos antea Melammones Græci appellaverunt, ab augmento loci, medios inter arenas sitos, & ab his sublatis Psylli, quorum corpori ingenitum fuit virus exitiale serpentibus, ut cujus odore vel fugarent vel sopirent eas, & supra Carthaginem Libyphœnices, iidem & Poeni à Phœnice Tyro profecti, Duce Elisa sive Didone, quæ Carthaginem condidit.

Urbium celeberrimæ Leptis magna quæ & Neapolis, Abrotonum, Taphræ, Capſa, Thyſdrus, Thapsus, Leptis parva, Rhuspina, Adrumetum, Clupea, Turres, Utina & Carthago, Romæ æmula, terrarum cupida, opulentissima quondam totius *Africæ*, antequam Romani tribus bellis devictam deleverunt. Utica Catonis, qui inde *Uticensis*, morte nobilis.

Libyæ deserta, Troglodyta & Garamantes.

Ab *Africæ* minoris tergo versus *Austrum* *Libyæ* deserta fuerunt; ultrâque Troglodytæ, nunc *Berdoa* desertum. Hos tegit ab austro *Aur* mons, & trans eum Garamantes populi

puli clari, nunc *Borno* regnum. Caput gentis fuit Garama, quam hodièque eodem nomine exſtare tradunt. Debris inclyta affluſo fonte, cujus aquæ ex cœlesti quidem vertigine mutant qualitatem, at controversa siderum disciplina; quidpe qui friget calore, calet frigore; à medio scilicet die ad noctem mediam aquis ferventibus, totidèmq; horis ad medium diem ridentibus.

Cæterum & Troglodytas & Garamantas olim Romanorum arma superaverunt.

C A P. V.

Numidia & Mauritania.

Numidia.

A Tusca amne usque ad Ampſagam fluvium litori *Africo* prætenditur *Numidia*, Masinissæ Regis nomine maxima clara, nunc Tremisenum regnum eodem porrigitur situ. Gens ipsa *Numidæ*, ante *Nomades* à Græcis appellati, à permutandis pabulis, mapalia sua plaustris circumferentes, ut nunc *Tartarorum* fert mos.

Fluviorum celeberrimus est Rubricatus. Urbes quamplurimæ nobilèsq; sed *Cirtha* eminens; Sittianorum, postquam Romani tenuère, colonia dicta: quondam *Jubæ* & *Syphacis* domus, cum foret opulentissima. Dein sequuntur *Callu*, *Ruscicade*, *Bulla*

Bulla regia, Tacatua, Hippo regius, Sicca, Tabrachæ: Hanc quoque regionem debellatam in provinciæ formam redegerunt Romani.

Mauritania.

Ultima ad occasum est Mauritania, in qua præcipua gens Maurorum, unde nomen regioni. Hoc Græci *Maurusios* dixerunt. Terminantur à Meridie Atlante minori, quo submoventur à Gætulis: qui & ipsi postea oppressis & extinctis Mauris Mauritaniam majorem partem occuparunt: ab occasu est Oceanus Atlanticus, à Septentrione fretum Herculis & mare internum: ab Ortum primo Muluchâ habuit flumen, quod Mauros à Numidis discernebat; at quum ea Numidiæ pars, quæ est inter Ampsagam & Mulucham, Mauritaniam adjiceretur, finis huic constitutus est Ampsaga. Continet hodie tria regna: Darense, Fezense & Maurocitanum. Dividebatur autem olim Malva flumine in Cæsariensem quæ Numidiam contingit, & Tingitanum quæ Oceano perfunditur. Regna fuere ad C. Cæsarem usque Imperatorem, qui in duas divisit provincias.

Cæsariensis.

Cæsarienses provincia, quam nunc totam *Dara* regnum obsidet, antea Bocchi regnum

regnum appellata fuit. Partem tamen inter Malvam & Mulucham Massæsyliorum gens tenuit. Caput provinciæ Julia Cæsarea, aliquando ignobilis, cum Iol esset; postea quia Jubæ regia, illustris facta. Reliqua opida sunt Cartenna, Saldæ, Opidum novum, Rusazus, Ruscurium, Rusconia, Tipasa, Tubusuptus, & Tucca, impositum mari ac flumini Ampsagæ.

Tingitana.

Tingitana provincia, quam nunc duo regna *Fez* & *Marecco* occupant, ac urbe Tingi, quæ nunc vulgo *Tanger*, cognomen accepit, ante *Boguidiana* dicta à Rege Bogud. Opida in ea, Tingo modo dictum, caput provinciæ, ab Anteo conditum, Julia Constantia Zilis, Volubilis & Lixus, vel fabulosissimè ab antiquis narrata. Ibi quidpe regia Antæi; certamenque cum Hercule, & Hesperidum Horti.

C A P. VI.

*Gætuli, Atlas mons, Lybia interior
& Æthiopia.
Gætuli.*

ATergo Mauritaniarum Africæque Minoris Gætulorum gens, & ipsa quoque Romanorum armis debellata, longe latèque incoluit, quidpe quæ hodiè occupat quicquid terrarum

rarum à *Lempta* opido ad Oceanum usque, spatio mill. Germanicorum ccc. l. protenditur. Hoc spatio nunc est *Biledulgerit* provinciæ major pars, ubi *Terga* regnum, & quatuor deserta, *Lempta*, *Zuençiga*, *Zanhang*, *Hair*.

Atlas Mons.

Gætulos à Meridie claudit mons *Atlas*, totius *Africæ* vel fabulosissimus. E mediis huc arenis in cælum usque attolli prodiderunt celebrati auctores, asperum, squalentem qua vergat ad litora Oceani, cui cognomen imposuit: eundem opacum nemorosumque, & scatebris fontium riguum; qua spectat *Africam*, fructibus omnium generum sponte ita subnascentibus, ut nunquam satietas voluptatibus desit. Incolarum neminem interdiu cernis: silere omnia haud alio quam solitudinem horrore. Eundemque noctibus micare crebris ignibus, *Ægippanum* Satyrorumque lascivia impleri, tibiarum ac fistulæ cantu tympanorumque & cymbalorum sonitu strepere.

Libya interior.

Ultra *Atlantem* *Libya* est interior ad Nigrum usque flumen, vastarum solitudinum, nunc desertum *Sarra* dicta.

Æthiopia

Æthiopia & Troglodytica.

Jam vero quicquid ultra Nigrum flumen est & *Ægyptum*, versus utrumque mare *Atlanticum* *Rubrum*que, *Æthiopes* tenuerunt, gens omnium *Africæ* terræ amplissima, extra *Africam* à vetustissimis Geographorum posita. Ab *Æthiope* Vulcani filio cognominati; vel, ut alii, ab nigro vultus corporisque colore; *Æthio* quippe significat nigrum.

Divisa fuit *Æthiopia* in varia *Æthiopum* genera, quorum *Ptolemæus* innuere tradit nomina. At clarissimi omnium tunc *Nigrita*; à Nigro flumine dicti; & *Nubiorum* gens magna, unde hodieque vestigialissima regio dicitur *Nubia*. Ea autem *Æthiopie* pars quæ *Nilo* utrumque adjacet. *Æthiopia* dicitur sub *Ægypto*; atque in ea ad *Nili* paludes seu lacus *Cinnamomifera* regio. At tetum sinus *Arabici* lævum latus *Arabes* tenuerunt *Troglodytæ*, unde regio ipsa *Troglodytica*.

C A P. VII.

De incolis universæ Africæ novæque ejus descriptione; ac primum de Ægypto.

Quinam mortales *Ægyptum* antiquitus incoluerint, ante dictum est. Reliqua *Africæ* versus occasum mari adjacentia tenuerunt populi commemorati. Advenæ autem

autem primi fuere Phœnicum coloni aliique ex Asia atque Ægypto profecti. Postea paruit Romanis; mox Græcis Imperatoribus totum hoc terrarum spatium. Deinde Vandalis, Saracenis, Arabibus. Nunc partem tenet Turca, partem Serifus, quem vocant; partem reges alii, partem denique Hispaniarum Rex.

At Æthiopes à suo solo neque recesserunt, neque in id alios colonos receperunt; id longinquitas efficit regionis immensæque intercedentium desertorum vastitates.

Sed enarrata Africæ antiquitate, res postulat utinam etiam ejus descriptionem subiciamus.

Dividitur nunc universa in septem potissimum partes sive regiones, quarum nomina sunt hæc: Ægyptus, *Barbaria*, *Biledulgerid*, *Sarra* desertum, *Nigritæ*, Æthiopia Interior, sive superior, quod Abissinorum imperium, & Æthiopia Exterior sive Inferior.

Ægyptus.

Ægypti (quam Turca obtinet) caput nunc est Cairum, vulgo *Alcair*, Chaldæis *Alchabyr*, urbs magnitudine stupenda, Emporium celeberrimum Circassiorum Ægypti Sultanorum quondam regia. Prope est *Materca* hortus balsami fruticibus confitus, quod uni terræ Judææ quondam concessum, hodie nisi in hoc loco nusquam colitur.;

Ultra

Ultra Nilum pyramides visuntur stupendæ altitudinis, ut ante memoravimus.

Secunda claritate à Cairo est Alexandria; splendida quondam atque opulentissima civitas, nunc crebris bellis destructa atque concissa, celeberrimum Christianis mercatoribus præbet emporium. Nobile exinde est cum arce opidum *Raschitt*, quod Europæi *Rosettam* vocant. *Damiata*, olim Pelusium, Ptolemæi Geographi incunabulis insigne est.

C A P. VIII.

Barbaria.

Ægypto continuatur nobilissima totius Africæ regio Barbaria, in sex partes divisa, quarum una est provincia Barcana, quinque reliquæ sunt regna, Tunetanum, Tremiseanum, Fessanum, Maurocanum & Darense.

Barcana regio.

Inter Ægyptum & Tunetanum regnum litori prætenditur Barcana regio, à Barce antiqua urbe cognominata, soli asperitate pariter ac siccitate sterilis.

Regnum Tunetanum.

Tunetanum regnum veterem Africam minorem ferme totam occupat. Caput est Tunetum, sive Tunisa, vulgo *Tunisi*, insignis, vetus

vetus ac satis ampla urbs, quæ ex Carthagi-
nis ruinis crevit; emporium Venetis & Ge-
nuensibus aliisque mercatoribus celebre. Se-
cunda est Tripolis nova, quæ Tripolis Bar-
bariæ dicitur, ad differentiam Tripolis Syriæ:
emporium Europæis mercatoribus celeberrimum,
Bona etiam, quæ olim Hippo,
D. Augustini Episcopatu nota, nunc em-
porium haud postremum. Intus verò est
Constantina Romanarum antiquitatum reli-
quiis conspicua.

Regnum Trimesenum.

Caput regni est *Tremisen*, amplissima quon-
dam, bellis gravilimis postea tenuata. In
litore est *Algier*, emporium satis nobile, at
piratica infame, Christianis incipitis et feris-
simum; urbs ipsa mœnibus, arcibus ac tormen-
tis bellicis adeo munita, ut inexpugnabilis
credatur.

Regnum Fessanum.

Ad ipsum fretum Herculis Hispaniæ obja-
cēt Fessanum regnum; cuius caput *Fex*, urbs
totius Barbariæ princeps, ingens, opulenta, fre-
quens, splendida ac magnificis superbisque æ-
dificiis miranda.

Tanger, Sebta, & Arzilla, ampliæ ad fretum
urbes, Hispanicæ sunt ditionis.

Regnum

Regnum Maurocanum.

Caput est Maurocum, vulgo *Maroc*, amplis-
sima ac celeberrima olim, inter maximas un-
iversi orbis memorata: at postea ab Arabi-
bus divexata, nunc malignè colitur. Secunda
est *Taradante*.

Darense Regnum.

Intus Maurocano, Fessano ac Tremiseno
regnis confine est regnum Darense amplissi-
mum; olim Cæsariensis Mauritania dictum.
Caput est *Dara*, unde regioni nomen, tenui-
bus, ut totum regnum, atque egenis incolis ha-
bitata. *Melilla* ad mare internum conspicua
urbs Hispano paret.

C A P. IX.

*Biledulgerit, Sarra desertum, Nig-
rita, Abissini.*

A Tergo dictarum regionum est *Biledulge-
rit* regio, longissimo tractu ab Ægypti con-
finibus ad Oceanum Atlanticum porrecta.
Nomen ei à dactylorum proventu inditum.
Deserta in ea sunt *Lempta, Hair, Zuenziga,
Zanhaga*, à singulis opidi cognominibus appel-
lata. *Targa, Bardoa & Gaoga*, itidem ab opi-
dis dicta.

Sarra

Sarra desertum.

Continuatur huic regioni versus meridiem *Sarra*, cujus longitudo à regno *Goaga* ad regnum *Gualata* extenditur.

Nigritæ.

Inde Nigritarum ampla est regio, ad utramque Nigri amnis ripam: longitudo ejus porrigitur à Nilo & Meroe insula, usque ad Nigri ostia & Oceanum. Regna in ea sunt hæc, ab urbibus denominata: *Gualata*, *Hoden*, *Genocha*, *Senega*, *Tombuti*, *Melli*, *Bitonin*, *Guinea*, *Tenian*, *Dauma*, *Caro*, *Cassera*, *Benin*, *Zanfara*, *Guangara*, *Borno*, *Nubia*, *Biafra*, *Megra*.

Æthiopia Interior quæ est Abissinorum.

Interiori Æthiopie imperat Abissinorum Rex, qui Presbyter sive Pretiosus Joannes, vulgo *Prete Gianni*, vocatur; magno recepto tamen errore; cum is quondam in Asiæ, ut relatum est, regno *Tenduc* regnaverit. Ab assenos populos recenset Stephanus in Arabia; unde verisimile est eos in Africam trajecto sinu Arabico commigrasse. Aut sane in ipsa Africa fuerunt ad sinistram Arabici sinus latus, ubi Arabiam Troglodyticam supra memoravimus.

memoravimus. Hæc quidpe nunc sub Abissinorum imperio est. Alii tamen ab Arabico vocabulo *Elhabaschi* (sic enim Mauri Principem Abissinorum appellant) vulgo factum opinatur *Abassi*, ac deinde *Abasseni*: quod denique commutatione vocalium in Abissinorum nomen evasit.

Clauditur regnum ab ortu Arabice sinu & regionibus *Ajana* & *Zangebara*; à Meridie *Monomotapa*; ab occasu *Congo* & *Medar* regnis; à Septentrione *Neubia* & *Ægypto*. Longum est ab Ægypto ad *Monomotapa* usque milliar. 15 LXXX. Latum inter fauces Arabici sinus & Nigram fluvium milliar. ccccl.

Dividitur in complura regna sive provincias; quarum nomina sunt, *Dasila*, *Barnagasso*, *Danzali*, *Dobas*, *Trigemahon*, *Ambiancantiva*, *Vangue*, *Bagamidri*, *Beleguance*, *Angote*, *Balli*, *Fatigar*, *Olabi*, *Baru*, *Geuen*, *Fungi*, *Tirut*, *Esabela*, *Malemba*. Urbes in universo imperio paucæ sunt: vicis plurimum habitatur, domibus ex creta & stramine constructis. Rex ipse (qui albo esse colore fertur) sub tentoriis degit, quorum sex millia eum sequuntur. *Amara* arx est munitissima, in monte *Amara* condita; in qua regis filii sub validissimo præsidio educantur, donec patre defuncto hæres producat.

C A P. X.

Æthiopia Exterior five Inferior; item insulae Africae adjacentes.

Reliquum Africae *Æthiopia* perhibetur exterior five inferior; ab Oriente, Meridie & Occidente Oceano perfusa; à Septentrione quasi duobus brachiis *Abyssinorum* imperium hinc inde complectitur.

Regiones, in quas dividitur, sunt *Congi*, *Monomotapa*, *Zangibar* & *Ajan*. Pleraque maritimarum à Portugalesibus tenentur firmissimis munimentis ac praesidiis.

Congi Regnum.

Congi regnum (quod aliis *Maniconge*) Oceano *Æthiopico* perfusum, nomen habet à capite suo, urbe *Congi*. Incolae sunt Christiani. Terra ipsa fluminum aquis maxime rigua. Dividitur in provincias sex; quas illi *Mani*, id est, Praefecturas, vocant. Sunt autem *Bumba*, *Songo*, *Sundi*, *Pango*, *Barta*, & *Pemba*. Regia est civitas S. Salvatoris, quae ante *Banza*.

Monomotapa Regnum.

Monomotapa vocabulum significat Imperatorem; undi ipsi terrae, cui hic imperat, nomen inditum. Solum est fertile atque amoenum;

num: amnes aurum, silvæ elephantos magna copia producant.

Clauditur regnum ab Ortu, Meridie, & Occasu Oceano: à Septentrione regno *Congi*, *Abissinorum* imperio & regione *Zangibar*. Longitudo ejus est inter duo maria, Rubrum *Æthiopicum*que juxta Lunæ montes milliarum German. cccc. Latitudo inter Nili fontes & promontorium Bonæ Spei mill. ccc.

Caput regni ac sedes regnum est *Monomotapa*, ad flumen S. Spiritus. Hinc versus Septentrionem milliar. circiter 1. distat nobile ædificium, amplius atque antiquum, quadrata forma ex ingentibus saxis constructum.

Zangibar & Ajan.

Monomotapæ, qua Rubro mari perfunditur, continuatur *Zangibar* regio; cujus partes, *Cafres* populi, *Monomotapæ* proximi, & regna *Mozambique*, *Kiloa*, *Mombaza*, ac *Mclinde*, ab urbibus singulis denominata; quarum *Mozambique* in insula condita, celeberrimum est Europeis mercatoribus emporium. Sequitur versus Septentrionem juxta litus maris Rubri *Ajan* regio; cujus partes duo regna *Del* & *Adia Magaduzzo*.

Insulae ad Africam.

Insularum ad Africam terram maxima est

est in Rubro mari Menuthias, *Cerne* Plinio dicta; nunc vulgo insula Divi Laurentii, & incolis *Madagascar*, id est, *Lunæ* insula, felici aromatum proventu dives, longitudine miliar. German. cci. lat. lxx. occupans.

At in Atlantico Oceano contra Hesperium promontorium, quod nunc est *Cabo Verde*, Hesperides sunt insulæ duæ, ultrâque Gorgades, Gorgonum quondam domus; nunc in universum *Islas de C. Verde* Hispanis dicuntur, hoc est, insulæ promontorii *Viridis*. Contra Mauritaniæ sunt *Fortunatæ*, vii. numero, quarum una *Canaria* vocitata, à multitudine, canum ingentis magnitudinis, ut auctor est Plinius. Unde universæ *Fortunatæ* nunc *Canariæ* dicuntur, Hispaniarum Regi subiectæ. Ultra versus Septentrionem est *Cerne*, nunc *Madera* dicta.

Atque hæc est totius *Africæ* brevis descriptio.

C A P. XI.

Summa Americæ descriptio.

Perlustrato veteri terrarum orbe quæ prima erat continens, cupido nunc est atque cura, in Occidentem converso navis cursu, novas petere terras, novumque orbem, superioribus sæculis plane ignotum, cognoscere. Itaque ex *Africa* ab *Nigri* ostiis versus occidentem bramalem mill. German. cccxxx. profectis

Introducti. Geograph. Lib. VI. 339
profectis nova conspicitur terra, priori continenti magnitudine, si non anteferenda, certe æquiparanda. Eadem, si non continentes, sed utriusque insulas respicias, *Europæ* quam *Africæ* propior, mill. cc. navigatione inter *Hiberniam* & *Canadam* intercedente.

Jam inde antiquissimis temporibus cognitam fuisse *Europæis* ex Platone simul atque Diodoro Siculo probari potest. Apud Platonem in *Timæo* sacerdotes *Ægyptii* narrant Soloni Atheniensi, qui Ibc. circiter annis ante natum Jesum vixit, insulam fuisse quondam contra fretum *Herculeum* *Africa* simul & *Asia* majorem, nomine *Atlantidem*. postmodum verò immani terræ motu ingentique unius diei ac noctis illuvione, sub vasto gurgitemersam fuisse: ac inde mare, quod eam insulam ac fretum *Gaditanum* interjacebat, immeabile & inscrutabile redditum, limo paulatim impediēte, quam insula sublidens præbuisset. Et *Diodor.* lib. v. tradit, *Phœnices*, vetustissimis inde temporibus, quum extra *Columnas Herculis* *Africæ* litora legerent, ingentibus ventorum procellis ad longinquos in Oceano tractus fuisse abreptos; ac per multos dies vi tempestatis jactatos, tandem ad Insulam pervenisse ingentis magnitudinis, in alto Oceani pelago contra *Africam* in occasum verius jacentem: cujus solum amœnum ac frugiferum & amnibus navigabilibus

348
vigabilibus irriguum sumtuosisque ædificiis
instructum. Hæc sanè insula ex situ ac ma-
gitudine nulla alia esse potest, quam quæ
nunc vulgo dicitur *America*: nec facile de ea
neque *Ægyptii* Sacerdotes, neque *Solon*, qui
librum de ea conscripsit, teste *Strabone* lib.
1. neque *Diodorus*, hoc contingere sive som-
niare potuerunt, quæ revera ita esse nunc sa-
tis compertum habemus. Auctor autem li-
belli de *Mundo*, qui ab aliis *Aristoteli*, ab al-
ius *Theophrasto* adscribitur, versio verò ejus
latina *Apulejo*, alias præter hanc nostram,
quam *Europæ*, *Africæ* & *Asiæ* nominibus
distingimus, tradit esse insulas magnas. anti-
quissimi illi mortales haud dubie intellexere
Americam & *Magellanicam*. *Carthagini-*
enses aditu illius insulæ cæteros *Europæos*
prohibuisse, ibidem tradit *Diodorus*. Quan-
do & qua de causa *Pœni* eam navigationem
intermiserint, ita ut jam inde à *Romanorum*
imperio ad superius usque ævum nihil de iis
terrīs auditum vel adnotatum sit plenè incer-
tum est.

Diçta nunc est tota hæc continens *Ame-*
rica, ab *Americo Vesputio Florentino*, qui *E-*
manuelis Portugalliæ Regis auspiciis à *Ga-*
dibus ann. c1492. profectus primus
ex *Europæis* (quantum memoria proditum)
eam ingressus est. Quanquam hoc prior *Chri-*
stophorus Columbus Genuensis ann.
c1492.

c1492. insulas *Americæ Hispaniolam*,
Cubam & *Imaicam* adierit. Post hos fre-
quentes in eam navigarunt *Hispani*, *Galli*,
Angli: quorum alii aliis inibi regionibus de-
tectis, nomina sua quique lingua imposue-
runt. *Mediterraneorum* cognitio parum cer-
ta est; maximè quæ versus septentrionem.
Maritimæ autem oræ *Hispanorum* arnis ma-
xima ex parte subactæ.

At eadem terra nonnullis *India Occiden-*
talis nuncupatur quia eodem tempore, quo *In-*
dia Orientalis in *Asia*, hæc etiam detecta fu-
it; tum quod utriusque incolis similis ac pe-
ne eadem vivendi ratio, nodi quippe utriusque
agunt. Includitur magno undique Oceano;
ab ortu *Atlantico*, qui vulgo *Mar del Nord* di-
citur; à *Meridie* *Magellánico* freto, quo ab *Au-*
strali terra dispescitur; ab occasu *Pacifico* ma-
re, vulgo *Mar del Zur*. A *Septentrione* e-
quidem litus *Europæi* nondum cognitum ha-
bent, at *Concreto* perfundi pelago necesse est;
cum ab altera poli parte *Asia* atque *Europa*,
primæ continentis, sive primæ magnæ insulæ
partes, ei objaceant; quæ & ipse eodem mari
alluuntur. Longitudo ejus sūma inter duo fre-
ta, *Anian* & *Magellanicū*, mill. Germ. c1492.
Latitudo maxima inter promontorium
vulgo *C. de Fortuna* juxta fretum *Anian*, & pro-
montorium vulgo *C. de Breton* in *Nova Fran-*
cia, mill. c1492.

342
Dividitur universa in Septemtrionalem ,
quæ & Mexicana , & Meridionalem, quæ &
Peruviana ; exiguo Isthmo alteram ab altera
discernente.

C A P. XII.

America Septemtrionalis sive Mexicana.

America Septemtrionalis, quibusdam Mexi-
cana appellatur , à principe totius urbe
Mexico. Longitudo ejus est inter fretum
Anian & Isthmum , quo Meridionalis ei an-
nectitur, mill. cIoIo. Latitudo eadem quæ
universæ.

Dimidia ejus pars versus Occidentem æ-
stivum sita , introrsus plane incognita etiam
nunc jacet ; nec quidquam , præter littora, in
ea detectum . Quin & totum Boreale uni-
versæ Americæ latus in quantum versus po-
lum extendatur prorsus later.

Altera verò pars in regiones dividitur com-
plures, quarum nomina sunt , Canada , No-
va Francia, Virginea, Florida, Nova Hispa-
nia, Nova Granata, California; & in Occi-
dentali latere ac fretum *Anian* duo regna,
Quivira & *Anain* unde freto cognomen.

Canada.

Canada à fluvio cognomine dicta , insula an
pars continentis, parum adhuc constat. Quan-
tum

343
tum ejus cognitum est , dividitur Estotilan-
diam, Corterealem , Terram Laboratoris &
insulas adjacentes, ingentis magnitudinis qua-
rum præcipuæ, *Golefme* , *Beauparis*, *Monte de
Lionis*, & Terra nova, eadem & *Terra de Bac-
calaos* dicta , ob ingentem hujusmodi piscium
in ejus pelago multitudinem, qui etiam naves
transeuntes retardent.

Solum *Canada* quantumvis acerrimis fri-
goribus obnoxium, eximiè tamen fertile, au-
rique metallis dives. Incolæ satis ingeniosi
& artium mechanicarum peritissimi, pellibus
amicti degunt: cæterum Galliarum regis im-
perio subiecti.

Nova Francia.

Nova Francia à Gallis, Regis Francisci I.
Auspiciis detecta, præter raras segetes & legu-
mina quædam , omnium rerum inops , à feris
ac quibusdam in locis anthropophagis ; in u-
niversum idololatricis gentibus incolitur. Pars
tamen ejus, quæ ad mare accedit, *Norumbega*
ab urbe cognomine dicta, cœlo potitur salu-
bri soloque fecundo.

Virginia.

Novæ Franciæ jungitur Virginia ; quæ à
vico maritimo ejusdem vocabuli ; vel, ut alii
à Rege *Virguina*, vel à Regina Angliæ Elisa-
betha, cujus auspiciis detecta, nomen accepit,
ante

ante *Apalchem* vocitata. Terra sterilis atque malignè culta: litus importuosum. Opidum est *Medano*.

C A P. XIII.

*Florida, Nova Granata California,
Nova Hispania.*

FLORIDA inter *Virginiam* & *Novam Hispaniam* porrecta, nomen habet à *Dominica Palmarum*, quæ *Hispanis Pasqua de Flores* dicitur. Hoc quippe die *Portugallis* detecta. Solo gaudet amæno ac feraci. At incolæ sunt barbari, sordidi, supràque humanum modum feri; vermibus, serpentibus alióque venenatorum animalium atque insectorum genere vescentes. Quare *Hispani* pariter atque *Galli* regionem hanc occupare sæpenumero nequidquam tentarunt. tandem *Hispanis* cedit.

Nova Granata.

Caput hujus provinciæ est *Granata* opidum, unde ei nomen. Incolæ & corpore, & animo reliquis *Americanis* candidiores justioresque.

California.

California, quæ inter sinum cognominem (quem *Hispani Mar Vermecio*, id est, mare Rubrum vocant) & mare Pacificum ceu peninsula excurrens, solo est arido, sterili atque deserto.

Nova Hispania.

Novissima Septemtrionalis *Americæ* &
Meridionali

Meridionali contermina est *Nova Hispania*, omnium amplissima longèq; cultissima. Cœlum habet, quamvis sub torrida Zona, clemens ac temperatum; solum auri, argenti, aris atque ferri metallis scatens, omniq; animalium genere abundans, mare utrimque piscibus & ostreis margaritifera refertum. Regiones, in quas dividitur, præcipuæ sunt istæ: *Nova Galitia*, *Mechoacan*, *Mexicana*, *Jucatan*, *Guatemala* & *Nicaragua*.

In *Nova Galitia*, coloniæ ab *Hispanis* deductæ sunt *Compostella*, *S. Spiritus*, *Conceptio*, *S. Michaël*, *Guadalajara*, *Culiacan*.

In *Mechoacan* caput regionis est opidum *Mechoacan*. Coloniæ *Hispanorum Pasuar* & *Valladolid*, egregia emporia; hoc etiam Episcopatu insignitum.

Mexicanæ regionis caput est *Mexico* omnium *Americanarum* princeps, olim in medio lacus ingentis *Veneriarum* instar palis superstructa: postea ab *Hispanis* ad ripam ejusdem lacus translata satis cultè nunc habitatur, ambitu sesqui mill. German. Sedes est Proregis quem *Rex Hispaniarum* mittit; item & Archiepiscopi. Imprimuntur heic libri, cuditurque moneta. Secunda ab hac est *Tescuro*, amplitudine *Mexicum* exæquans, dein tertia *Anglorum* civitas, lanificio mex. è nobilis. Cæterum mons est in *Mexicana* regione ignibus perpetuis insignis.

Fucatan Chersonesus agro feracissimo incolas fert omnium bellicosissimos.

Guatimalæ caput est *Guatemala*, juridico conventu perpetuæque præsidis præsentia celebris.

In *Nicaragua* opida sunt *Granata* & *Leon*.

C A P. XIV.

America Meridionalis sive Peruviana.

Americæ Septentrionali xx circiter miliarium Germ. Isthmo annectitur America Meridionalis, quibusdam *Peruviana* dicta, à Provincia *Peru*, omnium præstantissima. Ipsa ingens peninsula Africæque paullo minor, forma triquetra in tria penditur amplissima latera. Cuneorum unus Septentrionalem spectat Americam, alter Africam, tertius Magellanicam. Longitudo ejus patet Septentrionem inter & Meridiem, mill. Germ. cIo. Latitudo summa inter occasum ortumque Ioccc. Regiones quibus distinguitur sunt hæ: *Castella aurea*, *Bogota*, *Peruvia*, *Chili*, *Chica*, *Brasilia*, *Caribana*, *Gujana*, *Biquiri*, omnes Oceano perfusæ. Intus verò in Mediterraneis, *Amazonum* regio, *Paguam*, *Picora*, *Moxos*, *Uram*, *Churchas*. Fluviorum duo nobilissimi, *Maragnon*, qui & *Orelliana* & *Amazonicus*; & alter *Argenteus*, vulgo Hispanis *Rio de Plata*.

Castella

Castella Aurea.

Castella aurea, vulgo Hispanis *Castilla del oro*, aspera atque inculta regio cœloque gravi, auri metallis abundat unde & nomen. Opida insigniora in ipso Isthmo habet duo diversis littoribus apposita; quorum unum vulgo *Nombre de Dios*, id est, Nomen Dei, mare spectat vulgo dictum *del Nort*; alterum *Panama*, mare Pacificum.

Peruvia.

Peruvia regio, vulgo *Peru*, omnium novi orbis auri argentique metallis nobilissima, nomen accepit à flumine *Peru* mediam secante. Clauditur ab Oriente montium perpetuis jugis, à meridie *Chili* regione ab Occidente mari Pacifico, à Septentrione *Bogota* regione. Occupat longitudine inter Septentrionem & Austrum miliar. cccLxx. Latitudine inter Occidentem & Orientem cLxx. Dividitur in Maritimam & Montanam.

Maritimæ opida clara sunt *Lima*, sedes Proregis & Archiepiscopi, cui subsunt Episcopi xv; & *Camana*. Montana insignia opida sunt *Cusco*, totius Provinciæ princeps, & *Quito Porosi* auri metallis opulentissimum.

Chili.

Sequitur regio *Chili*, amplitudine Peruviam ferè

ferè exæquans. Caput est opidum S. Jacobi.
Chilca.

Chili regioni continuatur *Chilca* regio, fre-
to Magellanico affixa. In hac Patagonum
gens est stupendæ proceritatis, novem & sum-
mum decem pedum mensuram implens. Ex
his quidam, Magel ane (is primus in has oras
delatus) inspectante , sequicubitales sagittas
circa nauseam per guttur ad stomachi fundum
egere; hoc scilicet argumento corporis robur o-
stentantes.

Brasilia.

Brasilia vasta regio , ut quæ quartam Meri-
dionalis Americæ partem obtinet, saccari sin-
gulari atque ubere proventu maximè nobilis
est. Præcipuum opidum est Portus omnium
sanctorum præfæti totius provinciæ sedes.
Portus autem celeberrimus est opidum *Pa-
nambucos*; intus opida *Assumptio* & *Paraguare*.

Reliquæ regiones introrsus aut non cogni-
tæ, aut obscuræ sunt nullis ibi locis memoratu
dignis.

C A P. XV.

De Insulis novi Orbis.

Insularum, quæ Americæ ab Oriente objac-
cent, ingens est numerus. At harum nobilio-
res *Hispaniola*, & *Cuba* & *Imaica*.

Priores duæ ejusdem esse videntu magni-
tudinis, nisi quod hæc longior, illa latior. Oc-
cupat *Cuba* longitudine mill. cxc. lat. xxx. *Hi-
spaniola*

spaniola long. cxl. lat. l. iv. Opida in utrâ-
que compluria. Caput Hispaniolæ S. Domi-
nicus: Cubæ S. Jacobi ; in hac est *Havana*
celeberrimus Americæ totius portus.

Jamaica, quæ Europæis S. Jacobi dicitur
insula , implet longitudine l. mill. lat. xx.
Caput, est *Sivilla*. Secunda ab hac est *Oristan*.

Atque hæc est brevis Americæ univ. versæ
explicatio.

C A P. VI.

Magellanica.

Porro peractis duabus prioribus continenti-
bus , restabat uti tertiam universi terrarum
orbis partem aggredieremur. illis amplitudine
forsitan haud inferiorem. Verum cum etiam
nunc nobis incognita jaceat, nec constet, con-
tinens una, an plures in insulas dissecta sit; ni-
hil habemus in præsens, quod de ea huc refera-
mus; nisi nominis brevem expositionem. Di-
citur Terra Australis quia nobis ultima in au-
strum versus sita est. Eadem Terra incogni-
ta, quia nemo ingressus, Denique Magellani-
ca, qui Magellano primum conspecta.

BRE-

BREVIARIUM

TOTIUS ORBIS
TERRARUM,

Una cum serie Romanorum Imperatorum.

AUTORE

PETR. BERTIO.

BREVIARIUM TOTI- US ORBIS TERRARUM.

ORBI S universus etsi nondum percognitus, nunquam tamen æque lustratus fuit, atque nunc est. Veteres enim Geographi Græci Latinique & qui ab iis situm orbis didicere, & Poëtæ, Oratores, Historici, eas tantum Terras describere, quas norant, quâque judicabant esse habitabiles. Nos, multorum sæculorum ac plurimorum hominum experientia edocti, multa ipsis profiteamur incognita: & quas illi orbis regiones crediderunt, vel ob æstum, vel ob frigora deferat, eas nos multis locis incoli scimus. Partes ejus alii pauciores, ego sex pono: *Arcticam Antarcticam, Europam, Africam, Asiam, & Americam.*

I. *AD ARCTOAM* pertinent. 1. Regio Subpolaris incognita; 2. *Groenlandia*, 3. *Spitsbergia* sive *Nieuland*. 4. *Islandia*, quæ nunc subjecta est *Daniæ & Norvegiæ* Regi. 5. *Nova Zemla*, cum mari *Hyperboreo*, & fretis duobus, *Waygaz*, & *Davis*, quorum illud

illud est Orientalius, hoc magis in occasum vergit. Illo Batavi, hoc Angli fretum Anian adsequi, & in Indiam penetrare, nostra memoria, quamvis irritò hætenus conatu, aggressi sunt. Nec desunt qui fretum Anian omnino esse negent, terrasque Asiæ & Americæ dicant esse continuas, quos, quia experientiæ testimonio refutare non possumus, in medio relinquemus: illud contenti monuisse, Groenlandiam, quæ ad gradum LXXX. latitudinis accedit, gramina gignere herbæque virentes, à quibus & nomen accepit, quum Nova Zembla, quæ quatuor gradibus est Australior, tota nuda sit & impascua, foetæque animalibus carnivoris.

II. AD ANTARTICAM referendæ sunt vastæ illæ regiones, quæ Polo Australi subiectæ, longe latèque inde extenduntur per tres Zonas, Frigidam, Tēperatam, & Torridam: commendabiles non tantum prædicatione Petri Ferdinandi de Quir Hispani: qui tractum illud magna parte ipse lustravit: sed etiam cœli solique constitutione, terrarumque amplitudine; æquant enim Europam & Africam simul sumptas.

III. EUROPA multo quàm Africa aut Asia contractior, jam inde à Macedonibus & Romanis sedes Imperii fuit; post Christum verò natum, domicilium quoque Orthodoxæ Fidei. Patet ab Austro in Boream ad ccxxv. leucas

leucas majores. A freto autem Gaditano ad Tanaim, hoc est, ab occasu in ortum DCC.L. Circumscribitur Oceano Septentrionali, Atlantico, Mari Mediterraneo, Hellesponto, Propontide, Bosphoro Thracio, Ponte Euxino, Bosporo Cimmerio, Mæotide, Tanai, & linea quæ à Tanais flexu porrigitur ad os fluminis Obii. In ea hodie dominantur varii. Insulas Britannicas regit Carolus, filius Jacobi Stuarti, qui primus Scotiæ regnum Angliæ regno junxit. Hispaniam tenet Philippus IV. Philippi III. filius, Philippi II. nepos, Caroli V. Imperatoris abnepos. Gallia subiecta est Christianissimo nostro Regi Ludovico XIII. Henrici Magni filio. Germania Imperatorem habet Ferdinandum Austriacum, cui uxor Eleonora Mantuana. Norvegia & Dania subiectæ sunt Christiano IV. Frederici F. Sueciam habet Gustavus Caroli F. qui pulso ob religionem Catholicam Sigismundo, Rege ac nepote suo Joannis Regis filio, ipse regnum invalit, & filio suo Gustavo reliquit. Poloniæ & Lithaniæ præest Sigismundus, quem Sueciæ regno à Carolo patruo exutum diximus. Hungaria, Bohemia, Dalmatia, Croatia, & Sclavonia Imperatori subsunt. Græciam, Thraciam, Bulgariam tenet Turcarum Imperator, qui nunc est Sulatan Amareth: Viciniores Asiæ partes habent Russus & Tartarus.

R E L I G I O per Europam alibi Catholica est, alibi Hæretica & Apostatica. Catholicæ Ecclesiæ caput est Romæ, successor B. Petri, Urbanus VIII. pietatis & eruditionis decus, cujus inter primas laudes merito ponendum est, quod literis amorem studiûmque Francorum conjunxit, sicut de Urbano VIII. loquitur Froissardus. Catholici cum eo sunt, ejusque ut veri pastoris vocem agnoscunt, in Gallia, Rex noster Christianissimus, Filius Ecclesiæ primogenitus, quem idcirco primo loco commemoro. In Germania, Ferdinandus Imperator; in Hispania, Philippus Rex, qui etiam in cæteris suis ditionibus nullam Religionem præter Catholicam admittit. Sunt præterea Catholici omnes Italiæ Principes; adhæc duces Saubaudia, Lotharingia, Bavaria, & Electores Imperii Ecclesiastici.

In Magna Britannia viget adhuc Calvinistica, non quidem ad Puritanorum formulam, sive eorum qui cum doctrina ritus quoque Ecclesiæ damnant sed ad normam eorum qui fidem habent Genevensium, ritus Catholicorum: multum tamen sibi de præclara Regis *Caroli* indole pollicentur omnes boni: augētque ipsorum spem conjugium cum sorore Christianissimi Regis nostri, bonis avibus nuper contractum: sperant enim vovētque, & matris, & avia, summarum Heroinarum &

& uxoris divinis virtutibus; fideique singularis exemplo, ipsum quoque Regem ab infami errore per Christi gratiam in viam veritatis & vitæ revocandum esse, cum summa sua gloria, egregio Regni sui firmamento, & gaudio totius Ecclesiæ: deprehensum est enim ipsum haud ita pridem benignus Catholicos habere cœpisse. Sed nostra hæc vota sunt. In Scotia plerique adhuc ad Puritanos magis accedunt. In Hibernia, si vim adimas & minas, omnes Catholici sunt. In Dania, Suecia, Norvegia, Lutherani sunt; sed serpit clanculum virus Calvinisticum. In Polonia & Lithuania Rex & plerique Proceres cum Clero & infinita manu nobilium, aliorumque civium & rusticorum turba, sunt Catholici; cæteræ religiones, ut sunt, Lutherana, Calvinistica, Ariana, Samoseteniana, Anabaptistica tolerantur & exercentur palam, ne ipsa quidem Judaica excepta. Bohemia habet Catholicos, sed etiam Hussitas, Waldenses sive Picardos, Lutheranos, Calvinistas, Judæos. Moravia præterea etiam Anabaptistas, quos superioribus annis Imperator Ecclesiæ militans subvertit. In Belgica, sive inferiore Germania, Provinciæ quæ Hispanorum Regi parent, sunt omnes Catholicæ; quæ verò ab ipso secesserunt, delato ad Ordinum statum jure majestatis, mutarunt quoque publicè religionem, eamque evexerunt, quæ à Catholica quam longissimè

longissimè recedit. *Viget ergo illic*, pro hoc tempore Calvinisus, & quidem ad formulam Gomaristarum, damnatis nuper in Dordrechtano conciliabulo Arminianis, quorum ministri etiam oppressi, &, vel finibus ejecti, vel in carceres conclusi sunt. Catholici tamen, Lutherani, Anabaptistæ, Ariani, Samosatreniani, Brunistæ, ipsique adeo Judæi, sub specie libertatis tolerantur, sed minus omnibus Catholici. Verentur enim, ne, si sublato religionis diffidio priscam illam & Catholicam publicè evehant, paullatim videantur ad Hispaniarum Regum, cum quo implacabile odium exercere cupiunt, accedere. In Helvetia Pagi quidam sunt Catholici, ut Lucernensis, Tugienſis, Suitensis, Underwaltensis, Solodurensis, Friburgensis, Uriensis; quidam Calvinistici, ut Tigurinus, Bernensis, Basileensis. Habent autem hoc proprium Calvinistæ, ut statum, in quem irrepserunt, evertant, neque ante conquiescant, quàm ipsi rerum potiantur. Irrisores, turbulentis, factiosi, disputaces, ingrati, arrogantes supra quam dici aut credi potest, hostes Catholicorum juratissimi, quique non tantum ipsi nihil conferunt ad repellendam imminentem Christianorum cervicibus Turcarum vim; sed etiam motis intestinis dissidiis, bellisque impediunt alios Reges id conantes, quin & opes virisque ipsorum à communi hoste averſas in mutuam Christianorum perniciem concitant.

concitant. Atque hoc ipsis est reformare Ecclesiam. In Turcia sunt Mahumetani & Græci Schismatici; quidam tamen etiam Catholici. In Russia Græci, Armenii, & Pagani.

O P E S Principium ex annuo ipsorum proventu æstimantur. Francorum Rex xxx milliones auri creditur excedere. Hispaniarum Rex omnibus suis ditionibus non colligit ultra xix milliones. Rex Magnæ Britanniae, quatuor: Poloniae, tres: tantundem Venetiarum Dux. Pontifex unum cum dimidio: Hetruscus duos, Sabaudus unum. Lotharingus dimidium ejus. Rex Daniæ cc. millia coronatorum: Sueciæ tantundem. In Germania Imperium confert suo Imperatori sex milliones auri: Valet autem millio decies centena millia coronatorum.

Linguae per Europam præcipuae sunt tres: Romanismus apud Italos, Gallos, Hispanos. Teutonismus apud Helvetios, Germanos, Bavaros, Suecos, Norvegos, Danos, Anglos, & pleròque Belgas. Slavonismus in Sclavonia, Polonia, Bohemia, Hungaria. Habent autem singulae regiones in sua lingua diversas iterum dialectos. In quibusdam vero locis linguae audiuntur, quarum nullum est cum cæteris commercium, ut in Britannia, Armorica, Navarra, &c.

Insulae

Insulæ Britannicæ sunt plures. Minores quidem Orcades xxx. & Hebrides xxiv. Majores vero duæ. Hibernia, & Albion, siue Magna Britannia juxta quas sitæ sunt insulæ, Mon, *Anglesey* *Veðis*, & Gallico littori appositæ, *Fersey* & *Gernesey*: in quibus vocibus ultima syllaba *ey* insulam significat.

Hibernia, *L' Irlande*, veterum Scotia est; Lacum præcipuum habet Ernensem, cui vicinum est Purgatorium Patritii. Fluvii sunt plures, quorum quidem maximus Sannovius; nobilitatur tamen per cæteris Avenlivius, ob Dublinum urbem Regiam & Archiepiscopalem; cujusmodi etiam sunt Armachia, Cassilia, & Toam. Hi quatuor Archiepiscopatus habent nbi subjectas sedes xxix. suffraganeas.

Magna Britannia cujus situm Ptolemæus infæliciter descripsit, dividitur in Scotiam, quæ Boream respicit, Angliam, quæ Austrum; & Walliam, quæ Occasum. Scotia, *le Escoffe* amnes habet Tinam, Escam, Lethum: Montem Grampium: Sylvam Caledoniam: Lacum Nessim: Urbem Regiam Edenburgum: Scholas Andreapolim & Alberdoniam. Promontorium Boreale Orcas, *Dungis le head*.

Anglia, *l' Angleterre*, nomen traxit ab Anglis Saxonibus: fluvios famosos habet Tamensin, & Sabrinam, quarum illa Londinium alluit, *Londres*, urbem Regiam: hæc Glocestriam.

Itriam. Promontoria sunt, Cantium *Kent*: & Nerium, *Cornuaille*. Archiepiscopi duo, Cantuariensis, *Canterbury*, & Eboracensis *Torch*. Ille est Primas regni, habetque suffraganeos xxii. Hic tres duntaxat. CAMBRIA siue Wallia versus Occasum porrigitur ad mare Hibernicum, ab eaque Primogeniti Regnum dicuntur *Principes Wallia*. Portus versus Orientem est Dubris, *Douvre* ex adverso Calissii, versus occasum est *Pleym-uth*: sunt & alii passim portus Santwick, Gavesand, Colcester: Merces Britannicæ sunt, Stannum, Lana, pannus, cervisia; nam aurum argentumve exportare fas non est. Lupos verò insula tota non habet.

HISPANIAM, quæ avorum nostrorum memoria cœpit foris inclarescere, quum antea vix ipsa sibi adversus incursiones Pœnorum, Romanorum Gothorum, Vandalorum, Arracenorum sufficeret, Romani in Citeriorem & Ulteriorem divisere; quarum illa Tarraconensis dicta fuit; hæc habuit Bæticam & Lusitaniam. Illam à Vandalis vocamus hodie *Andaluziam*; hanc à portu Calæ Portugalliam. Montes Pyrenæi Hispaniam separent à Gallia: cætera ambit mare. Ad fauces freti Gaditani (quod nos vocamus *le Estrot di Gibraltar*) est Calpe mons, quam Saraceni vocant *Gibil Taris*, quasi dicas, montem Taris; respondetque ei in Africa Abyle mons,

mons quam nunc vocant *Centam*. Montes istos dixerunt antiqui columnas esse Herculis, à quo & fretum ipsum perfoſſum crediderunt. Flumina quæ in mare Ibericum exonerantur, sunt, Tholobis, *Tarderat*; Rubricatus, *Lobregat*; Ibeus, *Hebro*; Durias, *Guadaluiar*; Sucro: *Xucar*: Terebus *Segura*; Tader, *Guadalentin*. Nam in Oceanum influunt Bætis, *Guatalqui vir*; Anas, *Guadiana*; qui medio cursu mergitur, ac post decē leucas iterum erumpit: Tagus, *Taio*: Munda, *Mondego*: Durius, *Duero*: Minius, *Mingo*. Regna Hispaniæ divisa olim inter plures fuere; ac tunc quidem nemo erat illorum, qui non Francorum Regibus libenter adſurgeret, inque adſerſis rebus ipſorum ſalutarem opem imploraret: nunc omnibus illis regnis ad unum caput reductis, auctaque aliunde potentia, crevit cum fortuna animus, eoque tandem devenit, ut plura adhuc appetat. Regna hæc sunt, *Granata*, cujus urbs primaria à Saracenis condita, idem nomen habet. *Andaluſia*, in qua eminent Hiſpalis, *Seville*, Nebriffa, Corduba, & *Faen*, *Eſtramadura*, in qua Pax Julia, *Bataios*; Augusta Emerita *Merida*, ad Anam utraq; *Murcia*, in qua Carthago nova, *Carthagera*. *Valentia*, & Illice. *Alicante Catalonia*, in qua Dertola, Barcino, Taraco, Emporiæ. *Arragonia*, in qua Caſar-augulta, *Saragoſſa*; Ilerda, *Lerida*; Orgelis, *Hrgel*; Oſea, *Huſſa*. *Guiſcoa*,

piſcoa, in qua Tolosa Flaviobriga, *Fuentiravie*. *Biſcaia*, in qua Flavionavia, *Bilbao*. *Aſturia*, in qua Oviedum; *Galecia*, in qua Compoſtella, *S. Fago*, *Legio*, quæ urbem habet ejusdem nominis *Caſtella nova* in qua Toleum & Madridum. *Caſtella vetus*, in qua Salmantica & Valedolit. His accedere *Navarra*; pars in qua Pampelo *Pampeluna*; & *Portugallia* in qua urbes, Oliſippo, *Lisbone*, ad Tagum flumen; Conimbriga, *Coymbre*: Eboræ, *Euroa*, *Algarbia*, in qua *Silvis*, & *Tavila*. Inſulæ vicinæ Hiſpaniis ſunt, in Oceano quidem *Gales*, *Cadiz*; in Mediterraneo vero Gymneſiæ ſive Baleares, *Majorica*, & *Minorica*, cum *Ebyſſo* quæ nunc *Tvica* dicitur; minores volens prætereo. Titulus Regis ſic ferè concipitur: *Philippus* Dei gratia Rex Caſtellæ, Legionis, Arragoniæ, utriusq; Siciliæ. Hieroſolymæ, Portugalliæ, Navarræ, Granatæ, Toleti, Valentia, Galiciæ, Majoricæ & Minoricæ, Hiſpalis, Sardinia, Cordubæ, Corſicæ, Murciæ, Jaë, Algarbiæ, Algeriæ, Gibraltar, Inſularû Canariæ, Indiarum Orientalis & Occidentalis, Inſularû & Continentis Oceani: Archidux Auſtriæ, Dux Burgundia, Lotharingiæ, Brabantia, Limburgi, Luxemburgi, Geldriæ, Mediolori, &c. Comes Habſburgi, Flâdriæ, Tirolis, Barceſonæ, Artheſiæ, Hannoniæ. Hollâdiæ, Zelâdiæ, Namurci, Zutphaniæ, &c. Marchio Imperii, Dominus, Biſcaia, Frifiæ,

Frisiæ, Mechliniæ, Trajecti, Transsalaniæ;
Groningæ: Dominator in Asia & Africa.

Gallia, *la Gaulle*, quæ & ante Romanos belli gloria per orbem clauit, & sub Romanis per diu habuit Imperii sedem Augustæ Treuorum, Pyrenæis, Oceano, Rheno, Alpibus, & mari Mediterraneo clauditur. Hæc à Romanis initio tributa fuit in Citeriorem & Ulteriorem: illius pars Cisalpina sive Italica, ab habitu gentis vocata fuit *Togata*: Transalpinæ verò pars vicinior dicta fuit Provincia Narbonensis fuitque *Braccata*; Reliquam omnem Galliam quæ *Comata* appellabatur, diuisit Cæsar in parteis treis, Aquitanicam, Celticam, quæ postea Lugdunensis vocata est, & Belgicam: Nam Provinciam Narbonensem, quæ jam tunc Romanis parebat, non accensuit ille Galliæ à se vincendæ. *Franci* partem illam quæ ipsorum armis subacta fuit, appellavere *Franciam* occidentalem: ad discrimen scilicet Franciæ orientalis, quæ est in Germania. Itaque Aquitania initio Francia non fuit. Burgundia Sequanica, *la Franche Comté*, nunc non est Francia. Hodie enim Franciam vocamus, eam omnem Galliam, quæ Regi nostro subiecta est. Et quia de veteri illa ditio-ne partes Rheno, Scaldi, Mosæ, ac Mosellæ vicinæ jam pridem abraſæ sunt; facile est videre quantum imminutum sit Francorum prædium. Eam ergo hodie ab Italia separat adhuc

adhuc antiquus limes: à Sabaudia Rhodanus & Aratis à Burgundia; Mosella à Lotharingia, & Ducatu Luxemburgensi; *Aa* rivulus à Flandria. Amnium alii in Mediterraneum influunt, ut Varus, *le Var*, Argenteus; *Argent.* Rhodanus, *le Rhosne*. Ledus, *le Lez*. *A-rauraris*, *Erhault*. Obris, *le Orbe*. *Atax*, *le Aude*; è quibus Rhodanus recipit ripa dextera *Ararim la Saone*, Eriduam, *le Ericu*, *Ar-descham* & Vardonem, *le Guard*: sinistra *I-saram*, *le Iser*; & Druentiam, *la Durance*. *A-rar* excipit Loignionem & Dubim *le Doux*. In Oceanum verò se exonerant, *Atyrus le Adour*; *Garumna*, *la Garone*; *Carantonus*, *la Charon-te*; *Altiſio*, *le Autye*; *Semaigna*, *Ligeris*, *le Loire*; *Orna*, *le Orne*; *Sequana*, *la Seine*; *Somona*; *la Somme*; *Scaldis*, *la Escault*; *Rhenus le Ryn*. *Atyrus* duos Gavos recipit ex *Pyrenæis* devolutos. In *Garumnâ* influunt *læva* quidem *Savus*, *Gimovus*, *Ægircius*, *le Gers*, & *Balifa*. Dextra verò, *Tarnis*, *le Tar*, *Oldus le Ot* *Duranus*, *la Dordoigne*. In *Ligerim*, *Elaver*, *la Allier*, *Vigenna*, *la Vienne*, *Anger*, *la Indre*, *Caris*, *le Cher*, *Maduana*, *le Meyne*, qui recipit *Sartram*, *Huinam*, & *Ledû*, *le Loir*. In *Sequanâ*, *Matrona*, *le Marne*; *Icauna*, *Ionne*, *Alba le Aube*, *Ælia le Oise*; In *Æliâ*, *Axona*, *le Aisne*, qui recipit *Baglam*, *le Vesle*. In *Scaldis* *Legia Lys*, *Scarpa*, *le Escarpe*, *Dendra* & *Deinera*. In *Rhe-num*

num, Mosæ & Mosella. Postremum, plures habet sola Gallia fluvios opportunos, & fluminibus impositos pontes, quam reliqua omnis Europa. *Montes* Galliarum præcipui sunt Pyrenæi, Alpes, Gebennæ, *Vogesus*, Jura: *Alpinum* aliæ sunt *Maritimæ*: aliæ *Graiarum* & *Cœtiarum*, aliæ *Penninarum*, quæ à *Penno* Deo nomen habent. *Herculem* *Graiiis*, *Annibalem* *Cœtiis* in Italiam venisse constat. Fuit autem Francorum Regibus id semper curæ, ut per *Alpes* plures ipsis aditus paterent in Italiam. *Lacuum* maximus est *Lemanus*. Divisiones alias Galliarum, quæ sub Romanis, Gothis, Francisque prima, secundæ, ac tertiæ stirpi fuere, nunc omitto, contentus præsentia referre. *Franciæ* igitur, si eam seorsim à partibus iis quæ abrahæ sunt, spectes, variè dividi potest, per *Dioeceses*, per *Parlamenta*, per *Provincias*, per *Censum*. Harum primæ, non tantum quia vetustissima est, sed etiam quia maxime proportionata, minimèque obnoxia mutationibus, nec nunc insistemus. Sub imperio igitur Christianissimi Regis nostri sunt. 1. *Dioecesis* *Lugdunensis*, ad *Rhodani* & *Araris* confluentes, cujus *Præsul* vocatur *Cleri Gallicani Primas*. 2. *Rothomagensis* ad *Sequanam*, in *Normannia*, quæ est *Lugdunensis* secunda. 3. *Turonensis*, ad *Ligerim* quæ est caput *Britanniæ*, in *Lugdunensi* tertia. 4. *Senonensis* ad *Icaunam*, habet in se *Lugdunen-*

sem quartam, à qua resecta est, & in *Metropolim* erecta est, *Lutetia Parisiorum*. 5. *Treverensis* ad *Mosellam* suffraganei sunt in *Francia*, *Merensis*, *Tullensis*, *Verdunensis*, omnes in *Belgica* I. ipse autem est *Electo* *German*. 6. *Vesontinus* ad *Dubim* extra *Franciam* est: ejus suffraganeus tamen *Bellicensis*, paret nostro Regi, in *Lugdunensi* quinta. 7. *Rhemenis* *Dux* & *Par Franciæ*, est in *Belgica* secunda, ad *Basilam* flum. 8. *Viennensis* prima est ad urbem ejus nominis ad *flum. Rhodano*. 9. Ad *Narbonam* quæ *Ataci* prætextitur, est pars una secundæ *Viennensis*. 10. Ad *Tolosam*, quæ *Garumnæ* est apposita, pars altera. 11. Ad *Aquas Sexias*, *Aix en Provence*, pars una tertiæ *Viennensis*. 12. Ad *Arelaten*, *Arles*, pars altera. 13. *Ebrodunensis*, *Embrum*, est quarta *Viennensis*. 14. *Biturica* *Bourges*, *Aquitaniæ* primæ, diciturque ejus *Præsul* utriusque; *Aquitanæ* *Primas*. 15. *Burdegala*, *Bordeaux*, *Aquitaniæ* secundæ, ad *Garumnam*. 16. *Auscii*, *Aquitaniæ* III. ad *Ægircium* flumen. 17. *Avenio* cessit *Pontifici*.

Nec fuerit abs re, breviter hoc loco ostendere, quænam in *Gallia* civitates *Episcopales*, quibus *Metropolis* subjunctæ sint. Habet ergo *Lugdunensis* *Archiepiscopus* suffraganeos IV. *Eduensem* sive *Augustodunensem*, *Autun*: *Lingonensem*, *Ducem* & *Parem* *Franciæ*,

ciæ, Langres; Cabillonensem ad Ararim; Châlons sur Saône; Matisconensem, Maçon. Romagenfis, sex, Bajocassinum, Bajeux; Abrincatensem, Auranche; Ebroicensem, Eureux; Sagiensem, Séez; Lexoviensem, Lizieux; Constantinum, Constances. Turonenfis ix. Cænomanensem, Mans, ad Sartram amnem; Rhedonensem, Renes; Andegavensem, Au ad Meduanam; Nannetensem, Nantes, ad Ligerim. Corisopitensem Cornualles; Venerensem, Vannes; Briocensem, S. Brieu; Maleloviensem, S. Malo; Leonensem, S. Paul de Leon; Tricoriensem, Triguier, & Dolensem, Dol, qui quondam Archiepiscopi titulum ac dignitatem gessit. Senonensis tres, Auxiliiodorensem, Auxerre, ad Icaunam; Trecastrinum, Troyes en Campagne, ad Sequanam. Nivernensem, Nevers. nam P A R I S I E N S I S cum subiectis Carnutensi, Chartres; Aurelianensi, Orleans; & Meldensi, Meaulx, à Senonensi relictæ sunt anno MDCCXIII. De Treverensi ejusque tribus suffraganeis, deque Vesonino, jam dixi. Rhemenfis suffraganei sunt octo, Sueslionensis, Soissons, Catalaunensis ad matronam, Comes & Par, Châlons sur Marne; Laudunensis, Dux & Par Franciæ, Laon. Silvanectensis, Senlis. Bellovacensis, Comes & Par Franciæ Beauvais; Ambianensis, Amiens; Novomenfis Comes, & Par, Noyon; Bononienfis

in

in Pago Gessoriaeo, Bouloigne sur mer: nam Morinenfis sive Tervanensis, Tervanne, itemque Cameracensis, Cambrai, Atrebatensis, Arras, & Tornacensis Tournay, jam inde ab anno MDXXV. translato ad Burgundum jure omni Politico, Ecclesiasticam quoque subjectionem Rhemenfi averterunt. Viennensis Metropolis habet sibi subiectos Episcopos, Genevensium, Geneve, cujus sedes ob civium hæresi insectorum rebellionem translata est Anicium, Sabaudia opidum, Anicy: Gratianopolitanum, Grenoble, ad Isaram: hanc autem urbem vocat Cicero in Epistolis Cularonem; Albensem sive Vivariensem: Vivieres, Diensem, Die; Valentinensem, Valense, ad Rhodanum; Maurianensem, S. Jean de Morienne. Narbonensis habet suffraganeos novem, Biterrensem, Beziers: Agathensem, Agdos; Carcassonensem, Carcassonne; Nemausensem, Nismes; Lutevensem, Lodesue; Monspessulanum, Montpellier, qui olim fuit Megelonæ, in stagnis Volcarum, S. Pontii Tomeriarum, S. Pont. de Tomiere; Alecensem, Alet; & Ucetensem, Usez. Tolosanushabet septem; Apamiensem, Pamiers; Mirapicensem, Mirrepoix; Montis Albani, Montauban; Vaurensem, Vaur au pays de Laurageois; Lombariensem, Lombez, S. Papuli, S. Papoul & Rivensem, Rieux. Aquisextienfis habet quinque; Aptensem, Apt; Rejensem, Ries; Foro-Juliensem, Feriuls;

Q 4

Ferius; Vapinsensem, Gap, Cistaricensem, Sesteron, Arclatenfis, præest quatuor suffraganeis, *Masilienfi Marseile; Tricastino, S. Paul de Tricastin, Telonenfi, Tolon, & Arausonensi, Oranges. Ebrodunensi* subjecti sunt sex, *Digne: Grassensis, Grasse;* cujus olim sedes fuit *Antipoli, Antiboul Vencienfis, Vencis; Glandatennensis, Glandeves; Senetenfis, Savas: & Nicensis, Nice. Bituricensis* habet suffraganeos undecim; *Clarmontensem Clairmont en Auvergne. S. Flori, S. Flour; Ruthenensem, Rodez; Vabrensem, Vabres; Caduacensem, Cahors: Lemovicensem Limoges; Turelensem, Tulle; Mimatensem, Mande; Albiensem, Alby; Castrensem, Castres: & Aniciensem, Puyen Velay. Burdegalenfis Archiepiscopi* suffraganei sunt novem, *Aginnenfis; Ager; Enculismensis, Angoulesme. Santonicus, Sainctes; Pictaviensis, Poitiers, Petrocorienfis, Perigeux: Condomensis, Condon. Maleacensis, Malezais: Luxionensis Lucon; & Sarlatensis, Sarlat. Auscius vel Auxitanus* habet suffraganeos decem, *Aquensem de Aqs: Lectorarentsem, Laiçtoure, Convenensem, Conseran: Adurensem Aire: Valatensem, Bazas, Lescariensem, le Escar; Tarbenssem in Castris Bigorais, Tarbas, Oleronensem, Oleron & Bignonensem, sive Boatum. Bajone, nam Eulua jam pridem esse desiit Pampelo* verò retracta est ad Hispanos. Pares sæculares cum titulo Ducali sunt, Burgundus, Nor-

mannus, & Aquitanus: cum titulo vero Comitatenfi, Flander, Tolofanus, & Campanus.

Francos autem imprimis commendant ista. 1. Zelus Religionis Catholicæ: nusquam enim terrarum ardentius Deus ab omni sexu, ab omni ætate, ab omnibus ordinibus colitur: & quidem sine ullo vel furo vel inquisitione: In Gall. se primum exseruit sub Const. publica Christiani nominis professio, fugato Paganismo. 1. Europæ regnum Chlodoveus Christi fidem in Gallia amplexus est. I. Car. Magn. ut nutantem in Occidente fidē Catholicam stabiliret, Imperium Francorum instituit. Plures Martyres habuit sola Gallia ob Christi nomen quam cætera omnis Europa. Nusquam alibi plura ob commune Ecclesiæ bonum Concilia celebrata sunt. In Gallia præcipuorum Cœnobiorum sunt origines Cisterciensium, Clarevallensium, Præmonstratensium, Cluniacensium, Grandimontensium, Carthusianorum quorum propaginem in reliquam Europam, imo & terrarum orbem postea deductæ sunt. Franci Romanos Pontifices ut Ecclesiæ Christianæ parentes nudis de suis bonis ditavere; oppressos defendere: ejectos excepere, Fugatos restituere: quodq; omnium Gentium erat officium, soli præstitere: ob quas res merito Reges Franciæ dicuntur Christianissimi, & filii Ecclesiæ primogeniti. Habet quidem Francia ex

suis nuper ortos visceribus hæreticos Calvinistas, sed solos; & quis unquam ager sine lolii mixtura? habet ergo sed non probat: habet, sed ut formosa facies ver rucam: ut Israëlitz in terra sancta Philistæos; ad fidei suæ exercitium, exigentibus ita adhuc peccatis nostris, denique in spem ipsorum conversionis. 2. Commendat etiam Francos Monarchiæ duratio, jam enim MCC anni sunt, quum Reges Regibus perpetuo succedunt, & quidem præcipuis virtutibus insigniti: alii quippe Sancti audiunt, alii Fortes, Intrepidi, alii Clementes, alii Augusti, alii Iusti, alii Casti, alii Prudentes: IN LUDOVICUM hodie regnantem Deus plena manu omnia ista bona simul concessit, addita insuper singulari in rebus gerendis Felicitate. 3. Commendant insuper Francos divinæ defensionis miracula: nunquam enim deseruit cœleste numen, excitata etiam desperatissimis rebus ad viros animandos virguncula. Quam fuerit stupenda Galliæ post excessum Henrici III. Regis Christianissimi ex circumstantibus malis liberatio, sciunt & testari possunt, qui tunc vixerunt. 4. Adde legum Sanctitatem: ex Gallia quippe cæteræ ferè Gentes per Europam traxere Rerum publicarum suarum administrandarum exemplum. Qui Senatum Parisiensem videt, habet, unde sibi repræsentet Amphidyonum gravitatem, Areopa-

seopagitarum dignitatem, Senatus Romani splendorem & majestatem. 5. Adde sanctitatem, eruditionem, modestiam Cleri. 6. Adde toto regno florentes litteras, artes, sapientiam. Una Parisiensis schola plumarum per Europam est mater: ex ea profecti P. Lombardus, Albert. Magnus, Thomas Aquinas, & miraculum orbis Julius Cæsar Scaliger. Debent litteratores Budæo, Turnebo, Erasmo, Passeratio. Debent Cujacio, Alciato, Tiraquello, Jureconsulti: Fernelio, Dureto, Riolano, Medici: Aurato & Ronsardo Poëtæ: Mureto Oratores: B. Hilario & S. Bernardo, Theologi: Orontio, Mathematici; Fremenelio pictores: Imperatores denique & belli Duces Henrico Magno 7. Neque omittenda est morum comitas. Huc ergo tanquam in veram humanitatis scholam mittitur quotannis ex omnibus orbis partibus selecta nobilitas, ut cum lingua civilem vivendi modum posita barbarie addiscat. 8. Addam postremo loco ubertatem & felicitatem soli, cujus tria sunt signa certissima: primum, eveciones & exportationes fructuum merciumque dominatarum, tritici, inquam, salis, vini, olei, lanarum, croci, glasti, ferri, telarum, merciumque manufactarum: Secundum, frequentia portuum, versus utrumque mare, interius & exterius, urbiumque nihilominus à mari remotarum ampliorum

amplitudo & multitudo: Tertiâ, civiû copia. hisce rebus fit, ut una Gallia plura valeat regna.

Sunt etiam in *Gallia Belgica* Germaniæ dux Cisterhenæ, diversæ à Germania magna; Dividitque illas Mosella fluvius, quem Ptolemæus Obrincum vocat. In *Germania Superiore* sunt Helvetia, Alsatia pars Cisterhenana, Lotharingia, Palatinatus pars, cum agro Moguntiaci. In *Germania Inferiore* sunt, Treveri Leodienfes, Mursenses, Clevenfes, Bergenses, Juliaceses, Batavi, aliique, quos omnes, Juraquæ habent, & privilegia, & arma, à Francorum regibus nemo gentium ignorat. Hodie promiscuè vocant Provincias Belgicas, & Provincias Germaniæ Inferioris, eas omnes, quas Burgundionum Dux, qui nunc est Rex Hispaniarum, ut patriam hæreditatem vel habet, vel repetit; quamvis illarum nonnullæ trans Rhenum in Germania Magna sitæ sint. In Gallia numerantur, *Artesia*, cujus Metropolis Atrebatum: *Flandria*, in qua Gandavum, Brugæ, Ipræ, Insulæ, Duacum. *Hannonia* habet Valentinianas, & Montes. *Luxemburgum*, *Limburgum*, *Namurcum*, *Cameracum*, *Mechlinia*, habent urbes singulæ suorum nominum. *Zelandia* quoque tota Gallica est, ad ostia Scaldis, constatque pluribus insulis, quarum nobilissima est Walachria, habens opida portusque; *Ussingam*, *Middelburgum*, *Veriam*, *Armudam*, trans Rhenum in Germania Magna sunt *Frisia*,

Frisia Occid. quæ urbes habet Alcmariam, Enchusam, Hornam, aliasque; *Frisia* simpliciter ita dicta est, in Germania magna, hæretque; Leovardiam, Harlingam, Docomiû, Franekeram urbes præcipuas. *Groninga*, urbem habet cognominem. *Geldria* habet Rurmundam, & Arnhemium: In *Transisalanis*, *Overyssel*, sunt Daventria, Capi, Swolla. Ultima Transrhenanarum Provinciarum in Germania inferiore est *Zutphania*. Ex utraq; Rheni parte sitæ sunt *Hollandia* & *Utrajectum Utrecht*. Illius urbes sunt Dordrechtum, Harlemum, Delfum, Leyda, Amsterdamum, Gauda: hujus, Trajectum, civitas Archiepiscopalis, & Amersfordia. Habent autem singulæ Provinciæ Curias suas supremas, in quibus jus dicunt peremptoriè, & à quibus non datur provocatio. Quæ autem est Hagæ Curia Ordinum Generalium, ea tantum decernit de rebus ex communi confederatione ad bellum, pacem & navigationes pertinentibus. Gubernator Hollandiæ Zelandiæ & Westfrisiæ post excessum Mauritiï Nassovii, est Henricus ejus frater Princeps A-rausionensis, Gubernator Geldriæ & Trajecti est Ernestus Nassovius.

HELVETICI, *Les Suif*. Pages XII tenent, ut sunt, Tigurinus *Tzurich*, Bericenis, Lucernensis, Uriensis, Suiensis, Underwalt, Tugensis, Glaronensis Basileensis, Friburgensis, Salodurensis, & Abbatiscelensis. *Valesii* oram tenent quæ inter Rhodani fontes & lacum Lemanum interjecta, n. otibus utrimque ingitur urbs præcipua est Sedunum. *Alsatia*

est Argentoratum : Nemetum Spira: *Vangio-
num* Wormatia. *Palatinatus* habet cis Rhe-
num in Gallia Frankendalium & Neosta-
dium.

GERMANIA Magna sive Transhe-
nana nunquam à Romanis exactè cognita,
nedum subacta fuit. Eam omnem Franci ho-
die ex una ejus gente vocant Alemaniam;
Sunt enim Alemanni siti ad fontes Danubii:
nomen habet vel à viris, nam *man* virum si-
gnificat, ut in Norman, Herman, Ka-
rolmam, Duitsman; vel ab Alemone amne
ejus tractus. Debet autem Germania impe-
rium suum Francis nunc, devoluta per Saxo-
nes & Suevos ad domum Austriacam guber-
natione, paret Burgundioni. Terminatur
Rhenò, Vistula, Oceano, ac Danubio. Am-
nes habet præter eos quos jam dixi, Vidrum,
le Veche, Amasim, *le Emse*, Visurgim, *le Wy-
ser*, Albim, *le Elue*, Oderam, *la Odere*. In
Rhenum influunt ex parte Germanica Nicer,
*le Necke*r, ubi sunt, Reut'inga, Tubinga,
Stutgardia, Helbrunna, & Heidelberg. Mœ-
nus, *le Mein*, ubi sunt Bamberg, Wurtzbur-
gum quam vocant Herbipolim, ac denique
Francofurtum. Lupia, *la Lippe*, ad quem
sunt Paderborna & Lipstat. In Visurgim se
præcipitant Fulda, Adrana, Alara. In Al-
bim se exonerant parte dextra Elstera, & Ha-
vela; læva, Molda, & Sala. Sunt autem in
Germania

Germania Regna aliquot, & Ducatus, &
Comitatus, & Marchionatus. Regna sunt,
Norwegia, in qua Berga; *Suetia*, in qua Stoc-
holmia: *Dania*, in qua Hafnia *Kopenhagen*; *Bo-
hemia* in qua Praga, ipsūmq; insuper Regnum
Germaniæ. Ducatus præcipui sunt hi, *Sa-
xonia Superior & Inferior*, quarum hæc habet
Ducatum Lawenburgicum, Lunæburgen-
sem, cui vicinus Episcopatus Halberstaden-
sis, & Meckelburgensem cum Ducatu Brunsvi-
centi, cui nunc præest Ulricus, frater Christi-
ani Halberstaden-
sis. Illa Electoratum Saxoni-
cum, cū Misnia, & Lusatia: nā Westfalia, quæ
Saxonix quondam fuit, nunc alios Dominos
habet. Electorati nunc præest Joannes Ge-
orgius, cujus aula Dresdæ. *Dux Winteburg.*
in Suevia habet Tubingam & Stutgardiam ad
Nicrum fluv. *Dux Bavaria* habet Ingolstad.
& Ratisbonam ad Danubium. *Dux Silesia*
Uratislaviam, *Breslaw*, ad Oderam. *Dux*
Holsatia Sleswicum, Segenburgum. *Wurce-
burgensis* Dux præest Franciæ Orientali, in
qua est Bamberg. *Comites* præcipui sunt isti,
Palatinus, *le Comte Palatin*, habens cis & trans
Rhenum, itēque ad Danubium amplas ditici-
nes. Inferioris Palatinatus caput est Heidel-
berga: Superioris Amberga: utriūque nuper,
adsumpto etiam Electoris titulo præest Ma-
ximilianus Dux Bavarix, post ejectum rebel-
lionis titulo Fredericum Palatinum, Jacobi
Britan-

Britanniæ regis generum : factum id solenni-
ter Ratisponæ an. MDCXXI. die 25. Febr.
Comites Embdensis & Oldenburgicus Frisiiis vi-
eni sunt, pertinentq; ad Frisiam Orient. *Land-*
graviatus Hassia habet Casseliam & Marpur-
gum, cui præfuit Mauritius Calvinista;
nam Darmstadiensem habet Ludovicus, cui
etiam adjudicatum est Marpurg. In *Thuringia*
est Erfordia. *Marchionatus Brandenburgicus* Sa-
rmatis initio oppositus fuit, nunc est Ele&or-
atus, præestque illi Georgius Guilielmus. In
eo Marchionatu est Iagerndorf. Archiepis-
copus Magdeburgensis est totius Germaniæ
Primas, habetque suffraganeos Mersebur-
gensem, Mischnensem, Brandenburgensem,
& Havelbergensem. Electores Ecclesiasti-
ci sunt: Moguntinus, Colonienfes, Tre-
verensis. Sæculares, Saxo, palatinus, Bran-
deburgicus & Rex Bohemiæ. *Urbes Anseati-*
cæ, les Villes Anſeatiſques, diviſæ sunt in qua-
tuor Anſas Lubecenſem, Colonienſem, Brunſ-
vicenſem & Boruſſicum. *Circuli Imperii les*
cercles ou Kreyſ de le Empire sunt decem, *Fran-*
conicus, Bavaricus, Austriacus, Suevicus, Rhe-
nenſis, Electoralis, Weſtphaliæ, Saxonie, Superio-
ris, Saxonie Inferioris, ac denique *Burgundi-*
cus. Curia sive Tribunal Forenſe litium deci-
dendarum in Imperio, est Spiræ Nemetum, in
ripa Gallica. Titulus Imperatoris, ex quo res ad
domum Austriacam delatæ est, sic fere concii-
pitur ***

pitur *** Dei gratia electus Romanorum Im-
perator semper Augustus, ac Germaniæ, Hun-
gariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Slavo-
niæ Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ,
Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, & Wirtember-
gæ, &c. Comes Tirolis, &c.

Danubius maximus, inter lacum Conſtan-
tiefem & Nicri fontes haud procul Schaf-
huſia in Hercynia oritur, decurritque per
Sueviam & Alamaniam, ubi est Ulma, itemq;
per Bavariam, Austriam, & Hungariam, ac
sumpto Istri nomine mergitur Ponto Euxino
Mer Major, ou *Mer Noire*, quinq; ostiis. Inſlu-
unt in ipsum amnes *Lx.* quorum præcipui,
ex parte dextera, Lechus, ad quem Augusta
Vindelicorum *Augsbourg*: Iſera, ad quam Fri-
ſinga, urbs Episcopalis: *Ænus le Tn*, qui *Æni-*
ponti nomen dedit, *Tn'pruck*, urbi Metropoli-
tanæ, cuius ſuffraganæ sunt Tridentina, Paſ-
ſaviensis, Vienna Austriæ, Gurca, Brixia, Fri-
ſinga, Secovia, & Chyema. Recipit autem *Oe-*
nus Saltzam ad quem ſita est *Zaltzburgum*,
dicta quondam *Juvavia* ſedes Archiepiscopæ-
lis; Anſam, *Enſ*, qui Bavaros à Panno-
niis ſeparat. Tum Arabonem, *Rab.* & nobiliſſi-
mos amnes Dravum Savumque; Deinde Mo-
ravam & Jeterum. Sinistra ripa accipit Ale-
monem, ad quem est *Eichſtadium*. Regionem
ad quem Ratiſpona, & ex Carpatho monte
decurrentes, Teyam, sive Tibiſcum, Malkam,
qui juncti, Danubio miſcentur Aus-

AUSTRIAE caput est *Vienna*, ad Danubii ripam sinistram. Austrum versus ei adhaeret *Stiria* Ducatus, inter Muer & Mierz amnes, qui in Dravum influunt. Est & Ducatus *Carinthia* inter Muer & Dravum, cujus incolæ sturiosi. Est denique & *Carnia*, hisce omnibus Australior.

HUNGARIA partem tenet veteris Pannoniæ, quæ tota Cîsdanubiana Jazygumque fuit, & *Dacia*, quæ fuit Transdanubiana. Est autem Hungaria Turcorum Imperio proxima, qui in ea quidem occupavit Belgradum an. 1420. Strigonium, & Valporem anno. 1443. Quinque Ecclesias, an. 1543. Budam, anno 1526. Albam Regalem 1543. Singidunum, anno 1439. Reliqua pars adjuncta Principum Catholicorum opibus, hostilem vim adhuc fortitur sustinet. Nam Calvinistæ ab Ecclesiæ defensione sunt alienissimi. Daciam hodie vocamus *Transilvaniam*, vel *Sibenbergiam*, quasi dicas, Septem castrensem, à septem urbibus, quarum primaria, est Cibicum: *Hermanstadt*; eam mediam interfecat Marîsus fluvius: Possidetur autem à Gabriele Bethlem.

Silesiæ amnis præcipuus est Odera qui & Viadrus dicitur; urbs, Uratislavia *Preslaw*; infra eam est *Moravia*, de qua dixi, urbs præcipua *Olmütz*. Ortum versus sequitur *Polonia*, cujus pars major sive Germanica cis *Vistu*.

Vistulam sita est; minor sive Sarmatica, trans amnem. Flumina in *Vistulam* decurrunt ex parte Germanica, *Pilcza*, ad quam sita est *Petricovia*, *Pieter Kom*, Tribunal Regni unum: ex ripa vero Sarmatica fluit *Buck* cui adhaeret *Kaminiez*. Urbs minoris Poloniæ præcipua est, *Lublinum*, sedes altera Tribunalis. Majoris verò Poloniæ urbes sunt *Cracovia*, *Sandomiria*, *Posnania*, & *Varsavia*.

Borussia, *Preussen*, in Regiam & Ducalem dividitur, fuitque olim utrâque Equitum Teutonicorum. In illa sunt, *Marienburg*, *Torunia*, *Culma*, *Varmia*, *Gedanum*, *Dantzick*; in hac, quam à Rege Poloniæ in feudum tenet *Georg*. *Guilielmus* Elector Brandenburgicus, sunt *Elbinga* & *Mons Regalis*, *Kuningsberg*, Emporia satis nota. In Littore hujus tractus colligitur Electrum. In *Livonia* sunt *Riga* & *Revalia*. In *Curlande* *Memel*, & *Windair*. In *Lithuania*, *Vilna*. In *Podolia*, quæ se ad Pontum usque Euxinum porrigit, est *Kiovia*. In *Russia* est *Moscow*, magni Ducis Aula & Tribunal.

Italia Alpibus separatur à Gallia & Germania, cætera cingitur mari Ligustico, Tyrreno, Siculo, Adriatico. Mons Apenninus medio ejus dorso incumbit, pertingens inde à Liguria usque ad mare Siculum, occupansque quartam ferè Italiæ partem. Amnes nobilissimi sunt, *Padus* qui & *Tridanus*, *le Po*, *Athesis*

Athefis, Italis *Adeſe*; Germanis, *Eſſeb*, *Ar-*
nus: Tiberis. Padus recipit ex Alpibus *Duri-*
am, *Ticinum*, *Adduam*, *Ollium*, *Mincium*.
 Parte altera ex *Apennino*, *Granam*, *Tenerum*
 qui *Stura*, *Bormium*, *Seraiam*, *Gabellum*, *Tre-*
biam & *Rhenum*, qui fuit per *Bononiam*.
 Vix autem duæ tertiæ partes *Italiæ* habent
 flumen navigabile. Tiberis recipit *Clanum*
Cliani, *Narem*, *Nera* & *Anienem* *Teverone*.
 Poſt Tiberim ſequuntur *Liris*, nunc *Gariglia-*
no, *Vulturnus*, *Silurus*, *Sybaris*, quem nunc vo-
 cant *Cocito*. Inde pergentibus ad Mare ſupe-
 rum occurrunt, *Aufidus*, *leOvanto*, *Horatii* ver-
 ſibus & clade Romanor. adverſus *Aſdruba-*
lem clarus: poſtea *Aternus*, *Poſcara*, *Metaurus*,
Metro, cujus in ripa *Aſdrubal* *Annibalis*
 frater cæſus fuit. *Lacus* in *Transpadana*
 regione ſunt, *Urbanus*, *Lago Major*,
 qui *Ticinum* recipit, *Cerelius*, *Lago di Lugano*,
Larius, *Lago di Como*, qui recipit *Adduā*, *Sebi-*
nus, *Lago de Iſeo*, qui *Olliū* tranſmittit. *Benacus*
Lago di Garda, per quem fluit *Mincius*. In
Hetruria, *Peruſinus*, qui & *Trasimenus*, &
Vulſinus.

In fronte *Italiæ* eſt *Pedemontium*, in quo
Auguſta Taurinorum, *Turin*, *Auguſta Præ-*
toria, *Oſta*, *Saluciæ*. *Mons ferratus* habet *Albam*
Pompejam. *Liguria*, *Genuam*. In *Lombardia*
 præcipuos tenet *Ducatus Mediolanenſis*: Su-
 pra eum ſunt *Rheti*; quorum urbs *Curia*, *Coy-*
re,

re, & ad *Adduam* *Vultureni*, quos quum tene-
 rent nuper *Hiſpani*, exſtructa ante aliquot an-
 nos arce *Fuentes*, & armis Chriſtianiſſimi
 Regis *Lud. XIII* in priſtinam libera-
 tem reſtituti ſunt; hac lege, ut ſola fides Ca-
 tholica illic obtineat. Parte altera verſus ma-
 re *Adriaticum* eſt *Forum Julii*, in quo
Aquilea; Eſt *Iſtria*, in qua *Juſtinopolis*:
 eſt *Carniola*, in qua *Labatus*; eſt *Tirolenſis*
Comitatus. Eſt *Marchia Tarviſina*: Sunt
Verona, *Vicentia*, *Patavium*, *Venetia*,
Brixia, *Mantua*, & cis *Padum* *Parma*. Ro-
 mandiola juris eſt Pontificum cum *Ferraria*,
 ex donatione *Pipini*, & *Caroli Magni*, Re-
 gnum *Francorum*. Hic fuit *Exarchatus Raven-*
nenſis, ſive *Flaminia*. *Venctorum* Reſp. imprimis
 potens eſt. Poſſidet ea *Corcyram* in ipſo *Sinus*
aditu ſitam. Tum vicinas *Peloponneſo*, *Ce-*
phaleniam, *Zacynthum*, & *Nerigum*: inq; *Æ-*
geo *Zaram*, & *Cretam*. Sequitur poſtea
Magnus Ducatus Hetruria, *la Tiſcane*, in quo
 ad *Arnum* flumen *Piſa*, *Luca* *Florentia*: Et in
 mari *Infula Ilus*, cujus urbs *Coſmopolis* con-
 dita eſt à *Coſmo Medico*. Tum *Tractus Se-*
nenſis, *Peruſinus*, *Orivetanus*, *Picenus*, *Marchia*
Anconitana, *Ducatus Spoletinus*. Poſt hæc occur-
 rit. *Latium*, *la Campaigne de Rome*, in quo *Roma*,
 ſedes Pontificis *M.* qui nunc eſt *Urbanus VII*.
 & vicina *Romæ* *Oſtia*, *Præneſte*, *Pilaſtrina*,
Tibur, *Tivoli*, *Alba*, *Mons Cæcubus*
 eſt

est in sinu Cajetano. *Campania*, *Terra di Lavoro*, habet Capuam, & versus mare Puteolos & Baias. ubi veterum structurarum monumenta, & deliciarum reliquæ spectantur. In regno Neapolitan est Neapolis. Montes sunt *Vesuvius*, *le monte de summa*, *Massicus* *Falernus*, *Mondragone*. In Aprutio sunt *Aquilia*, *Sulmo*, *Pancianum*, *Ortona*. In Calabria, *Polycastrum* & *Regium*. In Apulia *Daunia*, *Apuglia Plina*, *Asculum*, *Manfredonia*. In Peucertia *Barum*, à quo regio Barenfis nomen traxit, *Polinium*, *Tranum*, *Venusium*. In Salentinis sunt *Hydrus* *Otranto*, *Callipolis*, *Brundisium*.

Insulæ circa Italiam sunt *Corsica* *Genuensium*, *Sardinia* & *Sicilia* Regis Hispaniarum. minores studio omitto, *Gallinarium*, *Georgonen*, *Caprariam*, *Palmariolam* appositam *Plumbino*, *Ischiam*, *Prochyten*, *Capreas*, fœdis *Tiberii* obscœnisque libidinibus decantatas. *Melita* ad *Africam* refertur.

Stiria *Carinthiæ* versus Orientem obijci-
tur. Habet amnes, *Stiram*, *Muram*, *Dravum*;
Urbes, *Brugam*, *Grazium*, *Marchpurgum*.
Sclavonia, *Illyrici* veteris pars est, sita magna
sui parte, *Savum* inter & *Dravum*. *Croatia*,
Hungariæ vicina est. *Liburnia* vicinior est
sinui *Adriatico*: eâque sequitur *Austrum*
versus *Dalmatiam*, in qua sunt, *Sara*, *Sebennicum*;
cum urbe *Spalato*, cujus *Episcop.* M.
Antonius

Antonius de Dominis ad *Ecclesiam Cathol.* à qua,
recesserat, reversus est, ac nuper *Romæ* ex-
tinctus. Habet eadem *Dalmatia* *Stridonem*,
Patriam B. Hieron. Bosena ad amnem jacet
sui nominis. *Servia* est ver. *Mœsia superior*,
ad fines *Macedoniæ* ex parte sui Orientali.
Walachia *Serviæ* *Rasciæ*que obijci-
tur ab Oriente: Amnem habet *Alutam*, qui se in *Danu-
bium* præcipitat supra *Nicopolim*. *Moldavia* &
Podolia tenentur à *Poloniæ* Rege
contra *Turcam*.

Romania est ipsissima *Thracia*, habetque
ad *Bosphorum Constantinopolim*, sedem Im-
perii Orientalis, quæ antea *Byzantium* dicta
fuit, nunc vocatur *Stamboli*. Et quia eadem
vocata fuit nova *Roma*, idcirco regio vicina
vocatur *Romania*. Urbes in *Romania* præ-
ter *Byzantium* sunt; *Pera*, *Nicopolis* ad *Nes-
tum* flumen, *Philippopolis* ad *Hebrum*, *Adria-
nopolis*, *Trajanopolis*, *Selymbria* in littore
Propontidis. *Bulgaria* in extrema *Europa*
inter *Hæmum* & *Danubium* sita est. *Tau-
ricam* *Chersonesum* quæ *Gazaria* dicitur, in-
sident *Tartari* *Precoptes*, subæi nunc à *Tur-
ca*. In *Græcia* primo occurrit trans *Danubii*
decurrentis ripam, dexteram. *Macedonia*, tum
Thessalia, inde *Achaia*, cum *Bœotia*, ac denique
Peloponnesus. In *Bœotia* sitæ sunt *Thebæ*,
& *Thespia*. Ad mare *Ionium* sitæ sunt, *E-
pius* *le Albanic*, *Acarnania*, *Acarnanie*, & *Æ-
olia*.

solia. Montes decantatissimi sunt, Athos, Monte Santo, Olympus, Pelion, Pindus, Othrys, in Thessalia. Ceraunii in Epiro; Parnassus, Helicon, Hymettus, in Achaia. Flumina. Strymon, Alyacmon, Peneus, Sperchius, Achelous, Asopus. Urbes, Thessalonica, Philippi, Amphipolis, Pharsalis aliæque. Promontorium nobile Actium, ad quod commissa Pugna Actiaca. Sinus sunt Acarnanicus, ad quem Olpæ, nunc Soppote, Corinthiacus, Golfo di Lepante, cui adsidet Naupactus Sarronicus, Golfo di Engia, Thermaicus, Golfo di Thessalonica. Insule in Jonio, Corcyra, Corfu, Nerigus, Cephalenia. Naxos, Ithaca, Zacynthus: inque Ægeole Archipelago, Creta centum quondam Urbibus clara, cum labyrintho, postea Eubæa, quæ Euripo disjungitur à Bœotia. In Ægeosunt Cyclades, quarum notissimæ Delus & Andros, Sporales, in quibus Icaria, Samos, Pathmos, Claros, Chios, atque aliæ.

Peloponnesus la Morée, Isthmo adhæret continenti, in ea fuere populi Corinthii, Sicyonii, Elei, Messenii, Lacones, Argivi, & in medio istorum Arcades. Flumina, Ele, O-rum, Peneus, ad quem Pila Olympica, & Alpheus. Messeniorum Panisus, Lacedæmoniorum Euroras, ad quem Sparta sive Lacedæmon, Argivorum Inachus, ad quem Mycenæ, Montes Pholoe, Stymphalus, Taygetus.

IV. Africam veterum nonnulli Nilo ab Asia

Asia disjuncte: nos Sinu Arabico. Est ergo Africa nobis Peninsula, cujus Isthmus est inter Mare Mediterraneum & Sinum Arabicum: extendit autem se utrumque trans Tropicos, maxima sui parte subiecta solis ardoribus, sicca, arenosa, serpentibus usque adeo scatens, ut alibi deserta sit, alibi non nisi ab ocreatis agricolis proscindi possit. Quæ trans Æquatorem sita sunt, non describuntur à Græcis aut Romanis scriptoribus. Est autem in ea statim ab Isthmo Ægyptus, Marmarica, & Cyrenaica, quæ & Pentapolis dicitur, tum Bizacium, & Africa sive Lybia propriè dicta: adhæc Numidia, ac denique Mauritania, & quidem duplex, Trigitana & Cæsariensis. Ægyptus Nili ostiis continetur, quorum extrema sunt, Orientem versus Pelusiacum, ubi Damietta; versus Occasum Canopicum, ubi Alexandria & Pharos; loca Francorum. Regum expeditionibus clara. Reliquâ Africæ latus usque ad Fretum Gaditanum vocant vulgo Barbariam: suntque in ea Emporia, Tripolis, Africa, Tunis, Goleta vicina Carthaginis ruinis, Hippona, Bona, Algerium nec procul à Freto in sinu, sita est arx Penon de Veliz, Gothorum vel Saracenorum opus.

Tingitana Austrum versus Atlante monte eminentissimo terminatur, versus ortum Malva fluvio separatur, à Provincia Cæsiariensi versus Septentrionem est mare Mediterraneum

terraneum; ad Occasum Oceanus Atlanticus. In ea sunt mōtes Abylē & Heptadelp̄hi. Regna hodie Fessæ & Marocci. *Fessanum* regnum habet Provincias septem 1. est Tremizen quæ nunc Sævia, in qua urbes olim xl. hodie memorantur Oranum ad littus, Tremezen, Anafa, Mancora, Rabatum, Menzala, Nuchele, Adendum, Tegegiltis, Madravanium, Dazia, Azarfa, 2. Fessa, in qua urbes, Salla, Mequines, Fessa, quam triurbem merito dixeris; constat enim oppido veteri, novo & medio. . Afgaretta, in qua Laracha, Alcazara, Arzil, 4. Habata in qua Ezagena, Beniteudia, Amergo, Tenzerrum, Aguria, Bezatum, Tetuana, Tingio, & Ceuta, quæ veterum Septa est. 5. Errifana, in qua Beatis, Vellezum, Hiellezum, Tagaza, Geba, & Megima. 6. Garetia juncta regno Tremezen, habetque opida, Melilla, quæ Ptolemæo *Rysadirum*, Cassacam, Teznotam, & Megenum. 7. Est Chaufa, vicina Numidiæ, in qua Teurerum, Dudubum, Tezara, Ainelginunum, Mehedia, Umeginnabe, & Carclivum.

Marocum creditur esse Bochi Regia: sunt qui malint esse Bocanum Himerum. adsidet autem Tensisto flumini, quod Nubienſis Geographus vocat *Tansist*: habuit urbs ipsa quondam C. millia ædificiorum, portas xxiv. abestque non procul ab Agmeti angustiis per quas ad Lamptunias, solitudines itur. Provincie

vinciæ illi subiectæ sunt 7. Inter quas Ducala, & Tedela.

Cæsariensis Mauritania est Salustii Numidia sed post conditum Juliam Cæsaream juncta est Mauritanix. clauditur versus ortum Amplaga flumine, nomēque habet ab urbe primaria quam hodie vocant, *Alger*. Fuit autem Numidia Masaniſſæ Regis nomine celebris: urbes habuit, Juliam de qua jam dixi, Arsenariam, Ruscibar, Rusibirsim, Saldas.

In *Africa* sive *Lybia* propriè dicta fuere Hippo Regius, Aprodixū, Utica, Carthago, Tunis, Maxula. Syrtis duæ; major minorque: Amnes Rubricatus, Bagrada, Triton.

Bizatium Lybophœnices primi coluere, estque *Africæ* ea pars, in qua duæ illæ sunt Syrtis: urbs primaria Hadrymettus, fluvius Cyniphs. *Cyrenaica* sive Pentapoli quinque habet urbes, quarum præcipuæ sunt Artione & Berenice. Cæterum confusis veterum limitibus auctoque Arabum Mahumetanoꝝ imperio omnia ista nunc subsunt Regi Tunetano, qui ditionem istam in quatuor provincias distinxit. 1. est Constantira, in qua urbes novem, Collobesus, Ruscicada, Tacaccia, Hippo, Biserta, Constantina, Milia, Tirsafa, & Tebera, 2. Tunetana, in qua urbes quatuordecim, Utica, quam Itali hodie vocant Porto Farino, Carthago, Tunes Camartia: Abdirana, Nemilis, Hametha, R 2 Clupea,

Clupea, Heraclia, Singul, Monasterium, Tabulba, Aphrodisium, Ruspina. 3. Tripolitana, continet Menigem insulam quæ Lotophagitis, nunc Gerbi. ad hæc Zoroatam, Lepidem, ipsamque Tripolim Aliaticorum coloniam. 4. Est Zebenſis ad quam interiora Africa: Numidiæq; pertinent. In hac est mons Atlas, qui ex Marmarica ortus, se in occasum late spargit, ac juxta fauces Sufi amnis, qui Mesſam tergemnam urbem alluit, in Oceanum se fundit Atlanticum.

Prope Marocum est Promontorium Cantin, & in Oceano Insula Maderæ, & magis Australes, *Insulæ Canariæ*. Sequitur postea regnum, *Gualatæ*, cum Promontorio Albo, *Cabo Blanco*: cui Austrum versus objicitur Promontotium *Viride*, *Cabo Verde*, à quo vicinæ insulæ vocantur Virides, *isles de Cabo Verde*. Decimo ab Æquatore gradu occurrit Promontorium, *Serra Lionna*, ubi littus in Orientem curvatur habetque Regnum *Guinææ* auriferum. Sub Æquatore est *Insula S. Thomæ*. cui supra infraque adjacent insulæ, *Principis*, *Isola del Principe*, *Anni boni*, *de Anno Bono*, ubi jam littus ad gradum usque xxxv. in Austrum porrigitur: quo in tractu est Regnum *Congo*, vel *Manicongo*, & Regnum *Angolæ*: tum Promontorium Bonæ Spei, *le Cap de Bonne Esperance*. Unde se iterum littus in ortum æstivum curvat, extenditque etiam trans Æquator

toem usque ad Promontorium Aromata, quod vulgo vocant *Cabo de Guardo fu*, ostium sinus Arabici. In continenti sunt *Monomotapa*, *Mozambica* & ad Sinum Arabicum, *Adel*, cum Insula Zocrotora: aloës optimi feracissima, quam Ptolameus vocat Dioicoridum. Insula nobilis *Madagascar* sive D. Laurentii à Tropico Capricorni ad xii. usq; gradū ab Æquatore porrigitur. Interius, in Africa, sunt *Biledulgrid*, *Nubia*, & Regnum *Abyssinorum* potentiſſimum. Sunt autem Regis hi fere tituli***Supremus meorum regnorum, à Deo unice dilectus, columna fidei, creus ex stirpe Juda, filius David, filius Salomon, filius columnæ Sion, filius ex semine Jacob, filius manus Mariæ, filius Nahu secundum carnem, filius sanctorum Petri & Pauli secundum gratiam. Imperator superioris & inferioris Æthiopiæ, & amplissimorum Regnorum, jurisdictionū, & terrarum, Rex Gox, Caffares, Angolæ, Barn, Baliguaza, Adox, Vanguæ, Goyanæ, ubi Nili fontes sūt, Amariæ, Baguamodri Ambeæ, Vanguci, Tigremahon, Sabanas, quæ patria est Regina Sabæ: Barnagassi, & Dominus usque in Nubiam, quæ in Ægyptum extenditur. Amnes nobilissimæ Africae sunt, Mulucha qui Mauritaniam finit. Ampsaga qui Numidiam. Nilus, insulam faciens Meroen, quæ nunc dicitur *Gueguere*, & Niger. Ad Nilum fuit

Memphis, nunc est Cairus, cui vicinæ Pyramides. Lacus sunt *Zaire & Borreo*. Montes præcipui, *Heptadelpi, Abyla, Atlas, Lunæ*. Porro *Atlas* sic per *Africam* discurrit sicut per *Asiam* *Taurus*, per *Europam* *Alpes*. *Deserta* *Africæ* sunt, *Tegazza, Barcha, Elfocar, Heur*. *Promontoria* si à *Gadibus* profiscare, *Cantin* quod *Ampelusiam* vocat *Mela*; *Dalguer, S. Maria, Blanco, Verde*, quod est Veterum *Hesperion* keras, *Roxo, Vorgia, de las Pa'mas, de las Baxas, de tres puntas, de S. Paul, de sanct Bencist, de Lopes Consalves, de Primero, de Lerdo Arcas, Negro, Cenertan, de Bonna Esperanza, de Correnies de Guard, fu*.

Totus verò tractus *Ægypti* qui ad Sinum *Erythræum* extenditur, olim tributus fuit *Asiæ*, nunc pertinet ad *Africam*. In eo tractu hoc est memorabile; quod nullum flumen inde se exoneret in *Mare rubrum*. Ipsum illud mare hodie vocatur *Italis Mar Rosso*: *Arabibus Calzem* *Hebræis Jama Zuph*. Scatet autem insulis, & cæcis vadis. Frerum sive ostium finus vocant hodie *Babelmandel*. Merces *Africanæ* sunt, *Ebur, Aurum, daçtyli, coria caprina, bubula, aliæque*: adhuc *Zibetum, Psittaci, Simiæ, Elephantes*.

V. *Asiam* ab *Europa* dividunt *Tanais* fluvius, *Don, Mœotis Palus, Mar del Zabache, Cimerius, Boccati S. Joanni, Pontus Euxinus, Mar Maggiore, vel Mar negro*. *Bosphorus Thra-*

Thracius, Stretto di Constantinopoli, Propontis, Nar di Marmora, Hellepontus, Bras de S. George, vel Destroit des Casseaux, Mare Ægeum. Archipelago, & Mare Syriacum. Ab Africa Isthmus, & Sinus Arabicus, cætera clauduntur Mari Arabico, Oceano Indico, Eoo, & Sarmatico. Una autem Asia sua magnitudine æquat Europam & Africam simul junctas. Dividitur autem ea rectè à nobis in partes septem i. habebit ditionem Imperatoris Turcarum. ii. Moschi ditionem Asiaticâ. iii. Terras Magni Tartarorum Chami. iv. Persarum Dominium. v. Indiam utrâmq; tum eam quæ est intra Gangem, tum eam quæ est extra. vi. Sinas. vii. Insulas Eoas.

Turcarum Imperio nunc præest *Sultanus Amurathes*, post *Sultanum Osman, & Sultanum Mustaham*. Ejus in *Asia* partes sunt istæ, *Natolia*, quæ *Asia minor, Syria, Arabia*, cum *Insulis ad Asiam* pertinentibus, *Tenedo, Icaria, Chio, Carpatho, Rhodo, Cypro*. Hisce omnibus in *Asia* præsunt *xxix. Beglerbegi*: nimirum *Natoliæ*, qui præfectus est undecim *Provinciis Caramaniæ*, qui septem, *Sivas, Tocati, Dulgarid, Aleppi*, qui subiectas habet *vi. Præfecturas, Cham, sive Damalci*. qui decem: *Tripolis*, qui *v. Maras, Diarbech, Bagdar* quæ est *Babylonia*, qui *xvii. Balsas* ad ostium *Tigris, Cerman, Aden, seu Gemen*, quæ est in *Arabia*

Fælice, habetq; sibi subiectas præfecturas V. Gebetz, quæ est in Cypro, Scheherezul; quæ est in Assyria. Unan, in finibus Persarum præfectus xiii. Provinciis Arzerum in Armenia majore, qui iiii. Triflu, Tschildir, qui ix. Sochum, Cars, Temicarp, Batin in finibus Georgianorum: Sirvum seu Mediæ: Faslæ in Mangrelia, Revan, & Somachia. *Novalia* Turcæ quatuor in universum sunt, unum in Pera, pro urbe Constantinopolitana; Secundum Callipoli, pro ponto Euxino; Tertium in Zues, pro sinu Arabico; Quartum in Balseram ad tuendum sinum Persicum.

Mare Caspium *de Sala* vel *Bahu*, in hac parte est, quod falso crediderunt Veteres Sinum esse Oceani Septentrionalis, undiq; enim terris clauditur, exonerant se in illud ab occasu *Ara*xes, à Septentrione *Rha*. ab ortu *Jaxartes* & *Oxus*, ab *Austro* *Cyrus*. *Amues* in Pontum Euxinum influentes iunt *Thermoodon*, *Iris*; *Ponti*, *Halys*; *Ga'atia*, *Parthenius*, & *Sangarus*; *Birhyniæ*, *Rhindacus*. In *Ægæum* influunt ex *Ph-ygia* *Simois* & *Scamander*. Ex *Lydia* *Caycus* & *Hermus*. *Caystrus* & *Mæander* ex *Caria*. *Xanthus* ex *Lycia*. *Cataractes* ex *Pamphylia*, sive *Caramania*, *Cydnus* ex *Cilicia*, qui *Thar'um*, *Pauli Apostoli* patriam, præterlabitur *Orontes* ex *Syria*, cui adlidet *Antiochia*: *Jordanes* ex *Palestina*. *Lacus* ingens *Asphaltites*, in quem se effundit *Jordanes*. Hic ex *Libano* duobus capitibus oriens, *Jor*, & *Dan*

per *Samachoniten lacum* & *mare Tiberiadis* se exonerat in eum quem dixi *Asphaltitem lacum* vel *Mare mortuum*. *Urbes* *Aliæ* præcipuæ nunc sunt, *Theodosia* *Casa* & *Trapezus* *Trebizonde*. Fuerunt quondam *Amalus*, *Prusa*, *Chalcedon*, *Abydus*, *Troia*, *Smyrna*, *Colophon*, *Ephesus*, *Miletus*, *Patara*, *Tarsus*, *Antiochia*, *Tripolis*, *Berytus*, *Tyrus*, *Sidon*, *Joppe* *Jassa*, *Aicalon*, *Azorus*, *Gaza*, *Damascus*, *Hierosolyma*, quam *Ælius Adrianus*, à se *Æliam* vocari voluit. *Montes Phrygiæ* *Cimon* & *Ida*, cujus pars *Gargara*. *Lydiæ* *Siphylus*, *Cariæ* *Cadmus*: Sunt etiam in hac *Asiæ* parte *Taurus* & *Antiataurus*, itémque *Libanus* & *Antilibanus*. In *Cypro* sunt urbes famosæ, *Salamis*, quæ nunc *Famaugusta*, *Amathus*. *Paphus* *Nicosia*.

Arabia triplex est *Petrea*, in qua *Petra* opidum: *Deserta*, inter *Ægyptum* & *Petream*: *Felix* inter *Mare Erithræum* & *Persicum*. In deserta sunt montes *Sina* & *Horeb*, ubi *Deus Mosi* tabulas legis dedit.

Populi confines, *Moabitæ*, *Idumæi*, *Judæi*, *Galilæi*, *Samaritani*. *Tituli Magni Turcarum Imperatoris* hi sunt. *Imperator*** Filius ***semper victor*. Ego, qui per infinitas gratias *Omnipotentis*, & abundantiam miraculorum *Principis Prophetarum*, sum *Inperator Augustorum Imperatorum distributor*, coronarum ac diadematum inter maximos

terræ Principes, minister duarum sacratissimarum & augustissimarum urbium & pulcherrimarum totius orbis, Meccæ & Medinæ, protectos sanctæ Hierusalem, Dominus maximæ partis Europæ, Asiæ, & Africæ, victrice nostro ense partæ, scilicet regionum & regnorum Græciæ, Themisuar, Bosnæ, Segeti, Natoliæ, Caramaniæ, Ægypti, omnisque terræ Parthorum, Curde, & Georgianorum, porta, ferri, regionisque Principis parvorum Tartarorum, Cypri, Diarbequir, Aleppi, Etserum, Damasci, Babylonis, Barzaræ, Arabiarum Aabech, Tunis, Tripolis, Barbariæ & plurimarum aliarum regionum, insularum, fretorum, portuum, populorum, familiarum, generationum, & infinitarum myriadam præstantissimorum militum, qui sub nostro obsequio requiescunt & sub mea justitia, qui sum Imperator *** Filius Imperatoris.***, Imperatoris Mahumet, Imperatoris***, Imperatoris***, & Imperatoris*** gratia Dei, refugium præcipuorum Principum Mundi, & asylum honoratissimorum Imperatorum.

Magnus Moscorum sive Russorum Dux, præterea quæ in Europa tenet, ingentes habet regiones in Asia, confines Tartaris, ut sunt *Perour, Condora, Permia, Duvina, Obdora*, usque ad *Volgam* flumen. Tituli Ducis hi sunt *** Gratia Dei Imperator & Dominator totius Russiæ, magni Ducatus *Volodimiræ, Moscoviæ*

viæ, Novogrod, magnæ Pscoviæ, Smolenskiæ, Thueriæ, Ingariæ, Permiæ, Wiathkiæ, &c. Dominator & magnus Princeps Novogrod regionis inferioris, Czernigol, Retzan, Wolochdæ, Bsoviæ, Bielloy. Rostoviæ, Jorofloviæ, Poloczkiæ, Udor, Obdora, Condimiæ, &c.

Persicum imperium transmissio Euphrate sequitur, estque proximum ei Mare Caspium, quod undique terris clauditur. Terminus Persarum Imperii est Indus amnis. Sunt autem in eo *Media, Assyria, Susiana, Mesopotamia, Persis, Parthia, Hyrcania, Margiana, Bactriana, Paropamisus, Aria, Drangiana, Gedrosia, & Carmania*. Flumina, Euphrates & Tigris, qui in Amenia orti diversis fontibus postea junguntur, effunduntque se in mare Persicum sive Rubrum. Mons Taurus variis nominibus pro locorum situ appellatur per totam Asiam, Imaus, Emodus, Paropamisus. Urbs in sinu Persico memorabilis est, *Ormuz*, quam superiore anno quierat 1623. eripuit Persa Hispano.

Tartari Septentrionalia Asia tenent à Mæotide usque ad Oceanum Eoum, neque est ulterius in toto orbe majus latiusque Imperium. *Tartaria Deserta* multas hordas habet. *Sagatai* est Scythia intra Imaum, nomine à Sogdianis petito. *Catai* regnum cælo, soloque beatissimum. *Tangut* est Scythia extra Ima-

um, cum Serica regione vicina Sinensibus. Urbes præcipuæ sunt, Combalu, Samarcanda, Caidus, Cassa, quæ est Tartari Præcopeni, est veterum Theodosia. Quinzai urbem totius orbis maximam solus memorat Paulus Venetus, qui de ea stupenda narrat, fidemque excedentia. Pertinent autem ad Septentrionalem Tartariam Samoita, oppositi freto Weygaz. Flumina præcipua sunt, Pulisachnis, Caromora, Quiantu, & Quiam, quorum istum aiunt latissimum esse & profundissimum.

Indiam Ganges mediam secat, quo fit, ut pars ejus Persis vicina, sive occidua, vocetur India intra Gangem, altera verò, extra Gangem. Illam hodie appellant *Indostam*: suntque in ea *Camboja*, *Bisnazar* in qua urbs *Goe*, *Calicut*, *Narsinga*, cum Insulis *Ceilon* & *Maldivis*, quarum numerus ignoratur. In Transgandetana sunt, *Benjala*, *Peru*, & ingens Promontorium in quo Malacca. Eidem accensetur quoque *Sumatra* insula, quam Plinius & Ptolemæus vocant *Tabrobanam*; describuntque exactius quam nobis hactenus enotuit. Merces Indiæ sunt aurum, sericum, gemmæ, uniones, aromata, ut piper, caryophylli, nuces myristicæ, cinnamomum, habarbarum, aliæque.

Sinarum regnum in Zona temperata situm est terminaturque Mari Eoo, India, & Tartaria à qua per spatium ecce. leucarum, ubi natura montium munimentum non dedit, muro discluditur,

cluditur, humana industria exstructo, Regio aplissima est. Provinciæ ea cl. Metropoles cccxxv. Castella majora mcliv, Municipia cccxx. Villarum pagorumque numerus innumerus. Incolarum summa excrescit ad lxx. myriadas. Urbes præcipuæ sunt *Panquin* & *Namquin*, Cives ibi & per omne regnum ingeniosi atque industrii; Typographias, Tormenta bellica cum usu pulveris sulphurei, aliæque artes habuerunt ante nos.

Insula *Maris Eoi* sunt *Fava Major*, *Borneo* ferax aromatum, *Ceilam*, *Moluccæ*, quinque, *Ternate*, *Tidor*, *Mutir*, *Machiam*, & *Bachian*, occupatæ à Batavis, qui etiam possident *Amboynam* & *Bantam*. *Luconiam*, *Philippinas*, & *Japona* partem tenet Hispaniarum Rex. Abundat autem Japona argento, cæteræ insulæ gemmis, unionibus, aromatibus.

VI. Superest spectanda America, inter Mare *del Zur* & *del Nort* interjecta; cæ dubia per diu suspicione, postea accuratiore Christophori Colûbi, Cortesii, Valboæ, Pizari, Americi Vesputii, & Ferdinandi Magellanis inspectione cognitam descriptamque; ob ingentem amplitudinem statim *Novum Orbem* vocavere; inventa est autem an. mccccxcv. regnante in Hispanio Ferdinando Aragonum Rege. Dividiturque in Septentrionalem & Australem, quas partes connecti Isthmus Darienis. In illa sunt *Esroilindia*, *Terra Laboratoris*, *Canada*, *Nova Francia*,

Francia, Norumbega, Virginia, Florida, Jucatan, Nicaragua. Nova Hispania. California & Quivira. Interius Nova Granata, & Nova Hispania. In hac sunt, Castella Aurea, Popajana, Peruvia, Chili, Chica, & Brasilia. Peruvia sub Carolo V. detecta est anno MDXXX. Brasiliam commendant portus Fernamboci, & Todos los Santos, proventu saccari nobiles, quorum hunc Batavi quum an. MDCXXIV. occupassent, deserere iterum coacti sunt.

Amnes præcipui sunt, Paragnian, fluens per Novam Franciam, Maragnion, qui idem vocatur fluvius Amazonum, per Meridionalem Americam labens. Fluvius Argenteus, *Rio de la Plata*. Hi omnes exonerant se in *Mare del Nort*. In oppositum verò mare sive Pacificum, quod vocant *del Zur*, nullus (quod mirum est) eximius amnis labitur: tantum inter Californiam & Novam Granadam Caramara fluvius se injicit in Sinum Vermilium. *Urbes in America præcipue sunt Cusco, Mexico, Quito, Havana, Nombre de Dios. Insulæ in sinu Mexicano sunt, Cuba, Hispaniola, quæ & Sancti Dominici insula vocatur, Iamaica, quæ & S. Jacobi dicitur, Sanct. Joannis, quam Boriques nominant, Magarita, quibus prætexuntur ea quæ vocantur Antillas vel Camericanæ insulæ, quæ omnes Hispano subjæctæ sunt. Uterius ortum versus in patente Oceano ad gradum latitudinis*

XLVIII.

49
XLVIII. sunt *Azores* sive Flandricæ, ad quarum meridianum acus magnetica recta in Septemtrionem fertur. Merces Americanæ sunt *Argentum, Coria, Sal, Concineglia, Gemmæ, Uniones.*

Nunc Terris peragratissimæ aperienda quoque sunt *M A R I A*: est enim homo animal amphibium, & non minus mari præest quàm terræ: sed illi ob hanc. Maria igitur partim terras subeunt, partim circumfluunt. Illud ubi sit, Sinus est; hoc Insula. Mare autem quod vis terras subiens vocari potest Mediterraneum, sicut est; quod vero ambit, vocatur Oceanus: Mediterranei tamen nomen singulariter illi Sinui adhæsit, quod per Fretum Herculeum immissum, Europæ, Africæ, atque Asiæ oras non tantum tangit, sed etiam terminat. Id Græci Latinique interius vocant, Arabes, Damascenum. In eo sunt, *Mare Ibericū, Balearicum, Galicum, Ligusticum, Tyrrhenum sive Hetruscū, Siculum, Adriaticum, Ionium, Creticum, Ægæum, Archipelago*, cujus pro Insularum numero varia nomina, nam à Myrto, Myrtoum, ut Icaria, Icarium, ab aliis Rhodium, Carpathium, Lesboum, *Hellepontus, Bras de S. George, Propontis, Mar di Marmora, Bosphorus, Thracius, Sarette di Constantinopoli*; *Helleponto Xerxes, Thracio Darius in Europam irrupit. Ad hæc Pontus Euxinus, Mar Maggiore, Bosphorus Cimmerius, Bocca S. Joanni,*

Palus

Palus *Mæotis*, *Mar della Tana*, *Scythis Temeri-*
da, in quem influit Tanais, quem Scythæ *Si-*
lim vocant. Littora autem Asiæ atque Afri-
cæ ab Hellesponto stringenti, occurrunt hæc
maria, Carium, Rhodium, Pamphyliam, Cili-
cium, Syriam, Phœnicium, Palæstinum, Judai-
cum, Ægyptium, Cyrenaicum, Lybicum, Nu-
midicum, Mauritanicum.

Alter sinus est Septemtrionalis, Codanus,
Balthicus, Germanicus, Cimbricus, extendi-
túrque à freto Sontico usque ad extremas Fi-
niæ & Boddix oras. Estque hoc in Finlan-
dia memorabile, quod tribus à Rasseburgo
milliaribus Austrum versus inter cautes mari-
nas locus sit, ad quem naves quæ appulerunt,
vident acum pyxidis nauticæ statim in gy-
rum verti, nec cessare hunc motum, pri-
usquam uno inde milliari abscefferint.

Tertius sinus quem veteres plerique (nam
Herodotus & Aristoteles à cæteris dissenti-
unt) crediderunt è Scythico Oceano profi-
ciisci, & esse *Mare Caspium* imaginarius est,
immo erroneus: mare enim istud undique ter-
ris cingitur. Esto ergo nobis Tertius sinus
Arabicus Mar di Mecca, à patria Mahometi.
Quartus Persicus: pertinent autem hi duo ad
Mare Erythræum. Quintus Argaricus sive
Gangeticus; *Golfo di Bengale*.

In Hemisphærio Occidentali sive America-
cano duo sunt; Sinus memorabiles, *Mexicanus*
& *Vermilius*.

OCEAN.

OCEANUS ipse pro situ aut qua-
litate varia sortitur nomina: vocatur *Scy-*
thicus, *Septemtrionalis*, *Glacialis*, *Cro-*
nius, *Amalthius* sive *Hyperboreus*, *Germa-*
nicus, *Britannicus*, *Calcedonius* (nam
Deucaledonius fictitium est) *Gallicus*, *A-*
quitanicus, *Cantabricus*, *Hispanicus*, *At-*
lanticus, *Æthiopicus*, *Indicus*, *Sericus*,
Australis, *Eous*, *Sinensis*, *S. Lazari*,
Mar del Nord, *Mar del Zur*, sive *pacificum*.

PERIPLUS oræ maritimæ in nostro
Hemisphærio sic se habet. A *Freto Weygats*
usque ad Promontorium *Caninos*, *Russia* est
sive *Sarmatia Europæa*. Inde ad Promonto-
rium *Norwegiæ* maxime *Septemtrionale*,
Finmarchia: Unde ad Fretum, *Sontium* si-
ve *Balthicum*, *Norwegia*. A *Freto Baltico*
usque ad *Albis* fluminis ostium, est *Cherson-*
sus Cimbrica sive *Dania*. Ab *Albi* ad *Rheni*
ostia littus *Germanicum*. Hinc ad *Bajonam*,
littus *Gallicum*, variis nominibus, *Flandri-*
cum, *Normanicum*, *Britannicum*, *Santoni-*
cum, *Aquitanicum*. A *Bajona* ad Promon-
torium *Celticum* ora est *Cantabrica*, *Biscaye*;
Inde *Portugallica* post quam sequitur *Bæti-*
ca sive *Andalusia*. A *Gadibus* & freto *Her-*
culeo usque ad Promontorium *Capitis viridis*
est *Africa*, Inde ad Promontorium *Serra*
Lionna, *Guinea* & *Nigritarum* ora tum sequi-
tur *Regnum Congo*, & *Angolæ*; ad *Caput Bo-*
næ

næ Spei , *Zanzibar* ; Postea littus *Momotapa* ; à quo ad Promontorium usq; Guardafu juxta Sinum Arabicum , est littus *Mozambica*. Hinc sequitur littus *Arabicum*, *Persicum*, *Indicum* & ad Orientalem Oceanum littus *Sinæ*. Unde per Fretum *Anian* reditur ad Mare Septentrionale , & Fretum *Weygaz*.

P E R I P L U S Americanus ex iis quæ diximus nosci potest. In ora maximè Septentrionali nobis cognita sunt freta *Davis* & *Forbresseri* à quibus Promontorium *Breton* est *Estotilandia* cum *Terra Cortereali*. A Britonum Promontorio usque ad Caput de *Arenæ* est *Norumbega*, tum **NOVA FRANCIA**, & *Virginia*. Hic se in Isthmum contrahit vasta regio, facta ab Oriente in Occasum ingenti Sinu, qui vulgo *Mexicanus* dicitur. Isthmus utrinque Oceano pulsatur. Promontorium in eo *Fucatan*, à quo sursum versus ora Septentrionalis pertinet ad novam Hispaniam. inferior sive Australis vocatur *Nova Castella*. Hinc ad Promontorium *Alindæ* & fluvium *Maragonem* sunt oræ *Caribantis* & *Tisnada*, subjectæ *Æquatori*. A Promontorio *Alindæ* usq; ad Cabo Frio quod subjacet Tropico Capricorni, litus est *Brasilia*, in quo nobilis portus *S. Salvatoris*. Hinc ad ostium fluminis *Argentei*, *Rio de la Plata*, sunt *Topinikini*. Unde ad Fretum *Magellanicum* regio *Ghica* se pandit. Fretum ipsum creditum

tum est unicum esse duntaxat, nec posse in mare adversum nisi eo solo penetrari : Sed ab *Isaaco le Meire* edocti sumus, esse, etiam alias vias magis vergentes ad Polum Antarticum, quibus commodior se aperit navigatio ; quas tamen vias *Hispanicæ Tabulæ* ante hos annos xxx. editæ, aliæque *Venetæ* his ipsis vetustiores signaverunt. A Freto igitur isto rectè ferè se in Septentrionem spargit littus, habens interius Regnum *Chili*, usq; ad Promontorium *Fortunæ*, quo ad Promontorium *S. Jacobi* est *Peruvia*. Inde ad promontorium *Vermilium* ora *Novæ Hispaniæ*. A Promontorio *Vermilio* usq; ad *Sierra Novada*, est *California*. A qua ad Fretum *Anian*, *Quivira*. Fretum autem *Anian* creditur Americam ab Asia separare.

Addamus hoc loco aliquid de *Marium* inter se *Conjunctione*, nam & hæc res ad Geographiam pertinet, quatenus ea Politicæ ancillatur. Jungi ergo posse inter se Maria, quæque natura primo discluit disiunxitque, posse remotis impedimentis reddi navigantibus pervia, docuit nos ipsa natura. Siciliam quippe, quum continens esset, agròque Brutio adnexa, mare ex *Tyrrheno* & *Hadriatico* immissum, adesis Isthmi angustiiis interceptit, fecitque Insulam, & ut ait Poëtarum Princeps.

— quum protinus utraq; tellus

*Una foret, venit vi magna Pontus, & undis
Hesperium Siculo latus absceidit, arvæque
& urbes*

Littore

Littore diductas angusto interluit æstu.

Avulsit simili modo natura Cyprum Syriæ, Eubœam Bœotiæ, Euboënæ Atlantem & Macrin, Besbicum Bithyniæ, Leucosiam Sirenum promontorio, docuitque nos suo exemplo, jungere inter se Maria, sublati obstaculorum molibus ad usum commerciorum. Est enim ut Ars Immitatrix naturæ, ita natura Artis dux, magistra, & comes. Hoc modo fretum Gaditanum aiunt ab Hercule perfossum. Sesostrim quoque ferunt Ægypti Regem, post eum Psammitichum, ac denique Ptolemæos, ducta ex Nilo in sinum Arabicum fossa, conatos esse navigabilia inter se reddere maria, internum sive Mediterraneum, & Æthiopicum. Fuit quoque consilium Seleuco Nicatori, Pontum Euxinum jungere Mari Caspio. Nero Imperator Isthmum Corinthiacum perfodere conatus est, & ex Peloponneso insulam facere, ne ex Jonio in Ægeum proficiscentibus opus esset periculosissimum Malæ promontorium præternavigare. Carolus Magnus Francorum Rex, & primus Imperator, quum expeditionem meditaretur in Græcos, fossam ducere instituit ab Alemone in Radanciam, ut commabilia inter se efficeret Oceani & ponti littora, possétque exercitus suos & castrensia impedimenta ex Oceano, Mosa, & Mosella in Rhenum inde in Mœnum amnem, postea in Regnes-

Regnelum & Radentiam, inque Alemonem & Danubium deducere, atque ita secundo amni usque in Pontum Euxinum deferre. Sed & ante eum Lucius Vetus, qui imperante Nerone exercitibus in Gallia præfuit, Mosellam & Rhenum facta inter utrumq; fossa conatus estnectere, ut copiæ per mare, dein Rhodano & Arari per illam fossam subvectæ; mox fluvio Mosella in Rhenum, exin in Oceanum devenirent, sublatisque; itinerum difficultatibus navigabilia inter se Occidentis Septemtrionisque littora fierent: cujus tamen institutum impeditum est à Gracili. In Hispania etiam non semel actum est de perfodiendo Isthmo Darem, qui Americæ partes connecti, ducendæque fossa inter *Non pre de Dios*, & Panamam, ut ita ex sinu Mexicano in Mare pacificum navigari posset, paterétq; inter duas Americas liber & tutus Hispanis in Indias Orientales itus ac reditus. Statuerat quoq; Franciscus I. Atacen Garumnæ committere, ut ne opus esset iis qui ex portibus Galliæ Mediterraneo mari aditis in Oceanû Aquitanicum, aut Gallicum, aut Germanicum proficisci vellent, Hispaniam omnem circumnavigare, & præter itinerum moras, pericula, impensas, alieni quoque Regis Imperium experiri. Quin & nostro hoc sæculo Præsidis Jeannini sagaci industria inventa est ratio jungendi Ararim cum Ligeri, beneficio lacus cujusdam in Burgun-

Burgundia, pari fere octo leucarum intervallo utrumque ab istis amnibus siti, ut ita ex Massilia portubusq; vicinis subvectæ naves in Rhodanum, ex Rhodano in Arariam, ex Arari in eum quem dixi lacum pervenirent, unde postea in Ligerim, inq; Oceanum secundo amni descenderent, Lacum vocant *Long-pendu*, constatque, ex eo lacu duos amnes fluere, Verbincham & Dunam, quorum alter supra portum Digoini se injicit in Ligerim; alter prope Verodunum miscetur Arari; ut videri possit natura ipsa Regem nostrum ad tantum opus suis quoq; subsidiis invitare. Ad quas commoditates illa etiam accedit, quod per canalem Briaræ ex Ligeri in Sequanam ipsamq; Parisiorum urbem Lutetiam, facilis atque expedita possit institui navigatio. Si ad cæteras Galliarum laudes, de quibus suo loco breviter dixi, hæc una posset accedere, habet procul dubio Galliarum Regis beneficio compendiosam, commodam & fructuosam mercium suarum transportandarum, militumque quaquaversum subvehendorum rationem, vitæ longis, lentis, periculosis, ac dispendiosis profectibus.

S E R I E S

S E R I E S R O M A N O R U M
I M P E R A T O R U M.

Ante Natum Christum.

- C**. *Julius Cæsar*. Ann. XLVI. Roman. *Cæsar. Octav. August.* In hujus Imperii ann. 42. natus est DOMINUS, & Salvator Noster JESUS CHRISTUS. Imperavit ipse adhuc 14.
- C**. *Tiberius Nero*. ann. à N.C. suscepit Imperii gubernacula XV. fuitque nationem Roman.
- C**. *Caligula*. 39. Romanus.
- Claudius Cæsar*. 43. Romanus.
- Domitius Nero*. 57. al. 59. Romanus.
- Sergius Galba*. 71. al. 69. Roman.
- Syl. Otto*. 71. al. 69. Roman.
- A. Vitellius*. 71. al. 70. Roman.
- Fl. Vespasianus*. 72. al. 71. Roman.
- Titus Vespasianus*. 81. Romanus.
- Domitianus*. 83. al. 82. Roman.
- Coccejus Nerva*. 98. al. 99. Rom.
- Ulpius Trajanus*. 100.
- Æl. Adrianus*. 119. Rom.
- Antonius Pius*. 139. al. 40. Roman.
- M. Antoninus Philosophus*, &

L. Ann.

L. Ann. Verus. 163. Romani.
Commodus Antonin. 182. al. 183. Rom.
Æl. Pertinax. 194. al. 195. Italus.
Didius Julianus. 194. al. 195. Mediol.
Septimus Severus. 195. Romanus.
Antonius Bassian. 214. al. 213. Roman.
Popil. Macrinus. 220. Tingitanus seu Cartha.
Varius Heliogabalus. 222. al. 223. Rom.
Alexander Severus. 225. Romanus.
Maximinus. 238. Arabs, quem & Bubulcum
dicunt, cum Maximo Filio.
Gordianus, cum Gordian. filio. 238. Rom.
Pupienus & Balbinus. 239. Roman.
Gordianus III. 241. Romanus.
M. philippus I. cum filio. 247. Arabs.
Decius cum filio. 251. al. 252. Pannonius, seu
Hungarus. (*lian.* Gall. 254.
Gallus Hostilianus cum Volusiano F. & Æmi-
Licinius Valerianus cum Galieno. 256.
Fl. Claudius II. 271. al. 270. Dalmata cum
Quintilio.
Valer. Aurelianus. 273. Dacus.
Ann. Tacitus. 278. al. 279. Pannonius seu
Hungarus, cum Floriano.
Aurel. Probus. 280. Pannonius seu Ungarus.
Carus cum filiis Carino & Numeriano. 286.
al. 287. Illyric. (288
Diocletianus Jovius cum Maximiano Herculo
Constantinus Chlorus cum Galeria (308.) &
Severo, & Maximiniano Juniore, & Maxentio
& *Licinio.* *Constan.*

Constantinus Magnus. 310. al. 312. cum Dalma-
tio. 341. & *Constantio II. Constante, Constan-*
tio, Magnentio, Gallo, &c.
Julianus Apostata. 363. al. 365.
Jovinianus. 365. al. 367.
Fl. Valentinianus & Fl. Valens. 336. al. 368.
& seqq.
Gratianus et Valentinianus II. 382. Hung.
Theodosius magnus. 388. al. 383.
Arcadius, Hispanus & Honorius Fr. 401..
Theodosius Junior seu II. 412. al. 427.
Valentinianus III. 430.
Martianus Flaccus. 454. al. 453.
Leo I. Pater & Leo II. Fil. Thracæ. 459. al. 461.
Zeno Cilix Isauricus. 474. al. 478.
Anastatius Macedo. 491. al. 494.
Justinus Subulcus. 518. al. 521.
Justinianus. 527. al. 528. Illyricus.
Justinus II. 564. al. 566. (*Thrax*
Tiberius II. Constantin. 575. al. 577.
Mauritius Cappadox. 584.
Phocas 603. al. 604. terræ Filius.
Heraclius vel Heracleus. 611. Apher.
Constantinus III. & Heracleonas. 640. al. 642.
Constans II. 643. al. 644.
Constantinus IV. 670.
Justinianus II. 687. al. 686.
Leontius. 696. al. 697. Constantinopolitanus.
Tiberius Absimarus III. 699. al. 700.
Philippus Bardanes. 713.

Anastatius II. 715. Constantinopolitanus.
Theodosius III. 718. al. 717. Constantinopol.
Leo III. 719. al. 718. Isaurus.
Constantinus V. alias *Copronymus.* 742. al. 743.
Leo IV. 777. al. 776. Constantinopol.
Constantinus VI. 781. al. 782. cum matre. Irene=Alecto.
Carolus Magnus. 800. al. 801. Primus Imperator Germanicus.
Ludovicus Pius. 814. al. 815.
Lotharius. 841.
Ludovicus II. 856.
Carolus I. dictus Calvus. 876. al. 875.
Ludovicus III. dictus Balbus. 858.
Carolus II. dictus Crassus. 880.
Arnolphus. 890. al. 888.
Ludovicus IV. Gallus. 902. al. 900. vel Francus.
Conradus I. 911. al. 912. Francus.
Henricus I. dictus Auceps. 919. Saxo.
Otto I. dictus Magnus. 937. Saxo.
Otto II. 973. al. 974. Saxo.
Otto III. 983. al. 984. Saxo.
Henricus II. 1001. al. 1002. Bavarus.
Conradus II. 1025. al. 1024. Francus.
Henricus III. 1039. Francus.
Henricus IV. 1056. al. 1057. Francus.
Henricus V. 1106. al. 1108. Francus.
Lotharius II. 1125. al. 1126. Saxo.
Conradus III. 1138. Suevus.
Fredericus I. Barbarossa dictus 1152. al. 1153.
Henri-

Henricus VI. 1189. al. 1190. Suevus.
Philippus II. 1198. Suevus.
Otto IV. 1028. Saxo.
Fridericus II. 1213. al. 1212. Suevus.
Conradus IV. 1246. al. 1250. Suevus. (landus.
Wilhelmus 1252. al. 1253. Batavus seu Hol-
Alphonfus Hispanus & Richardus Anglus In-
 terreg. annos. 20. ab an. 1253.
Rudolphus Habsburg. 1273. al. 1272. Patriar-
 cha Archiducum Austriacorum. (1292
Adolphus Nasslaensis seu Nassovicus 1291. al.
Albertus I. Austriacus 1298.
Henricus VII. 1508. Luzelburgicus.
Ludovicus V. 1313. al. 1315. Bavarus, huc ali-
 qui Interregnum, alii.
Fridericus Austriacus. 1314.
Carolus IV. 1347. al. 1348. cum *Gunthero* Bo-
 hemus.
Wenceslaus. 1376. al. 1378. Bohemus.
Rupertus. 1400. al. 1401. Palatinus.
Sigismundus. 1401. al. 1411. Bohem.
Albertus II. 1438. al. 1439. Austriacus.
Fridericus III. 1439. al. 1440. Austriac.
Maximilianus I. 1493. Austriacus.
Carolus V. 1520. 1519. Austriacus.
Ferdinandus. 1558. Austriacus.
Maximilianus II. 1564. Austriacus.
Rudolphus II. 1576. Austriacus.
Matthias II. 1612. Austriacus.
Ferdinandus II. 1619. Austriacus.

SERIES CAPITUM

Singulorum librorum Introdu-
ctionis Geographicæ.

PHIL. CLUVERII.

LIBER. I.

CAPUT.

PAG.

I. Quid Geographia, & quid Globus, seu Or- bis terræ.	9
II. De Globi partibus & Circulis.	11
III. De quatuor majoribus Circulis.	13
IV. De quatuor minoribus Circulis.	18
V. De Zonis.	20.
VI. De Parallelis & Climatibus.	21
VII. De Globi in partes cccLX. sectione; item de ûbitu terræ, & longitudine ac latitudine ejus.	27
VIII. De quatuor mundi Regionibus, & de Ventis.	29
IX. De locorum mensuris.	31
X. De Oceano ejusque partibus.	33
XI. De magnis sinibus Oceani.	36
XII. De Mari interno.	38
XIII. De Navigatione Oceani.	41.
XIV. Summa totius orbis divisio.	43
LIBER. II.	
I. Summa Europæ descriptio.	46

II De

II. De Hispania.	46
III. Divisio Hispaniæ Veteris.	50
IV. De Nobilioribus Hispaniæ fluviiis & Urbi- bus olim clavis.	53
V. De incolis Hispaniæ, ac recentiori ejus divisi- one.	54
VI. De Urbibus, Portibus, & Academiis hodie clavis.	59
VII. De Insulis ad Hispaniam.	61.
VIII. De Gallia.	62.
IX. De Gallia Braccata, quæ & Narbonensis provincia.	64
X. De Gallia Comata, ac prima ejus parte Aquitania	65
XI. De Gallia Celtica, seu Lugdunenfi.	67
XII. De Gallia Belgica; item Fluminibus uni- versa Gallia Transalpina.	68
XIII. De incolis Galliæ, ac posteriori ejus divi- sione.	72
XIV. De recentiore Galliæ, ejusque in varias Provincias divisione.	75
XV. De Urbibus Galliæ celebribus, Academiis- que illustribus.	79
XVI. De Sabaudia, ac Burgundia Comitatu.	81
XVII. De Helvetiis & Vallefiis	83
XVIII. De Hodierna Belgica, sive de Inferiore nunc Germania.	86
XIX. De præcipuis Inferiori Germaniæ Urbibus.	89
XX. De Britannicis Insulis.	96
XXI. Divisio	96

S 3

XXII. De Incolis Britannia.	97
XXIII. De Anglia.	99.
XXIV. De Scotia.	102
XXV. De Hibernia.	104
	105

LIBER. III.

I. De Veteri Germania.	108
II. Divisio Veteris Germaniæ, ac primum de Vindilis & Ingevonibus.	112
III. De Istævonibus, Hermonibus adque Bastarnis, item Sueviæ, & Veterum Germanorum habitationibus.	115.
IV. De Vindelicia & Norico.	121
V. De fluviis, silvis ac montibus Germaniæ.	123
VI. De Incolis Germaniæ.	125
VII. Quota pars Germaniæ subiectæ fuerit Imperio Romano.	127
VIII. De variis Germaniæ Regnis, ac novissima ejus divisione.	129
IX. De Imperii Germanici provinciis, citra Rhenum in Gallico solo sitis.	131
X. Suevia, Franconia, Palatinatus Rheni &c.	135
XI. Palatinatus Superior, Bavaria, Salisburgiensis Archiepiscopus, Tirolis Comitatus.	137
XII. Croatia, Vinidorum Marchia, Carniola, Carinthia, Stiria & Austria.	139
XIII. Bojohemia, Moravia, Silesia, Lusatia.	141
XIV. Marchia Brandeburgensis, Pomerania, Meckeloburgium, Holsatia.	144
XV. Lunc-	

piscopatus, Frisia Orientalis, Westfalia, Clivia & Montanus Ducatus.	146
XVI. Hassia, Wetteravia, Ruchovia, Thuringia	149
XVII. Misnia, Saxonia, Brunsvicæ, Ducatus.	150
XVIII. De Archiepiscoparibus & Academiis Germaniæ.	153
XIX. Daniæ Regnum.	154
XX. Norvagia, Finnomarchia, Islandia, Greenlandia, Frieslandia.	155
XXI. Suedia, Botnia, Scricfinnia, Lappia, Finnia.	158
XXII. De Italia & variis ejus nominibus.	160
XXIII. De divisione veteris Italiæ.	162
XXIV. Ligures, Taurini, Cotii & Ideonni Regna; Salassi, Lepontii, Euganci, Rheti, Veneti, Carni, Histri.	164
XXV. De Gallis Cisalpinis.	168
XXVI. Etruria & Umbria.	169
XXVII. De Sabinis & Latio.	172
XXVIII. Picentes, Vejini, Marrucini, Peligni, Marfi, Frentani, Samnites, Hirpini.	175
XXIX. De Campania & Picentinis, Apulia, Calabria.	176
XXX. De Lucanis, Brutiis & Magna Græcia.	179
XXXI. De fluviis Italiæ.	181
XXXII. De Montibus Italiæ.	183
XXXIII. De variis Italia incolis.	184
XXXIV. De novissima Italiæ divisione.	187
XXXV. Hist-	

na, Grifones, Helvetiorum stipendiarii, & Pe- demonium.	189
xxxvi. Lombardia, & Genuensis ager.	192
xxxvii. Tuscia, Romaniola, Marchia, Anconita- na, Romanus ager & Ducatus Spoletanus.	194
xxxviii. De Regno Neapolitano.	198
xxxix. De Urbibus Regni Neapolitani.	200.
xl. De Episcopatibus Italia, Academiis, & ur- bium clarissimarum Epithetis.	201
xli. De Sicilia.	203
xlii. De incolis Sicilia & nova ejus descripti- one.	206
xliii. De Sardinia & Corsica.	208
LIBER IV.	
i. De Pannonia.	211
ii. De incolis Pannoniarum & de Regno Hun- garia.	213
iii. De Sclavonia & Bosnia.	215
iv. De Illyrico.	216
v. De incolis Illyrici, & nova ejus descriptio- ne.	218
vi. De Græcia, & summa ejus divisione.	219
vii. De Epiro & Peloponneso.	221
viii. De Hellade, seu Græcia proprie dicta, & Thessalia	222
ix. De Macedonia.	225
x. De Fluviiis, Montibus ac Insulis Græciæ ad- jacentibus.	227
xi. De incolis Græciæ & nova ejus descriptione.	229
	xii.

xii. De Creta Insula.	231
xiii. De Thracia.	233
xiv. De Urbibus veteris Thraciæ, Fluviiis ac Montibus.	234
xv. De incolis Thraciæ & urbibus nunc claris : item de Patriarchis Græcicæ religionis.	236
xvi. De Mæsia.	238
xvii. Summa universæ Scythiæ descriptio. Item, de veteri Scythia Europæa.	240
xviii. De Dacia.	242
xix. Transylvania, Valachia & Moldavia de- scriptio.	244
xx. Tartaria minor; ubi Taurica Chersonesus.	245
xxi. Sarmatia Europæa.	246
xxii. De incolis Sarmatiæ, fluviiis ac montibus: item de Hyperboreis.	248
xxiii. De Polonia regno Provinciisquæ ei sub- junctis	252
xxiv. Polonia proprie dicta.	252
xxv. Lituania, Russia & Podolia.	253
xxvi. Volinia, Podlussia, Masovia, Livonia, Sa- mogitia.	255
xxvii. De Borussia & Cassubia: item de Epis- copatibus & Academiis regni Polonici.	257
xxviii. Moscovia sive Russia Albæ Ducatus Magnus.	260

LIBER V.

i. Summa Asia descriptio.	262
ii. Scythia Asiatica & Sarmatia Asiatica; item Serica & Sogdiana.	264
iii. Summa	

III. Summa Tartaria descriptio.	266
IV. Tartaria deserta, Zagataja & Turckestā.	267
V. Catani Magni Chani Imperium; item Tartaria vetus.	269
VI. De Sinarum regione sive China.	271
VII. De India Veteri.	274
VIII. Summa Indiæ novæ descriptio.	276
IX. Cambai, Narsinga, Malabar, Orixā.	278
X. Bengala, Pegu, Sian Camboia, Indiæ Septentrionalis.	280
XI. Insulæ in Indico mari.	281
XII. De Persarum imperio.	282
XIII. Gedrosia, Carmania, Drangiana, Arachosia, Paropamisus, Bactriana, Margiana, Hyrcania, Aria, Parthia.	283
XIV. Persis, Susiana, Assyria, Media.	286
XV. De variis imperii Asiatici mutatione, nova Sophorum regni descriptione; item de regno Ormuz.	288
XVI. De reliquis veteris Asiæ regionibus, quas nunc Turcarum Imperator obtinet; & speciatim de Albania, Iberia, Colchide & Armenia.	290
XVII. Cappadocia, Galatia, Pontus, Bithynia.	292
XVIII. Asia Minor sive proprie dicta.	294
XIX. Lycia, Pamphilia & Cilicia.	297
XX. Summa Syriæ descriptio: item Palaestina: sub qua Idumæa & Judæa.	299
XXI. Samaria, Galilæa, Phœnice & Libanus.	303
XXII. Antiochene, Comagene & Cœlesyria.	305
XXIII. Mesopotamia & Babylonia.	307
XXIV. Ara-	

XXIV. Arabia.	310
XXV. De Turcico imperio, urbibusque sub eo claris.	312
XXVI. Cyprus & Rhodus.	314

LIBR VI.

I. Summa Africæ descriptio.	317
II. Ægyptus.	318
III. De incolis Ægypti ac Nilo flumine: item de Libya exteriore.	320
IV. Cyrenaica, Africa minor, Libya deserta, Troglodytæ & Garamantes.	323
V. Numidia & Mauritania.	325
VI. Gætuli, Atlas Mons, Libya interior & Æthiopia.	327
VII. De incolis universæ Africæ novæque ejus descriptione: ac primum de Ægypto.	329
VIII. Barbaria.	331
IX. Biledulgerit, Sarra desertum, Nigrita, Abissini.	333
X. Æthiopia exterior sive inferior; item insulæ Africæ adjacentes.	336
XI. Summa America descriptio.	338
XII. America Septentrionalis sive Mexicana.	342
XIII. Florida, Nova Granata, California, Nova Hispania.	344
XIV. America Meridionalis, seu Peruviana.	346
XV. De Insulis Novi Orbis.	348
XVI. Magellanica.	349

FINIS.